THE LIBRARY – THE UNIVERSITY OF JUDEA

הצופה

ב״ה, יום ששי, א׳ כסלו תשל״ה (15.11.1974)
שנה ל״ו — גליון 11827 — המחיר 160 אגורה
עתון התנועה העולמית של המזרחי והפועל המזרחי
מייסד ועורך ראשון: הרב מאיר בר־אילן ז״ל

מבוכה בניו־יורק בגלל שיתוף רוצחי חרטום במשלחת אש״ף

... 14 (יוסי״ט) — הי״ת שלושה פלשתינאים, ... בעיקר האחריות ל... שגריר ארה״ב בחר... בחודש בורס 1973, שגרירות ניו־יורק גרמה מבוכה... במכתב של ארה״ב ה... האו״ם — זאת נמסר היום ... „ארוונג סטאנדרד״. ... מציין, כי שלושת הפלשתינאים — פרואס יאסין עבדול רחמן,

אבו האגלה ופארוק אל חוסייני — מונו על ידי יאסר ערפאת כאחראים לאמצעי סידור נגדי במהלך שהותו בניו־יורק.

שלושת הפלשתינים האלה עברו בלונדון בדרכם לניו־יורק ונתת ש־שת בדווים, כשהם מצוידים בדר־כונים דיפלומטיים.

פאוואס יאסין עבדול רחמן, כיהן כראש משרד אל פתח בחרטום. הוא תואר על ידי נשיא סודן ג׳עפר אל נומיירי כהאדם שתיכנן את ההתקפה על שגרירות ערב הסעודית, שבה

נרצחו קלאו נואל, שגריר ארה״ב וג׳ורג׳ מור יועץ של השגרירות.

שני האנשים הנוספים שהשתתפו ב־התקפה על השגרירות הסעודית, שם נהרגו שני הדיפלומטים האמריקאים ודיפלומט בלגי.

בשעתו תבעה ארה״ב את העמדתם למשפט של האחראים לרצח. העתון הלונדוני, מציין, כי בקשר עם פר־שה זו מי שהיה שר החוץ האמריקני היליאם רוג׳רס איגרת חריפה לממ־שלת סודן.

עתה נמצאים האנשים המבוקשים בארה״ב, כשהם נבנים כמעמד דיפ־לומטי וכשהם אחראים לצוות אנשי הבטחון של „אל פתח״ באו״ם. מציין „איוונינג סטנדרד״.

מיפקדת „אל־צעיקה״ נפגעה בהפגזת צה״ל על דרום־לבנון

מאת סופרנו הצבאי

מיפקדה של ארגון המחבלים „אל צעיקה״ נפגעה בהפגזה כבדה של ארטילריית צה״ל על מחנה נאבאטיה בדרום לבנון, בתגובה על ירי הקטיושות על צפת וקרית שמונה. בהפגזה נהרגו לפחות 6 אנשים, ביניהם 3 מחבלים ו־10 בניינים נהרסו.

בפעולה אחרת של כוח צה״ל ב־אזור לילה נהרגו לפחות 5 מחבלים ו־3 מבנים ששימשו כבסיס, בכפר הלבנוני צריבין פוצצו. כל חיילנו חזרו בשלום.

הפשיטה האחרונה שהיתה קשה ל־ביצוע מבחינת השטח נערכה ב־מסגרת פעילה הכבע שעושה צה״ל נגד המחבלים.

פעילות זו מקשה על ביצוע משי־מותיהם והתבססותם בקירבת הגבול עם ישראל.

הירי הארטילרי של צה״ל החל לאחר תצות לירוד וכוון אל מיקומים של מחבלים בבהנה נאבאטיה המרוחק כ־20 ק״מ מגבול ישראל—לבנון. ה־ירי נמשך שעה ארוכה, ובמהלכו נפגעו מטרות בתוך המחנה.

סוכנות יו.פי. מסרה בשם סוכנות הידיעות הפלשתינית, כי 3 פגזים פגעו במיפקדה של ארגון המחבלים „אל צעיקה״ בבטיה, בהפגזה של הארטילריה הישראלית.

סוכנות „האפאי״ לא מסרה אם בין ההרוגים היו מחבלים, אולם תושבים מקומיים סיפרו ששלושה מחבלים פלשתינאיים נהרגו בהפגזה.

לדברי תושבים מקומיים נהרגו ב־הפגזה 6 אנשים.

16 איש נפצעו ו־10 בניינים נהרסו, הוסיפו התושבים. בהודעה הצבאית נאמר לעומת זאת, כי בהפגזה נהרסו 5 בתים ועלו באש 5 מכוניות.

„כ־25 פגזים נפלו בנאבטיה, ה־מרוחקת 19 ק״מ צפונית לגבול לבנון ישראל. 4 פגזים נחתו בשכונה מאוכ־לסת״, נאמר בהודעה.

כן נאמר בהודעה כי בו בזמן הפ־גיזה הארטילריה הישראלית גם מס־פר איזורים אחרים בדרום לבנון. אולם לא נאמר אילו נזקים גרמו הפגזות אלה.

בפשיטה מוצלחת שערך כוח ...

(סוף בעמוד 2)

עשרה חברי קונגרס נפגשו עם נציגי אש״ף

מרכז האו״ם, 14 (ע״ר) — קבוצה של 10 חברי קונגרס, וביניהם ארבעה סנטורים, נפ־גשה היום עם נציגי הארגון לשחרור פלשתין במרכז ה־או״ם.

דובר אש״פ, נאביל שאעת, ציין, כי הפגישה הוסדרה באמצעות סנטור ג׳יימס אבורזק, דמוקרט מדרום דקוטה.

שאעת אמר לכתבים, כי ערפאת ואנשי הארגון לשחרור פלשתין מקבלים מברקים, מכתבים ושיחות טלפוניות בזרם בלתי פוסק מתומ־כים בעניין הפלשתינאי בעקבות ה־נאום שהשמיע ערפאת בעצרת ה־אוים אתמול.

עוד אמר הדובר כי הודעה רבות נתקבלו מיהודים ניו־יורקים, המס־תייגים מ„קבוצה שוטאים״, הסבי־קשה להבחיש את ריחו של הביקור שערך ערפאת בניו יורק.

נתקבלו לפחות 400 עד 500 מברקים ורק ארבע עד חמישה בתוכם היו שליליים, אמר הדובר.

שאעת והדובר אחר של הארגון לשחרור פלשתין שאפיק אל חוט, הכחישו את הידיעות, לפיהן נשא ערפאת אקדח, כאשר נאם ב־עצרת האו״ם.

...גים מדיניים: נאום הקיצוני של ערפאת ...קל על הסברת ישראל בעולם

שר־החוץ לנציגי המדינות בישראל: נוסיף לחתור למו״מ לשלום ✱ תמיכה נוספת באש״פ יחריף המצב

...ת סופרנו המדיני בירושלים ...אום הקיצוני של יאסר ... את באו״ם, יקל על ישראל ...רבת והסברה הבכ־זית ... בעולם, שכן הנאום הגדר

על הסיסמאות הידועות של אש״ף בדבר מדינה פלשתינית, „חילונית דמוקרטית״ שפי־רושן פירוק ישראל. אין בנאום הזה כל נטייה למתינות.

אין להניח שעל סמך הנאום הקי־צוני הזה, ישדלו ממשלות אחרות את ישראל לשקול מחדש עמדתה שלא לבוא במו״מ עם אש״פ. להיפך — עמדתה של ישראל שלא לנהל מו״מ עם אש״פ תובן עתה הרבה יותר. הנאום אינו משאיר מקום להמשך קיומה של ישראל כמדינה.

יש לציין כי המדיניות המערביות אינה מרוצות בנקודה זו עם עמדת אש״פ, אף שהמערביים תומכים ב־אש״פ ולאחרונה אף הרשו לו לפתוח משרדים במדינות מערב־אירופה, דבר שלא הניתו לשום תנועה שיח־רור אחרת.

מסע הסברה ישראלי מקיף

בעקבות הנאום של ערפאת בעצ־רת, מסע הסברה ישראלי מקיף שבמר־כזו — סידורה של ישראל לנהל מו״מ עם אש״פ הדורש חיסול יש־...

(סוף בעמוד 2)

חברי הממשלה ביקרו בחזית הצפון

חברי הממשלה ביקרו אתמול בחזית הצפון. לאחר שקבלו תדריך הסברות לשאלותיהם מפי אלוף פיקוד הצפון, הם סיירו לאורך קו ההפרדה והמוצבים. במרכז ביקור חברי הממשלה בקיבוץ אל־רום שברמת הגולן וקיבלו הסברים על המשק וכפיותיו מפי המתיישבים. בחלק האחרון של הסיור הצטרף אל חברי הממשלה הרמטכ״ל, רב־אלוף מרדכי גור, ובשיחה שהתקיימה הוא השיב לשאלות. אנשי הפיקוד ברמת הגולן, שנכחו במקום שאלו את חברי הממשלה שאלות בעניינו היומא. — בתמונה (מימין): השרים חזני, צדוק ורוזן.

בעיות החינוך הדתי והתכנית הכלכלית נדונו בהנהלת המפד״ל

ח״כ א. מלמד: דרושה ממשלת חרום לאומית לביצוע התכנית ✱ ב. דובדבני: ירידה באחוז הרשומים לחינוך הדתי

מאת סופרנו בתל־אביב

הנהלת המפד״ל ההכה את־מול בדיון בבעיות החינוך הד־דתי בארץ, על רקע הירידה המסתמנת באחוז הנרשמים לחינוך הממלכתי הדתי וה־צורך בהיערכות של כל הגור־מים בתנועה למניעת תופעה זו. כמו־כן שמעה ההנהלה סקירה על התכנית הכלכלית החדשה.

המשך הישיבה — בעניין החינוך הדתי — נדחה לעוד שבועיים, ולק־ראת ישיבה זו, אמר צ. ברנשטיין, מזכיל המפד״ל שניהל הישיבה ידרשו להשתתף כל ראשי הגוש.

התכנית הכלכלית הוגשה בהפוך

בתחילת הישיבה, נשא ח״כ אברהם מלמד, יו״ר סיעת המפד״ל בכנסת הרצאה על התכנית הכלכלית החדשה, סיבותיה וסיכויה. ח״כ מלמד הביע צערו על כי הגורמים הנוגעים בדבר לא נערכו כראוי לקראת הפעלתה של התכניה ומציאות זו, הבהיר, עלולה להכביד על דרך מימושה של התכנית, ומה גם שקמו לה מתנגדים רבים.

לדבריו, נכנסה הממשלה למימוש התכנית כשבידיה אין עדיין המכשי־רים הנאותים להבטחת הצלחתה של התכנית, הוא ציין כי נציגי התנועה במוסדות הנוגעים בדבר היו הראשו־נים שדרשו יצירת כלים מתאימים לפני התורית הבנית כלכלית. אף הזהרנו מפני כשלונות, שעיקרם — התהוותה של אבטלה שהיא בבחינת „חומר נפץ״ מסוכן, אמר. הממשלה — אמר — חלשה מדי, ולכן חייבים לכונן ממשלת חירום לאומית, על־אף שהוא אישית התנגד לכך, שכן חייבת להיות גם „אפוזיציה מתאימה״.

מגמה לירידה בחינוך הדתי

את הדיון על מצבו של החינוך הדתי פתח מר ברוך דובדבני, יו״ר המרכז לחינוך הדתי בגרכז העולמי. בישיבה השתתפו פעילי החינוך ה־דתי, אנשי חינוך ועוד.

מר דובדבני, עמד בהרחבה על סיבות הירידה באחוז הנרשמים ל־חינוך הדתי, בציינו כי בראשית שנות ה־60 הלה עליה שהגיעה לשיאה.

הנרשמים ברשום של 29 אחוז מ־התלמידים לרשת החינוך הממלכתי הדתי. אך מאז הולכת ומסתמנת מגמה של ירידה, אם כי באחוזים קטנים והגיעה אשתקד ל־24.7 אחוז: מציאות זו מדאיגה, היא חייבת להדליק „אור אדום״ בקרבנו, שכן

(סוף בעמוד 2)

צ. ברנשטיין: המפד״ל לא תרפה מהדרישה להקים ממשלת איחוד

מאת סופרנו בתל־אביב

„המפד״ל לא תרפה ממאב־קה הכוללים ובמיוחד לא תז־ניח את המערכה להקמת ממשלת חירום לאומית. שאין כמותה להכון, לצדק, דחיפות וההכרה — אמר אתמול מר צבי ברנשטיין, מזכ״ל המפד״ל, בישיבת הנהלת המפלגה.

מר ברנשטיין הטעים, שעם הצטר־פות לממשלה לא התכחשנו לשום עיקרון מעקרונותינו ולשום החלטה או התחייבות שקיבלנו על עצמנו. יש רק להצטער, צער עמוק, על שהי־הצטרפות איננה. מלאה „ליבותיהם של הלקים נכבדים מהמפלגה בל עמהי.

בפתח הישיבה אמר, כי רק למעלה משנה חצי אחרי הוועידה הארצית, אנו עוברים למסלול של עבודה נור־מלית, שכן מיד אחרי הוועידה החלה מערכת הבחירות לכנסת ואחרי־כן פרצה לה מלחמה יום־הכיפורים ו־כמעט שנה שלמה נמשכו הלבטים ה־התהפוכות של הגוש הקואליציוני שנסתיימו זה עתה. הוא ביקש מכל חברי ההנהלה לגלות בעתה ערנות ופעילות ולהתמסר לביצור המפלגה מבפנים ולפעול לאיחוי הבקיעים, ש־נתגלו מאז הוועידה.

להלן עמד על התפקידים הפנימיים הדחופים של המפלגה וציין בין ה־שאר את הצורך בהגברת הארגון ה־פנימי. טיפול בהסברה בעל פה ו־בכתב, השלמת חוקת הבחירות, אי־שור הנוסח המשולב של החוקה, סיוע לקידום „הצופה״ ועוד.

בסוף דבריו שלח ברכה לשרי ה־מפד״ל בממשלה ותבע מהם לצעוד בתוקף על קיום ההסכם הקואליציוני לכל סעיפיו כלשונו וכרוחו.

כמו־כן נפרד מחבר ההנהלה ע״ד מיכה יגון, היוצא בימים אלה ב־שליחות לארצות הברית.

ההנהלה הטילה על מזכיל המפד״ל להרליב ועדה אשר יחד עם חבר הרבנים של התנועה ונציגי ישובים בארץ יעסקו בנושא בחירות של רבנים בהתיישבות עירום בארץ.

פרופ׳ ע״צ מלמד, הרב ש״מ דיסקין והרב ש״ב ורנר – חתני פרס הרב קוק

הרב פרופ׳ עזרא ציון מלמד, הרב שמעון משה דיסקין, נב־חרו כחתני פרס הרב קוק של עיריית ת״א.

לרב מלמד הוענק הפרס בסיג ספרי מחקר ועזר תורניים על ספרו „פרקי מבוא לספרות התלמוד״.

לרב דיסקין הוענק הפרס לספרות תורנית מקורית על ספרו „משאה ה־מלך״. לרב שמואל ברוך ורנר הוענק פרס כבוד על מפעל חייו ועל ספרו „משפטי שמואל״.

בוועדת השופטים לספרי מחקר ו־עזר תורניים היו: הרב ד״ר ד. אוקס ז״ל, פרופ׳ יצחק גילת ופר ישראל כץ. בוועדת השופטים בספרות תו־רנית מקורית היו: הרב כ.פ. טכורש, הרב אפרים בורודיאנסקי והרב אב־רהם כהנא שפירא.

טקס הענקת הפרס לזוכים ייערך בקרוב ע״י עיריית ת״א־יפו.

הדלקת הנר

	ער״ש	מוצ״ש
ירושלים	4.04	5.18
תל־אביב	4.22	5.20
חיפה	4.12	5.17
אילת	4.32	5.24
באר־שבע	4.19	5.17

תחזית מזג האוויר

מעונן חלקית. הטמפרטורות ה־חזויות: ירושלים — 22, ת״א — 24, חיפה — 23, ראש הגולן — 16, נהריה — 24, צפת — 17, טבריה — 24, נצרת ועפולה — 24, ה־שומרון — 30, לוד — 25, יריחו — 28, עזה — 28, באר שבע 25, אילת — 29, מפרץ שלמה — 27.

הלחות: ללא שינוי ניכר.

הקה״ד תומך בתכנית הכלכלית החדשה של הממשלה

מאת סופרנו בתל־אביב

הוועדה הפוליטית של ה־קיבוץ הדתי החליטה בישי־בה אתמול, לתמוך בתכנית הכלכלית של הממשלה וקראה לכל התנועות הקיבוצית ל־הגות להבנה ונשיאה באורח חיים הסבירי הצנוע.

הוועדה הפוליטית חזרה וגילתה דעתה, כי לנוכח המבחנים הכלכליים, הבטחוניים וההתבדותיים, שהמציאות יצרה בענינו, יש לכונן ממשלה אחדות לאומית.

נפתחה ועידת בני ברית

קריאה לנשיא פורד למנוע חדירת „רעיונות״ שהשמיע רמטכ״ל ארה״ב לתוך שורות הצבא

קריאה לנשיא ארה״ב ג׳רלד פורד, להאבק לכך כי קו המחשבה והמעות שהניע את הרמטכ״ל ה־אמריקני לומר את אשר אמר על היהודים בארה״ב, לא יחדור ויש־ביק דרך צבורות הפיקוד אל שו־רות הצבא האמריקני — השמיע הנשיא העולמי של ארגון „בני ברית״, מר דוד מ. בלומברג.

את דבריו אמר נשיא בני ברית במושב הפתיחה של הועידה העולמית השלת. שנתית של בני ברית שנער־כה אמש ב„בנייני האומה״ בירוש־לים.

בפתיחת הועידה השתתפו נשיא המדינה פרופ׳ אפרים קציר, ראש הממשלה לשעבר גב׳ גולדה מאיר, שרים, חברי כנסת, כאלף צירים מ־38 מדינות ומאות אורחים.

בדברי הפתיחה עמד מר בלומברג על שתי הדוגמאות המודגשות של יחס עויין מצד מדינות העולם כלפי ישראל: המעמד המביש שאירע ב־עצרת האו״ם, אשר בפניה נתקבל והופיע מנהיג המחבלים יאסר ער־פאת, והדעתו הגבוהה והבלתי מחו־שבת של הרמטכ״ל האמריקני.

מר בלומברג ציין, כי ארגון האו״ם שהוקדש על ידי מייסדיו לפעול ל־מען השלום ולשרת את מצפון ה־עולם, העניק קבלת פנים נלהבת לאיש אשר כל־כולו מסמל את ה־טרוריזם, האיש העומד בראש ארגון שרצח תינוקות בעריסותיהם. סבה נוספים בשדות תעופה והרג דיפלו־מטים. הנואם אמר עוד כי הדרך ש־בה קיבלו עמי העולם את הודעת ערפאת מטילה אימים יותר מאשר ההודעה עצמה.

אשר להודעת הרמטכ״ל האמריקני ג׳ורג׳ בראון, לפיה רבה מדי השפעת היהודים בארצות הברית,

(סוף בעמוד 2)

השר חזני ביטל נסיעות עובדי משרדו לחו״ל

שר הסעד מיכאל חזני הורה אמש לבטל מיד כל נסיעות עובדי משרדו לחו״ל בכל מסגרת שהיא.

זאת עד להודעה חדשה. השר חזני נתן הוראה זו שבוע ימים לאחר שנו־דע למשרד הסעד זאת משהתברר לו כי ארבעה מעובדי משרדו עומדים לצאת לחו״ל לסיור השתלמות קצר בגרמ־ניה.

השר חזני הדגיש כי על־אף, ש־במקרה זה מדובר בנסיעת השתל־מות כאשר כל הוצאות הסיור היו על חשבון המדינה המארחת אין זה דבר הולם את רוח הזמן ויש לבטל כל נסיעה מסוג זה.

הסכם על מחירים בין מועצת הכותנה לבין המטוויות

מאת סופרנו הכלכלי

הסכם על מחירי הכותנה הגולמית מהיבול החדש הושג בין מועצת הכותנה לבין אגוד המטוויות. לפי ההסכם ישלמו המטוויות 7.5 ל״י לקילוגרם.

מחיר זה הינו המחיר שאותו דרשו בזמנו מגדלי הכותנה אך המטוויות לא הסכימו לו. בינתיים חל הפיחות שהעלה בעצם את המחיר. על־אף זאת ויתרו המקלאים על דרישה ל־תוספת מחיר ואילו המטוויות הס־כימו עתה למחיר שנדרש מהם. ה־מחיר הוא בתוקף עד 31 במרץ ואז ייבדקו התמורות והשינויים שיחולו בעקבות הפיחות, מחיר הדולר ל־יצוא ומחיר הכותנה בשוק העולמי.

קטיף הכותנה נסתיים בימים אלה ביבול של 50 אלף טונות סיבים. 85 אחוז מהכותנה כבר מנופטת ה־יתר מאוחסנת בשדות תחת כיסוי פלסטי.

בעונה זו יש יבול שיא הנובע מ־גידול בשטחים הזריעים וגידול ב־יבול ליחידת שטח.

ייצוא הכותנה יסתכם ב־27 אלף טונות, שמהם נמכרו כבר 12 אלף טונות. ההכנסה מהייצוא תוכפל ה־שנה ותגיע ל־30 מיליון דולר.

„קונדיטון״
היין העתיק ביותר
יקב אשכול מרצא
ירושלים, טל. 526854
בהכשר הרב י. אפשטין

הצטרף אלי
לכוסית 777
777 — ברנדי בינלאומי
כרמל מזרחי
מיקבי ראשון לציון וזכרון יעקב

אם תתונה מכובדת
אם אך רק עם
התזמורת המפוארת
המודרנית-ומוסיקלית
בהנהלת ברוך שורץ
תל־אביב, שינקין 55
טלפון 284581
— מחירים נוחים —

עליה לקברו של יקירנו הבלתי נשכח

הרב בצלאל כהן ז״ל

חבר הוועד הפועל של המרכז העולמי של המזרחי והפועל המזרחי

ביום השנה לפטירתו

תתקיים ביום ראשון ג׳ כסלו תשל״ה (17.11.74) בשעה 10.00 לפנה״צ בבית העלמין סנהדריה ירושלים.

המשפחה

יוצאים מבית מאיר רח׳ המלך ג׳ורג׳ 54 ירושלים בשעה 9.45

אגוד המושבים של הפועל־המזרחי — בכפר הרא״ה

ערב זכרון

ערב זכרון לזכרו של

החי׳ שלמה בר״חי ז״ל

מכפר הרא״ה

יתקיים אי״ה ביום שלישי, ה׳ כסלו תשל״ה (19.11.74) בשעה 7.30 בערב בבית־העם בכפר הרא״ה

בהשתתפות: הרב ד. ליאור — פרקי משנה.
אלוף הרב מ. פירון — לזכרו.
י. בק — קטעים מדבריו.
א. יודנפרינד — לדמותו.

בשעה 3.45 אחרי הצהרים תתקיים עליה לקברו.

מוקירי זכרו מוזמנים

לחבר אליהו זרקולי
נציגנו ב.מ. ח. תל־אביב
השתתפותנו הכנה במות עליך

אביך ז״ל

ה׳ ינחם אותך בתוך שאר אבלי ציון וירושלים ולא תוסיף לדאבה עוד.

הסתדרות הפועלים בישראל — המחלקה לאגוד המקצועי

מועצת העתונות בישראל
אבלה על מות

אהרן מסקין

מאישי הציבור הפעילים במסגרת המועצה
ומביעה תנחומיה למשפחה המנוח

למוד נהיגה לנשים
שעורי נהיגה לנשים
וגם לגברים
ע״י מורה מנוסה ומוסמכת
מבחנים באזור ה״א
להתקשר 261873

קריאת הצלה

אנו פונים בזה בקריאה נרגשת אל הרה״ג, אנשי מעשה ועסקנים במצוות ולכל אחב״י, נדיבי לב בכל מקום שהם לבוא לעזרתו של אחד מיקירי ירושלים ה״ה מופלג ומרביץ תורה ברבים. בעל משפחה של 10 נפשות כ״י השרויה במצוקה גדולה.

דירתם הקטנה בת חדר וחצי, אינה ראויה לדור בה מחמת הסור הגשמים החודרים להוכה. ומהמת הדוחק והצפיפות השרויים בה. כמה מבני המשפחה חלו כבר במחלות רציניות ל״ע עקב זה. וסכנה נשקפת לשאר בני המשפחה. ולפי פקודת הרופאים יש הכרח להעתיק מיד את דירתם בדירה בריאה ומרווחת.

לידוע יוקר הדירות כהיום שהם עולים לסכומים עצומים ואין באפשרותו של ראש המשפחה לכלכל אפילו חלק מן ההוצאות, כי גם הוא סובל ממחלה דיסקוס קשה ובדוחק גדול מפרנס את משפחתו.

אי לזאת אנו פונים בבקשה עמוקה מקרב לב לחוס ולהיחלץ להצלת המשפחה ולתרום בעין יפה וברוח נדיבה לדבר הגדול הזה. ובמאמרם ז״ל כל המקיים נפש אחת מישראל כאילו קיים עולם מלא. ובזכות המצוה יתברכו מן השמים בכל מילי דמיטב.

חע״ב בעה״ה:
נאם: הרב שלמה שרייבר
נאם: הרב אלקנה ויסנשטרן
נאם: הרב ישראל גרוסמן

הכתובת למשלוח כספים:
הרב שלמה שרייבר, רח׳ מלכי ישראל 41, ירושלים.
חשון תשל״ה

לר׳ משה קליינר ורעיתו
לשמואל קליינר ורעיתו
להולדת הבן הבכור והנכד
ברכת מזל־טוב ושפע ברכות
תזכו לגדלו לתורה לחופה ולמעשים טובים
ורוו ממנו ומכל יוצאי חלציכם רוב נחת
מאחלת: משפחת אינהורן, רמת־גן

תנועת האשה הדתית — סניף תל־אביב

ביום שני ד׳ כסלו 18.11.74 בשעה 9.30 בבוקר, יערך

מכס הנצחה

בו יקרא מעון הילדים בשכונת התקוה בתל-אביב

ע״ש שושנה אלטמן ז״ל

נשיאת הסניף בשנים 1970—1934

המכס יערך ברחבת המעון, ברח׳ קמואל 43.
מוקירי זכרה וחברות הסניף מוזמנים בזה.
תחבורה מס. 16 עד רח׳ קמואל.

תנועת האשה הדתית לאומית תל־אביב
מודיעה על

„פתיחת העונה״ תשל״ה

שתתקיים אי״ה ביום ראשון ו׳ בכסלו תשל״ה בשעה 7.30 בערב באולמי „גולי״ רח׳ גורדון 34 תל-אביב.

אורחות הכבוד הרבנית צפיה גורן תחי׳
נשיאת סניף תל־אביב

מסיבה זו תערך ליד שלחנות ערוכים עם תכנית אמנותית

ישיבת אחוות יעקב אורס — גן יבנה

דרושים:

1. מורה לאנגלית
2. מורה למקצועות שרטוט, טכנולוגיה וטפול תרמי
3. מורה למקצועות הנגרות
4. מדריך מקצועי למכניקה (מילוי מקום)

נא לפנות לטל׳ 055־94328, או בשעות הערב: 055־24075, 03־941864

הזמנה

הננו מודיעים בזה לכל ידידינו ומכירינו האנ״ש,

כי החתונה של בת כ״ק מרן רבינו
אדמו״ר שליט״א הקוה״ס
מקרעסשניף זצוקללה״ה זי״ע

עב״ג בנו בכורו של כ״ק מרן
האדמו״ר מסאסוב זצוקללה״ה

תתקיים אי״ה בשעטומ״צ ביום רביעי ו׳ בכסלו תשל״ה
(20 בנובמבר 1974)
במעון קרעסשניף, רחובות יציו בשעה 7.00 בערב.

ובזאת נבקש את כל אנ״ש ידידינו ומכירינו ואנ״ש הי״ו אשר מסיבות שונות לא הגיעו הזמנות ליעדם, יראו נא הזמנה זו כאישית.

זכות רבינו הגדול הקוה״ס זצוקללה״ה זי״ע, יעמוד ויגן ויושיע לכל המשתתפים בשמחת צאצאיו, ולכל בית ישראל להתברך בכל הברכות הנצרך להם בשפע קודש עד בלי די בכל מיני ומילי דמיטב. אכי״ר.

בברכת מאהבה לשלום
הועדה המארגנת

...ית מדרש גבוה להוראה „כולל אברכים״ רחובות ע״ש הגרי״א בר־שאול זצ״ל

למורנו ורבנו הרב הגאון

הר״ר שמחה הכהן קוק שליט״א

נשיא הכולל — רבה הראשי ואב״ד דרחובות
ולמשפחתו הדגולה
ברכת מזל טוב לבבית
להולדת הבן נ״י

יהי״ר שתזכו לגדלו לתורה לחופה ולמעשים טובים יחד עם כל יוצ״ח ויגדל לבאון ולתפארה בישראל כיאה למשפחה המרוממה

ההנהלה, ראש הכולל והאברכים

המועצה המקומית אזור — המועצה הדתית אזור

אנו מקדמים בברכה את פני מורנו ורבנו

הרב אברהם אליעזר רוזנטל שליט״א

לרגל היבחרו
לרב המקום בישובנו

יהי רצון שהשכינה תשרה במעשה ידינו ובעבודתנו,
להגדיל תורה ולהאדירה.

יו״ר המועצה המקומית והבריה — יו״ר המועצה הדתית והבריה

...רה להוצאת כתבי רבותינו הקדושים זיע״א מסוכצוב
ע״י א. י. בורנשטיין, תל־אביב, רח׳ חיים ואלישע 11
טלפון 227702. ח׳ בבנק הדואר מס׳ 4—04509—4

הופיע ונמצא למכירה

נאות הדשא חלק ראשון

מאמרי קודש המתפרסמים לראשונה מתוך כת״י מאת כ״ק מרן אדמו״ר הגה״ק מוהר״ר אברהם זצוקללה״ה מסוכצוב בעמח״ס „אגלי טל״ ושו״ת „אבני נזר״. כולל המדורים: לפי סדר הפרשיות, עניני שבת, מועדי קודש. וכן דברים מפי השמועה.

הכזא מן الاصل

صكذا من الاصل

מצרים תנצל פתיחת התעלה כקלף במיקוח לנסיגה נוספת

קהיר, 14 (יופי"ע, ע"ר) — מצרים תנצל את פתיחתה מחדש של תעלת סואץ כקלף במיקוח בשלב הבא של המו"מ עם ישראל כדי להשיג נסיגה צבאית ישראלית נוספת בסיני, אמרו היום מקורות דיפלומטיים.

הם אמרו, כי טקטיקה זו מסתמנת בדו"ח מדיני שמסר שר החוץ המצרי איסמעיל פאהמי אמש בישיבה משותפת של ועדת־החוץ והועדה לעניינים ערביים של הפרלמנט המצרי.

פאהמי אמר כי התעלה, אותה מנקים עתה כדי לאפשר בה שיט, "לא תפתח מחדש לשיט נורמלי, אלא אם כן כוחות ישראל ייסוגו לחלוטין מזרחית לתעלה, כדי שבטחון הספנות ועריי התעלה יובטח מפני אפשרות של התקפה ישראלית מהירה".

המקורות אמרו, כי מצרים נוקטת בעמדה שהכוחות הישראליים, היושבים עתה במרחק של 20—32 ק"מ מזרחית לתעלה, קרובים מדי מבחינה בטחונית. קהיר היתה רוצה כי הם ייסוגו הלאה לכיוון מזרח וגם ישנו איזור ניכר בדרום לאורך החוף המזרחי של מפרץ סואץ.

פתיחתה מחדש של התעלה ומתן רשות למכוניות מישראל ואליה לעבור דרך התעלה באניות לא־ישראליות, יהוו מחיר פוליטי שמצרים יכולה להרשות לעצמה לשלם בשלב זה, תמורת נסיגה ישראלית נוספת, עד לפני הפינוי המלא של חצי האי סיני, אמרו מקורות אלה.

הם הוסיפו, כי מצרים מתנגדת נמרצות לדרישות הישראליות בדבר הפסקת מצב המלחמה בין שתי המדינות, תמורת נסיגה ישראלית חלקית נוספת בסיני.

הם הדגישו כי לדעת מצרים סיום מצב המלחמה יוכל לבוא רק כחלק של הסדר שלום כולל־וסופי.

אותו דבר נכון לגבי מתן רשות לאניות מניפות דגל ישראל לעבור בתעלה, ופאהמי הבהיר על כך באוזני משמעי בדו"ח המדיני שמסר אתמול. הוא אמר "הדגל הישראלי לא יעבור דרך תעלת סואץ אלא לאחר הסדר סופי של הבעיה".

תקוע לא קיבל רשות לנאום בעצרת

מרכז האו"ם, 14, (ע"ר) — שגריר ישראל באו"ם מר יוסף תקוע קיים היום מסיבת עתונאים כדי להשמיע קטעים מנאום, אשר נמנע ממנו להשמיע בעצרת הכללית.

הוא אמר שנשיא העצרת עבד־אל עזיז בוטפליקה נקט בצעד ללא תקדים ומחק את שמה של ישראל מרשימת המועמדים שעמדו להשתתף היום בדיון הפלשתיני.

כמה דקות לאחר שתקוע יצא בהאשמות נגד נשיא העצרת, נודע כי שמו מופיע ברשימת הנואמים.

בפתחו את ישיבת אחר הצהריים הזכיר בוטפליקה לנציגי המדינות כי עליהם להגביל את תדירות הופעתם.

מבלי להזכיר את העובדה שתקוע הופיע אתמול בעצרת הכללית אמר בוטפליקה כי אין ברצונו להפעיל תקנה נוהל "בשלב זה".

אש"פ לא יזכה למעמד משקיף בארגון העבודה עד פברואר

ג'נבה, 14 (ע"צ) — אש"פ לא יזכה למעמד של משקיף קבוע בלשכת ארגון העבודה הבינלאומי לפני חודש פברואר — על כך החליט היום מועצת המנהלים של הארגון.

המועצה אישרה הצעה של הלשכה, לפיה יש לדחות קבלת החלטה בנושא זה לשנה הבאה. עד אז יתברר כיצד נוהגים ארגונים בינלאומיים אחרים בסוגיה זו.

תגובות מאופקות במערב לנאום ערפאת; דברי שבח של עתוני ערב

"ניו־יורק טיימס": אל לה לישראל לגנות את הנאום בדרך אוטומטית * "אל־נהאר": ההצעה לדו־קיום לא באה כתחליף להצעה אחרת כלשהי

ניו־יורק, 14 (עסמ"א, ע"צ, ע"ר יופי"ע) — פתיחת הדיון על בעיית פלשתין בעצרת הכללית של האו"ם היא דוגמה מובהקת לחוסר־השפעה של כל נסיון להבהיר בעיות סבוכות ומעמיקות בפורום שכזה — כתב ה"ניו יורק טיימס" במאמר ראשי שהופיע ביום ה'.

בעל המאמר סבור, כי רק המעטה בויכוחים שמביעים נותן סיכוי כלשהו לעצרת לפעול בתפקיד של תיווך.

בהמשך דבריו כותב העתון: "התיאור המשוחד של ערפאת לגבי הציונות, דיווחיו הסלקטיביים מאד על ההיסטוריה של המאה ה־20, דיבוריו נעדרי־הדמיון על אידיאולוגיה מאואיסטית מהמכבית מעורפלת הגנתו על הטרוריזם — עשויים רק לעורר תרעומת בלבותיהם של דיפלומטים בעלי אינטליגנציה. ברור היה מדבריו של ערפאת כי הוא מסרב להכיר בזכותה של ישראל להתקיים. נאומו היה בבחינת מופע צבוע בפורר שאט־נפש.

"יהיה זה נבון מצד ישראל ותומכיה בעצרת אם לא תגנה בדרך של תגובה אוטומטית כל מה שאמר המנהיג הפלשתיני.

לנציגי העולם השלישי יש אינטרס מיוחד למצוא נוסחה פשרנית לדו־קיום ומשא־ומתן, שכן בהעדר נוסחה כזאת יופנו מיליוני דולרים על־ידי שני הצדדים להכנות למלחמה. משאבים אלה יהיו מנוצלים בצורה טובה הרבה יותר אם ישמשו להקלת הבעיות הגוברות והולכות של הרעב והמצוקה.

"אם הדברים שהושמעו ביום ד' בעצרת ישארו ללא תגובה, כי אז עלול להיווצר מצב שהדיון בעצרת לא יהווה צעד לקראת השלום, אלא יבשר את התלקחותה של מלחמה חדשה".

העתון "גארדיין" סבור כי השלב הבא לקראת הסדר של המשבר המזרח־תיכוני היא הכרה מצד ישראל בארגון לשחרור פלשתין.

העתון הלונדוני מצביע על המצב הכלכלי בישראל וקובע כי מצב זה מוכיח שיש למצוא הסדר, אשר יאפשר לישראל להיות בשלום עם שכנותיה.

עתון בריטי אחר "דיילי טלגראף" מצביע על הסכנה הקיימת בעקבות ההחלטה בענין דרום־אפריקה, שבהרכב הנוכחי של עצרת האו"ם תתקבל גם החלטה דומה המכוונת נגד ישראל.

העתון מזהיר את אלה הנוקטים במדיניות מעין זו שהיא עלולה בסופו של דבר לפגוע בהם עצמם.

עתוני בריה"מ לא פרסמו הקטע המתריע על קיום מדינת ישראל

עתוני בריה"מ לא פרסמו קטע חשוב של הנאום אותו השמיע אתמול יאסר ערפאת בעצרת האו"ם שבו, הוא מתריע על קיומה של ישראל.

אמנם סוכנות הידיעות "טאס" ובטאון הממשלה הסובייטית "איזבסטיה" מציגים את ערפאת כמנהיג העם הערבי הפלשתיני, אך עם זאת פורסמה בבריה"מ גירסה ערוכה בקפדנות של הנאום.

עתוני הולנד על הופעת ערפאת באו"ם

עתוני הולנד יחדו מקום נרחב לנאומו של ערפאת באו"ם, בליווי צילומים.

העתון הליברלי "הט פאדרלאנד" כתב במאמר מערכת, "כי העובדה שערפאת יכול היה להשמיע נאום באו"ם פירושה, כי החלק הגדול של העולם מודע לכך שהפלשתינים הם מציאות בדרמה המתנהלת במזה"ת, כוח שיש להתחשב בו בחיפושים אחר השלום".

בהתייחסו לנימה הבלתי פשרנית בנאום ערפאת, כתב העתון: "אי אפשר היה לצפות מאדם כמו ערפאת, כי יבוא בפעם הראשונה לאו"ם כשבידו תכנית שלום אשר תזכה באוזן אוהדת אצל הצד שכנגד — ישראל, אשר בלטה בהעדרותה".

העתונות הערבית הבליטה את נאומו של מנהיג המחבלים ערפאת בעצרת האו"ם, הם מאמרי המערכת של העתונים המקדישים הרבה לנאום זה.

"אל נהאר" הלבנוני כתב, כי אחד הצדדים החשובים ביותר של הנאום הוא שהושמע על אף התנגדות ישראלית וציונית.

העתון הוסיף כי ערפאת הציע דו־קיום עם היהודים במדינה דמוקרטית. "ההצעה לדו־קיום לא באה כתחליף להצעה אחרת כלשהי.

"אל מוחרר" הלבנוני, המקורב למחבלים, כתב "מתיקות הנצחון אל לה להשכיח מאתנו — הפלשתינאים הערבים — את מרירותן של העובדות".

"אל באיראקי" כתב, כי נאומו של ערפאת חדר אפילו ללבותיהם של היהודים עצמם. "אל עמל" כתב, כי נאומו של ערפאת היה בבחינת קריאה כנה לשיתוף פעולה בין ערבים ליהודים למען בניית עתיד טוב יותר.

"אל אנואר", אשר פרסם מוסף מיוחד לרגל הדיון הפלשתיני באו"ם, כתב "ערפאת קרא לעולם לבחור בין שלום ומלחמה, דהיינו בין ישראל והשלום, שכן קיומה של המדינה הציונית הגזענית פירושו כשלעצמו המשך המלחמה".

שני העתונים הסוריים "אל בעת" ו"אל תאורה" פירסמו את הנוסח המלא של הנאום.

גם עתוני כוויית פירסמו קטעים נרחבים מן הנאום, ובירכו את ערפאת על הצלחתו.

עתוני ירדן פירסמו בהבלטה את הנאום, אולם "אל סאבאח" היה היחיד שהגיב על הנאום במאמר מערכת, בכתבו, "כי "פרישת המשלחת הישראלית מישיבת הפתיחה של הדיון, מבליטה את בדידותה של ישראל. התבוסה הישראלית החלה עם מלחמת אוקטובר ונמשכת עתה באו"ם ובחזית הפנימית של ישראל עצמה".

עתוני קהיר הקדישו לנאום את כותרותיהם הראשיות וגם את מאמרי המערכת שלהם.

מרבית העתונים הערביים גם פירסמו תצלומים של ערפאת בבואו לאו"ם או בשעת נאומו בעצרת הכללית.

יורדים מישראל לא יורשו לעבור דרך וינה לבריה"מ

וינה, 14 (עסמ"א). — יהודים סובייטיים אשר עלו לישראל ומבקשים לשוב לארץ מוצאם, לא יורשו לעשות את דרכם דרך אוסטריה — מסרו ביום ה' מקורות מיניסטריון הפנים האוסטרי.

המיניסטריון הורה לשגרירות אוסטריה בתל־אביב לדחות כל בקשה לקבלת אשרות מצד עולים מבריה"מ המבקשים לשוב לרוסיה.

המקורות הסבירו, כי ההחלטה נתקבלה לאחר שיותר מ־200 יהודים המבקשים לשוב לרוסיה לא הורשו לעשות זאת, וכתוצאה מכך נתקעו בוינה. השלטונות הסובייטיים סירבו להתיר להם לשוב משום שאינם עוד אזרחים של בריה"מ.

כמה מבין 200 היורדים האלה ממתינים כבר שנתיים לקבלת המסמכים הדרושים. כדי לשוב לברית המועצות. מרביתם מתגוררים בתנאים פרימיטיביים ביותר בבית־דירות ישן ומתמוטט ברובע מטך וינה, ללא כל סיכוי לשיפור מן היהום.

שלטונות העיריה בוינה הודיעו לא מכבר על תכניתם להרוס הבית בחודשים הקרובים, כדי לפנות מקום למפעל שיכון חדש.

מקורות מיניסטריון הפנים ציינו, כי אוסטריה איננה עוד על כך שהעולים המגיעים לה בדרכם לישראל אכן ישנו אליה. ידים המטפלים בתנועת המעבר העולים דרך אוסטריה ודורשו לעולים ניתן לבחור באופן אם ברצונם לעלות לישראל או לארץ אחרת.

בחודשים האחרונים בוחרו 12 אחוזים מכלל העולים להתעכב בוינה כדי להמשיך משם אחרי כן לשוטות בצפון־אמריקה, מערב־אירופה ואוסטרליה. המקורות האוסטריים מסרו, כי כ־900 יהודים סובייטיים ממתינים עתה ברומא לקבלת מסמכי הגירה לארה"ב. 300 מהגרים יהודים נוספים ממתינים במעון של אגודת הצדקה הנוצרית "קריטאס" בבל[illegible]

נחנך משכן חדש לסמינר למורים ערבים בעמק חפר

שר החינוך והתרבות, מר אהרן ידלין, אמר אמש כי מדינת ישראל מצפה מאזרחיה הערבים שיהיו נושאי רעיון השלום בין ישראל ושכנותיה, שכן זו תהיה גם נאמנות לאינטרסים האמיתיים של עמי ערב.

השר אמר את דבריו בטקס חנוכת המשכן החדש של הסמינר למורים ולגננות ערביים במושב הדר־עם בלב הישוב היהודי בעמק חפר. השר אמר כי האתגר של בית מדרש זה צריך להיות טיפוח שיטת השלום בקרב האוכלוסיה הערבית, שתוכל להוות גשר להבנה ולשיתוף פעולה בינינו לבין שכנינו.

השר קרא לתלמידי הסמינר שיהיה להם אומץ־לב לחנך את תלמידיהם לאזרחות טובה, על ידי הדגשת האינטרסים המשותפים לכל אזרחי המדינה תוך כיבוד החוק וגיבוש האופי המיוחד של המורשה הערבית.

פתח את הטקס מנהל הסמינר מר עבדול קארים אלדהר. הוא מסר על התפתחות המוסד מאז נוסד ביפו בשנת 1971 עם 70 תלמיד ועד עתה כאשר לומדים 330 תלמיד ותלמידה.

בטקס בירכו עוד סגן שר התקשורת שיך ג'עבר מועדי. ראש המועצה האזורית עמק חפר. מר ת. בן־צבי יו"ר ועד כפר הדר־עם ונציג התלמידים.

מיפקדת אל צעיקה

(סוף מעמוד ראשון)

של צה"ל בהרסו 3 מיבנים בצרובין שבדרום לבנון. כפר זה כ־7 ק"מ בקו אוויר מגבול ישראל מול לגירות שתולה—זרעית. הדרך לשם עוברת בשטח סלע קשה. הכוח הגיע בסתר אל המקום שבו כמה עשרות מיבנים ההוא מבסיס קדמי למחבלים, אך זמן החיילי צה"ל התפתחו וחילופי ולפחות 5 מחבלים הוגרו בקרב קצר. איש מאנשינו לא נפגע.

פוצצו 3 מיבנים ששימשו את המחבלים. לאחר מכן חזר הכוח שלום לבסיסו.

כפר צרובין היה אחד המעמסים שמקימים המחבלים הרחק מהגבול, לאחר שפעילות הדחיקה אותם מגבול לבנון—יש את עיקר הבסיסים הם מקימים במחנות הפליטים ליד ערי לבנון.

פעילות המנע של צה"ל מביורים לבים בתוך שטח לבנון אריסלרי. מונע עוד דבר על חיי המחבלים, מונע מהם את מזימותיהם. פעילות זו עם חזרות ואמצעי ההגנה והכוננות נקט בהם צה"ל מנעה גם בצד החוליות שהצליחו לחדור לתוך ישראל מלבצע את משימותיהן הזר, בעקבות זאת, כלצונות [illegible] בהתגוות המחבלים שלשום זו מחבלים גם במספר מגני־רון מושב דובב, שבגליל העליון איש לא נפגע ולא נגרם נזק.

הנאום הקיצוני של ערפאת

(סוף מעמוד ראשון)

ראל, או במקרה הטוב ביותר, הקמת גיטו יהודי במדינה ערבית. הסברה זו הורחב להוגים שבאלנים התומכים באש"פ. אך אינם מזדהים עם חיסול ישראל.

הנאום יקשה להמשך המו"מ עם ארצות ערב

חוגים מדיניים בירושלים סבורים שהצלחה של אש"פ בזירה הבינלאומית, הקשה על מצרים לפתוח במו"מ נוסף עם ישראל. לא פחות מאשר ההחלטה ועידת רבאט הקשו על כך.

עם זאת סבורים חוגים אלה, כהוך שנה, באין פרס עם אש"פ יתכן וירדן תרצה לצפות להגיע מו"מ עם ישראל. אלא שירדן לא תוכל לשלם לישראל בשום ענין תמורת נסיגה כלשהו. כלכד ההשלוט של מדינת הפשה לירדן ולא לאש"פ. אבל במצב הנוכחי. אין זה בטוח כלל שירדן לא תיאלץ בכו ועידת הפסגה, לכסות אחר כך השכח לאש"ף.

שר־החוץ י. אלון נועד עם נציגי המדינות

שר־החוץ יגאל אלון נפגש אמש עם נציגי כל המדינות המיוצגות בישראל, בכינוס כללי שנערך במשרד החוץ, כדי להגיב על הופעת יאסר ערפאת באו"ם.

מר אלון אמר בדבריו, כי אוהדת ישראל שבל הברה ובחוב עם אש"פ תביא להרצאות שלילית ביותר, הוכיח את עצמה עכשיו, כאשר הערבים הביאו לאו"ם ראש ארגון טירור. אלון צפה על ליצוגיות הבאים שאינו משאיר שום פתח למו"מ הצהר כי ישראל תוסיף להתגבר לשלום עם שכנותיה.

יום הופעתו של ראש ארגוני־טירור — אמר מר אלון — מעל במת ארגון האומות המאוחדות, בהחזה יום סוער, יום של חרפה, לארגון זה. הוכן נאומו מהווה הוכחה ניצחת לעובדה העגומה, שעצרת או"ם, אשר נועדה במקורה להיות במת־השלום — הפכה להיות בה לקריאות־קרב ולמלחמות חיסול. צרוק של איבה וצביעות עם פייסנות ובובעה למהתינות עשו אותה לכזו. ישראל הזהירה והודיעה, כי ההחלטה גבולות־התקדים להזמין את ארגון הטירור, הקרוי אש"פ, להופיע מעל במה זו, לא תביא למיתונו של ארגון זה אלא רק הזין את קיצוניותו.

ישראל תוסיף להתגבר לשלום

ישראל הזהרת ותוסיף להתגבר לשלום צודק עם כל שכנותיה — אמר שר־החוץ — שלום שיושב לכל הבעייה העבריות בהחלוקה, לרבות שאלת ביטוי זהותם הצבעית של הפלשתינאים, בהתאם להחלטה הממשלה ביום 21.7.74. בד בבד עם קיים כושרה הבטחוני המתמיד להגן על עצמה ועל שלום אזרחיה, תמצה ישראל כל סיכוי ליישוב הסכסוך הערבי—ישראלי בדרכים מדיניות, על מנת לקדם את השלום וההבנה עם כל מדינה ערבית שתרצה בכך.

ישראל קוראת לכל המדינות הרוצות לקדם את השלום במזרח־התיכון להפיק את הלקח הנכון הנובע מהזמנתו והופעתו של ראש ארגוני הטירור בעצרת או"ם ולהתנגד להצעת ההחלטה הערבית בעצרת. לבל תשמש החלטה זו עידוד נוסף לגורמים הקיצוניים בעולם הערבי הדוחפים את האזור למלחמה מחודשת.

תמיכה נוספת באש"ף — תחריף את המצב

שגרירי ישראל בבירות נתבקשו להסביר לממשלות כי כל הצבעה נוספת בעד החלטות אנטי ישראליות באו"ם, עשויה להחריף את המצב. המדובר הוא בסיכום הדיון הפלשתיני באו"ם. יש אפשרות שהערבים יגישו הצעת החלטה הקוראת לביטול תכנית החלוקה משנת 1947 ולהקמת מדינה פלשתינית.

אפשרות אחרת היא שתוגש הצעה על הצורך בהקמת מדינה פלשתינית מבלי להזכיר את גבולות החלוקה.

מדינות רבות סברו שהצביעו בעד הזמנת אש"ף לאו"ם, כדי למתן אותם ובכך להקהות את חוד הטירור ולאפשר להם לפעול בדרך דיפלומטית.

נציגי ישראל יסבירו כי ההזמנה לאו"ם הביאה להקצנה של עמדת אש"פ שפירשו הזמנה זו כאישור לפעולות הטירור של אש"פ בדיוק כפי שהזהירה ישראל.

זכו בהגרלת הפיס

בהגרלת מפעל הפיס שהתקיימה אתמול זכה בסך 500,000 ל"י הכרטיס מספר: 689797.

בסך 250,000 ל"י זכה המספר: 172929.

בסך 100,000 ל"י זכה המספר: 401121.

בסך 50,000 ל"י זכו המספרים: 214692 ; 434131.

בסך 12,000 ל"י זכו המספרים: 360152 ; 604973.

בסך 6,250 ל"י זכו המספרים: 047901 ; 078013 ; 331724 ; 449895.

בסך 5,000 ל"י זכו הכרטיסים הבאים: 019250 ; 068651 ; 106859 ; 137149 ; 140210 ; 151567 ; 152210 ; 157647 ; 185302 ; 199559 ; 199917 ; 216414 ; 234760 ; 263404 ; 265462 ; 267471 ; 288458 ; 302350 ; 339784 ; 352798 ; 384470 ; 388270 ; 489864 ; 502146 ; 534353 ; 551924 ; 572949 ; 584716 ; 600640 ; 612127 ; 635079 ; 658144 ; 710633 ; 726353 ; 734943 ; 758696 ; 772823 ; 774469 ; 786452 ; 795890.

בסך 1,000 ל"י זכו הכרטיסים שמספריהם מסתיימים ב־2848 ; 3664 ; 4500 ; 5693 ; 9283.

בסך 600 ל"י זכו הכרטיסים שמספריהם מסתיימים ב־25592 ; 25714 ; 32969 ; 33492 ; 44260 ; 46799 ; 60722 ; 64917 ; 70560 ; 79591.

בסך 250 ל"י זכו הכרטיסים שמספריהם מסתיימים ב־00132 ; 00913 ; 01375 ; 06534 ; 11891 ; 13446 ; 24252 ; 27581 ; 33309 ; 35666 ; 36426 ; 37700 ; 47106 ; 53744 ; 54939 ; 62556 ; 77773 ; 79112 ; 85769 ; 86533 ; 89001 ; 93004 ; 93769 ; 94615 ; 99950.

בסך 100 ל"י זכו הכרטיסים שמספריהם מסתיימים ב־1538 ; 1789 ; 4105 ; 4198 ; 4199 ; 4906 ; 4914.

בסך 50 ל"י זכו הכרטיסים שמספריהם מסתיימים ב־0313 ; 0615 ; 0676 ; 0781 ; 1073 ; 1300 ; 1461 ; 1813 ; 2185 ; 2221 ; 2406 ; 2885 ; 3088 ; 3229 ; 3407 ; 3643 ; 3818 ; 3947 ; 4364 ; 4450 ; 4710 ; 4767 ; 4872 ; 5999 ; 6015 ; 6062 ; 6287 ; 6769 ; 6791 ; 6822 ; 6953 ; 7052 ; 7348 ; 7506 ; 7564 ; 7619 ; 8779 ; 8940 ; 9066 ; 9279 ; 9481 ; 9744.

בסך 6 ל"י זכו כל הכרטיסים שמספריהם מסתיימים בספרות: 1 ו־8.

בעיות החינוך הדתי

(סוף מעמוד ראשון)

אנו רואים בחינוך הדתי את ציפור הנפש של היהדות הדתית בארץ, אמר מר [illegible], בציינו הסיבות של ההיערכות המחודשת מצד כל הגורמים בתנועה לפעול בשטח זה.

הסיבות לירידה בחינוך הדתי

הסיבות לירידה — אמר — נעוצות לא רק בהצבצת העליה מארצות צפון אפריקה, שהיוו בכמות העיקרית את מקור הבונות הילדים למסגרות הדתיים, כי אם ובעיקר, בהפסקת העליה מצד הממשלה הערשונה המקובלית כלפי החינוך־הדתי הבאה לידי ביטוי באי־הקמת מבנים, הימנעות מבנית כיתות־גן וקיפוח בולט בבניית מוסדות חינוך דתיים בשכונות החדשים ובריכוזי העליה. הוא סיפר על הדיב, מבין עולים חדשים שגילו כי בריכוזי הקליטה בארץ, ניסו להשפיע עליהם שלא ישלחו ילדיהם לחינוך דתי "עם אוברים רק סבא ישראל והפלליסי"(?)

גם בדרך אוכלוסיה היציבה מבני הדור השני והשלישי של העולים הותיקים, לשליח ילדיהם לחינוך הדתי כשפיעה, אך יש מקום להכרת, אמר, להתחיל בחדש בפעולה ארגונית המסברתית לעיבוי על החינוך הדתי ביכולה. כן קרא הנואם לצבור גיתו בממשלה ובכנסת לפעול באופן מידי נגד האפליה ולהבטיח זכויות החינוך הדתי, בכל מקום שבו מבקשים הורים להקים מסגרות כאלה לילדיהם.

כמו־כן הביע להעביר כלים ואמצעים כספיים המרכז לחינוך דתי להעמיק פעילותו.

בדיון שהחל, אמר י. [illegible], כי חלקו של עבודה כל המחלקות בתנועה, כשפיעה גם על הירידה בחינוך הדתי. הוא הביא דוגמאות למחדל זה של העבודה הארגונית, וירידת הכתה בשטח זו, בשטחים אחרים.

לדבריו חייבת התנועה לפעול מתוך מאבק העבודה אמצעים "לצאת כמו לפני בחירות".

הרב פ. ש. [illegible], הזכיר כי התנועה, בכל תקופת פעילותה הציבורית ידעה לעבוד על צרכי החינוך הדתי "ולא מפני משברים נוצרו בשטח זה". הוא הביע פליאה על אדישות זו של הציבור הדתי לנוכח הירידה בחינוך הדתי וממליץ המשכבות לפישה מחודש של דרך ההסברה. הירידה חייבת להניע שבתנו — אמר.

פראנג'יה מגנה את המדינות המקפחות זכויות הפלשתינים

מרכז האו"ם, 14 (ע"צ ע"ר יופי"ע) — נשיא לבנון, סולימאן פראנג'יה השמיע היום מעל במת האו"ם נאום, שבו קרא למדינות העולם לפייס לעם הפלשתיני, הנאבק על "החזרת מלוא זכויותיו הלאומיות".

בנאומו, גינה פראנג'יה את ישראל בקשר עם "מעשי האלימות הבלתי מוצדקים" של כוחות צה"ל על אדמת לבנון.

בנאומו הזכיר פראנג'יה, כי בהחלטות שקיבל האו"ם מאז 1967, ובמיוחד מאז 1969, אישר הארגון הבינלאומי את "הזכויות שאינן ניתנות לערעור של העם הפלשתיני" וגינה את הממשלות, השוללות מהעם הפלשתיני את זכויותיו הלאומיות.

פראנג'יה זכה לתשואות כאשר נכנס לאולם עצרת האו"ם. — פראנג'יה אמר כי "בעיית פלשתין נוגעת לגורלם של מיליוני יצורים אנושיים".

הוא הזהיר מפני התחושות המלחמה האיזורית הגבר, כי אם תפרוץ מלחמה חדשה במזה"ת היא תסכן את השלום ברחבי תבל.

חברי משלחת ישראל קמו על רגליהם אך לא הריעו

כאשר נכנס היום נשיא לבנון סולימאן פראנג'יה לאולם עצרת האו"ם כדי להשמיע את נאומו ישבו בשורה הראשונה כולו חברי המשלחת הישראלית ובראשם מר יוסף תקוע.

חברי המשלחת קמו על רגליהם יחד עם חברי משלחות אחרות, כאשר צעד נשיא לבנון אל דוכן הנואמים, אך המשלחת הישראלית לא הריעה לסולימאן פראנג'יה.

עם תום נאומו של פראנג'יה נשארו הישראלים יושבים במקומותיהם ולא הצטרפו למחיאות הכפיים, שבה חברי המשלחות האחרות קמו כדי להריע.

לונס: העוצמה הצבאית הסובייטית עלולה לסכן אספקה חיונית למערב

בון, 14 (יופי"ע, ע"ר) — מזכיר ברית נאט"ו יוזף לונס, הזהיר היום כי אם שוב יחריפו היחסים בין מזרח ומערב, עלולה העוצמה הצבאית הימית הסובייטית המתגברת לסכן אספקה חיונית, "ולאלץ אותנו לבחור בין כניעה לשואה גרעינית".

לונס אמר דבריו בישיבת הפתיחה של מליאת האסיפה הצפון אטלנטית היא הזרוע הפרלמנטרית של נאט"ו. בימים האחרונים דנה אסיפה זו בישיבות של ועדות בדו"חות על בעיות של בטחון הברית הצפון אטלנטית, משבר האנרגיה ובעיות פוליטיות.

לונס אמר, כי בעוד שהוא תומך במאמצים למען שיפור היחסים בין מזרח ומערב, "אין השלום יכול להיות מושתת על האמינות של כוונות מוצהרות כי אם על האמינות של הגורם המרתיע והנשק קונבנציונלי נאות.

הוא הוסיף כי אם ייכשל ה"דטאנט" עלול הצי הסובייטי הענק לאיים על קוי האספקה ולפגוע ביכולתנו להיגבר קונבנציונלי, ובכך לאלץ אותנו לבחור בין כניעה ושואה גרעינית".

אזהרותיו של מנהיג נאט"ו הושמעו לאחר שדו"חות של מומחים שהגישו לאסיפה נאט"ו קבעו, כי בריה"מ מקדימה את ארה"ב בבניית צוללות־טילים גרעיניות, חודרת נמרצות לאוקיינוס ההודי ומציבה מערכות טילים רבות עוצמה חדשות למרות ה"דטאנט".

ראש ממשלת בריטניה, הרולד ווילסון נקט נימה זהירה יותר, האמר כי מו"מ תופס עתה את מקומו של עימות, ויש לקוות כי הדבר יוביל לדו־שיח רצוף העשוי להביא פירות".

של המצפה

הסברה והרתעה

נאומו של ערפאת בעצרת או"ם, שנתקבל כמדינאי שוחר חרות, נתלוה בידי קטישות של כנופיותיו לעבר צפת וקריית שמונה. אלה שהריעו לכבודו ודאי יודעים היטב שלפניהם עומד רוצח ילדים, אבל לא איכפת להם הדבר. הנפט הערבי הכשיר אותו להיות אורח מכובד על במת ארגון האומות המאוחדות.

שגריר ישראל באו"ם, יוסף תקוע, הגדיר את ערפאת כפושע שארגן באופן אישי מעשי־רצח מרובים וקיבל פרס של חמישה מיליון דולאר מקדאפי על רצח הספורטאים הישראלים במינכן. עצרת או"ם אמנם קיבלה בהתלהבות שופך דמי ילדים, שנאומו המתון, כביכול, קרא לחיסולה של מדינת ישראל, אך צה"ל ילחם בכנופיותיו עד רדתן. לעולם לא תקום רשות פלשתינית בראשותם של מרצחים בחלק כלשהו של ארץ ישראל. צה"ל הגיב כדרכו על הקטיושות בהשמדת בסיסי מחבלים בלבנון.

שר־החוץ, יגאל אלון, בדבריו בפני נציגי ארצות המקיימות יחסים דיפלומטיים עם ישראל, הצביע על המגמה בנאומו של ראש ארגוני החבלה להחריב את מדינת־ישראל ולהקים במקומה מדינה פלשתינית. זו מגמה המנוגדת ניגוד גמור למאמצים המדיניים שנעשו בזמן האחרון לקידום אפשרות של הסדר־שלום. יוצא, שעצרת או"ם בקבלה את פני ערפאת בתשואות מעודדת פתרונות צבאיים במקום מדיניים בסיכסוך שבאיזור.

הישגי אש"פ, שעשרים ארצות ערב הכירו בו כנציג הבלעדי של העם הפלשתיני, ומנהיגו נתקבל בעצרת או"ם כמנצח רב־תהילה מגבירים את המתיחות. יש מקום להסברה בקרב דעת־הקהל בארצות־הברית ובארצות מערב־אירופה, שנאום ערפאת הוא פתיחה לקראת מלחמה חדשה בין ישראל לארצות ערב. האספקה הצבאית הרבה של רוסיה הסובייטית לסוריה וגם למצרים מוכיחה, שמטרתו של ערפאת עלולה להגיע את צבאות הארצות השכנות לסיבוב מחודש.

הערבים שרויים בהלכי־רוח של נצחון מדיני רב, שעלול גם להתבטא בחימום הגבולות. הננו בטוחים, שאין בכוחם להפתיע יותר, והכוננות המרתיעה קיימת ועומדת.

להגנת שכבות מעוטות הכנסה

הוועד־הפועל של הפועל־המזרחי בדיונו על התכנית הכלכלית ראה לפניו תקנת המדינה, שמירה על מלאי מטבע־חוץ לרכישת חומרי גלם ונשק, שהם מזון ובטחון, ובו בפרק חובתו להגן על המוני שכירים ובעלי הכנסות מצומצמות, כעל משפחות מרובות ילדים ואמצעיהן מוגבלים, שרמת־חייהם לא תהיה למטה מן ההכרחי ביותר.

מכאן קריאה לסייע בביצוע תקין של התכנית, הן על־ידי צריכה מרוסנת עד כדי צנע והן על ידי תפוקת־ייצור מוגברת. בהאטת היבוא ובהמרצת הייצוא, כתוצאה מהפיחות, סיכוי לצמצם הפער במאזן־התשלומים ולהגדיל אוצר מטבע־חוץ החיוני למדינה. אי־אפשר להוציא־לפועל תכנית המורה זו ללא נכונות להיות נפגעים ברמת־המחירים, כל החוגים. אך הכרח להבחין בין הגבלה בצריכה לבין המינימום הדרוש למחיה. לכן תובע הפועל־המזרחי מאמץ מירבי למנוע אבטלה. במגמה לאזן תקציבם של שכירים, שיוכלו לעמוד ביוקר המחירים, החליט הוועד־הפועל לדרוש הארכת הסכמי־השכר הקיימים לעוד שנה, תוספת־יוקר של שנה זו תשולם במזומנים לבעלי שכר ממוצע ובאיגרות־ערך ממשלתיים לאלה ששכרם למעלה מן הממוצע. פיצוי סביר יינתן לעובד שהכנסתו נמוכה והוא בעל משפחה גדולה.

מתנה־העבודה הדתי, שלפי הרכבו החברתי וערכיו עומד לימין שכבות מעוטות הכנסות, הוא נושא באחריות לאומית, עשוי לתרום לביצוע התכנית תוך כדי הגנתם של הנזקקים לכך בגלל הכנסותיהם המוגבלות. הפועל־המזרחי הוא הכתובת לשכבות אלה.

בישיבה הושמעה פניה לרבני ישראל, בעלי השפעה בציבור, שבשעת־מצוקה זו יקראו את תושבי הארץ למנוע הפקעת מחירים, שפגיעתה כפגיעה עושק, להרגיל את עצמם לאורחות צנע, לספק תעסוקה למחוסרי־עבודה ולסייע בידי הנזקקים ביותר. כתקנות שהיו מתקנים חכמי־התורה בשנת בצורת לצרכי הפרט והכלל, כן עכשיו דרושה סמכות תורנית־מוסרית לחלוקה צודקת של הנטל, לעזרה הדדית ולעידוד כל המסייעים לצמצם מצוקה בדרך להתאוששות המשק.

חינוך דתי בריכוזי עולים

הדיון בהנהלת המפלגה הדתית־לאומית על מערכת החינוך הדתי, שנפתח אתמול, טעון המשך של בירור והסקת מסקנות.

החינוך הממלכתי־דתי שלפני שנים מיספר הקיף עשרים ותשעה אחוזים מילדי בתי־הספר. ירד במיספר אחוזים בשנים האחרונות. ירידה מדאיגה שיש לברר את גורמיה. שהרי לפי הישגי החינוך הדתי, שגדל דור הכיפות הסרוגות, מן הדין היה שילך ויתרחב משנה לשנה.

העלייה של השנים האחרונות, שבאה מבריה"מ וארצות מערב, ברובה יהודים ללא דעת יהדות וללא זיקה למסורת. אבל מדוע אינם מקרבים חוגים אלה למקורות עמם ומפני מה אינם משכנעים אותם בצורך להקנות אמונה, דעת תורה ומצוות לילדיהם?

לדברי יו"ר המרכז לחינוך דתי, נמשכת מדיניות האפלייה כלפי החינוך הדתי באי הקמת מבנים לבתי־ספר שלו בריכוזי העולים החדשים אף מנהלים תעמולה בקרב העולים נגד חינוך לתורה ומצוות. עובדות קשות אלו, שכדוגמתן ראינו בעבר, חייבות תגובה נמרצת כדי להפסיק בתכלית לא ייתכן, שהחינוך הדתי יהיה מקופח לעומת החינוך החילוני, ו"מדריכים" יכוונו עולים לא לשלוח את ילדיהם לחינוך הדתי.

הציבור הדתי־לאומי, שבזכותו קיימת המגמה הממלכתית־דתית בחינוך ובמאבקו התפתח בית־הספר הדתי והגיע לקרוב לשלושים אחוז מן החנוך, חייב להתרכז במלוא כוחו בטיפוח החינוך לתורה ולמצוות בכל ריכוזי עולים. זו עבודה של מסירות והתמדה ויש לעשותה בקרב כל שכבות האוכלוסיה בארץ.

דרישה לפטר את בראון על הצהרותיו האחרונות

הנשיא פורד נזף בחריפות ברמטכ"ל ארה"ב

וושינגטון, 14 (ע"צ) — הסנטור וויליאם פרוקסמאייר דרש היום לפטר ללא דיחוי את ראש המטות המאוחדים של ארה"ב ג'ורג' בראון, על ביקורתו לדבריו "בורות מדהימה" בקשר עם המציאות האמריקנית.

סנטור יעקב יעבץ, דמ', שוועדת הכוחות המזויינים תערוך חקירה בקשר עם הצהרותיו של גנרל בראון. סנטור אברהם ריביקוף אמר, כי דברי ההתנצלות שהשמיע הגנרל בראון אינם מספיקים וכי הצהרותיו מעוררות ספקות רציניים בקשר עם כישוריו.

הליגה היהודית נגד השמצה והקונגרס היהודי האמריקני דרשו אף הם את פיטוריו של ראש המטות המאוחדים.

במאמר ראשי כותב העתון "וושינגטון פוסט", כי גנרל בראון התערב בצורה גסה בניהול מדיניות החוץ של ארה"ב. העתון שואל אם יהיה זה רצוי שראש המטות המאוחדים ימשיך לכהן בתפקידו.

וושינגטון, 14 (יופי"ע, ע"ר ע"צ) — הנשיא פורד הזמין אליו היום את ראש המטות המאוחדים ג'ורג' בראון ונזף בו בקשר עם הצהרותיו הפומביות, לפיהן מגזימות השפעת היהודים בארה"ב.

דובר הבית הלבן, רון נסן אמר לכתבים שליוו את הנשיא שהיה בדרכו ללאס וגאס שבנבאדה, כי מר פורד נפגש עם בראון במשך עשר דקות לפני שהמריא למערב.

נסן הבהיר כי פורד לא פיטר את בראון, האיש מספר 1 בהירארכיה הצבא האמריקני ובראון אף לא הגיש התפטרותו.

"לא ידוע לי על תכניות, לפיהן הוא לא ימשיך במילוי התפקידי המעים כמו".

הערותיו של בראון הושמעו בערב של שאלות ותשובות עם סטודנטים באוניברסיטת דיוק ב־10 באוקטובר. באותו מעמד אמר בראון שקשה להאמין כמה חזקה השפעת היהודים בארה"ב.

ועידת בני־ברית

(סוף מעמוד ראשון)

אמר נשיא "בני ברית" כי לדעתו אין די בכך שהנשיא פורד נזף בגנראל בראון על דבריו. "עלינו לקרוא לנשיא פורד שידאג לכך שקו מחשבה מעוות זה לא ימשיך לחדור אל שורות הצבא האמריקני".

מר בלומברג הצהיר, כי כל הדברים האלה "לא יפחידונו ולא יהרסונו וגם לא ישתיקונו".

פורד: לבני ברית מסורות הומניות

במזכירות הועידה נתקבל אתמול מברק ברכה מאת הנשיא ג'רלד פורד לרגל פתיחת הועידה, ובו נאמר כי "חברי בני ברית זכאים לתודת כל האמריקנים על המאבק הבלתי נלאה של הארגון למען המטרות ההומניות הנעלות ביותר. אני מאחל לבני ברית הצלחה בהמשך שירותו למען האנושות ומקווה כי הועידה הנוכחית תסייע לארגון להמשיך במסורה הדתית וברמה הגבוהה של היעוד".

אנו סופגים את ההתיקרות!

חברת אמפיסל החליטה למכור את כל המלאי הקיים

במחיר הישן!

קניתך היום חוסבת לך עד 35%

* צמר * גובלנים

* שטיחים * כריות

לעבודה עצמית

* מכונות סריגה אמפיסל ואביזרים

* במו־בן מכונות תפירה BROTHER

דגמי 601 — 451 — 461 — 702 — 795/6!

במחיר הישן!

המלאי מוגבל - כל הקודמת זוכה!

עכשיו יותר מתמיד - חסכי עם אמפיסל

המבחר הגדול ביותר - במחיר הנמוך ביותר!

אמפיסל

תל־אביב: המלך ג'ורג' 62; אלנבי 99; אבן גבירול 9, תחנה מרכזית; נהלת בנימין 6.
ירושלים: יפו 43; המלך ג'ורג' 21.
חיפה: הרצל 31.
באר־שבע: הרצל 66.
חולון: סוקולוב 66; מרכז מסחרי קרית שרת.
ראשון־לציון: רוטשילד 48.
רחובות: הרצל 194.
פתח־תקוה: אמפיסל [illegible] 3.
רמת־גן: רח' ביאליק 29.
אשדוד: שבי ציון 127.
רעננה: אחוזה 109.
הרצליה: סוקולוב 16.
נתניה: אמפיסל תחנה מרכזית; אלפי הרצל 7.
נהריה: [illegible], הרצל 77.
עכו: אמפיסל, מרכז מסחרי.
דימונה: הדקל 35.
אשקלון: אמפיסל, רח' הרצל.
גבעת שמואל: מרכז מסחרי.
קרית גת: בנין רסקו 108.
אילת: אמפיסל, מרכז [illegible].

חברת החשמל לישראל בע"מ

הודעה לצרכנים

החברה מודיעה לצרכניה כי באישור שר המסחר והתעשיה הועלו מחירי החשמל ב־10 אגורות לקילוואט־שעה, בכל סוגי הצריכה

המחירים החדשים יחולו על הצריכה ביום 14 בנובמבר 1974 ואילך

נסתיימו סיכומי ההגנה במשפט קאפוצ'י, פסק־הדין – בקרוב

פסק־הדין במשפטו של קאפוצ'י יינתן בקרוב, לאחר שגמול סיום עו"ד עזיז שחאדה, סניגורו של הארכיבישוף, נאום ההגנה.

באומו, חזר הסניגור על טענתו, לקאפוצ'י היה „הסבר סביר" נגע עם מנהיגי אל־פתח אבו אם ואבו־באבור, המוגדרים ע"י ביצה כ„סוכנים זרים". שחאדה כי טענת התביעה שקאפוצ'י עם השנים לצורך הברחת נשק, „הסבר הסביר" שאותו דורש.

קליס המדינה מר גבריאל בך הסכים עם פירושו המפולפל עמיתו, הדגיש בפני השופטים, כ. בן־פורת, ע. הדיה וי. ויים, מגע עם סוכן זר לצורך הברחה, אינו כשר מבחינת החוק. איני את מטרותיו של החוק שבא על בטחון המדינה, ולכן לקבל ה„הסבר סביר".

סניגור טען בסיום דבריו, כי הוכח שהמזוודה שהביא קאפוצ'י מביירות לירושלים, אכן נמלאחים בלעבר, וכי לא הוכח כל היה בהם נשק („אולי היו בצעצועים"). הוא הוסיף עוד, כי ניתן לשפוט את שולחו שלוש על עבירה אחת, שבה הוא היא העברת נשק, משום וסגרת זו הוא גם נכבש לפי עם „סוכן זר" וביצע שי־צבור ארגון חבלה, ושתי עבי־אלו נכללות באשמה הראשונה נגדו, ולא ניתן להפכן לעבירות נוספות.

קללות וביזויים

בתום הישיבה התלונן קאפוצ'י, כי הצפורים היהודים בבית הכלא בכפר־יונה בו הוא מוחזק „מבזים אותו ומטמידים עליו קללות כמו גשם, ולא נותנים לו לישון".

פרקליט המדינה הגיב על כך באמרו, כי הנאשם מוחזק בחדר גדול ומרווח, המבודד משאר ה־עצורים ולכן לא ברורה התלונה. עם זאת, הוא נתבקש ע"י השופטת לבדוק את התלונה „כדי לכבוש השפלות וקללות שאיש מאיתנו אינו רוצה בהן".

בסיום הישיבה, נשאל קאפוצ'י מספר שאלות ע"י עתונאים. הוא הביע תקוה שבמשפט „יפקח את העיניים, ויעיר את המצפון כדי שכל מאמצי הצדדים יהודים וערבים, יהלכדו לפתרון הסבוכה שלא הותיר חשק לחיות. ויהפכו את ה־אזור מגיהנום לגן עדן".

עוד אמר הנאשם, כי נאומו של „אחיו וידידו" יאסר עראפת, „ה־נציג החוקי של הפלשתינאים" פתח את השער להשכנת השלום, וכי ישראל תעשה שגיאה אם לא תיד־בר עם הפלשתינאים. „אנו מעוני־נים לחיות, ומעוניינים שישראל תחיה, במסגרת כשפחה אחת המבו־ססת על אהבה רעות ונקיון כפיים".

עובדי משרד הסעד תומכים בתוכנית הכלכלית

חברי ועד העובדים של משרד ה־סעד הביעו אהמול את תמיכתם ב־תכנית הכלכלית של הממשלה ואת נכונותם לשאת בעול המחייב מ־מנה. בפגישה שערכו עם שר הסעד, מר מיכאל חזני, חברי הועד הביעו את סיפוקם על נכונות הממשלה ל־פצות פיצוי מלא על ההתייקרות את השכבות החלשות בחברה. יחד עם זאת הביעו חברי הועד את דרישתם מן הממשלה להכביד את ידה על בעלי ההון, על מנת שכל חלקי ה־חברה ישאו בעול.

שר הסעד הביע את סיפוקו על עמדת הועד ומסר, כי הממשלה הח־ליטה על הקיקת חוק מס רווחי הון שבח מקרקעין, אשר ישתתפו גם בעלי ההכנסות הגבוהות בנשיאת ה־נטל עם שאר אזרחי המדינה. ברם, על מנת להבטיח כי הצדק נעשה ל־כל חלקי האוכלוסיה, הצטרך הכנסת להחיש את דיוניה לאישורים המיידיים של החוקים ולהפעלתם המיידית.

מרכז השלטון המקומי החליט תמוך במדיניות הכלכלית החדשה

[illegible] מרכז השלטון המקומי [illegible] אתמול להמוך במדיניות [illegible] החדשה של הממשלה [illegible] המתבטא ממנה, לרבות [illegible] מההסתדרות לעקר את [illegible] הוצאות הציבוריות.

[illegible] מרכז השלטון המקומי קיי־[illegible] דיונים בנושאי משק ה־[illegible] של הרשויות המקומיות. יו"ר השלטון המקומי — מנחם אי־[illegible] שכל הרשויות המקומיות [illegible] מהכלל מקבלות על עצמן [illegible] צנע הוסכם בכל ה־[illegible] כל אחד לפי תנאיו ה־[illegible] ולפי אופיו של הישוב. כל מקומית תעשה בדק בית תוך [illegible] וקצוץ בכל האפשר ותוך דא־[illegible] לאוכלוסיה המצוקה. ה־הוסיף שהנהלת המרכז עומדת [illegible] שימצא הסדר קבוע ומעוגן לפתרון בעית מימון התקציבים [illegible] העירונים שהרשויות ה־[illegible] מגישות לתושביהן. עם זאת [illegible] הנהלת המרכז מהממשלה, כי [illegible] הכוללת יהיו לגבי פניה [illegible] הרשויות המקומיות השירותים [illegible] מצוות להגיש לאוכלוסיה. כמו כן מציאת דרך משותפת לקיום את השירותים העירוניים תוך מתן עדי־פות לשכבות שבמצוקה.

כן הודיע יו"ר מרכז השלטון ה־מקומי שקבל הבטחה משר האוצר מר יהושע רבינוביץ על שחרור מידי של כ־200 מיל. ל"י לרשויות מקומיות שאותן חייבים משרדי הממשלה ה־שונים בהתאם להסכמים קודמים מ־חודש אפריל השנה ועד עכשיו. כן תבעה הנהלת המרכז מהממשלה ל־הקפיד על ביצוע ההתחייבויות כפי שנקבעו עד סוף שנה זו, וכן מציאת הסדר לפער הכספי הנוסף שנוצר בעקבות המדיניות הכלכלית החדשה של הממשלה.

יו"ר מרכז השלטון המקומי, הודיע מפורשות שלמרות כל הצעדים הד־רסטיים שיעשה השלטון המקומי ב־„הדוק החגורה" לא יהיה מנוס מ־העלאה רצינית של מסים, אגרות, ו־תשלומים בעד שרותי רווחה המופע־לים ברשויות המקומיות.

הנהלת מרכז השלטון המקומי הח־ליטה עד שהרשויות המקומיות לא יתרגנו מהסכמי השכר עליהם חתם מרכז השלטון המקומי יחד עם ה־מעסיקים הציבוריים.

בדיון הכללי נטלו חלק: מנכ"ל משרד הפנים חיים קוברסקי, ה־סמנכ"ל ש. רוזנוס וראשי העיריות: יו"ר פלד — ר"ג, זאב גלר — כפר סבא, סרי קולק — ירושלים, משה צחר — טבריה, מר הייבי — אשקלון, דב ברזילי — חדרה, בני שליטא — מנחמיה, פסח בלקין — רמת השרון, אביגדור ורשה — קרית אונו, מר שחם — ערד, אבו רוקן הסלאן — דאלית אל כרמל.

תכונה רבה לקראת החתונה בחצרות קרעטשניף וסאסוב

בחצרות קרעטשניף וסאסוב מור־גשת עתה תכונה רבה לקראת ה־חתונה הגדולה שתתקיים ב־יום רביעי בין שתי החצרות, כאשר החתן ר' יוסף דוד טייטלבוים, מכלא מקום אביו, האדמו"ר מסאסוב ישא את אחותו של האדמו"ר מקרעטשניף.

להתונה, שתתקיים ברחובות, מצ־פים לבואם של אלפים. כבר עתה הוכשרו מגרשי חניה לאלף מכוניות. אורחים רבים, נוסף על אלפי ה־חסידים משתי החצרות, יגיעו במיוחד לחתונה.

המשטרה עושה את כל הסידורים לאבטחת הסדר והגישה למקום. בטקס החתונה יוכרז החתן רשמית לאדמו"ר לבית סאסוב.

מועצת המנהלים של „מקורות" נקראת לנהוג בהתאם לחוות הדעת המשפטית

יו"ר ועדת הכספים, חה"כ ישראל קרגמן, פנה אתמול בשם הועדה אל ראש הממשלה ושר החקלאות להנ־הוראה לנציגי הממשלה במועצת ה־מנהלים של מקורות לנהוג בהתאם לדעתו של היועץ המשפטי.

הודעת חה"כ קרגמן באה בעקבות החלטת מועצת המנהלים של „מקו־רות", שבה מחזיקה הממשלה 74.5 מהון המניות שלא להשעות את ז. קריב, ב. לבצט־זי. שדמי מתפקידם, על אף שהוגש נגדם כתב אישום.

ארגון עולי ארצות המערב

מוצאי שבת ב־8 תתקיים בהיכל שלמה בירושלים, האסיפה הכללית החדשית של „ארגון עולי ארצות המערב". באסיפה יתקיים דיון על פעולות הארגון למען התנועה ההי־דות הדתית במדינה.

אורח כבוד של האספה יהיה הד"ר זרח ורהפטיג, שירצה על הנושא: „בעיות חוץ ופנים". הכניסה לכל.

[illegible]ירית ב"ב תשבית [illegible]ב יומיים בשבוע

[illegible] בני־ברק תשבית את כל [illegible] הרכב שלה יום אחד בשבוע [illegible] על יום השבת, לרבות מכונית [illegible] העיר ותגניה.

[illegible] ועדת הכספים של העיריה, מר [illegible] גוטליב, אמר שהחלום על [illegible] של קיצוצים כגון הקצאות ה־[illegible] הפגיות והשעות הנוספות [illegible] ועבדים, כן החלום על קיצוצים [illegible] ים ובאורות.

[illegible] יה תגביר את גביית המסים [illegible] ים מהתושבים באמצעות מער־[illegible] זברת.

במפלגה ובתנועה

במפד"ל סניף תל אביב

מסיבות ליל שבת

בליל שבת אור לבי' כסלו בשעה 8 (15.11.74), פרשת „תולדות", ב־מועדון הכשך שינקין ע"י בית ה־כנסת המרכזי בשכון הפועהמ"ז על הנושא: ישראל ויעקב. ירצה הרב כ. פ. מכורש שליט"א, חבר מועצת הרבנות הראשית. דברי ברכה: מר זאב הרשקוביץ. הפותח: מר מרדכי טרופר. שירה בציבור. כיבוד קל.

במועדון אהבת חסד, נחמני 61, ע"י שולחנות ערוכים על הנושא: פרשת השבוע באור חיינו. ירצה: הרב עמנואל קוסובסקי שחור. — רב ביד אליהו. הפותח והמנחה: ה־רב משה ברנשטיין. חזנות ושירה: החזן חיים אדלר.

במועדון בילו שד' רוטשילד 124 ע"י בית הכנסת ותיכון עירוני ה'. במוצאי שבת בשעה 8 מסיבה לפתי־חת ביכונת ראש חודש, על הנושא: הגבורה לפי הז"ל. ירצה: סגן אלוף הרב אפרים צבל שליט"א. דברי פתיחה: הרב דב שחור. יגעימו את המסיבה: מקהלת בית הכנסת וחזני זמינור סל"ה, בניצוחו של מר מאיר לביא.

בבית צ'פליק רח' סוטין 12 במו־צאי שבת בשעה 8.

מסיבת מלוה מלכה —

בהשתתפות: הרב ד"ר ש.ז. כהנא. הרב יעקב צוקר. שירה בציבור.

חוג לליכודי הכותרי למלאת תשע מאות שנה להולדת רבי יהודה ה־לוי. בהדרכתו של הרב ש.ז. כהנא. ההרשמה באחד העם 108, קומה ב'.

ישיבת מועצה פתוחה, תתקיים ב־יום ראשון ב' כסלו תשל"ה 17.11.74 בשעה 7.30 אחד העם 108 בהשתת־פות שר הסעד מיכאל חזני.

דברי פתיחה: התי ראובן בן דוד יו"ר המועצה.

בסניף המפד"ל חיפה

שיעורי תורה: בבינכ"ס הפוהמ"ז בבית התנועה, רח' החלץ 59 כ־שבה 7 בבוקר שיעור בגמרא — מנחם הכר, ב־10.30 שיעור ב־רמב"ם — מאיר אוריין. בכל יום רביעי ב־8 בערב שיעור בגמרא — הרב . ראטה.

בביכנ"ס בשכון הפוהמ"ז בקרית־אליהו בשבת ב־10 שיעור בגמרא — יצחק לבנון, אהה"צ שיעור בגמרא — ישראל פולקבן, בכל יום השבוע לפני הפילה מנחה שיעור בגמרא במסגרת לימוד דף היומי — הרב בהרב ליבר.

בביכנ"ס המרכזי בקרית־אליעזר ב־שבה ב־3.30 ברבבים בהדרכת דוד אורבך. ביום ראשון ב־17.30 שיעור ברבבים וביום חמישי 17.30 שיעור בספרי נביאים בהדרכת דוד אורבך. בהיכל שלמה

השיעור השבועי ב„פרשת השבוע" לאור ימינו", מטעם ארגון ותיקי ה־הגנה, יתקיים מחר, ש"ק ב־3 אחר הצהרים בהיכל שלמה. את השיעור ילמד הרב חיים פינקלשטיין.

בכל יום ראשון, בשעה שמונה ב־ערב, מתקיים בהיכל שלמה השיעור ברמב"ם מאת הרב חיים צימרמן. ת"ח ובני תורה מוזמנים.

תל־אביב

בית הכנסת הגדול ת"א

בבית הכנסת הגדול ברח' אלנבי ביום שני בשעה 7.15 בערב מתקיים השיעור בתלמוד. מגיד השעור מרדכי צבי רובק.

„אהל־שם" — בשיתוף עם החברה להקר המקרא

ב־10, סברסקי — תנ"ך; ב־11 הרב פרידלנדר: תלמוד; ב־4 ב־מסיבת „עונג שבת" ירצה: מר ב. צ. לוריא על הנושא: בן הערבים — מצוה ההתפתחות. הפותח: יו"ר „אהל־שם" — משה גולדשטיין. דברי אגדה — ד"ר ש. ז. כהנא.

באגודת „אהבת־חסד"

השיעורים מתקיימים בבית „אהבת חסד" רח' נחמני 61 ב־8 בערב, כדלקמן:

ליל שבת: מסיבת „עונג־שבת" ע"י שולחנות ערוכים בהשתתפות רבנים וחזנים אורחים.

יום שלישי: שיעור ב„תנך" להוג נשים — הרב ר' שמעון פרנקל.

יום רביעי: שיעור ב„רמב"ם" — ד"ר ר' יהודה בוריאל.

תנועת האשה הדתית לאומית

ירושלים

מכון הרי פישל

עונג שבת במכון הרי פישל. מרצה על פרשת השבוע הגב' מלכה סרגן. עיונים בתפילה הגב' שושנה הולנ־ברג.

גבעת שפירא

בבית הגב' פלן ברח' האצ"ל 3 בשעה 3.00. מרצה על פרשה השבוע הרבנית חנה גרושטיין.

יום מכר יתקיים בבית התנועה בימים ראשון—שני בין השעות 4—6.

תל־אביב

פרשת השבוע

המשך שינקין: בבית הח' הדס, הפלמ"ח 22. המרצה: מר מיכאלי. קרית־שלום: בבית הח' רובין, רח' השח"ל 7. המרצה: מר פרבר.

הרצים

חוג הרבנית לאו: יפגש ביום שני ד' בכסלו — (18.11.74) בבית הח' שרה גרוזמן רח' סוטין 10, ת"א ב־שעה 8.30 בערב. המרצה: פרופ' ליבמן. הנושא: מעמדנו לאחר ועידת רבט.

חיפה

ימי מכר יתקיימו בימים שלישי ורביעי ה' ו' כסלו תשל"ה (19—20.11.74) משעה 9—1 לפנה"צ, ומשעה 4—7 אחה"צ, במועדון ה־חברה רח' ירושלים 27 חיפה.

רעננה

בסניף הפועל המזרחי בשעה 4.30 ירצה על פרשת השבוע מר ישראל אלכסנדר.

קרית מוצקין

בבית הכנסת לנוער בשעה 11 לפני הצהרים תרצה על פרשת השבוע, המורה שמחה.

בני ברק

במועדון החברה בשעה 3.30 ירצה על פרשת השבוע, יחיאל רוזוביץ.

ימי מכר

בבית הפועל המזרחי בקרית־אתא בימים: שני ושלישי יח'—י"ט כסלו תשל"ה.

בבית הפועל המזרחי בקרית־ים בימים: ראשון, שני, ושלישי, ב'—ד' —ה' כסלו תשל"ה.

בסניף הפועל המזרחי ראשון לציון ביבים שני ושלישי י"א—י"ב כסלו תשל"ה.

בסניף הפועל המזרחי חולון ב־ימים: שלישי ורביעי, ה'—ו' כסלו תשל"ה.

ימי המכר יהיו פתוחים לצבור ב־שעות 9 בבוקר עד 7 בערב.

חיפה

בית הכנסת נשמת חיים

הרב רפאל סולידאנו ידרוש על הנושא: פרשת השבוע ועניני היום בבית־הכנסת נשמת־חיים, רח' החלוץ 14, בשעה 4.00 אחה"צ.

תורנות בתי מרקחת

ירושלים: יום ו': מאיר — יפו 44, טל. 233592; אל שעב אל בירה — בתוך שער שכם, טל. 283401. שבת: רוחמה — דוד ילין 31, טל. 222788.

מוצאי שבת: בית הכרם — בית הכרם 19, טל. 521089; תתונגיאן — רובע הנוצרים, טל. 283401.

תל־אביב: יום ו': פרנקל — מלך ג'ורג' 28, טל. 223721; יאני — יהודה הלוי 67, טל. 612474.

שבת: גרוזר — שוקן 27, טל' 284791; גורדאי — בן יהודה 183, טל. 612673; מעין חיים — שד' ירושלים 49, יפו, טל. 821607.

מוצאי שבת: מושקוביץ — המלך ג'ורג' 85, טל. 282650; צפון — יהודה המכבי 33, טל. 449995; יאני — יהודה הלוי 67, טל. 612474.

חולון: יום ו': אסותא — סוקולוב 4.

שבת: בריאות — קראוזה 46.

בת־ים: יום ו': עזרא — בלפור 135.

שבת: גני בת־ים — הנביאים 3.

רמת־גן ובני־ברק: יום ו': עמית — מודיעין 130, טל. 722954.

שבת: רמה — דיבוטינסקי 65, טל. 793483.

פתח־תקוה: יום ו': פינסקר — פינסקר 2, פתח תקוה.

שבת: פישביין — חפץ חיים 6.

הרצליה: יום ו' ושבת: ככר רי־לין — הרצליה פיתוח, רח' וינגייט 142.

נתניה: יום ו': תרופה — הרצל 2, טל. 28656.

שבת: המגן — ויצמן 13, טל. 23866.

באר־שבע: אסותא — מרכז גלעד חדש, דרך הנשיאים.

שבת: ירושלים — הרצל 34.

ירושלים

ביאסה קלארספלד בעתון העתונאים בירושלים

בעתון העתונאים שיתקיים, בליל שבת, א' בכסלו תשל"ה (15.11.74), בשעה 8.30, בבית העם בירושלים, תשתתף בו הגב' ביאטה קלארספלד. בעתון ישתתפו: השר ויקטור שם־טוב, שידבר על „בעיות השעה", העתונאי ראול טייטלבאום, ישוחח על הנושא: „מה יש ומה אין בתכ־נית הכלכלית החדשה" והרב צבי הבורי ירצה על פרשת השבוע.

העתון נערך בשיתוף עם מחלקת התרבות של העיריה. הכניסה לכל.

לוח הצופה

● **פירים** הקונה רהיטים, אנטי־קות, פריג'ידרים ריהוט משרדי וכל חפצי בית אחרים. טלפון 864938, בערב 876852.

● **מרכז** מכונות גילוח תשלמות תקון, מכירה, חילוקים, בצקס, ביאליק 12 רמת־גן 736164.

● **דרושה** אשה דתית למגורים עם אשה קשישה תמורת חדר ושכר בסביבות הבימה להתקשר 264505.

● **בהזדמנות** למכירה — ב־כפר־פינס בית פרטי, 5 חדרים, שרותים כפולים, גינה. להתקשר בערב 766511—03.

● **למשפחות** דתיות, דירות מרווחות 4—3—2 חדרים בישמח־משה (שכונה דתית יפה ליד סביון) 2 חדרים החל מ־133,000; 3 חדרים החל מ־157,500, 4 חדרים החל מ־181,000. אפשרות למשכנתא. ב־מקום בית ספר וגן דתי. כניסה 5 חדשים. „אפריקה ישראל להשקעות בע"מ. טלפון 751540 03 50281—03.

● **אלבום** מסודר מעונין באיני־סליגנטית דתית עד 60 ת.ד. 250 ת"א. בצלאל.

● **ראה־תשבון** מעונין בשו־תף לחיפוש דירה 947529 ממוצאי־שבת.

● **בהזדמנות!** בבני־ברק דירה 3 חדרים, קומה ראשונה, על עמודים, בסביבת סופרמרקט, ליד רחוב ראשי. טל' 790095.

לוח ירושלים

● **למכירה** דירות בנות 1½ חדר, 3½ חדר, 5 חדרים לשומרי מסורת, בקרית־איטרי ירושלים. לפ־נות, לאוב־זקימן בע"מ. בן סירא 2 ירושלים. טלפון 221774—02.

● **בסנהדריה** להשכרה 3 חד־רים מרוהטת יפה + טלפון הס־קה ביתית. 34924.

● **קבלן** לשיפור, שיפוץ ותקו־נים בבניינים דירות וכו'. שפוץ דירתך בהקדם, ש. אור, טל' 524938 ירושלים.

● **דרושה** אשה לטיפול בילד ולעבודות בית קלות. לפנה"צ, טל' 283160—02.

מודעות משפחתיות מאזור חיפה

ניתן להעביר גם טלפונית 718018 חיפה

שירות עד חצות

הוותיקן מבדיל מחדש

(סוף מעמוד 6)

מכאן גם הביקורים של שרים מ־ארצות גוש המזרח אצל האפיפיור האחרון שבהם הוא זה של שר ה־חוץ הרוסי אנדריי גרומיקו. ניתן פירוסום רב לביקור הזה, נאמר גם שהוקדש זמן לבעיית בינאום ירוש־לים, אלא שידיעי דבר מספרים, כי עיקר השיחה נסבה על מצב הקא־תולים ברוסיה ובארצות הבאלטיות, שמספרם רב חאת כנראה תמורת הכרה במשטרים הקומוניסטיים.

לכבשה חזר פאולוס הששי ביום לשיטה של האפיפיור ליאון השלו־שה עשר, שהטיא בשנת 1892 הוראה לנאמנים בצרפת להכיר במשטר ה־ריפובליקאי. היה זה בעיצומו של משפט דרייפוס ואנו האשימו את ה־כנסיה שיחד עם הצבא מבסים להתח־דיר את המשטר המלכותי. התוצאה קיתוה — עזיבת הכנסיה על ידי רבים. האפיפיור יכול היה לקבוע אז בסיפוק, שהו־אתו גרמה לשיבה ל־כנסיה וצרפת לא איבדה את מקומה כבת הבכירה של הכנסיה. מצב דב־רים זה קיים גם במגוגו בארצות גוש המזרח. מכפר נאמני הכנסיה ה־רומית הולך וקטן שם בגלל הרדיפות של המשטר. לכן, סבורים ברומי, ש־כוטב להתפיס עם המשטר של כפי־רה, להסיר את החרם כמבנו תודות לכך תוכלנה הכנסיות להתפתח ב־ארצות גוש המזרח, כי הכנסיה לא תהיה עוד למכשול למשטר הקיים.

אלא שומתנגדים לרעיון ההתקר־בות של הכנסיה לקומוניסטים מבי־אים לדוגמא את פולין. אחרי שלו־שים שנות ידיקות בין הכנסיה ל־בין המישטר הקומוניסטי, מתנגדים שם ראשי הכנסיה להכרה גלויה בשי־כוניזם, כי אז יאבדו את צאן מרעי־תם. קיים גם החשש, שתהיה לכך השלכה בארצות מערב אירופה — מאמנים רבים יראו בכך היתר להצ־טרף למפלגה הקומוניסטית וכידוע באיטליה נמצאים כבר קאתולים בא־מנים בשורות הקומוניסטים.

אבל האפיפיור פאולוס הששי שו־אב עידוד רב מהצלחותיו בהידוק ה־קשרים עם העולם המושלימי מחד ו־עם ארצות גוש המזרח מאידך. הבי־קורים אצלו של ראשי עמי ערב ו־אפריקה, כמו כן הביקורים של שרים מרוסיה ומארצות גוש המזרח וגם של ראש ממשלת ישראל לשעבר הגב' מאיר — הפכו שוב את הוואתיקן למרכז מדיני בעולם והחזירו לו את היוקרה שהייתה לו במאה הקודמת.

משום כך, רצוי לשים לב אצלנו להצהרות האפיפיור בעניני ירוש־לים, המקומות הקדושים ולא להתי־חס בזלזול כפי שנעשה הדבר, אצלנו לאחרונה ביחס להצהרת האפיפיור על הקמת „גוף משפטי" למקומות ה־קדושים. הוואתיקן הפך להיות מחדש כרכז מדיני חשוב, לדברי האפיפיור יש כיום משקל רב ולכן גם עלינו להתחשב בהם. בכל אופן לא להל־זל בהם כפי שנעשה הדבר אצלנו ל־אחרונה לא פעם.

המעיל האלגנטי לחורף לגברות

הדגמים החדישים ביותר מח"ל • מבחר גדול בקמגרן • בד גומי כשר באחריות עם הכשר

קוסנר מ. אלנבי 81 תל־אביב טל. 621650

הודעת פוקד

❖ החלה ההתייצבות לרישום ולבדיקות חוזרות של המפוטרים משרות בטחון.

❖ חובת ההתייצבות חלה על גברים בגילים 18 עד 54 אשר אינם נמנים עם הכוחות הסדירים או עם כוחות המילואים של צה"ל.

❖ הודעה זו נועדה להקל על המתייצבים ולמנוע מהם טרחה ואיבוד זמן.

א. על המתייצב להקפיד על התאריך ועל השעה הנקובים בצו ההתייצבות שקיבל.

ב. על המתייצב להצטייד בתעודות ובמסמכים הבאים:
1. תעודת זהות.
2. תעודות צבאיות המעידים על מעמדו לגבי חוק שירות הבטחון.
3. במידת הצורך — מסמכים המעידים על מצב בריאותו.

ג. על המתייצב להביא עמו שתי תמונות פספורט.

✡ הקפדה על האמור לעיל תקל על הטיפול במתייצבים בלשכת הגיוס הארצית שבמחנה תל השומר, ותאפשר להם לקצר את תהליך ההתייצבות ולמנוע אבדן מיותר של זמנם.

יצחק רוזן, אל"מ
ראש מרכז גיוס
פוקד
אגף כח אדם

נרשמו לנשואין

לשבת הרבנות רחובות

ברוך גוטליבס בן ברנרדו (רוק) צריפין גני יהודה; צפורה בת יוסף שרעבי (רוקה) רחובות.

מרדכי בן יוסף כהן (רוק) רחובות; עירנה בת יעקב יוליוס וייס (רוקה). משה בן אורי ימי (רוק). אוסנת בת יוסף בזז (רוקה). יוסף בן רחים צור (רוק) ציונה. שושנה בת משה סלתקי (רוקה) בא־זרים. אהוד נוף בן מאיר וגשלר ת"א—רחובות; טיבה חסון בת שלום חסן (רוקה) אשקלון. סמואל בן אריה דילנבורג (רוק) רחובות. חיה בת משה אבישי (רוקה) רחובות—ק. יצחק בן כימון סליאבה (רוק) עתליה־קרית גת; חיה בת יהושע (רוקה) צרי־פין—רחובות.

יהושע בן משה וייס (רוק) ברחובות—נחובה; שרה בת חיים וינגרטן (רוקה) גרבניה—עזוזת.

רכי בן דוד בליי (רוק) רחובות—סתריה; אורנה בת יהודה פליקוביץ (רוקה) כ. בילו; אלברט בן משה ביטוני (רוק) סתקיה—רחובות; אסתר בת משה כאגור (רוקה) חדרה—גדרה.

הרב יוסף דוד בן הרב חנניה יום ליפא טייטלבוים (רוק) אה"ב־קרית־יטבה־מאה; חנה בת הרב דוד משה ראזנבוים (רוקה) רחובות.

ציון בן חיים קרוה (רוק) ישראל—רחובות; ליאורה דגמיל בת אברהם גמיל (רוקה) רחובות.

גאול רוזרס בן אורן גוטליב (אלכנן) אה"ב—רחובות; יהודית רפפורט בת של־כה שבבל (גרוסה) כפר־הכבכי—רחובות. חיים בן יוסף סקוסקי (רוק) יפו—גבעתיים; מיכל בת בסים מדול (רוקה) רחובות—נס־ציונה.

יהודה בן טביה בוטי (רוק) רחובות; שושנה בת דוד שומרון (רוקה). דוד בן יוסף מרגלית (רוק). מרגלה בת משה כבורה (רוקה). שבתי בן יעקב בקיבואיר (גרוש) מרקיה כבי לתחרי־הגישמאוו; תמה בת מרדכי ורשר (רוקה) ישראל—בעתי־בר. כעדה בן רחבים זיני (רוק) פרס—רבנה; הלן בת מנום ראובן (רוקה) פרס־רחובות.

לשכת הרבנות — צפת

סוויטו צעום בן אלוף (רוק) ישראל־צפת; ביטון חסה בת דוד (רוקה) ישראל־ספסופה. מרבת דניאל בן הנגן (רוק) סופים—צבו; פהיכה שושנה בת מאיר (רוקה) צפת. ביטון אליהו בן יעקב (רוק) מרוקו־צפת; ברקליפה מרי בת שמעון (רוקה) פ"ת. לוזון עמרם בן אברהם (רוק) מרוקו־צפת; נחמני נסמי בת משה (רוקה) ישראל. המאירי מאיר אילין בן יוסף נסים (רוק) ישראל — צפת; הוורי פרלה זוהרה בת משה (רוקה) מרוקו—צפת. ביטון רפאל בן יוסף (רוק) מרוקו—צפת; יהודה עטרה בת מאיר (רוקה) ישראל. ברדיש אליעזר בן ווזאתו (רוק) ישראל דלתה; אלבולי רימה בת גדעון (רוקה) ישראל—דלתה. אורי יצחק בן מרדכי (רוק) צרפת־צפת; אגרי שמואלה בת מאיר (רוקה) ישראל. אילון ציון בן יצחק (רוק) מרוקו. חדר אסתר בת כבום (רוקה) ישראל. עבריון מאיר בן מהום (רוק). אזולאי סמדר בת מרדכי (רוקה) צפת. קנבאצ סעדיה בן עבדו (בן אמניה) (רוק) ישראל—חיפה; קרוס שכתה בת אהליאב (רוקה) ישראל—צפת.

בתי קולנוע

ירושלים	
	שעות ההצגה בימי חול — 900—700—600
אורנע	הלילה האפריקאי
אוריון	שבוע 4 מגרש השדים
הבירה	שבוע 2 גולד
ניטשל	חמישה בני כלבה
סינרמה	שבוע 2 שמי הוא שנגאיג
חן	פרשת נלסון

חיפה	
ארמון	התחוה
עצמון	שבוע 6 מגרש השדים
רון	חופשה עד חצות
חן	שבוע 6 ירח של נייר

תל־אביב	
אסתר	שבוע 6 מגרש השדים (רק למבוגרים) בימי חול: 9.45—7.00—4.30
גורדון	שבוע 2 סליחה — — — שמי רוקר פפא לאו
גת	שבוע 8 אמריקן גראפיטי
דרייב אין	שבוע 8 הזהרו אנחנו עצבנים
פאר	שבוע 4 משחקי בילוש בשעות: 9.30, 7.00, 4.30
אורלי	צרלי וחצי
פאר	אונטי
אורה	שבוע 2 שבוע מרגלים
מידון	יינג יו הוועם

הנוער הדתי לאומי

(סוף מעמוד 7)

בתחום המדיני — ענין השמי־רה על ריבונותנו בא"י ההתנח־לות ביהודה ושומרון, תוך התי־רה מתמדת לשלום.

בתחום הדתי — חזוק ופתוח מואץ של החינוך הדתי על כל שלוחותיו, והגברת הזיקה ליהד־דות ואורחותיה.

בתחום החברתי — קליטת עלייה מארצות המצוקה והשימת הפער החברתי גם ע"י שילוב הדור הצעיר הישראלי בישוב וקידום עיירות הפיתוח.

מיכה אינו קופא על שמריו. הוא שואף לאהגרים הישים וכאלה כצא בתפקיד שהוצע לו כנציגה של המחלקה לתרבות תורנית בארה"ב וקנדה. בראש ובראשונה הוא רואה את הפקידו החדש בקידום ופיתוח התשתית החינוכית של הדור הצעיר הדתי ציוני בארה"ב, תשתית — שהיא בית־היוצר לעליית יהודים אר־צה.

מתפקידו יהיה גם לבצר ולפ־תח את מעמדו של הבורה השי־ראלי־השלית, מעבר להתום ה־לימוד, עידוד תלמידים להשתתף בתוכניות לימודים בארה, קידום לימודי א"י בבתיה"ס, חיזוק־רוח הציונות במיוחד בישיבות התי־כוניות.

מיכה יטן היתוה גם קווים ליצירת ארגוני בוגרים של תל־מידים שהשתתפו במסגרות לי־מוד הכשרה־בארץ. מסרת ארגון הבוגרים לקדם את יציאתם של מחזורים נוספים של בני־נוער לישראל, ושמירת הקשר של ארגונים אלה כמסגרת פוטנציא־לית לעלייה ארצה.

האופרה הישראלית

מייסדת ומנהלת: ג. דה־פיליפ

מדונה פריצה	16.11
דון פסקואלה	17.11
לה טראוויאטה אופרה מאת ורדי	18.11
מדונה מריבה	19.11
ריגולטו	20.11
מדונה מריצה אולם „קרי" באר שבע	21.11
מדונה מריבה	23.11
נישואי פיגארו	25.11
מדונה פריבה	26.11
לוציה די לאמרמור	27.11
דון פסקואלה	28.11
מדונה מריצה	30.11

כרטיסים: אלנבי 1 טל. 57222

היום

יום ששי, א' כסלו תשל"ה, 15.11.74

פ' תולדות

הפרק: שמ"א לא; המשנה: כלים יז, ב—ג; הדף: בכורות מב; ה' הלכה: אורח חמב—ג, יא—ב.

בשבת

הפרק: שמ"ב א—ב; המשנה: כלים יז, ד—ה; הדף: בכורות מג; ההלכה: אורח תמג—ד, ג—ב.

שידורי ישראל

חדשות בעברית — בגלים א, ב, צ — כל שעה	
09.55 (א) חדשות	באנגלית
10.55 (א) חדשות	בצרפתית
5.55 (א) חדשות	באנגלית
6.50 (א) חדשות	בצרפתית

שידורי תכניות לעולים (גב) עברית — 19.00; יידיש — 19.30; לאדינו — 20.00; מוגרבית — 20.15; רומנית 20.30; רוסית 20.45.

רשת א'

08.10 „בעדינים מוסיקליים": פרסל: מאוזאן האקון בטלי־סינור; באקלר: [illegible] 09.05 .10 מהקלסות התנ־[illegible] 11.00 עברית לעם, עיקר החדשות. 11.15 שידורים לתלמידים בביהים מיסד־יים. 11.30 לקראת שבת — לכתות ה־בינוניות. 11.50 שיר וזמנו. 12.05 „ה־קובצים שלי". 13.05 „קובצים צהרים"; [illegible] 14.10 לאם וליל[illegible] [illegible] — 15.05 [illegible] 16.10 רגע של עברית.

רשת ב'

06.00 „מה טובו אהליך יעקב". 06.10 התעלות בוקר. 06.20 „העון מוסיקלי". 06.35 היום והערב ב„שידורי ישראל". 06.59 רגע של עברית. 07.00 „הבוקר הזה". 07.30 הודעות על מופעים של רשות השידור. 07.35 „זכר זכר לך". 07.55 „אור ירוק" — פינה יומית לנהג ולנוסע. 08.10 הודעות. 08.15 „בוקר טוב" — פר־בונים ונעימות. 08.55 „בעקבות החדשות" — שעות הוהגים בלהקה. 10.05 „כאן בביתי". 11.40 לאן הערב — הודעות על מופעי אומנות ובידור. 12.05 „במקצב יוצר" — בשדר לנעבר ולמעסיק. 12.30 שירים כשלגו. 13.05 „בחצי היום" — מוסיקה וחדשות. 14.10 „עד ארבע" — עם דליה נחמן. 16.10 רגע של עברית. 16.11 „צבעים ובידור" — שירים ופרקי קריאה לבוא שבת.

גלי צה"ל

05.58 ברכת השחר. 06.05 צלילי בוקר. 07.55 מה בשבוע — שידורי היום בגלי צה"ל. 08.05 יומן הבוקר. 09.05 דייש עם שיר. 09.30 כוכב הבכה. 09.35 דייש עם שיר. 09.55 לעולם לא אשכח. 10.05 חבים רוצים. 10.55 מילה בסלע. 12.05 יומן הצהרים. 12.25 כוכב בצהרים — שושנה דמארי. 12.55 הנקודה היהודית. 13.05 עם הבן. 14.05 מכעל הרבנית. 14.55 הפטרת השבת. 15.05 שלום לפני שבת — עם הוריחה הריסאט.

טלוויזיה כללית

15.00 הקסם השחור. 15.25 שלום לבוא שבת.

טלוויזיה לימודית

08.15 חשבון ד'. 09.05 ביאוגרפיה ו'. 09.25 פרקי ספרות ז'—ט'. 10.00 ביולוגיה ה'. 10.20 אזרחות ז'. 10.45 פרשנות ה'. 11.05 ביולוגיה ט'. 11.25 מוסיקה ל'. 12.50 תכניות הבורה והרבות.

במוצש"ק

רשת א'

19.05 יומן השבת — מהדורה שניה. 19.50 פרקי היום בתנ"ך: שמ"ב, פרקים א' וב', קריאה כפי הלכה ברבינו ושיחת כאת ד"ר כבנה הראל ויצ[illegible]. 20.05 „רסיטל". 21.05 „המבחיל". 20.05 „בחזה כלהה" — בעקבות הצעים — תכנית על אירועים דהיים. 22.05 „טלים עבמונות לנצח" — פוספבת עם סופרים והוראים. 23.05 מוסיקה קלאסית בבקשתך. 00.10 „הסברת מוסיקה ללא דיבור — הייתכן?".

רשת ב'

21.05 „בשירי הצמנים", 21.45 „מהצאיר בסודות". 22.05 „לא כל יום שומעים". 23.05 „רדיופוס" — סומעים בשפת־קצב.

גלי צה"ל

19.05 שירי בירה. 19.05 בכלאת 30 שנה ליהתית החייל. 20.05 הרחק מן הזכה. 21.05 בסורת מגורה. 21.35 פזמונים מתוך הרכים והחזות מוסיקליים. 22.05 פזמונים צולמים. 23.05 שיחה של ערב. 23.35 שיחת הבות. 00.05 יומן חצות. 00.30 צימורי לילה. 02.00 כבהק ידיעות (מבזקי ידיעות גם ב־03.00, 04.00, 05.00, 02.05) שעה קטנה של נפישות. 03.05 פזמונים אל תוך השחר.

טלוויזיה כללית

20.00 הבבדיל בין קודש לחול. 20.30 בבת לחדשות. 21.10 אירונסייד: „מפקח אייכי הרנלנד" (חלק ב'). 22.00 מבט ספורט. 22.50 ספוקו של יום. — חדשות.

תיאטרון ישראל

במוצ"ש 16.11.74

הבימה:

בן, הו יולים — תל־אביב העולם הגדול מסע־ארוך — תל־אביב העולם הישן — ירושלים

הקאמרי:

שלש מסיבות — ת"א

התיאטרון העירוני חיפה:

פילכבגר — חיפה

הצפה

עתון יומי

HATZOFE DAILY

[illegible]

תשובה לערפאת

מעל במת האו"ם הודיע רב־המרצחים כי שאיפתם של אויבינו היא, להחריב את מדינת היהודים.

מזימתם לא תקום.

עתה ברור כי אין אלא שתי אפשרויות:

או שלטון ישראל ביהודה ושומרון

או שלטונם של המרצחים המתנכלים לקיומנו

לקיום זכותנו לארץ ישראל - הבטחת עתיד האומה, חיתמו והחתימו על העצומה למען שלטון ישראל ביהודה ושומרון.

לכבוד

הכנסת ירושלים

אנחנו. אזרחי ישראל. החתומים מטה: על יסוד זכותו של עמנו לארץ ישראל. לבטחון. להתנחלות ולשלום. קוראים לכנסת להבטיח כי יהודה ושומרון לא יימסרו לשום שלטון זר.

אזרחי ישראל, בשם זכותנו לארץ ישראל, למען בטחון האומה ועתידה במולדת, למענכם ובניכם — חיתמו והחתימו, על פניית האזרחים לכנסת.

גזור ושלח

לכבוד מטה העצומה
ת.ד. 23062, ת"א

אנו החתומים מטה מבקשים לצרף את שמותינו לחותמים על העצומה.

1. שם משפחה ______ שם פרטי ______
מקום ______ כתובת ______
2. שם משפחה ______ שם פרטי ______
מקום ______ כתובת ______
3. שם משפחה ______ שם פרטי ______
מקום ______ כתובת ______
חתימה ______

הליכוד

גח"ל, הרשימה הממלכתית, המרכז החפשי, תנועת העבודה למען ארץ ישראל השלמה

مكذا من الاهل

שר האוצר בפגישה עם עורכי העתונים:

מס־יתר שהוטל על המלאי אחרי הפיחות יכניס כחצי מיליארד ל״י

מאת סופרנו הכלכלי

מס יתר שהוטל על המלאי אחרי הפיחות, בהפרש של שערי המטבע, יכניס כחצי מיליארד ל״י. שר האוצר, מר י. רבינוביץ, שמסר על כך אתמול בפגישה עם יעדת העורכים של העתונות הישראלית, ציין כי הפעם השתדלו למנוע רווחי פיחות ונעשתה פעולה מקיפה של רישום מלאי ע״י 900 איש.

מר י. רבינוביץ, שמסר בדבריו על המגמה בהפעלת התכנית הכלכלית החדשה, שהיתה „צעד הכרחי", ציין כי בלעדיה היינו צפויים בעוד חצי שנה בפני אבטלה חמורה ותנועה חמור מאד במשק. המצב החמור נוצר אחרי המלחמה, שגרמה לאובדן תפוקה של שנה שלמה, וכן בשל ההכנסות הצמוחות של הנפט הערבי המזעזעות את המשק העולמי. תוך שנה אחת, הדגיש, עלה מחירו של המזון הבסיסי ב־650 מיליון דולר. המחיר שאנו משלמים בעד דלק עלה מ־100 מיליון דולר ל־700 מיליון דולר. ההוצאות לבטחון עלו מ־800 ל־2.3 מיליארד דולר.

החוב החיצוני של ישראל, שעמד על 6 מיליארד דולר יגיע ב־1975 ל־8 מיליארד דולר. יתרות מטבע חוץ שהיו 2.25 מיליארד דולר ירדו ל־950 מיליון דולר בלבד. בקצב כזה של ירידת היתרות היינו מגיעים בחודש מאי ללא מטבע חוץ וגם אבטלה שלא ידענו כמותה. רק המהלך הנוכחי שנעשה יכול היה לסובב הגלגל אחורנית — אמר. בכנותו את הצעדים שנעשו בתכנית הכלכלית החדשה להטלת צמצום גדול על בעלי היכולת אמר כי לא נצליח בתכנית אם ההסתדרות לא תיתן יד לביצועה ואם לא תבין כי העתבע מהציבור הוא לטובת השכיר. הוא הביע תקוה כי אפשר יהיה להגיע להסכמה עם ההסתדרות.

לגבי הצעדי מביצוע התכנית אמר כי ההערכה היא שהיצוא יגדל ב־4 אחוזים והיבוא יתרום 150 מיליון דולר למאזן התשלומים. בהוצאת היבוא אפשר יהיה לחסוך 300 מיליון דולר. ייבוא ההון שיגדל עתה יכניס 300—400 מיליון דולר. מצפים שהתכנית תגרום להורדת 2—3 מיליארד ל״י.

שר האוצר, שמסר על הקמתה של ועדה ציבורית לרפורמה בשכר ובמיסוי, אמר כי היא להיות עתה טיפול שורש בבעיות יסוד כי במשך הזמן דבקו עיוותים בשכר, בהכנסות ובמיסים.

היום הפגישה הראשונה בין ההסתדרות והמעסיקים בעניין תוספת היוקר

מאת סופרנו הכלכלי

פגישה ראשונה לדיון בתשלום מקדמה על חשבון תוספת היוקר שתשולם בינואר תיערך היום בין נציגי ההסתדרות והמעסיקים.

המעסיקים מתנגדים לתשלום המקדמה והם עומדים בתוקף על דעתם כי יש לעקר מתוספת היוקר את ההתייקרויות הנובעות מהפיחות.

המעסיקים בדעה כי השלום מלוא תוספת היוקר עלול להביא לאבטלה, כי הוצאות הייצור של התעשיה יעלו ויקשו על היצוא.

הסכם על מעבר הדרגתי למחירים ריאליים של קרקע לסקטור פרטי

מאת סופרנו הכלכלי

„יש לחסל את העיוות הקיים ולתת למחירי הדירות להשתקף בגובהם ע״י קביעת מחיר ריאלי לקרקע המדינה" — אמר אתמול מנכ״ל משרד השיכון, מר ד. רינשל. הוא מסר כי המשרד הגיע להסכם עם האוצר ומינהל מקרקעי ישראל למעבר בהדרגה למחירים ריאליים של קרקע הנמכרת לסקטור הציבורי.

בדבריו בדיון מטעם אוניברסיטת ת״א אמר מנכ״ל משרד השיכון כי את מחיר הקרקע לשיכונים באזורים מרוחקים. זה לבד לא מספיק וצריך לשפר את מצב השירותים והתעסוקה באזורי פיתוח. בדברו על הבניה התומכת הנעשית של משרד השיכון אמר כי היא נהנית עדיפות לתוספת דירות בגליל ובנגב.

הוזלה מחיר הדירות תאפשר גם ע״י מתן אחר בניה שלם של 2000—2500 דירות לגוף אחד בעל כישורים ארגוניים ופיננסיים.

המנהל לשעבר של אגף הפרוגרמות במשרד השיכון, מר א. סליפר, הציע להקצות לפחות 30 אחוז מכלל הדירות בבניה ציבורית לשניים ושניים וחצי חדרים. כיום, הדגיש, אין מספיק היצע של דירות קטנות ומשפחות קטנות של עולים משוכנות כשהן כך בדירות גדולות.

ד״ר א. בורוכוב מאוניברסיטת ת״א אמר כי רכישה דירות יוצאת מהשג ידם של ציבורים רבים, בעיקר צעירים. הוא ציין כי מדד יוקר הבניה עלה מ־1967 עד 1973 ב־93 אחוזים, לעומת זאת מחירי הדירות בתקופה זו עלו בשיעור הרבה יותר גבוה, 292 אחוזים. פירוש של דבר כי עליית מחירי הדירות משקפת אחרית את הוצאות הבניה וקבלנים היו מוכנים לשלם הרבה לעובדים כי יכלו למכור דירות בצורה רווחית ביותר.

הדירקטוריון של צי״ם החליט:

דו״ח צוות החקירה על ההפקדות בחו״ל יימסר למשטרת ישראל

מאת סופרנו בחיפה

דו״ח צוות החקירה בעניין ההפקדות של צי״ם במופקדות של פיבור רוזנבאום יימסר למשטרת ישראל, למבקר המדינה וליועץ המשפטי של הממשלה.

זאת החליט אתמול הדירקטוריון של צי״ם, בדיון שקיים בדו״ח צוות החקירה הפנימי של החברה. דובר צי״ם אמר כי הוחלט שלא לפרסם את הדו״ח וזאת לאחר שנעשתה חוות דעה משפטית בעניין. הוא הוסיף כי לצורך המשך החקירות ובקשת אמצעים בעת הצורך יועבר הדו״ח לגורמים הנ״ל וכן לשרי האוצר והתחבורה ולמפקח על מטבע חוץ.

כפי שנודע הועלו בדיון של הדירקטוריון חשדות פליליים בקשר להפקדות כספיות חשאיות שנעשו לשמש מקור כספי לתשלומים שונים לכמה פקידים בכירים בצי״ם. הסבות מסוג זה לא נהלו דרך הנהלה ההסתבנות המרכזית של החברה אלא על ידי הנהמות מורשות בחו״ל. נראה שבחקירה ניסו גורמים שונים שנחקרו להטיל את האחראיות על המעשים הללו על מנהל החברה המנוח של צי״ם משה קשתי ז״ל. בעניין זה התקשתה הוועדה לבדוק את הטענות של מתן הסבית כספיות במטבע זר בחו״ל כיון שלא נמצאו רישומים של התנועה הכספית בארץ.

נראה שהעברת הדו״ח למשטרה וליועץ המשפטי של הממשלה מלמדים על הכוונה להסיק מסקנות משפטיות על האחראים לכה שנחשד כעבירות עם תעברות על תקנות של מטבע זר.

בודקים השפעת הפיחות על תנועת התיירות

סוכני נסיעות, גורמי תיירות וחברות תעופה הקשורים בישראל טרם גיבשו דעה על השפעת הפיחות על תנועה התיירות לישראל.

בשיחות עם כתב „שערים" הביעו גורמים אלה על כך שאין הפיחות גורם בלעדי במערכת מחירי התיירות בישראל.

נוסעים שהיכנו לבוא לישראל מארה״ב ומאירופה קיבלו המחירן בפטם. אחרים שביטלו ביקור בישראל בגלל קשיים בארצותיהם לא קיבלו תמריץ מספיק לחזור בהם מן הביטול.

אך יתכן, כי קבלת תמורה גדולה יותר ממטבע הזר בישראל השפיע באופן הדרגתי אם לא היאכל על ידי התייקרויות בבתי המלון ושירותי התיירות האחרים.

בחברת „אל על" סוקרים עתה את מצב ההזמנות בכיוונים שבחו״ל אך טרם התגבשה תמונה סופית בתקופה זו שהתייסה „עונה הקונגרסים" שבמהלכה היו ל„אל על" עסקים טובים.

צפויה תקופה־ירידה עד לחנוכה הג המולד ואז יהיה מבחן להשלכות הפיחות.

„אל על" מצפה לתנועת תיירות דומה לזו של אשתקד אך היא מביאה בחשבון גם שינויים. מה שברור הוא, כי הפעם לא יצאו בתקופת החנוכה לחו״ל ישראלים רבים.

הכנס השמיני של המזרחי בארגנטינה

הכנס השמיני של המזרחי והפועל המזרחי בארגנטינה התקיים בהשתתפות מר משה קרונה, ראש המחלקה לחינוך ולתרבות תורניים בגולה של ההסתדרות הציונית.

בכנס השתתף קהל רב שבא לשמוע דברי האורח מישראל. נבחר ועד חדש המורכב מחברים צעירים. בראש הועד החדש יעמוד המהנדס חיים פלדמן.

בין ההחלטות שנתקבלו: ברכה למפד״ל על כניסתה לממשלה, הבעה תביכה להתנהלים הדתיים ... לפעילות המחלקה לחינוך ולתרבות תורניים.

כמו״כ נערך כנס של רבני דרום אמריקה בראשותו של הרב ד״ר דוד כהנא. אורח הכבוד בכנס היה מר מ. קרונה.

לשכת רואי חשבון הגישה הצעות תיקונים לחוק מלווה מלחמה ומימון רכש

מאת סופרנו הכלכלי

לשכת רואי חשבון הגישה לוועדת הכספים של הכנסת הצעות תיקונים לחוק מילוה מלחמה ומימון רכש ופקודת מס הכנסה שמטרתן להסיר מכשולים בפני נישומים השאפים בכבות לשלם את המס המילווה הנדרשים מהם כי מלואם ובמועדם.

רואי החשבון מציינים כי בכל חוקי המילווה נקבע שאין מחזירים ניכויים במקור ומקדמות ששולמו ביתר ואלה נהפכים למילוה גם כאשר סכומם עולה על השיעור שנקבע בחוק. פירושו של דבר שמי ששילם במקדמות יותר מהנדרש מבנו יוחזר לו כספו רק במועד פרעון המילווה כי עבור 14 שנה, ובריבית של 3 אחוז לשנה. לעומת זאת במס הכנסה מחזירים את העודף לאחר עריכת השומה, בריבית של 15 אחוז. הוראה זו מענישה, איפוא, קשה את משלמי המס הטובים ומהווה תמריץ להקטנה ולדחיה של התשלומים ע״י הנישום וזה פוגע קשה במוסר המסים.

החזר עודף מס

לגבי מס הכנסה מוצע להחיב החזר עודף המס ששולם עפ״י דו״ח משוער כאשר מתברר שהמס אינו מגיע לפי הדו״ח הסופי. נישומים רבים חוששים להגיש דו״ח משוער גבוה ולשלם המס על פיו כאשר הם יודעים שבמקרה של טעות לרעתם יוקפא כספם לשנים רבות עד לשומה הסופית. לדעת לשכת רואי חשבון יש לעודד נישומים להגיש דו״ח משוער לפי מיטב האומדן ללא חשש של עונש ע״י אי החזר עודף המס.

תעריפי ההובלה הועלו ב־22 אחוז

מנכ״ל משרד התחבורה, מר דן חירם, אישר אתמול בפגישה עם מרכזת המשאיות העלאת תעריפי הובלה בשיעור של 22 אחוז. דרישת המובלים היתה העלאה של 27 אחוז.

השיעור החדש נקבע בהתאם לחישובים של כלכלני משרד התחבורה הכולל התייקרויות מ־15 ביולי עד ה־10 לנובמבר, יום הפיחות, וכן התייקרויות הנובעות ישירות מהפיחות ומייקור מחירי הדלק. הדיון אתמול התקיים בעקבות הזעקה של רבת המחירים הציבורית להסמיך את מר חירם להחליט על גובה העלאה מחירי ההובלה במשאיות.

תעריפים חדשים לשרותי הטלפון הבינלאומיים

הח״כ י. קרגמן ובבנותו של מנכ״ל משרד התקשורת, מר ש. סורוקר. התעריפים החדשים בשירותי הטלפון הם: בחוג הבינלאומי הישיר יהיה מעתה המחיר של דקה בשיחת טלפון לארה״ב 18 ל״י במקום 13.70 ל״י עד כה. התעריף הכולל לסוף שבוע לארה״ב יהיה 13.50 ל״י, במקום 10.40 ל״י. התעריף לדקה לבריטניה, בלגיה, הולנד, איטליה, צרפת, גרמניה המערבית ושוויץ יהיה 14.20 ל״י, במקום 10 ל״י עד כה. התעריף לדקה לשוודיה ונורבגיה 16.00 ל״י, במקום 11.40 ל״י.

התעריף לשלוש דקות של שיחה רגילה בשרות הבינלאומי „18" יהיה מעתה: לאוסטריה, איטליה, בלגיה, בריטניה, גרמניה המערבית, הולנד, צרפת ושוויץ 42.60 ל״י במקום 30.00 ל״י עד כה. לשוודיה ונורבגיה 48.00 ל״י במקום 34.30 ל״י, לארצות הברית 54.00 ל״י במקום 41.10 ל״י. בתעריף המוזל לארה״ב — 40.50 ל״י, במקום 31.30 ל״י.

פרטים על כל התעריפים ניתן לקבל במרכזת הבינלאומית „18".

בתעריפי הטלקס הבינלאומיים יחולו החל מהיום (יום ה׳) השינויים הבאים: שיחה בת שלוש דקות באמצעות המרכז לארצות אירופה (בלבד אנגליה, אירלנד, תורכיה וקפריסין) 39.90 ל״י במקום 27.90 ל״י עד כה. כל דקה נוספת או דקה בחוג הטלקס הישיר העלה 13.30 ל״י במקום 9.30 ל״י. לאנגליה ואירלנד: שלוש דקות — 52.20 ל״י במקום 36.60 ל״י, דקה — 17.40 ל״י במקום 12.20 ל״י, ארה״ב: שלוש דקות — 60.00 ל״י, במקום 42.15 ל״י. דקה — 20.00 ל״י במקום 14.05 ל״י.

בעקבות שינוי שער הדולר יחולו גם שינויים בתעריפים של שרותי הדואר הבינלאומיים (מכתבים, חבילות, מברקים וכו׳). שינויים אלה יכנסו לתוקפם ב־1.12.74. זאת מאחר שלפי אמנה הדואר העולמית מקבלים שינויי התעריפים תוקף החל מיום הראשון של החודש הקרוב. פרטי שינויים אלה יפורסמו בהמשך.

בתעריפים של השירותים הארציים של משרד התקשורת לא מתוכנן עתה כל שינוי. יתיכך לא ישונה עתה מחיר האסימון השיחה המקומית.

צעיר נהרג בתאונה

צעיר בן 20 נהרג אתמול אחר הצהריים מפגיעת רכב צבאי ברחוב יפת ביפו.

החקירה מתנהלת על ידי משטרת התנועה המשטרה הצבאית. הנהרג טרם זוהה.

אישים ומוסדות

— נשיא המדינה, הפרופ׳ אפרים קציר, ורעייתו ערכו אתמול קבלת פנים ל־130 ראשי המשלחות מחוץ לארץ של הועידה העולמית התלת־שנתית של במסדר בני ברית.

— רעית הנשיא, הגב׳ נינה קציר, אירחה אתמול במשכן בירושלים קבוצה של 40 נשים באנגליה, רעיות של פעילי המגבית שם, שהתארגנו לפעולה נפרדת לשם איסוף כספים לבען המגבית.

— קרואים רבים השתתפו אתמול בטקס שנערך בבית הכנסת „אבנה ובניה" במרכז הכרמל בהכנסת אריאל בן זהר, נכד למשה תשורה נבון מחיפה, בבריתו של אמע״צ. דברי תורה לרגל המאורע נשא במעודה הכבוד, סגן הרב הראשי לצה״ל, תא אלוף הרב גד נבון.

— החזן חיים־בחוס — יליד תל־אביב, המחזנים של ארה״ב וקנדה הגיע לביקור בישראל. מטרת הביקור להכין השפתם של להקת ... חזנים מהתאחדות בישראל.

בטחון-טיב-אחריות
לרוכשי דירות

בטחון לדוכש הדירה — כל מגרש שחברת "גן" בונה עליו דירות - לא ממושכן !

הקדמה במסירת הדירות — חברת "גן" מסיימת את הבניה (כולל פיתוח גינה וכו׳) ומוסרת את הדירות לדיירים עוד לפני התאריך שהתחייבה בחוזה.

רישום בטאבו — העברת הדירות על שם הדיירים אצל רשם המקרקעות נעשית עוד לפני מסירת הדירה.

תכנון וטיב הבניה — חברת "גן" ידועה זה 21 שנה בתכנון מעולה, בטיב הבניה, בהקפדה על כל הפרטים קטנים כגדולים, ובשימוש בחומרים מעולים בלבד.

אחריות ושרות — לחברת "גן" בפתח תקוה מחלקת שרות עם קשר אלחוטי ומומחים בעלי נסיון רב העומדים לשרות הדיירים.

מכתבי תודה — מכתבי תודה ממאות דיירים על טיב הבניה, השרות הטוב והקדמת מסירת הדירות, אפשר לראות במשרדי החברה.

הלוואות — רוכשי דירה ממבחר דירות "גן" בגדלים שונים בפתח תקוה יוכלו לקבל משכנתא לא צמודה בסך -.40.000 ל״י ולבעלי אפשרות של עמידה בתשלומים, תינתן הלוואה נוספת של חברת "גן"

וכל זאת בנוסף לעובדה, שדירות "גן" בפתח תקוה שוות תמיד יותר!

"גן"
חברה קבלנית לבנין והשקעות בע"מ
פתח תקוה, רח׳ חיים עוזר 20

להרב א. שמואלי וב"ב
מזכיר בית הדין הרבני האזורי רחובות
ברכת מזל טוב לבבית
לנשואי הבת שרה תחי׳ עב״ג
ענבי הגפן בענבי הגפן דבר נאה ומתקבל
יהי״ר שיזכו על שולחנם תורה וגדולה ויזכו להקים בית נאמן לשם ולתפארת בישראל
הרבנות הראשית — המועצה הדתית
רחובות

מרכז ההסברה — עירית ירושלים, מחלקת התרבות, ענף לתרבות תורנית
היכל שלמה
המחלקה להפצת תורה לעם
איחוד רבנים עולי ארצות המערב
עונג שבת
(באנגלית)
הערב, ליל שבת, פ׳ תולדות (נובמבר 15), בשעה 8.30
ב„היכל שלמה" ירושלים
בהשתתפות:
הרב ד״ר ישעיהו מאיר לרמן: „מוזר הבכורות"
מר דוד רמון: ממשרד החוץ „ישראל בזירה הבינלאומית"
זמירות שבת בציבור בהדרכת החזן אריה גולדברג
תוכנית „מלוה מלכה"
התקיים מחר, מוצש״ק, בשעה שמונה, בהשתתפות:
מר יורם אטינגר ממשרד החוץ: סקירה מדינית
החזן יהודה לנדנר: זמירות ושירים
סרטון: החיים הדתיים בישראל.
הקהל מוזמן!

הנהלת ימין אורד
מזמינה בזאת
את כל בוגרי הכפר ואת כל ידידיו
לחנוכת בית הכנסת
ע"ש ג'ורג' והלן וינר
ולחנוכת בריכת השחיה ע״ש קנדי ז״ל
שתתקיימנה אי״ה ביום ג׳ 19.11.74, בשעה 2.30 אחה״צ
— כניסה לכפר רק משעה 2.00 אחה״צ —

החברה לשיקום ולפיתוח הרובע היהודי בעיר העתיקה בירושלים בע"מ
מבשרה בזאת כי
ממבצע מכירות דירות קטנות נותרו 4 דירות
למועמדים מאושרים לאכלוס בלבד
הדיירים זכאים שנרשמו לדיור בחברה וקיבלו מכתב מדבר אישור מועמדותם.
סיורים בדירות יתקיימו כדלקמן:
בתאריך 18.11.74, בשעה 08.30
בתאריך 20.11.74, בשעה 15.00
הסיורים יצאו בכיכר בתי מחסה ברובע היהודי. המעוניינים מתבקשים לדייק כאחר ולא יהיו סיורים נוספים. מידע מקצועי למבצע ניתן יהיה לקבל במשרדי הסיורים בלבד.
המעוניינים מתבקשים לא להתקשר לצורך כך עם משרדי החברה.

משרד הסעד
דרוש
רכז חינוכי
במוסד „צופיה" בכפר־יבנה
במשרה מלאה
המועמד שיתקבל יודרג בדרוג עובדי ההוראה ויחולו עליו כל התנאים המקובלים במשרד החינוך.
- את הבקשות יש להפנות ללשכת סמנכ״ל למינהל, משרד הסעד, ת. ד. 1260, ירושלים.
- התאריך האחרון להגשת הבקשות הוא: כ״ב כסלו תשל״ה — 6.12.74

תנועת האשה הדתית לאומית
סניף רמת־גן
תצוגת אופנה
תתקיים בעז״ה באולמי ז׳בוטינסקי
רח׳ ביאליק 57 רמת-גן
דגמי חורף 1975
ע״י דוגמניות צמרת
ברכות: החברה מרים אליאש.
הפותחת: יהודית פולק.

חברה להנדסת חשמל בחיפה
מחפשת
מהנדס חשמל
לתפקיד מהנדס ביצוע ראשי לבנייני מגורים ותעשיה
כישורים נדרשים:
א. 5 שנים נסיון בעבודה מעשית
ב. ניהול צוות עובדים
ג. פקוח על קבלני משנה
ד. עריכת הצעות מחיר
תנאים מצויינים. סודיות מובטחת.
מועמדים עד גיל 40 יפנו לת.ד.: 4505, חיפה
עבור „מהנדס"

משפחה דתית עם שמונה ילדים מחפשת זוג מסורתי
עד גיל 45 בלי ילדים קטנים להחזקת בית גדול. האשה העסוק במטבח, עזרה בהכנסה לכר, כביסה, גיהוץ וכו׳; בעלה, בגינון, טיפול בבריכה, תיקונים קלים ועזרה בעבודת ניקוי יסודי. רצוי רשיון נהיגה. לרשותם דירה נפרדת בת 60 מטר.
המעוניינים יפנו למסור פרטים אישיים לת.ד. 384 עבור 47

למוסד צבורי דתי
בהיקף ארצי בירושלים
דרושה
מזכירה בכירה ראשית
מועמדות מתאימות מתבקשות לפנות אל: ת. ד. 1648 ירושלים
עבור: מזכירה ראשית, בצרוף תולדות־חיים
סדרי העבודה מחייבים:
יומיים בשבוע בתל־אביב ועבודה לעתים גם בשעות אחה״צ

עירית לוד
מכרז מס׳ 38/74
בדבר הקמת בי"ס ממלכתי י"ב, שלב ב׳
בתאריך בזה עד י״ז כסלו תשל״ה — 1.12.74
צבי איצקוביץ
ראש העיר

גם היום אפשר לשמוח
במסגרת צנועה ובמחירים המתאימים לכל כיס.
במחלקה מיוחדת לאירועים
עם כיבוד קל ב־
בשר למהדרין
ת״א, גורדון 34, טל. 222144-5
חופות * בריתות * בר־מצוה

לחבר המזכירות
משה שטטמן ורעיתו
מזל־טוב — להולדת הבן
מאחלים:
מזכירות הסניף
המפד״ל — חיפה

דרושה משפחה דתית מחיפה
(נוה־שאנן, כרמל) או סביבה קרובה לחיפה (מושב)
המוכנה לתת בית לנערה עובדת
מגיל מגב כבת 30
התשלום יהיה פטור ממס הכנסה
נא לפנות לת. ד. 7054 חיפה

תנועת האשה הדתית לאומית
המדור לקליטה חברתית־רוחנית של עולים
מסיבות עונג שבת ומסיבות ראש חודש
ליד שולחנות ערוכים:

בליל שבת
תל אביב — במעון עולים „קסם" — ענג שבת — החזן: יצחק ספירא.
תל אביב — במעון עולים הירקון ענג שבת החזן יוסף זיו.
תל אביב — במרכז קליטה בית ברודצקי — ענג שבת שיחה והקראות על ידי עולים דוברי אנגלית.
עכו — במועדון השכונתי ענג שבת — משה פרוכטר — שיחה על ראש חודש ופרשת השבוע. שירים לשבת ב. גרינברג.

מוצש״ק
נהריה — שיחת הרב קלר — הופעה מקהלה.
באר שבע — במעון עולים „יציבי" מלווה מלכה, שיחה ע״י מורה. שירה בציבור בלווי מוסיקלי.

ביום ראשון ג׳ כסלו 17.11
אשקלון — במועדון בשיכון עולים עתיקות — מסיבה ראש חודש ירצה החכם קסאשוילי. לימוד שירים בלווי אקורדיון בארגנת חברות משואות יצחק.
חדרה — שיכון גבעה — שיחה הח׳ צ. שמואל — לימוד שירים.

ביום שני 18.11
בני ברק — בקרית הרצוג בתיכון שלנו מסיבת ר״ח. פרופסור שניידר — יהדות ושורשיו במקורות וכיום. הקריבה הסרט לופו.
רמת גן — במעון עולים מסיבת ראש חודש בקריה גן — מרצה ד״ר סרבר. הופעה האמן — זמר אריה פרוכבר בפירקי שירה והנגנה בלווי מוסיקלי.

ביום שלישי 19.11
תל אביב — במעון עולים הירקון בשעה 7 בערב — מסיבת ר״ח המרצה: הרב משה הרשקו. שירה החזן יוסף זיו. אקורדיון — לאה בדש.

ביום רביעי 19.11
פתח תקוה — בבית משפחת מן — חוג דוברות אנגלית. הנושא: „קליטה חברתית דתית לעולים אתגר היהדות הדתית" — מלכה כהן.
תל אביב — בשיכון הל־כביר בבית גולדברג — צומ 18/8 — יהדות ושורשיו במקורות וכיום. מרדכי לפיד, רוסית. לימוד שירים בלווי נגינה — לאה בדש. דברי פתיחה — רוזנבלום הניה.

הפעולות במרכזי קליטה „קסם" ו„הירקון" בשיתוף הסוכנות היהודית.
הפעולות בשיכונים ובמרכזי קליטה בת״א בשיתוף עם האגף לתרבות נוער ושבתים — המדור לתרבות תורנית של עירית תל־אביב יפו.

תנועת האשה הדתית לאומית - סניף ירושלים
שמחה להודיע על
קונצרט חגיגי
בחסותה האדיבה של
הרבנית ד״ר שרה דרוקמן - אם השנה תשל״ד
בהשתתפות:
חוה אלברשטיין
צמד רעים
מני פאר - מנחה
שיתקיים אי״ה במוצש״ק ט״ז כסלו תשל״ה (30.11.74) בשעה 8.50 בערב
בתיאטרון ירושלים
- כרטיסים: —.20 —.25 ל״י
- כל ההכנסות קודש למוסדות חינוך
כרטיסים אצל: סוזי גולר 285759(02); אסתר ולנציה 233804(02)

יחה עם שר הסעד מיכאל חזני

מבחנים הכלכליים, המדיניים הצבאיים מחייבים לכונן משלת חירום לאומית

מאת ד. אבישי

תכנית התרום הכלכלית ירדה כהלום על הציבור. הכל זבגים אמנם לגזירות כלכליות והשו כי אין מנוס מהן. אך באו הגזירות דומה שוק כבדות מנשוא.

שר הסעד מיכאל חזני נמנה עם אלה אשר במשך זמן רב אמצעים נמרצים. זאת בעת היותו חבר בממשלה צת וגם מהרגע שחזר לממשלה. לא אחת אמר לנו: אמצעים יהיו הצעדים פחות דראסטיים ופחות מכאיבים. משירד עלינו מטר הגזירות ביקשנו לשמוע מהשר אם היה הכרח לעשות את אשר נעשה, האם לא הוו משגים אנו עד הלום והאם הנטל נופל על הכל בשווה.

האם לא היה מנוס מפני האמצעים החריפים אשר עליהם החליטה הממשלה בשבוע זה?

במציאות שהתהוותה בשל הידלדל המהיר ביתרות מטבע החוץ, במאזן התשלומים והקשיים בגיוס הון, לא היה מנוס מהצעדים בים בהם נקטנו. הכל מאד שתכנית מרחיקת לכת לא הופעלה ספר חודשים. אילו עשו זאת לפני כן ניתן היה להסתפק באמצעים קשים. היינו מצילים חלק מיתרות מטבע החוץ שנאכלו במהירות. זר לאמצעים עצמם אפשר היה לכאורה להפעיל היטל יבוא נוסף לבצע פיחות. במקרה זה היה צורך להגדיל את המריצי הייצוא. אילו היינו הולכים בדרך זו או המכשלה היתה גדולה יותר. היה פער מגודל בין השער הפורמאלי של הלירה לבין השער לייבוא. הכל היו צופים שהם שער מלאכותי שלא יחזיק מעמד זמן רב בדולים היו ממשיכים לברוח לחו"ל, או שלא היו מעבירים ארצה; שלא היו חוזרים הכספים שיצאו לחו"ל לפני כן.

ועוד: איגני תושב שישנה הצדקה לקפח את מקבלי הפיצויים ומעבידי מטבע פרטיים אחרים בזה שיקבלו תמורה נמוכה כה גבוה מהשער של יבוא ויצוא. הפער שהיה קיים הוא "קפה הגבולי" בתחום זה ולא היה מקום להגדילו עוד. היה לצמצמו.

היה מנוס מפיחות

אלה אם לא היה מנוס מצעד מכאיב זה, עלי להסביר מה היתה חות שהביאה לצעדים מרחיקי הלכת בהם נקטנו:

דנו מפני הוצאות במאזן מגבירות לאין ערוך. לפני "מלחמה יום" הוצאנו 17 אחוז מהתוצר הלאומי הגולמי שלנו לבטחון. הגענו להוצאה של 30 אחוז מהתוצר. באותו זמן מעמיק משבר ה ומחירי הדלק עלים באורח תלול. במחירי המזון חומרי גלם עליה מסחררת. באותו זמן מתערערת המערכת המוניטרית ומית. מתחולל משבר כלכלי בעולם. אנחנו חשים בכך גם על ידי זה ההכנסות שלנו מהמגבית ומהלוות הפיתוח. באותו זמן נמשכה העלייה בצריכה. אם כן עמדנו בפני גרעון של 3.5 מיליארד לי"י התשלומים. יתרות מטבע החוץ ירדו מתחת ל"קו האדום" מיליון דולר בלבד. כהעם ולא נמצאה היכולת לגייס את הסכום לכיסוי הגרעון במאזן התשלומים. כל זה חייב לפעול במהירות, מבצע הצלה.

האם יהיו גזירות שהציבור יכול לעמוד בהן?

אמת, אלה גזירה קשה. אבל עלינו לראות מהי האלטרנטיבה. סבור, כי האלטרנטיבה היתה קשה ומסוכנת לאין ערוך: בשל היתרות היינו עומדים תוך מספר חודשים בפני אזילה מוחלטת מטבע חוץ. לא היינו יכולים לייבא חומרי גלם חיוניים. היתה אבטלה של רבבות. תוך חצי שנה היינו עומדים בפני אלף מובטלים.

בעמוד מהי משמעות אבטלה המונית בישראל. קודם כל ייפגעו פועלים בלתי מקצועיים לרבבותיהם היו נפלטים ממעגל התע־ נאלצים להזדקק לביטוח אבטלה. במדינה המבקשת לקלוט היתה זו מכה קשה לאין ערוך. עולים בכה זאו נרתעים מלבוא זאת אין ישראל יכולה להרשות לעצמה בשום פנים.

ה שבאבטלה המונית

אבטלה המונית היו נפגעים פועלי השטחים, כ־60 אלף עובדים דם שתעסוקתם בגבול הקו הירוק היו מנושלים מפרנסתם. אנחנו לדאוג להם כפי שאנחנו צריכים לדאוג לתעסוקת אזרחי ישראל. לכך הרי היה הדבר בבחינה שמן לחבערא אשר צפיר, שראפה מבקשים לחביה.

האם הנטל מתחלק באופן שווה והאם השכבות החלשות לא תהיינה הנפגעות העיקריות?

זהו אחת הבעיות הקשות. יש להבטיח אלןמן כנטל כשאחד זהו: דאגה שהשכבות החלשות לא ייפגעו בשום צורה ויוכלו במצב הזה. דאגנו לגרש זה במיוחד. בדיוני הממשלה נאבקנו ואמנם תרמנו תרומה חשובה כדי להבטיח שמעוטי היכולת, את העשירונים התחתונים בסולם ההכנסות במדינה, וכן מרובות ילדים, יקבלו פיצוי מלא על ההתייקרויות. התנגדנו של "פיצוי נאות"; דרשנו והשגנו קביעה של "פיצוי מלא". הגדרה זו אנחנו שוקדים על כך שימלאו אותה בתוכן הנכון. בית הכלכלית גורות הורדה ברמת החיים של כלל האוכלוסיה ממוצע של חמשה אחוזים. אולם לאחר שהממשלה היא להבטיח הנמוכה תקבל פיצוי מלא, פירוש הדבר ששאר חלקי האוכלוסיה חייהם בשיעור של חמישה אחוזים.

האם משמעות הדבר הוא "צנע"?

לא הייתי אומר שהורדה ברמת החיים בשיעור האמור משמעה במעשה אנחנו מבקשים לחזור לרמת חיים של שנת 1971. האם אז היינו רע כל כך? לא. בשום פנים אין לטעון שאז חיים של צנע. אמת, קשה ולא נוח לרדת ברמת חיים. אבל זה צנע.

מחשיב במיוחד את העובדה שבין האמצעים שהממשלה החליטה יש גם איסור מוחלט של ייבוא מספר מוצרי מותרות מובהקים טלוויזיות, ויסקי ועוד כהנה), למשך תקופה מסויימת. תקופה בעיקר בהגבלות הנובעות מסחר הדדי עם מדינות אחרות נו יכולים להטיל איסור מוחלט על סוגי ייבוא כאשר אנחנו לייצא לאותן ארצות. אני רואה בכך לא רק חשיבות כלכלית, ובעיקר, חשיבות חברתית ומוסרית. איסור שכזה ירסן ואולי הצריכה הראוותנית והבזבזנית המנקרת עיניים ומושכת את מעלה ואף מעמיקה את הפערים הפסיכו־סוציאליים.

פקות במועט

ישראל בדורות השונים ידעו לדרוש מקהילותיהם לרסן אורח התואם צריכתם לנסיבות. לאור גזירות ת"ח ות"ט קבעו הרבנים מספר המשתתפים בשמחה של מצווה והורו כמה ישתתפו הכלה, כאשר בין הקרואים כלול כבר הרב עצמו. הרבנים דוגמה ומופת לריסון. דרך כזו יעילה יותר מאשר אמצעים.

את ר' יהודה החסיד וכן ידוע כי הגאון מוילנא, קראו לנשים לבית כנסת בחגים וביום הכפורים, כדי שלא יעוררו הכעיסים קנאה חברותיהן.

ביקשו גדולי ישראל לשמור על צניעות ברמת החיים. בדרך ללכת גם כיום.

דרוש גם הכבד יד על אוכלוסיית שני העשירונים הגבוהים, אותם 20 אחוז מהאוכלוסיה שהם בעלי ההכנסה הגבוהה יותר. מתעשרים ממצב המלחמה. יש בהולט לסתום פרצות אשר כזו. אך בכך לא די. צריך גם לספוג כספים בידיהם. הממשלה אמנם חושבת ללכת בדרך זו. ישנה הצלחה להטיל מס הון נפל. פירוש הדבר: ייקבע מה הונו הנקי לאחר שמנכים ממנו את חובותיו. המדינה תהיה שותף שלו זאת כמובן, בצורה פרוגרסיבית, כאשר השיעור שייספג יהיה מבעלי אמצעים גדולים מאד ושיעורים נמוכים יותר מאלה מועט יותר. ההכנסות שאני רואה בכך איננה רק בכך תגביל הכנסותיה. אלא למען הצדק שייעשה ושייראה: שותפות השכבות הנמוכות והבינוניות יוכחו בכך לדעת שאלה החזקים לנשיאה בעול וכאותתים להם להתאים את רמת חייהם בו נמצאה המדינה.

שלה צריכה לשמש דוגמה

כל זה טוב ויפה. אבל מלבן הממשלה מכל המאמץ הזה? האם היא מצידה תתרום חלקה?

מעל לכל ספק שהממשלה חייבת להיות דוגמה לקימוצים. לאורח חיים של התאפקות. זאת לא רק בתחום המשרדי, האישי. לעניין זה אני רואה דין אחד לממשלה, לחברות ולכל מוסדות הציבור.

כמה וכמה הולמות המגבילות נסיעות לחו"ל, אף כאשר בניהול שיחות, פעולות עם גורמים בחו"ל. הגבלנו השתתפ־ אבל אני מודה שבכך לא די. בצטרך להוסיף ולהתמיד יהיה ברור שהממשלה ועובדיה מקיימים באותה תמורה ויותר דרוש לקיים.

בגלוי: אנשי ממשל, שרים ופקידים בכירים, חייבים להוכיח הצנע. אסור להם לערוך חגיגות מפוארות, לדבוק בשמחותיהם. אסור שהם ייראו במסיבות פאר. עליהם לעקור דגליהב יקרות.

נקודה נוספת חגישה — ואף אותה לא אסתיר. הפרשיות שאירעו או התגלו לאחרונה מוסיפות לתסיסה ולמורת הרוח שבחינה ידועה הן מחלישות את יכולתנו לעשות את את הכל ההגורה של המתי המפת.

אלה בצלאות להיכנס לפרטי הפרטים של נושא זה. לעשות הכל הבית, היא תוכל לפעול ביתר הצלחה אם תמצא את כל מעקן ניקוי, כאן חשוב לא רק הצד הכספי, אלא העובדה שמתייצבת בפני הציבור וקוראת לו ליטול על עצמו קרבן גדול. כאשר בבית פנימה הדברים מתוקנים.

האם ביטול הסובסידיות אינו דראסטי

תרשה לי לחזור לנושא של האמצעים עצמם הכלולים בתכנית. האם לא הפריזו? האם באמת אפשר לבצע ניתוח כה מכאיב כמו העלאת מחיר הסוכר פי שלוש?

— אף אני חשבתי תחילה כי, חרף הקשיים, יש להסתפק בהעלאת המחיר ב־2 לי"י בלבד ולהעמידו על 4 לי"י. כך גם גרסתי כי צריך להסתפק בהעלאה מתונה יותר במחיר השמן, ואולי גם של הלחם הלבן המפואר — פתח של מעוטי הכנסה. אולם עשינו חשבון שמיתון זה בהעלאה היה מסתכם ב־600 מיליון לי"י. יותר על לירה לק"ג בסוכר משמעו חוסר ב־200 מיליון לי"י. יש גם לדעת כי הולה מלאכותית אשר כזו מעודדת צריכה בזבזנית. לא נתעלם גם מהברחה סוכר לירדן. ואף זאת: רק שליש מאספקת הסוכר היא לצריכה ביתית ואילו כשני שלישים הולכים לתעשייה. לאור כל אלה נאלצתי להשלים עם העלאה מכאיבה זו במחיר הסוכר.

האם השיטה המקובלת של הסובסידיות, כאשר הממשלה מתחייבת לשמור על מחיר סוציאלי להקצפה מסויימת, והאפוד זמן מבטיחים המחירים מקולם לעליה, ואוי יש לבצע בבת אחת העלאת מחירים כה קיצונית?

— זה מכבר הבעתי את העמדה הבסיסית כי את הסובסידיה יש לתת לצרכן ולא למצרך. בדרך שכזו יודעים למי לתת כמה ומתי. יחד עם זה הייבתי ואני מחייב התאמה מודרגת של המחירים לצרכן. גם אחרי צמצום הסובסידיה שנעשה השבוע במתכונת הסובסידיות בסך של 2.5 מיליארד לי"י. אני מצדד בדעה שהממשלה צריכה לתמוך במצרכים מסויימים, בסכום מסויים, או בשיעור מסויים של המחיר העצמי — ואילו המחיר לצרכן יהיה גמיש ומותאם למערכת המחירים בעולם. לדעתי יהיה צורך לנהוג בדרך זו בעתיד. ישנן הערכות שמגמת המחירים בעולם לקראת האביב מבשרות התייצבות ואף ירידה במחירי גלם בסיסים ומזון. אם כך יהיה — הטבה, ולא — צריך לנהוג בדרך האמורה כדי שלא יחול הצורך בהתאמה דראסטית נוספת.

בכל מקרה יש לשים את הדגש על הסיוע לחלש. קיים ביטוי של לחם חסד. אני סובר שאם יש תמיכה בחלש — הרי זו חובה ולא חסד. אבל אם הממשלה מסבסדת לחם, סוכר ושמן לחזקים, הרי זה בבחינת לחם חסד ובזבוז משאבים של המדינה לצורך זה.

"ביצענו חסימת עורקים"

קיצצנו בסובסידיות. פיחתנו את הלירה. האם בכך אנחנו פתרנו את בעיות המשק, או צעדים לקראת פתרון?

— כל התרגיל שעשינו איננו אלא מעין "חוסם עורקים". עושים זאת כאשר עומדים בפני שטף דם ויש לחסום בעד הדימום. אבל זו עדיין איננה הבראה. התרגיל הזה מכוון לעצור בעד ירידת יתרות מטבע החוץ ולהבטיח שנוכל לממן את היבוא ההכרחי. בהוצאת הממן לנשימה. אולם עלינו לעבור ממבצע הצלה למבצע הבראה. אחרת נחטיא את המטרה. הסבל יהיה לריק.

צריך להערך למצב חדש. יש לדאוג לבלימת גלי האינפלציה העלולים לבוא בעקבות הפיחות המרת מטבע זר בשער גבוה יותר מקודמו. קודם כל יש להקפיד על ריסון בהוצאות התקציב. באותו זמן יש להימנע מזעזועים בשכר. אם לא נעשה זאת הרי תוספות שכר יאכלו את כל פירות הפיחות, שכן לקונה הסחורות בשוק העולם אין הבדל למה המוצר גבוה יותר (אם בשל עליית שכר, תוספת יותר או התייקרות חומרי גלם); חשוב יחס המחירים בינינו לבין מתחרינו.

גם החסכון שאני מקווה שעשוים ביבוא עדיין איננו ממלא את קופת המדינה הריקה. הוא אף איננו מבטיח גידול אוטומאטי בייצוא. עלול איפוא להיות שהצריכה תקטן ואילו הייצוא לא יגדל. אז נגיע למיתון. דבר שאינני רוצה ואיננו לטובת המדינה.

אינני מאמין במיתון מבוקר. לא קיימים כלים המאפשרים לקבוע בדיוק איזה מיתון יהיה. יש שרוצים בתאמה מסויימת והנסיבות מבשילות מיתון גדול. כך גם היה בשנת 1966. לכן יש צורך בהכנת "פרוייקטים" לביצוע מיידי אם יהיה שפל במשק.

ובאותו זמן יש להתחיל ב"טיפול שורשי". עלינו להערך לפעולות אשר יבטיחו את גידול הפריון והגברת היעילות. הוא המקור להגברת הייצוא והעלאה כושר התחרות ומילוא האמצעי הבסיסי לשיפור מצבנו. לשם כך יש לתקן עיוותים מבחינת מבנה המשק. יש לשנות את היחס בין שירותים ויצור. צריך לשנות את מבנה מערכת המסים, ע"י הרחבת בסיס משלמי המס וביטול הנטל המוטל על שלמי מס למתירים. באותו זמן הכרח להוריד את שיעורי המס השולי כדי לעודד יצור, עבודה נוספת, פריון מוגבר; וכך גם להילחם בהשתמטות הכרוכה של העלמת מס.

האם ממשלה זו, על מבנה הצר, מסוגלת, להערך למבצע משימות אלה?

— בעניין זה דעתנו ברורה ומוצהרת. גם כדי שתנועת הקשה והמכאיב יצליח, וגם כדי להערך להבראת המשק, דרושים צמידה איתנה של הממשלה ושיתוף פעולה של העובדים. אסור שיחולו כירסומים, "מריבת נובצות", כפי שהתבטא לוי אשכול ז"ל, עלולה להיות הסובבה.

המבחנים הללו, נוסף למבחנים בתחום המדיני ואולי גם הצבאי, מחייבים שתקום ממשלת חרום לאומית. ויפה שעה אחת קודם.

פרתו של הרבי...

מאת יצחק דויטש

דרושה מידה רבה של אטימות מצד הממשלה, כדי להגיש כך את התכנית הכלכלית לשעת חרום. דומה שיש כאן חוסר הבנה והעדר יחס כלפי אלה שאליהם מתייחסת התכנית.

מצער שדברים אלה צריך, אולי חייב, לומר מי שתומך בתכנית ה־כלכלית החדשה בשתי ידיו ואף תבע ללכת עפ"י מרבית עקרונותיה זמן רב לפני כן. מכיני התכנית חשבו על כולם. איך להטיל נטל חדש על הציבור, איך לספוג ממנו כספו ואיך לצמצם את צריכתו. בכל ה־נושאים האלו הוליטו. אבל מעצמם לא דרשו כלום ואף לא נתנו כלום. בכדי שלא להיתפס להגוזמה נתקן ונאמר: לא דרשו ולא נתנו את מה שהיו חייבים לדרוש.

*

החלטנו — נבדוק

תבה נראה: בכל הנוגע לנטל על הציבור דנו במשך שבוע ימים, הוחלט במוצאי־שבת וכאשר התעוררנו ביום ראשון היתה זו עובדה לגבינו. מיד הותאמו ועלו המחירים — כפי שכל עקרת בית נדהמה באותו בוקר.

אך כאשר המדובר הוא לגבי ה־מינהל הממשלתי עצמו היו הצעות שוליות לחלוטין. אך אף לגביהן אין החלטות אופרטיביות, אלא הח־לטות לבדוק ולבחון. כך החליטו לבחון את האפשרות להפוך את קרנות ההשתלמות לקרנות חסכון כדי לצמצם הקצבות במטבע חוץ. כך גם תקום ועדה לבדיקת דרכים לצמצום ההוצאות בחברות ממשלתיות.

לגבי הציבור מחליטים; לגבי ה־פקידות — בודקים.

*

בדיקת לשכות כפולות

ממשלת ישראל עודנה מקיימת לשכות כפולות של שרים. אחת ב־ירושלים ואחת במרחק של שעה נסיעה — בתל אביב. ההוצאה על לשכות האלה מגיעה לעשרות מילי־וני לי"י בהשקעה קבועה ושוטפת. היא גם מביאה לטיול ההמוני של הפקידות בתוך השבוע מבירה לשפלה. זה שנים שהציבור מתריע על כפילה זו. עתה הודיע שר ה־הסברה, כי יבדקו נושא זה. הציבור, הנקרא לשלם עוד לי"י במקום שהיה על ק"ג סוכר, שואל עצמו: עד כה לא הספקתם לבדוק?

*

פיצוי פיחות על הרכב

יש גם מקרים של סדר הפוך. על פיצוי השכבות החלשות בעקבות התכנית הכלכלית הוסכם לדון עם הגורמים הנוגעים בדבר. אבל בליל הפיחות פורסמה הודעה ר־שמית לאמר: "החזרי הוצאות אחזקת רכב יוצלו כנראה ב־75 אחוז מה־התייקרות המתחייבת". בעניין זה לא יכלו להתאפק. כאן קבע האוצר מיד את מתן הפיצוי. רק מאוחר יותר, תחת ביקורת הציבור, הודיעו שהנושא עודנו פתוח.

*

למה לא השבתת הרכב?

כאשר באים אל הציבור עם תכ־נית אשר כזו, עם גזירות שכאלה, צריך קודם כל להודיע מה הממשלה עושה. הכוונה איננה רק בהורדת השירות לציבור, אלא בהורדת רמת החיים של השרים ועובדי המדינה עצמם. צדק מתחיל בבית.

אפשר היה לצפות להודעה כי ה־ממשלה החליטה להפסיק את הסי־דור של רכב שירות ורכב לפקידים בדרשים. כי היא תודיע לפחות על השבתת מחצית הרכב, או כל הסדר אחר כגון זה.

דוד בן־גוריון ז"ל הבין בימי ה־צנע כי עליו ללבוש חאקי ולנסוע בב"צ. המעשה האישי שלו לא חסך כסף. אבל היתה לו תחושה כי עליו לשמש דוגמה ומופת לציבור. מש־שר כלכלי בכיר שמענו לפני ימים אחדים כי כבר הוחלפו המכוניות הגדולות של השרים באחרות, אף כי לא תמיד זה יעיל ופעם אחת אף נתקעה המכונית והוא נאלץ (שומו שמים!) ללכת ברגל.

*

הכפלת מחיר הדלק — והחימום במשרדים

החליטו ללא היסוס לייקר את ה־דלק. מחיר הסולר להסקה יוכפל. אבל אף מלה אחת לא נאמרה בעניין ההסקה במשרדי ממשלה. מדוע לא קבעו שהסקה במשרדי ממשלה תהא מותרת רק כאשר הטמפרטורה יורדת אל מינימום מסויים. כי שמבקר ב־משרדי ממשלה מכיר את העובדה שמפעילים את ההסקה בלי להתחשב בטמפרטורה המשתנה בחוץ עצמו ואין המשק הממשלתי חושב על ה־חסכון והצמצום כפי שנוהג ועד בית.

*

אלו הם חיים באולימפוס. בלי להרגיש הלכי רוח בציבור. זוהי גישה של לדרוש מאחרים — בלי שהממ־שלה עצמה, באופן אישי, שריה ו־פקידיה, מוותרים על אורח חייהם.

זוהי חולשתה של התכנית הכל־כלית. זוהי החולשה המוסרית בעת שבאים לדרוש את ביצועה המלא והשלם.

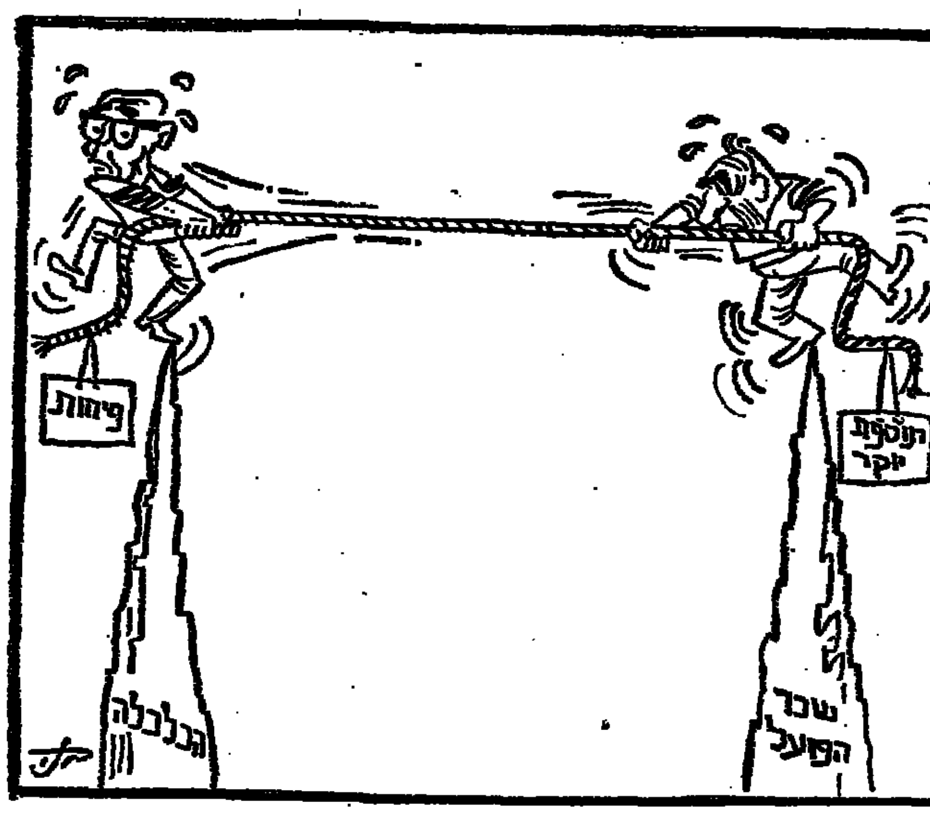

ה ח ב ל...

האם מהצפון תיפתח מלחמה חדשה?

מאת יעקב אדלשטיין

עמדנו בימים אלה על עמדה הצופה אל קונייטרה. ראינו את חיל האו"ם העומד בעמדותיו, ואת השוטרים הסוריים השומרים על עמדתם, אחרי עמדת האו"ם בכניסה לעיר הזאת.

ראינו את התלים שעל פני קונייטרה, הנמצאים בידנו. וחשנו את השקט שלפני הסערה, השורר במקום הזה. כאן עומדת להפתח המלחמה הבאה. פה הנקודה הרגישה ביותר בחזית הצבאית ה־מדינית. הרהרנו מה יעשו הסורים בחודש זה כאשר יפוג תקפו של חיל האו"ם, השומר באיזור החיץ הסורי.

ד"ר הנרי קיסינג'ר שערך ביקור של 4 שעות בדמשק, חזר משם תחת הרושם שאין אוירה מלחמ־תית. הוא אמנם לא קיבל התחיי־בויות מצד סוריה להארכת המנדט של חיל האו"ם, אבל לא נתקל גם בסירוב מוחלט. יתכן ואחרי שמצ־רים הסכימה להאריך את המנדט, הסכים גם סוריה לכך, שכן סוריה איננה יכולה להכנס למלחמה בלי שותפות עם מצרים. אבל הדרישות הקיצוניות הסוריות נשארו כפי ש־היו. סוריה דורשת לפני כל מו"מ, התחייבות ישראלית, לנסיגה מכל רמת הגולן. החשש הוא שהיא תנצל את התאריך של 24 בנובמבר, יום בו פג המנדט של חיל האו"ם, כדי לסחוט זכויות נוספות באיזור החיץ, בניגוד להסכם ההפרדה. אין להניח שישראל תסכים לכך, מה עוד ש־סוריה מפרה בשיטתיות את הסכם ההפרדה והכניסה לאיזור החיץ אל־מנטים צבאיים, נקודות תצפית ו־צבא, בניגוד להסכם ההפרדה.

האם תקום חזית שלישית?

הנסיון הסורי ליצור חזית שלישית עם ירדן, טרם הצליח. ירדן חשה עכשיו כי היא הוצאה מן המשחק. יתכן גם שלא תשתף פעולה עם סוריה ומצרים לאחר שנשללה הבטחת המלך חוסיין על יהודה וה־שומרון. אבל יתכן שסוריה תזרוק לירדן פתיון בצורת הבטחה להחז־יר את השלטון ביהודה ובשומרון לידי ירדן, בתנאי שירדן תצטרף למלחמה הבאה ותיצור חזית שלי־שית נגד ישראל. אין זה משנה שאחרי זה תנצל סוריה להפר את התחייבותה, אבל זהו פיתוי רציני ל־מלך חוסיין להצטרף למלחמה. חו־סיין התחרט על שהצטרף למלחמת ששת הימים, והוא התחלט שלא הצטרף למלחמת יום הכיפורים. לכן יהיה קשה לו להחליט על הצעד המלחמתי הבא.

הצופה על פני קונייטרה מעמדה ישראלית, יכול לשחזר לעצמו, ב־צורת קצין צה"ל, את מה שהת־רחש כאן במלחמת יום הכיפורים. הצבא הסורי פרץ בהמוניו, והשאיר עמדות ישראליות מאחוריו. העמדה שאנו עמדנו בה, עמדה מבוצרת מאד, עמדה במצור במשך יומיים. הצבא הסורי לא ניסה להתגבר עליה. וכן החזיקו מעמד עמדות נוספות בסביבה מאחורי הצבא ה־סורי. בניגוד לצבא המצרי שהתבצר בראש צליחת התעלה ותפיסת מספר קילומטרים, רץ הצבא הסורי במה־רות לעבר גשר בנות יעקב, אלא שאז חל המפנה, כאשר הטנקים הסוריים הוכו ובצדק, שצה"ל יכתר אותם, על ידי הצבא. תוסיף, ובאה הנסיגה המהירה של הצבא הסורי תוך השארת מאות כלי רכב הרוסים בשדה.

אנו רואים כאן, שתי תפיסות צב־איות, מצרית וסורית, בעוד שמצ־רים מתכננת את צליחה במהירות, הסורים בקיצוניותם רוצים לתפוס הרבה בבת אחת, זה היה כשלונם. אילו תפס הצבא הסורי, כדוגמת ה־מצרי, רק יעד אחד או שניים ברמת הגולן, ומרכז שם את כל כחו, היה קשה להזיזו. אבל ההתפרסות על פני שטח גדול, היתה בעוכריו. דווקא פריסה מהירה זו, איפשרה לצה"ל להציב מחסומים בדרכו של הצבא הסורי, ולגרשו מעבר לגבול, ואף לתפוס את המובלעת.

גישה קיצונית הציתה אש המלחמה

גישה קיצונית זו של סוריה, ס־מכונת ארץ הלאומנות הערבית ה־קלאסית, היא שהציתה את מלחמת ששת הימים ואת מלחמת יום ה־כיפורים. כזכור, עודדה או ברית־המ את המהומות, בטענה שצה"ל עומד לתקוף את סוריה. היתה זו סוריה שלחצה על מצרים לצאת למלחמת יום הכיפורים, אלא שהעמדה הקי־צונית הסורית מסוכנת לישראל, מ־שום שהיא מערערת גם הסכמי הפ־רדה אחרים. הויתורים לסוריה ב־הסכמי ההפרדה, ומסירת קונייטרה וצומת רפיד, באו לא רק כדי לזכות בשקט בגבול הסורי. אלא כדי לשמור על יציבות הסכם ההפרדה עם מצ־רים. מכאן אנו למדים כי הקיצוניות הסורית היא אם כל חטאת באיזו־רנו. היא יכולה להצית מלחמות בעתיד, כבעבר, והיא מסוגלת אף למשוך למלחמה את ירדן ואת עירק. לכן ההזהרות הרבה שד"ר קיסינג'ר מטפל בסוריה, תוך נסיון לעקוף את קיצוניותה באמצעות לחץ מצרים וסעודי, או אף אלג'יר־ משום שהוא יודע שהמפתח לשלום בידי סוריה, משום שכל עמדה קי־צונית סוריה, משפיעה באופן אוו־טומטי על מצרים, הנמצאת במצב צדין, בעולם הערבי, שכן היא מת־ימרת להיות מנהיגת העולם הער־בי. ועליה להלך על חבל דק, בין הקיצוניות הסורית, לבין ההזהרות של סאדאת. משום כך, אי הארכת המנדט של חיל האו"ם בסוריה, פירושו, מלחמה לא רק בסוריה, כי אם בהמשך הזמן גם בחזית המצרית ואולי הירדנית. ברם, מק־וים שסוריה תלך בכל זאת בעניין זה עם מצרים, משום שהיא איננה יכולה לצאת למלחמה לבדה. אחרת היא תינוק קשה. גם זאת עלינו לז־כור, שסוריה סירבה להגיע להסכם הפירזה עם ישראל, למרות שמצרים תתמה על הסכם הפרדה. רק "המת־נות" שקיסינג'ר הבטיח לה, בצו־רת החזרת קונייטרה, הן ששכנעו את הסורים להסכים להפרדה.

מעונינים להופיע כלאומנים קיצונים

השליטים הסורים, מעונינים להו־פיע בעולם הערבי, כלאומנים קי־צונים, המגינים על העולם הערבי, אם כי הופעה זו יש לה הגבלות, למשל, הסורים התחייבו שלא להתיר למחבלים לפעול ברמת הגולן, והם שומרים פחות או יותר, על ההסכם, למרות תמיכתם הנלהבת במחבלים. היתה זו לבנון שדרשה אף היא הסכם עם המחבלים בתחומה, כדוג־מת ההסכם עם סוריה, לפיו הם אינם פועלים מגבולה אלא בהסכ־מתה של ממשלת סוריה. אך המחב־לים סרבו לחתום על הסכם כזה. מכאן שהלאומנים הקיצונים בדמשק, יודעים את הגבול למשחקם הקיצוני, וברגע שנראה להם כי המשחק עם המחבלים יסכן את הישגיהם, הם שמים לו קץ, למרות התלהבותם במלחמת המחבלים.

כדי לשמור על האש הסורית, ב־מצב של "אש קטנה", הבטיח ד"ר קיסינג'ר לסוריה, בשם ממשלת ישר־אל, שאין סוריה מחוץ לכל מו"מ. ישראל מעונינת לנהל מו"מ עם סוריה, לאחר שתחתום הסכמים עם מצרים ושכנותיה האחרות, אלא ש־המנהיגים הסורים רמזו לקיסינג'ר, שבעצם קלף המלחמה נמצא בידיהם. אם מצרים תבגוד בהם, ותחתום הס־כם נפרד, והשאיר את סוריה לבדה יבטו הסורים לערער את ההסכם המצרי, על ידי פתיחת מלחמת הת־שה ברמת הגולן. מלחמה זו אמנם עלולה להביא אותם במצב קשה, אבל יחד עם זאת תוציא אותם מבדידותם. מצרים לא תוכל לעמוד מן הצד כשסוריה לוחמת את מלח־מת הערבים. אף עירק וירדן, לא תוכלנה לעמוד מן הצד, ויש להבטיח גם יותר מדינות ערב.

האם בידי סוריה "מפתח השלום"?

יש סבורים, שבעצם המפתח ל־שלום, לרגיעה ולשקט באזורנו, נמ־צא בידי סוריה ולא בידי מצרים. בידה להצית מלחמה ולא בידי מצ־רים או ירדן. מצרים מסוגלת לצאת למלחמה לבדה, אבל היא לא תסכן את הישגיה הכלכליים בטווח, כל עוד שיש לה סיכוי להשיג נסיגת צה"ל, במו"מ צבאי־מדיני. אך סוריה

(סוף בעמוד 6)

יומן ניו־יורק

אומה מאוחדת מול „אומות מאוחדות"...

מאת ד"ר הלל ויידמן,
סופר „הצפה" בארה"ב

הפגנת רבבות אלפי ישראל לפני בנין האומות המאוחדות בניו־יורק, במחאה על החלטת העצרת להכיר בארגון המרצחים של יאסר ערפאת, נוסף לאספקטים המדיניים שלה, היה בה גם גילוי יחיד ומיוחד במינו — אומה מאוחדת מול „אומות מאוחדות".

עם זאת עלינו ללמוד מספר לקחים מהפגנה זו. שוב הוכח, כי שני מוקדי כוח עיקריים פועלים ומשפיעים על הציבור היהודי בארצות הברית בכלל ובניו־יורק, רבתי בפרט והם: בתי־הכנסת ובתי הספר היהודיים שהם דתיים. הם — לא אחרים — הוציאו את הקהל הרב לרשות הרבים, כדי להפגין נגד מדיניות הרשע של „האומות המאוחדות", תוך הזדהות מוחלטת עם מדינת ישראל.

כמובן שאין לקפח זכותו של מועדון הנשיאים בארצות הברית שבראשו עומד הרב עוזריאל מילר שהשקיע עמל רב בארגון הפגנת ההזדהות. אולם אין גם להסתיר ש־32 הארגונים המהווים את „מועדון הנשיאים" מילאו תפקיד משני בלבד במבצע זה. ולא רובם של אותם הנשיאים — חברי המועדון — אף לא טרחו להשתתף בהפגנה, נראה שהם הסתפקו בפניה לאחרים לצאת ולהפגין...

רוב המפגינים, כאמור, היו יהודי בתי־הכנסת, הרוב המכריע של הנוער שהשתתף בהפגנה זו אף הוא ברובו דתי. בין הנוער בלט הפעם (לראשונה) מספר ניכר של תלמידי ישיבות גדולות האדישות לרוב להפגנות, כמו ישיבה רבנו חיים ברלין, תורה ודעת, כ"ל, איסטרן פארקוויי וכו'.

במספר ישיבות היו שהעלו ספיקות לגבי ה־השתתפות בהפגנה. היו ישיבות בהן אף נערכו ויכוחים נוקבים מאוד בסוגיה זו. החוגים הקי־צוניים הטוענים לרוב שהם פועלים לפי „דעת תורה" של גדולי ישראל, לא שעו הפעם לקרי־אתם לצאת להפגין וכי אסור לעמוד מנגד בשעת סכנה המשקפת למדינת ישראל, ביחוד מאה המרצחים של אשיף. אולם יחס של הקי־צוניים היתה על התהתהה. התבדלותם לא הש־פיעה. תלמידי הישיבות יצאו להפגין.

לכו והפגינו

הרבנים הגאונים, רבי משה פיינשטיין, רבי יצחק הוטנר (גר בירושלים ושאלו לדעתו בטל־פון), רבי יעקב קמנצקי וכן אחרים — חברי מועצת גדולי התורה של אגודת ישראל גילו דעתם בעד השתתפות בהפגנה.

פנייה גדולי התורה: לכו הפגינו, הביאה גם לכך ש„אגודת ישראל" כגוף מאורגן הצטרפה הפצב בהפגנה.

משלחת אגודאית בראשיתם של נשיא האגודה הרב משה שרר יו"ר הוועד הפועל הרב יחזקאל בסר וכן תלמידות בתי הספר „בית יעקב" מכל השכונות הניו־יורקיות נטלו חלק בהפגנה זו. כמובן שתלמידות „בית יעקב" התרכזו בפינה מיוחדת, שלא להתערב בקהל הגברים־המפגינים הן יצרו מעין „מחיצה". כנאה. ראה לבנות ישראל.

פועלים אמריקאנים למען ישראל

מן הקצה השני מרשימה היתה הופעתם של אגודים מקצועיים, רובם בלתי־יהודיים, עם מנ־היגיהם בראשם. הם באו להדגיש הזדהותם של פועלים אמריקאנים עם מדינת ישראל ואת מח־אתם נגד הופעתו של אשיף בארים. הופיעו גם ראשי כנסיות נוצריות, שבנאומיהם גינו את ארים בגלל ההזמנה למרצחים.

לדבריהם הנלהבים של אלה הוסיפו נימה מיוחדת להפגנה. בעוד שנראה שה„עולם נגדנו", שישראל מבודדת, הוכיחו הבלתי־יהודיים שאכן יש לה עוד ידידים בעולם, בכיוחוד בארה"ב. (אבל לא רק בה). ואפשר ויש לגייס שיעמדו לימיננו בשעה קשה זו.

תוגה ותקיפות

בין המפגינים שרר מצב רוח מעורב. מזג האויר היה לא של סתיו אלא של שלהי קייטא — וזה אף הם — חרף התחזיות לצננים וגשם. האוירה היתה נוחה להתענג. ואמנם לפעמים מצב רוח היה עליז למדי. ביחוד בהתאסף קהל רב כזה של צעירים וצעירות. היה זה ביטוי לבטחון ה־לאופטימיות, שנתגבר גם על אלה.

אבל אצל המבוגרים והקשישים מצב רוח היה שונה לגמרי. תוגה עמוקה עטפה את נפשם. נזכרו. — ביחוד יהודים שרידי השואה, — מה שעבר עלינו. העולם היה אדיש. הם, וגם אחרים מודעים למצב הקשה של ישראל בכמה בחינות ומצאיבה של האומות, לא רק של הערבים ועוז־ריהם הקומוניסטיים. אלא גם ה„עולם השלישי", ה„יבשה השחורה", ואף משל כצרב אירופה הדימוקרטית, הנאורה. השמש זרחה במלוא הדרה ושביבה חממו והאירה. אבל על הלב הציבו עננים כבדים של דאגה.

מלחמה נגד „לא תרצח"

נפגשתי עם גדולי התורה בהפגנה. ופניהם הביעו רצינות חרדה עמוקה. אלה ראו משהו יותר מאשר נראה בשטח. לעיניהם הדרדרות מוס־רית, שפרצ לרצח הגרמני, לא היותה כמוהה. בין הקיווים

— זוהי מלחמה שהוכרזה לא רק נגד ישראל, אלא נגד „לא תרצח" — העיר באזני הרב שמריהו שולמן, גדול בתורה, מחבר של „באר שרים" על הרמב"ם. באספקלריה זו ראו רבים וכן מר ביב את ההזמנה ליאסר ערפאת ע"י או"ם.

היה זה מראה נהדר של יהודים ברבבותיהם, מכל האגים והחוגים. מכל הגילים, שבאו להביע את חרדתם ואת זעמם, ובעיקר הזדהותם עם ה־מדינה במצור.

רוח של אחדות שספק אם היתה פעם ביהדות מפולגת ומפוצלת זו, רחפה על ההפגנה המר־שימה. ובודאי שרשומה ישאר לזמן רב.

ואשר להופעתם של יהודים חרדים במספר רב, וביחוד בלבוש חסידי וישיבתי, יש לזה היבט נוסף. פעמים רבות מארגנים אנשי סטמר הפגנות נגד מדינת ישראל. עוברים ושבים ברחו־בות, שאינם מתמצאים בנסיבות ובתנאים בציבור הזה, רואים יהודים בלבושם החסידי, מזוקנים ועם פאות, כשמוחים נגד ישראל. הם נדחים להיתפס למחשבה כאלו יהודים חרדים הם נגד מדינת ישראל. מובן, שטעות כזו גורמת שבאה ליהודים דתיים. ההפגנה נגד או"ם שמה קץ לאל את המחשבה הנלוזה הזאת כאלו הדתיים הם נגד המדינה והוכיחה את ההיפך.

הדי הצטרפותה של המפד"ל לממשלה

באותם הימים בהם התאחד הצבור היהודי תחת הסיסמא „אומה מאוחדת מול אומות מאוחדות" (או"ם), כפי שהתבטא אחד הסופרים, נתקבלה הידיעה על הצטרפותה של מפד"ל לממשלה בסי־פוק ברוב החוגים הדתיים. המדובר איננו בחוגי מזרחי—הפועל המזרחי או באהדיהם בלבד, אלא ב־רבנים וראשי ישיבות הנחשבות ל„מבויאי" גם בחוגי אגודת ישראל ובין מנהיגיה. חוגים אלה, שחושבים (לא כולם) שמקומה של האגודה בתוך לממשלה, הביעו בפני סיפוק שישנם יהודים דתיים „בפנים".

כאשר הבעתי תמיהתי על התעלמות מבעיית „מיהו יהודי", ענו לי אחדים מראשי ישיבות, שאמנם יש כואבים את תוצאותיה והשלכותיה של בעיה זו, אבל אין זו ראשונה במעלה לדעתם. גם איאלה רבנים הנחשבים כנוטים לקצוניות אינם מעניקים עדיפות ראשונה לבעייה. לדידם בסולם עדיפות ישנן דאגות אחרות. כמו גיוס תלמידי ישיבות, שרות לאומי לבנות, חנוך עצמאי, קיומן של ישיבות הנאבקות בקשיים, ועוד. הם גם מצטטים ראשי ישיבות גדולות מישראל עהם, תמימי דעים אתם בנידון זה, והרי הם היושבים בישראל הם מרי דעובדא ומתמצאים יותר.

לאמיתו של דבר הסכימו חוגי אגודת ישראל להתמפה לגאבק על גיור כהלכה, רק בעל־כורחם. גם לא היתה רוחה של הצמרה נוחה ב„השתל־טות של לובאוויץ", כפי שכינו זאת המעמידה בצל תנועה וגורמים חרדיים אחרים, כפי ש־התלוננו באזני. ההנהגה החליטה, לכן, לחזק את עצמאותה בנידון זה. ואשר ליהודים חרדים מן השורה חרדתם לגורלה של ישראל דוחפת לשורה שניה כל דאגות אחרות ואלה אינן תמורות. כידוע מובן שליובאביץ, לא תשלים עם זה.

מכאן מחכים לבקורו של שר הדתות ד"ר יצחק רפאל, שיש לו מהלכים וקשרים בצבור פה בכיר זה יותר מכל נציג דתי אחר. הוא גורם המיד הסיכה וענין ההופעותיו. אבל הפעם מניחים ש־יבורר כמה וכמה בעיות העומדות על הפרק ר־מעוגנות בירור.

אחרי הבחירות

הבחירות לגוברנור של מדינת ניו־יורק לסינ־טור בה ועוד הביאו סיפוק במידה ניכרת לבוח־רים יהודיים. רובם המכריע הצביעו בעד יו קרי כמושל המדינה ובעד יעקב יעבץ כסינטור. תבחירותם נצחונו. בין ארבע המשרות החשו־בות ביותר, מושל המדינה, פרקליט המדינה, גזבר (המקביל לשר האוצר) וסינטור, שלוש נתפסו ע"י יהודים: יעבץ לפקוביץ, לוויט. רק לאחת, וזו החשובה ביותר: מושל נ.י. נבחר לא יהודי, והוא מידידינו. וגם יהודים רבים הם מבקורביו. מניחים שיצרף מאלה למשרות משמ־עותיות בממשלת המדינה. ביניהם מנהל אגודת ישראל הרב משה שרר, המהנד הלוחם למען סיוע ממשלתי לישיבות. הרב מנחם שאיבוביץ, שהיה מראשי בפקודתו. ועוד.

הגוברנור החדש, תכף „בהיותו חבר הקונגרס בסיוע ממשלתי לביה"ס דתיים ויש לצפות שבמ־שרתו החדשה יגשים מה שדרש. וסוף סוף זוהי השאלה החיונית ביותר ליהודים, שכן הישיבות סובלות ביותר מהקשיים הכלכליים.

בין המשרות שרכשו היהודים היא גם משרת יו"ר של בית הנבחרים במדינת ניו־יורק, שעומד ליפול בחלקו של מנהיג הדימוקרטים היהודי סטנלי סטינגאט, שתמך גם בסיוע ממשלתי לישיבות.

مكنز من الاهل

עיטורי

סופרים וספרים

ששה סדרי משנה מבוארים ומצויירים

מאת א. י. ברוור

התמעטות לימוד תורה נמשכת כבר מאות שנים. במערבה של אירופה החלה והתפשטה מזרחה ודרומה. היו לכך גורמים כלכליים ורוחניים. ההשכלה הברלינאית, משה מנדלסון וחבריו התחילו התהליך זה, עד שהפך למגפת שמד בדור שני ושלישי, חידקי השכלה משחיתה את כרם ד' צבאות חדרו בצורה חריפה לקהילות בצ'כיה (ביהם ובעהרין), ובקלה יותר להונגריה וגליציה.

מספר על כך סמוך לשנת תקס"ם (1800) ר' דוב בער בירקנטאל, איש בוליחוב, עיירה לרגל הקארפאטים בגליציה המזרחית בספרו דברי בינה (עיין בספר גליציה יהודית, עמ' 202). בלב שותת דם מדבר על מיעוט לימוד תורה עקב ההשכלה [illegible] ר' שמואל פינחס שפילצר בשנת תרי"ח (1858) ב„דברי המביא לדפוס" בסוף ספר „אמונת חכמים" לרבי אבי עד שר שלום בזילה שהדפיס, ראויים דבריו להפצה בקרב הנוער המתבגר.

אולם מה שראו אבותנו שהתחמנו לישיבה של מעלה עד אמצע המאה הי"ד לאלף השישי (1890) כאין וכאפס כלפי מה שראו גדולי מאה ז' שנכנסנו למאה הנ'. אוי לעיני שראו זאת ואוי שבעתים על ראיתו בארץ מימות העליה השניה עד היום, זה כ"נ שנים, ואוי פי שבעים ושבעה לאכזבתנו, שגם בתי־ספר הדתיים לא הקימו דור לומדי תורה. מרבים כעת לכתוב על ציודי הנוער המתבגר בבתי־ספר תיכוניים במדינתנו. על סטיית הנוער הדתי שאינו לומד בישיבות, קראתי כך פעם במאמר ב„הצופה". ואני בעיני היתה לי הרגשת הסכנה כבר לפני יובל שנים בהיותי בחבר מורי בהמ"ד למורים מזרחי בירושלים. חלקתי כבר אז על בזבוז זמן רב מדי ל„ספרות יפה" ותולדותיה. מנהל בהמ"ד, מורי וחברי וקרובי רבי אליעזר מאיר ליפשיץ ז"ל קבע מקום בראש תכנית הלימודים לגמרא, כפי רבנים בעלי שם בתוכם הרב ש"י זוין שליט"א. „ספרות" הוה לא פחות כאשר בגימנסיות האפיקורסיות, ומאותם ספרי הלימוד. שאלתי מה־מנהל דאז ומכל האחראים לבתי ספר תיכוניים דתיים עד היום היא: האם על בנינו ובנותינו למלא כרסם בתולדות ה„מאספים" הברלינאים וההשכלה הגליצאית ורנ"ק בראשם.

בימי ילדותי היו אנ"ש התקיפים אומרים בלעגם למשכיל: ער איז אנגעקרומעלט — סבול ב„קרוכמאל" (עמילן ביידיש). מימי לא סבלתי בהמיסה זו של פילוסופיה בשיטת הגל הגרמני וחכמת ישראל. אינני חושש שידונוני לכף חובה בבי"ד של מעלה על שלא הגיתי במורה נבוכי הזמן לרנ"ק. כוכב זוהר בשמי ההשכלה היה פרץ סמולנסקין. עליו הרבו לדבר ולכתוב הציונים לפני שבעים שנה, ובכן קראתי, בשעות שמחוי היה עיקר מוי לתורה ולמדע, את סיפורו המפורסם „התועה בדרכי החיים" (אם אינני טועה בשם) ואת הבחילה מקריאה לא שכחתי עד היום. איזו בטלנות, איזו קטנות מוחין קרתנית. הזוהר ספרות יפה בהשוואה למה שהוטל לקרוא בגימנסיה בפולנית, גרמנית לטינית ויוונית. בבואי ללמוד בווינה בשנת 1905 עוד זכרו שם את פרץ סמולנסקין וספרו, שהניח תפילין על ראש כלבו. קריאה בחיבוריו ושינון תאריך תולדותיו מטילים על ילדינו בבתי ספר דתיים. דומני שלשלמותם לא יחסר גם אם לא יקראו את מגדלי האת יל"ג. על זה האחרון שוחחתי פעם עם ביאליק. אמרתי: בעל לשון היה, משורר לא היה. ביאליק ברוב ענוותנותו יחס גם ליל"ג את רוח השירה. דומני שטעה, כי בהשוואה לביאליק וטשרניחובסקי ועוד יותר בהשוואה ליצירות מופת של משוררים גדולים של אומות העולם אין ערך אמנותי ליל"ג ולדגי רקק כמוהו בעולם השירה ואין לבטל זמנם של תלמידינו שיקראו קוצו של יוד דברי לעג הימים על חכמת התורה והלכה.

את הוראת הספרות היפה יש לצמצם למתן מושג כללי על יצירות מופת בעברית ובלשונות הגויים התל מהחפירים עד היום. את התעניינות הנוער בקריאה יש לכוון לספרותנו הדתית והמוסרית לא למעשיות בדויות מלבי. יפה לאין ערוך ספר מסילת ישרים לרמח"ל כמחזה פרי בוסר שכתב בצעירותו ובו מתחילה ספרותנו, היפה כביכול. יפים לאין ערוך דברי בעל חפץ חיים על שמירת הלשון מכל מה שכתבו שלונסקי, הזז והדומים להם, אשר שלומי אמוני ישראל שכחו את שמם ולחיבוריהם לא הציצו.

המורים הדתיים חברים בהסתדרות המורים הכללית, וזו בכללות בהסתדרות העובדים הכללית שבה יד תלמידיו של מארכס על העליונה. אם ישנם עוד כיום מורים יראי שמים העוסקים בהוראה לשם שמים, מציע אני להוועד בימי העוכה לבקשת דרכים להחזרת הנוער לעיון תמיד בספרי קודש תחת „ספרות יפה", רדיו כלוזויות, קולנוע וכו'. בחדר ובישיבה הם מטילים על תלמידים קריאה־לימוד בפני עצמה, אך לייענען בידיש. בגימנסיות היתה בימי קריאה „פרטית", פריואט לעקטורע בגרמנית, ועל כך בהגו מטוריהם. זוכרני עד היום את ההנאה מספר „חובת האדם" של ציצרו הרומי ודרישית של אפלטון על אחת המידות הטובות שעל אדם לרכוש לו. בבתי ספרנו אין חובת קריאה פרטית בספרי מופת — עד כמה שאני יודע.

ראשית כל יש לחדש בבתי הספר את ההתעניינות בפרשת השבוע ובפירושיה. בהיות ישראל שלם עם אלוקיו ועם תורתו היתה פרשת השבוע חידוש השבוע, נושא השיחה ביחוד בשבת בבית הכנסת. בקצת מהתעניינות זו אפשר, כמדומני להחזיר כיום על ידי חינוך שיטתי. המורה ימליץ בכתה בסוף השבוע על עיון בפרשיות ובפסוקים מסויימים בפירושים הנמצאים בבתים ובבתי כנסיה. וביום הראשון תוקדש שעה לשיחה עם תלמידים על מה שמצאו בעיונם, מה שהבינו ומה שקשה להם. וכשיתרגלו הנוכחים בבית הספר לעיון בפירושי התורה לא יחדלו מעיון זה גם כשיסיימו את לימודיהם. אבות יודעי ספר ייטיבו לעשות בשוחחם בסעודת השבת עם ילדיהם בפרשת השבוע ויימנעו בזה מלהתענין בה ולא בקפיצות בחורים ריקים במגרש כדורגל. חוששני שגם אילו בחורינו בוגרי בתי הספר שלנו בקיאים יותר בשמות ספורטאים מצטיינים מבקצותיהם מאשר בשמות מפרשי התורה הגדולים. לפני תריסר עד חמש עשרה שנה פגשתי איכר מהגליל התחתון ש„אור החיים" נודע לו מאחד ממאמרי וכשנזדמן לעיר נכנס לבית מדרש לראותו. אם הבין מה שקרא זהו ענין אחר. כמה מבוגרי ביה"ס שלנו עיינו פעם ב„אור החיים", כמה שהם קב פירוש רמב"ן לתורה שיצא במהדורת „יפות" על ידי מוסד הרב קוק.

משנה בפני עצמה לא הורו בקהילות האשכנזים, כהורש עם פירוש רש"י, פרשה אחת או שתים שבשבוע עברנו בגיל שבע־שמונה לגמרא. ואולם ששה סדרי משנה נמצאו לפני מלחמת העולם הראשונה ברובם הגדול של בתי ישראל. המצב נשתנה לרעה במלחמה ובשנים שלאחריה מטעמים הצעתיים ויותר מפני הידרדרות במורד הכפירה כבפנים. לא רק בתפוצות אלא גם בארץ ישראל לא נמצאה עד הכהנה ברוב בתי המשכילים. ביאליק שקאי להחזיר את העם למקורות ספרותנו הראשונים הצליח בכך בספר האגדה שערך עם חברו רבניצקי. החל בהוצאת משנה עם פירוש שחיבר כדי שתחדור לכל בית. הוא הספיק להוציא רק סדר אחד, ו„דביר", בית הוצאת ספריו לא הוסיף בהתקנת חמשת הסדרים הנותרים. סיכויו להצלחה כבחריה לא היתה לכך. אחרי תקומת ממלכת ישראל ניגש „מוסד ביאליק" להגשמת רעיונו של המשורר, ובשנת 1952 הוצא סדר מועד בנוסח מתוקן ועם פירוש כפרופיסור חנוך אלבק ז"ל מנוקד בידי הנוך ילון ז"ל. גדול המנקדים בדורו... עד 1959 יצאו כל הספרים עם כרך מיוחד מבוא למשנה. ההוצאה מושלמת מהצד הטכני, נוחה לקורא, בניגוד לכל הוצאות המשנה הקודמות וזכתה להפוצה בקרב משכילים לשכבות עם נרחבות, ובתוכן תלמידים בכתות העליונות בבתי הספר התיכוניים לסטודנטים שאינם עוסקים בתלמוד ובבלשנות עברית ספק אם הגיעו. אין זה ספר שהקורא ירוץ בו כבספר האגדה. הביאורים הלשוניים במבוא ובפירוש טובים ושלמים, אבל אינם מספיקים להבנת עניינים רבים שלהסברתם דרושות ידיעה בתורה הצמחים והחי, בארכיאולוגיה ובהיסטוריה. מאלה הצליח הפרופיסור את עיניו כ' מלמדים בחדרים ובישיבות ואף בעלי ההדראות להלמוד בבתי המדרשות והחדישים לרבנות וכנראה גם כעת באוניברסיטאות שלנו כאן ובארה"ב.

לפני קרוב לשבעים שנה למדתי בבי"ד לרבנים בוינה פרק אלו טרפות והלכות טרפות בשו"ע יו"ד. המרצה העביר בפנינו מקורות ושינויי נוסחאות. ערמת ספרים היתה מונחת לפני על הקתדרה ועל פי רוב היה כלצלצל לספריה והשמש היה מביא לו ספרים נוספים. רק דבר החסיר, להראות לנו בצילומים את אברי הבהמות והעופות הפגיעים שלא ראינום מעולם. אחד ממורינו רבי מאיר איש שלום ז"ל גינה פגם זה בהוראה, גם באוזנינו, ללא תועלת. מאז למדתי פי"ים רבות דיני טרפות, ועד היום לא ראיתי סירכה של ריאה ולא הכבס ובית כוסות, בשיטתו של אותו מרצה שיהיה מגדולי חוקרי התלמוד בדורו הולך פרופיסור אלבק בספר שלפנינו.

יש והרע"ב מצליח יותר מבנו להעמידנו על צורתו והכונותיו של איזה גוף, במסכת כלים ה' ח' שבה אלבק, שהתנור שבמשנה אינו בנין לבנים כאלה שראה באירופה, אלא כלי חרס גדול. תנור לאפיה, כירה וכופה לבישול נזכרים פעמים רבות במשנה ובתלמודים ולהבנת הדעות ופסקי ההלכה דרושים ציורים. על סרדה הוא מביא שתי דעות, רשת וערבה ללוש הבצק, ואינו מכריע בין הדעות (שם ה', ג'). ואולם להלן מדובר על סרדה שנסדקה (שם, ס', ז) ועל רשת לא יתכן לאמור שנסדקה אלא שנקרעה. עשרות כיני כלים ומכשירים פותר הפירוש שלפנינו ב„מין כלי", מין כל מין מזלג וכדומה. ממצאי הארכיאולוגיה מאפשרים להציגם בפני הקורא בצילום. ונוספים עליהם מאות רבות בש"ס משנה בתוספתא ובים התלמודים.

יש והמחשה גראפית תקל על ההבנה. הלומד מסכת קינים מתקשה בפרקים ב' וג' בחישוב כל אפשרויות של צפויות בהקרבת קיני חובה ונדבה. כי שהתגבר על הקשיים לפי פירושי רע"ב ותפארת ישראל יצטרך לעמול הרבה בשובו אל משניות אלה אחרי שנה שנתיים. בהמחשה ציורית, אפשר כהדיפני, להתגבר על הקשיים.

ללומד ולמלמד, המבקשים, הבנה כלאה ואינם מסתפקים בקריאה סתם כסגולה לנפש ואין צורך להאריך בהסברה שלמשנה דרוש ביאור במלים ובציורים, כדי שאדם בינוני בישראל יוכל לקראה מבלי לרמות את עצמו. קוראי ספר הזוהר מבני עדות המזרח רגילים להתנחם: אני לא מבין, אבל הנשמה שלי מבינה. אנו לא נפריד בין „אני" ונשמה שלי ועלינו לשאוף שבנינו יבינו את המשנה ויתרגלו להגות בה יום־יום.

ללימוד הבעיות שעוררנו כאן רצוי שרבנים בנוסח ישן וחוקרי תלמוד אנשי מדע יוועדו. בקווים אנו, מתפללים אנו שתמצא הדרך להחזיר את בנינו ללימוד תורה גם אחרי עזבם את ספסלי בית הספר.

מספר ומסאי

(לדמותו של שלמה צמח ז"ל)

מאת מ. אונגרפלד

יצירתו המגוונת מקיפה למעלה מעשרים ספרים. בכמה מקצועות בספרותנו. צמח הראה את יכולתו הרבה בתור מספר מחונן, מבקר ספרות שנון, מחזאי, הוגה דיעות מעמיק ויוצר שיטה בתורת האסתיטיקה. מימואריסטן ההיסטוריון של תקופת העליה השניה בארץ, פובליציסט מזהיר, מחנך ואגרונום מומחה, תוסיף לכל אלה: צמח המתרגם והעורך. בכל אחד מסוגי היצירה חידש משהו והכניס משהו „צמחי" מיוחד.

כמספר־אמן בעל שיעור קומה, זכה צמח לכל הסגולות היקרות, שאמן כמוהו זקוק להן: עין חדה חודרת עד לעמקי השיתין של נפש האדם בקווים ושירטוטים מעטים, עצוב דמויות ותאור קטעי נוף וטבע; כשרון סיפורי מרתק, לשון רבת ניב והבעה, מספר ריאליסטי היודע גם את סוד ההומור והן האמירה העדינה משוך עליו.

ספורים מגוונים

רוב סיפורי צמח לקוחים מחיי היישוב בארץ מימי העליה השניה, ימי הכיבוש והבגיונות הקשים, בתגאים של התנקשויות־איבה מבחוץ וחבלי הסתגלות מבפנים. על רקע תיאורי נוף וטבע עיצב צמח ביד אמן דמויות הטובות, טיפוסי איכרים נוקשים ועקשים מזה, וחלוצים־פרעלים אמיצים ומרי־נפש, המקריבים חייהם לאידיאל נעלה, מזה. סיפורי משורר חקלאי, התופס באמנות סובטילית את רוחו ואת נשמתו של הנוף וממזג בו את החי, הצומח והדומם.

כשם שהאדמה הזאת נענית ללי־סוף ידי אהבים, כך מסורה הבהמה למבלו ולעמלו של האדם. הצמח החקלאי יודע את נפשה והוא מדובבה ומשיח את אלם צערה בסיפורין: „צמד שגלה", „רוולה העטרה" ועוד. כאן אנו יורדים ל„עומק" ה„פסיכולוגיה" של בעלי־חיים מקשיבים לתגובתם ולהתרשמותם מנוף הארץ בדרך המובילה אותם למרחקים, מאזינים לאנחותיהם במושבם בעול המחרשה בנכר ובבטן ריקה. עד שהצירה בהן נופלת שדודה תחת עול המחרשה תנופתת רוחה. חברתה נרתמת לעגלה ומובלת אל השדה, בלא לדעת כי את נבלת רעהה היא מובילה לקבורה.

עגמה דומה מעוררים בלבנו שני השוורים שגלו ונמכרו לנכר ואבדו ומתו מרוב געגועים לבעליהם הראשונים.

בסיפור „אדמת בורי", מתוארת הפקטנות האיכרית התלהיטה במאבק עם האדמה המרושה. הד לעלבונות שספגו ראשוני האיכרים בימי הפקידות של הבארון ורצון העז להיאחז בצפורניהם בקרקע וכן הד להתנפלויות בידואים מן המערב נשמע מתוך הסיפור „חורבת אליהו". גורל האשה האיכרית העברית על מאבקה לזכויותיה וכשלונותיה ונצחונותיה, מתגה הסיפור „שרוה". לא רק העבודה המפרכת הקשה של המתיישבים החלוצים הראשונים בארץ, החלישה את כוחה ודלדלה את מרצה, אלא גם השמירה בלילות בשדות, דרשה מרץ רב והיתה כרוכה בסכנת נפשות.

מסיפורי המהפיכה בשנות המלחמה העולמית הראשונה, הם: „קול בלילה", „הגירוש", „בסתר ובגלוי", מזעזע הסיפור „הגירוש". ר' נפתלי ובתו תכוה, נסחפים בזרם המגורשים, ור' נפתלי נושא בשמאלו את נכדו הקטן ובימינו ספר תורה. ובהגיעו סוף סוף לוארשה, מתברר כי נשא בזול קר בשמאלו ונכדו מת בידו בדרך. הסיפור „בסתר ובגלוי" הוא מאסירה על השקר התשואה הנכספלות לזרם המהפיכה, כמו בבין לשטף הנהר. בסיפורים „ג'נס" ו„הרואה" — נושאים לקוחים מחיי סטודנטים יהודים בצרפת והרפתקאות אהבה שלהם. רוב הסיפורים האלה כונסו כפעם הראשונה בתרצ"ב, בספר בשם: „שבעה עשר סיפורים". צמח הוא, כאמור, הוגה דיעות מעמיק, בעל השקפת עולם פילוסופית משלו ואף חוקר במסתרי הנפש ואני אשער, כמובן, שלא יהיה הד לכל זה גם ביצירותיו הבלטריסטיות.

בפנים לארץ ישראל, נכתב גם הרומאן „אליהו מרגליות". זהו סיפור על רקע חיי אמנים וסטודנטים יהודים בפאריס. אף בדרמטורגיה ניסה צמח את כשרונו. המחזה שלו „תנחום מכפר יבנה", מתרחש בסוף תקופת בית שני במחנה אסיים, השוכן ליד מוצאות הירדן. למסדר זה, נתקבל כאח, תנחום האיכר שעזב את ארוסתו בכפר יבנה. לימים הגיעה לכאן גם ארוסתו מרים ונתקבלה כאחות. נוכחותה במחנה, הוציאה שוב את תנחום משיווי משקלו והרהורי חטא העיקו לו. לא הועיל מאבקו עם השטן והאהבה גברה על סיגופי הגוף, הכירך בו חבריו וסיפרו לראש המסדר וזה העמידו לדין והוציאו בטכס רב רושם מן המסדר. תנחום לקח עמו את מרים וחזר לכפרו והוליד בן ועיבד שם אחוזת אביו. לימים התקרבו לגיונות הרומאים לכפר, ותנחום התצמד בראש גדוד מגויסי הכפר, שיצא לקדם את פני האויב. המחזה מסתיים בהירצחות הגדולים הרוכיים לכפר.

מסות מקוריות

שנון הוא צמח המבקר הספרותי. מסותיו של צמח במסגרן רעיונותיה, בהבהרותיה והביגבוש ביטוייה, בהעזה שבחידושיה ובגיבה המבוצחת, משרה רוח טובה על הקורא ומהנה את נפשו. ואם עליו לקמט לפעמים את מצחו כדי לקלוט את דבריו, הגותו, שיש בה הרבה מן המחשבה המקורית, כדאית שירותו. אל כשרון הניתוח ויכולת הביטוי, מצטרפת כאן אמנות הבניין, יופי הלשון, שפע ההברקות. מסותו של צמח מלבד כה שהיא מיזוג של מחשבה ושירה, הרי היא מצטיינת בכוח מוסרי ובסגולה רוחנית לזעזע את מחשבת האדם והרגשתו. להוציאו מחוגו הצר ולעורר בו אהבת אדם לאדם רוחו מוסרית כזאת, הדוגמה מסותיו על סופרי אירופה בספרו „בארצות נוד". כשם שאין צמח גורס את העיקרון של „אמנות לשם אמנות", כך אין הוא תומך את הרומאנטיקה המתנתקת מן החיים ולא את המודרניסטיקוס, הדוגל בסיסמת „שבירת הכלים" והרס הקיים, מבלי לתת לו תחליף ראוי לשמו.

סופרים ותיקים וצעירים

כמאה מסותיו כונסו עד כה בששת ספריו: „בארצות נוד", „מאדם לאדם", „מסה לביקורת", „שתי וערב", „עירוביך", „שתי הכוזרות" ואלה שהקנו לו, לצמח, שם של מבקר ומסאי בעל שיעור קומה, שתפיסתו חריפה, ניתוחו מעמיק וביטויו עז ומזהיר, הוא קרא תבונה

הרבה הן בספרות ישראל הן בספרות העמים ומכאן בקיאותו שאינה מכבידה על מעוף מחשבתו.

כל הסגולות האלה של מסאי אמיתי מצויות במסותיו הראשונות על פיארברג, ברנר, ברדיצ'בסקי, שופמן וגנסין. ועולות עליהן מבחינת הליטוש והמצוי והניסוח המסות על ביאליק וברקוביץ והזז, קלצקין, א. ד. גורדון, צבי דיונגדרוק ועוד.

דעתו איננה נוחה מדור המשוררים והמספרים המבקרים החדשים בארץ והוא מעביר בקפדנות רבה תחת שבט ביקורתו רבים מן המספרים הצעירים. אומר: „דומני, המידה המשובחת שבאופיים, היא השיכרות שבישותם, ההנאה שהם נהנים מעצם חיותם". במסותיו „הביקורת" ו„תקפה של ביקורת", מתווה צמח עצמו את דרכו של המבקר והבנתו ותפקידו. צמח מדקדק עם כמה בצעירי המבקרים בארץ, שאין למצוא בהערכותיהם את הפצם ואת רצונם הספרותי. אמירת האמת הוא דורש מאת המבקר.

בספרו „שתי וערב" — על אחת עשרה המסות שבו — מתערכת מהותה של הספרות העברית החדשה, לפי זיקתה אל תחיית הארץ והתחדשות הלשון ומבוקשות הדרכים לקשר את הספרות החדשה עם הרבות העבר ולעשותה חוליה בשרשרת הספרות לדורותיה. במסה „שאלות ותשובות" עומד צמח על כך, שמנדלי העמיד בלשון יצירתו הכירזרת תלמידים מובהקים, כגון עגנון, הזז, בן ציון — ואף ביאליק הלך בדרכו בסיפורו „אריה בעל גוף" — ולעומתה זה לא קמו לעגנון ולהזז בדרך זו תלמידים, אף על פי שרבים ניסו לחקות בלי הצלחה, את דרך כתיבתם. הסופר הצעיר בדורנו, חייב ללכת אל מנדלי ואל ביאליק וברקוביץ ועגנון והזז ולהיבנות מהם, אבל אל להם לחקות אותם, כפלוני, למשל, שמחקה את מנדלי וכאלמוני המחקה את גנסין.

זכרונות על העלייה השנייה

בידי אמן נכתב ספר הזכרונות „השנה הראשונה" שבו מספר על עלייתו לארץ בשנת תרס"ד ועל מה שעבר עליו בשנה הראשונה בארץ, שהיא גם השנה הראשונה של העליה השניה. אם רוצה אתה, הרי כאן לפניך פרקי אוטוביוגרפיה מצויינים, ואם רוצה אתה, הרי לפניך פרק היסטוריה עשיר־תוכן לתולדות העליה השניה. כאן קמה לפנינו המציאות במולדתנו שלפני שבעים שנה, שנה קודרת בראשון לציון, לבטי ההתאקלמות, מלחמה על כיבוש העבודה והצפת השפה העברית מזה, והאיכרים רודפי חיים קלים והנן תועפות מזה, ושודדים בידואים מזה. ואם תרצה, הרי כאן לפנינו מלאכת מחשבת סיפורית, שבה מעוצבות דמויות כגון א. ד. גורדון, א. זייד, מ. וילנסקי, משה סמילנסקי, א. שטמפר, א. שוחט, ישי אדלר ועוד, הקוסמת בתיאורי הנוף וחיי ההווי.

יצירה היסטורית, חינוכית ואמנותית כאחד.

פרק כשלעצמו, הוא צמח הוגה הדיעות. המעמיק חוקר בתורות האמנות. ספרו הגדול „על היפה", הוא הספר העברי המקורי הראשון על תורת האסתיטיקה. כאן מכניס אותנו המחבר לתוך מדורותיו השונה של היכל החכמה הזאת ומכביר לנו את דיעותיהם של קנט ושופנהואר, מכבר, דארווין, ניטשה, פרויד שילר, ספנסר ועוד. עיקר הספר הוא בפרק הראשון: „על היפה שבמובלב" שבו מרצה צמח את משנתו באסתטיקה, שקורי הוא ספרו „על הצחוק", שבו הוא חוקר דיעות חוקרים על נושא זה רעל בעייה המגוחך מאפלטון ועד ברגסון. ומוסברות כאן שיטותיהם של אפלטון, אריסטו, הובס, דיקארט, שפינוזה, לייבניץ, מנדלסון, לסינג, קאנט, ז'אן פאול, שיטסה, הגל, שופנהואר, ספנסר, ברגסון ואחרים. ועיקרו של הספר וכפרתו הוא באמת הפרק האחרון „על השחוק שבבובלב" שבו מרצה צמח על משנתו החדשה המסבירה את תופעת המגוחך, את הקומי, מתוך הארה חדשה. אך תופעת השחוק בשפעת גלגוליה, מחוברה אל שדה הצמיחה האנושית. אף האמנות כרוכה בתהליך של כיבוש בעצורים והמכשלה הקטנה היא מרכז של התופעה הקומית.

פרק בפני עצמו הוא צמח הפובליציסט שיש לו דיעות משלו על הגשמה הציונית ובניין מדינת ישראל וביצורה. וזכות לו לצמח גם כעורך. בעריכתו יצאו כתבי העת: „ארץ". „מאזנים", „בחינות" ועוד. כאגרונום מומחה רכש לו זכויות רבות בקידום העבודה החקלאית בארץ גם כמורה וגם כסופר וכמחברם של כמה ספרים במקצוע זה.

אז והיום

מאת מאיר בוסאק

מאז יום הלדתי
הוא אתי בידי
וילוליבני באהל נתיביו –
מסרתם לא נגע.
בילדותי פאר לפני
צעצועי צבעונין.
בנעורי פתח לעיני
נופים של שדות והרים.
דגלים הניף על ראשי –
בשבר... בשבר...
והנה ימי אפרורית –
מטבעות גורקים לקבצן –
אדיש ארימם בלי חשק
להגות בפיכם.
ההמסיר העלם סימני –
השאלה על ראשי.
או מסר סימני־השאלה
התקיע אותי ב: מ"ז
והוא – עומד לידי
ועצוב מתבונן בפני.

האנטישמיות בגילגולה האחרון

מאת י. עמוס

ארנולד פורסטר ובנימין ר. אפשטיין, האנטישמיות החדשה (אנגלית), בהוצאת הספרים מקגראו־היל, ניו־יורק, 1974.

שני המחברים נמנים על ראשי הליגה נגד הפליה שעל יד ארגון „בני ברית" בארצות־הברית וקנו להם שם במלחמתם העקיבה והמבהשכת נגד גלויי הפליה גזעית. לאומית ודתית ברחבי אמריקה. פורסטר ואפשטיין הם הסופרים המוסמכים ביותר הראויים לספר על האנטישמיות החדשה הקיימת בעולם. ואשר יהודים רבים וטובים מתעלמים מקיומה. מעקבם הסדיר אחרי כל גילויי אנטישמיות בחברה, בעתונות, במדיניות ובכל כלי התקשורת. ואחרי האנשים שעוסקים בכך, מוכיח, כי הם בני־סמכא לטיפול בשנאת ישראל העתיקה והחדשה.

ההומור הרב שכונס בספרם, כשבש עדות נאמנה והוכחה לקיומם של מרכזים גדולים וקטנים, המכסחים שנאה לעם היהודי ולמדינת ישראל, ונעזרים לשם כך בכל כלי הספרות הנאלחה ובמרכזה — הפרוטוקולים של זקני ציון. מקורות האנטישמיות הם גם ישנים, ובראש וראשונה אשמת הצליבה של ישו הנוצרי. וגם חדשים, שעיקרם נצחונה של ישראל במלחמת ששת הימים ומעמדה החברתי והמדיני של יהדות ארצות־הברית. מסביב לאבני יסוד אלה נרקמות העלילות השפלות בידהר. הנפוצות באמצעי התקשורת המודרניים, ומגיעות למיליונים רבים של אזרחים, בנוסח הידוע של גבלס, שהסיף לשקרים גדולים ומזועזעים, כהוך תקוה, שריכוזם, ולו הקטן ביותר, נדבק בנפש האדם.

יהודי וישראלי היינו הך

המחברים מוכיחים, כי שנאת היהודים ושנאת ישראל כרוכות ביחד לשנאת הציונים. היהודי, הציוני והישראלי הם שלישה שהם אחד. וכל כמה שינסו יהודים „לנתק" עצמם מישראל ולנטות להמשיך. כאילו לא הוקמה עדיין מדינה יהודית בארץ ישראל, לא יעלה הדבר בידם. כל שונאי ישראל בימין ובשמאל, וכל המרכזים האנטישמיים הגדולים — ברית־המועצות, מדינות ערב, אמריקה הלטינית, וכל התנועות הגזעיות של הלבנים ושל השחורים בארצות־הברית, אינם מבדילים בין הדבקים. הגורל היהודי אחד הוא, ועל כל יהודי בכל אתר ואתר לשאת בו. אלא, שכל גורם רואה ביהודי ובישראל את הגנאי עליו. רוסיה השמאל: על פלגותיה הרבים, רואים בנו את האימפריאליסטים, את הקאפיטליסטים, המשתלטים על העולם בכוח הממון; הימין מאשים את היהודים בעוון צליבתו של ישו ובפלוג בהשתלטותם הגמורה על מוקדי השלטון האמריקאי. לשם הריסת החברה הלבנה־הנוצרית: — האנטישמיות השחורה באמריקה מאשימה אותנו בקשר עם הלבנים, עם הליבראלים, המעבירים את הבכהה השחורה של הכושים, הפוריטוריקאנים, המקסיקאנים והאינדיאנים. ואין הדברים אמורים בתנועות היספמיות ובגילויים פתאומיים, אלא בספרות קבועה, המדריכה את ארחה בתוך החברה האמריקאית לאם לאם בכל האמצעים הכשרים ברשותם של המסיתים והמדיחים. שאינם הסרים להם.

הסות דימוקרטית

הבעיה הגדולה של המלחמה נגד גילויים אלה בארצות־הברית היא התוסה הדימוקראטית, אשר הוקרה ארצות־הברית, פותחת על אזרחיה ושומרת על זכויותיהם היסודיות. וכידוע לא הכציאה עדיין הדימוקרטיה האנושית אמצעים, כיצד להלחם עם מדליה ומחריבית, המבקשים להשמיד אותה מבית. לכן, קשה כל כך מלחמתה של הליגה נגד הפליה, שעל כל קריאות התגר שלה ועל כל עמידה בפרץ, כותבים לה שרי ממשלה ואנשי ציבור בשם הסעיפים של החוקה, ומנסים להרגיע אותה, שהיא רואה צל הרים כהרים... יתכן ומתוה לקנאות הליבראלית הזו מסתתרות גם כוונות „קטנות" של הרדהות עם פעולותיהם של שונאי־ישראל. אך בדרך כלל אין לכך כל חשש. הגויים טובים כל כך, אנושיים כל כך, שאינם מבינים לשם מה באה ה„צעקה" הגדולה הזו. ואפילו אוהבי ישראל ומדינאים ישרים והגונים נופלים ברשת זו של הפרדימוקראטיה.

היה מעשה במדינת ארקאנזס, ששונא ישראל ותיק ומנוסה עוסק במלאכתו זו עשרות רבות של שנים. והנה לשם הגדלת מלאכתו והאדרתה החליט להקים במקום נאה, על הר נשא וגבוה, צלמו של ישו במסדים ענקיים ולקיים על ידו את משחקי ה„פאסיון", מעשי צליבתו, לפי הנוסח הידוע הקיים בעיירה גרמנית ידועה לשמצה. האיש, ג'יראלד סמית הוליס, כנהוג וכמקובל, להכניס את הטומאה בתוך היראה, וטען, שהוא מפתח את אזור התיירות ומביא להצגותיו אלפים רבים של תיירים ומבקרים, המגדילים, בדרך הטבע, את הכנסותיהם של אנשי המקום. הוא פנה לשלטונות המרכזיים והאזוריים וביקש הקצבה לסלילת דרכים לפיתוח המקום, והסכומים בשיעור של מאתיים אלף דולר אושרו. הליגה נגד הפליה פתחה במאבק עם השלטונות, שלא לאשר את הסכום הזה, אשר במישרין ובעקיפין הוא תורם לחריפת ארס ושנאה בין היהודים לבין הנוצרים, בניגוד לכל החוקים. הדברים הגיעו לשר המסחר, נה על כך, ולאחר גלגולים לאין סוף במוסדות רבים, בעתונות ובטלביזיה בוטלה ההקצבה. אלא שכל הפרשה המבישה הזו סיבבה אנשים כה רבים שאולי ללא כוונה של הזדהות עם סמית והפעלו, — וכך סגנו בשגגה — ניסו לעזור לו ולא לעשות לשונאיהם של אנשי הליגה.

בכך לא תמה הפרשה. הצגת הפאסיון שמשכו קהל גדול חדרו לרשתות הטלביזיה ואפילו לטלביזיה של צבא ארצות־הברית. הנזק שנגרם על ידי כך למיליוני הצופים, שהושפעו מתוכה של ההצגה, הוא רב ביותר, כי בכל צורה שהיא, ותהא, כביכול, הזוטאנית ביותר, נדבק לצופה החידק של עלילת הדם הנושנה, שאפילו הכנסיה הקתולית ראתה חובה לעצמה להסיר את האשמה מן היהודים של הימים ההם ושל זמננו. ושוב היה על אנשי הליגה לצבור היצמול ולטרוח ולהתריע ולהתדיין עם שר ההגנה עצמו, עד שסולקה ההצגה הזו מרשות הרבים.

בדומה לכך הסרט „ישו הנוצרי סופרסטאר", שחלק ממנו נעשה בישראל. שוב פעלה הליגה, שלא ישודר כולו או מקצתו בכלי התקשורת הצבוריים או הממשלתיים. אך, כידוע, בארצות הברית נמצאים כלים אלה לא רק בידי גופים ממשלתיים וצבוריים, ולא כל המחאות וההפקות עזרו. אך עצם הצגת הסרט לפני צופים רבים בארצות הברית ובארצות אחרות עושה שליחות לא קטנה לשנאת ישראל, באשר כל הזדקקות לנושא זה קשורה עם הפרסים המובאים בחלקים שונים של האבנגליונים, ומעוררת רשות אנטי־יהודים מובהקים. כל זה בא ללמד, שאפילו בזמנים המודרניים, הפרוגרסיביים והזוהרליים, עדיין זקוקים הגויים לסממנים ריאקציונריים מובהקים, שאין כמוהם להזיקה ולגיבושה של האנטישמיות.

כושים ואנטישמיות

אך יש גם גורמים אחרים מתמרגים יותר. כושים קיצוניים, על קבוצותיהם השונות, מבקשים, להיבנות משנאת היהודים. הם קשורים עם מקורות ערביים, השופעים כספי־ מסוגלים לקנות הכל, ומעוניינים לא רק במלחמה נגד ישראל, כי אם במלחמה נגד יהדות אמריקה. לפי מחקריהם של אנשי הליגה נגד הפליה, הרי רק מיעוט של הכושים נתפס לתעמולה האנטישמית, ורובם הגדול, הנתון במאבק של קום ושל העלאת רמת חייו, בסיועם של המוסדות הממשלתיים והצבוריים, אינו נותן דעתו לכך. ואולי הם זוכרים את העזרה הגדולה שניתנה להם על ידי טובי המנהיגים ואנשי הרוח של יהודי אמריקה במלחמתם למען זכויותיהם. אם כי קשה להניח, כי בני אדם נזכרים דברים טובים שבאו להם מידיהם של אנשים אחרים...

ספר שנכתב על לנסקי, שגורש מישראל, ושאין בו גילויים אנטישמיים זוכה להארה אנטישמית בגובה של „היהודים שולטים על עולם המעשי" בכוורות של עתונים גדולים והגונים. ושוב צריכה הליגה לעמוד בפרץ כדי למנוע הסתה אנטי־יהודית דווקא אצל ה„ניו־יורק טיימס" וכלי תקשורת אחרים. ואין כבר לדבר על אישיותו של הנרי קיסינג'ר. לפני שהופעת הנגאס אישרה אותו לתפקיד של שר החוץ הרפיעו לפניה אנטישמיים מובהקים, שהאשימו אותו בקשרים עם גופים יהודיים „סודיים" ושפכו עליו קיתונות של בוזיגות, והספרות האנטי־קיסינג'רית עדיגה נמשכת ומלווה את פעילותו של שר החוץ היהודי של ממשלת ארצות הברית. בין הספרות האנטישמית לא יפקד מקומו של הספר „מועקת פרסונלי" לסילים רות, הסופר היהודי־האנגלי הנודע. בין התעמולה האנטישמית העולה גם עלילות, כי הסופרים היהודים הכותבים באנגלית עשו יחדיו „מאפיה", שכוונתה להשתלט על חיי הרוח של ארצות הברית. הרעה, כי היהודים שולטים ברדיו ובטלביזיה בארצות הברית, שמקורה באנטישמיות, אין לה כל יסוד. להיפך: אחד התחומים אשר הליגה נגד ההפליה עוסקת בו בקביעות הוא תחום זה, המקרים, שכלי התקשורת משמשים בפוי לדעות פסולות, אינם מעטים כלל וכלל.

ה„לובי" היהודי בוואשינגטון

אחת הטענות האנטישמיות הנפוצות היא, כי ה„לובי" היהודי בוואשינגטון הוא חזק וגורם להמיכתה של ממשלת ארצות הברית בישראל. האמת היא, מסבירים המחברים, כי בירתה של המדינה מלאה שתדלנים שונים, המנסים לפעול למען שליחיהם, וביניהם יש לא מעט אנטירסנטים ערבים ואנטי ישראלים. הצגת היהודים בתורת ה„לוחצים" היהודיים על המוסדות המחוקקים והמבצעים היא הצגה חד־צדדית וזדונית, שכוונותיה שקופות למדי. בנקודה זו נכשלים גם העתונים הגדולים, כלל ה„טיימס" וה„ניו־יורק טיימס", המבליטים במיוחד את כמדה הגדול של יהדות ארצות הברית בחוגי הממשל, תודות לקולות הבוחרים היהודים בימי הבחירות.

כל הפרטים האלה ופרטים רבים אחרים, המכלאים את דפי הספר, יש בהם כדי להוציא דאגה זו גוברת עוד יותר לאור העובדה, שאגודת בירץ' הופיעה בבחירות האחרונות לנשיאות בשנת 1972 במסגרת „המפלגה האמריקנית", וזכתה למעלה כמליון קולות למען המועמד שלה ברחבי המדינה. יש להניח, כי כל כי שמסר את קולו למפלגה האנטישמית הלאומנית הזו, ידע היטב למען מה ולמען מי הוא מצביע. הסיסמה הנפוצה ביותר של מפלגה זו היתה לא לשלוח צעירי אמריקאנים למות למען ישראל..." ואין להזכיר את ה„קו קלאקס קלן" והארגונים דומים אחרים, הבהקריבים בצורות שונות, וכל קיומם בא להם מן ההסתה האנטי־יהודית השפלה ביותר.

כל העובדות האלה מראיגים בצדק את ראשי הליגה. מקובל לראות את רוחתם ובצעדים של יהודי ארצות הברית כשיא הקיום היהודי בארצות הגולה. ואמנם הישגיהם החברתיים והכלכליים של יהודי אמריקה גדולים ביותר, ונראה כי השמים שלהם בהירים ושופעים בטח ויציבות. אלא שאנשי הליגה, העוקבים השכם והערב על עיקוב בלתי פוסק של הגילויים האנטי־יהודיים בכל גלי האתר, מגלים גם את העננים הקלים המצוים ומזהירים את החברה היהודית והלא־יהודית מפני הסכנות הסמויות בהם. אין צורך לומר, כי העבר הקרוב של יהדות אירופה מצדיק ומחייב פעילות זו.

מבחינה זו יש ברכה רבה בספרם של פורסטר ואפשטיין.

* יצא לאור *

— „בנתיבי המידות איזביצא־ראדזין" חלק שני מאת שלמה זלמן ערבאי, סביב 372 עמודים. מן התוכן: עיונים, בהשגת בית־מדרשם של מאורות איזביצא־ראדזין; הכורכן, לביסוס דברים שיקשו לאורנים: בירורים בענין חידוש התכלת; האכות בשולי חיבור „סדרי טהרות"; בתיבו של מחדש, לדבהגו של אדמו"ר רבי גרשון חנוך העניך זצ"ל — מחדש התכלת; אחרון בנתיב קידוש השם, עדות קרובים ורחוקים על אדמו"ר אחרון רבי שמואל שלמה לייגר מראדזין — הי"ד. ערכים במשנת החסידות של איזביצא־ראדזין; הכוכים מספרים; נספחים; תגובות; הדים, ביבליוגרפיה וצילומים. ירושלים, ה' תשל"ד

— ממעמד לעם, מאת ד. בן־גוריון, הוצאת עם־עובד וקרן הנגב. 262 עמ'.

— בעידן האלימות, מאת יעקב סלמון, ספריית אפקים — עם־עובד, השליח 417 עמ'.

לפרשת השבוע

תולדות

ויהי יצחק בן ארבעים שנה בקחתו את רבקה (כ"ה—כ')

בא וראה, צדקתו של יצחק שאף שהי"ה בן ארבעים לבסוף מכל־מקום לא התעסק בלקיחת אשה, אלא סמך על אביו; זה פרשת חיי־שרה, לא תמצא יצחק ציוה לעבד בעסק אשה והכל עשה אברהם, כאלו הי"ה רך וקטן. וכל זה מגדל צדקתו (ר' יהונתן אייבשיץ).

★

ויעתר יצחק לה' לנכח אשתו (כ"ה—כ"א)

למה נמשלה תפלתם של צדיקים לעתר? לומר לך: מה עתר זה מהפך את התבואה ממקום למקום, כך תפלתם של צדיקים מהפכת מדותיו של הקב"ה ממדת „רגזנות" למדת „רחמנות" (יבמות ס"ד). מהי ברבותא היתה כאן? [illegible] (שבת נ"ג) על אדם שנעשה נס, שלא כדרך הטבע: גרוע אדם זה שנשתנו עליו סדרי בראשית; וכן כאן, שמכיון שיצחק ורבקה היו [illegible] הי"ה צריך לשנות את הטבע ואין הקב"ה עושה שינוי בטבע — אלא שתפלתם הפכה את הרצונות [illegible] (תמימה).

★

וידו אוחזת בעקב עשו (כ"ה—כ"ו)

„אוחזת" — שאוחזים ביהדות עשו בזמן הגלות, שירפה ממנו, כדי להת לנו אפשר לקיים את המצוות (שפתי כהן).

★

ויזד יעקב נזיד (כ"ה—כ"ט)

כפי גודל החושק של [illegible] לגבה את ידידו, ובאמצעותו עליו, כן הוא מגלה למענו בלבד שיהיה שהה לשונה צדקתו לשני. לכן נאמר (כ"ט): „ויזד יעקב נזיד" להגיד, „ויזד" מלשון [illegible] „עקב" — כלומר: תוקף הדין [illegible] להזהירה אדום, שמתגבר עליו בן, עד שנוטל את שמו. אמור חיל (שמות י"ט) „כי בדבר אשר זדו עליהם" (שמות י"ח): בקדירה שבה נתבשלו. וזה ענין הנזיד שלקח יעקב בעשה, שהרי מלכות [illegible] תוקף בעצם [illegible] (ליקוטי [illegible], פ' תו"ח).

★

וכל הבארות... סתמום פלשתים וימלאום עפר (כ"ו—ט"ו)

רשב"ב מטוטנא אמר: אסור לחקות, גלמד כל־שמים וארץ, שאין שום דומה להבריאה, וגם מהאבות למדים כך; אברהם אבינו בן מצח עיני, כמו ש„ואנכי עפר ואפר". וכשבא אבינו וראה שהפלשתים [illegible] במדה זו ועשאוה „סתום", כב „סתמום פלשתים וימלאום [illegible] — ונתן הרבה „עפר ואפר" [illegible] להשתמש במדה אחרת; [illegible] באר אחרת. ור' חושא [illegible] אמר בשם רשב"ב, כי יצחק ירא להשתמש במדותו של אביו שלא יהי"ה חקיין — [illegible] יראה בנפשה שהו יצחק (ש. ח"ג, ע' 46. וראה ש. ה"א — ח').

★

ותקח רבקה את בגדי עשו בנה הגדול... ותלבש את יעקב (כ"ז—ט"ו)

באמת לא הצריך יעקב [illegible] יצחק, כי הי"ה ראוי בוטח להבבה, אך רבקה ראתה בני ישראל בגלות ילבשו עשו — זאו תעמוד להם יצחק ליבינם (הרי"ם [illegible]).

★

ויתן לך האלוקים מטל השמים (כ"ז—כ"ח)

רש"י: יתן ויחזור ויתן. לפי האמור בספרים, ש„שכר מצוה — מצוה", היינו, ש[illegible] עבור זה שהאדם ראוי לקבל מצוה — מקבל הוא שכר. כי הקב"ה חפץ חסד הוא. נחת־רוח להטיב לאדם („ולך ה' חסד כי אתה תשלם כמעשהו" (תהלים ס"ב) — [illegible] שעושים אתה חסד, אם אתה; לשלם לאיש כמעשהו אם־כן מקבל הוא שכר גם השכר שמקבל, וזהו „יתן ויחזור ויתן" [illegible] הנתינה גופה. וזהו שכתב „הברכה אחת היא לך אבי" (כ"ז—ל"ח) האם רק ברכה שהיא אחת יש לך? הרי אני שברכת אותי כבר [illegible] בכפולה: „יתן ויחזור ויתן" [illegible] ברכני גם אני אבי", [illegible] כפולה. וכך ניתן לפרש דבר לאברהם: „כי ברך אברכך" (בראשית כ"ב—י"ז) — [illegible] כפולה — ברכה בעבור [illegible] וכן; „ואתה אחות הטוב עמך" (ל"ב—י"ג) — הטבה [illegible] הטבה (קרבן אשר [illegible]).

★

והיה כאשר תריד ופרקת עלו מעל צוארך (כ"ז—מ')

[illegible] הכתוב: „תחת אשר לא עבדת את ה' אלוקיך בשמחה" (דברים כ"ח), והמפרש [illegible] (דברים אחרים) לא רק שלא [illegible] את ה', אלא גם פירש [illegible] מכה זו [illegible] יהודה בבחינת [illegible] (ברכבי החיל [illegible]) [illegible] — אז פרק „ופרקת עלו מעל צוארך", כי יש לו [illegible] פנים להתאמר על שונאה לקיים: [illegible] (תהלים נ"א) (מגורה הרבי ר"ש, פ' תבא).

★

יקרבו ימי אבל אבי ואהרגה את יעקב אחי (כ"ז—מ"א)

בדרך הלצה: אם אהרגנו עכשיו אצטרך להתאבל עליו, וכשימות אבי אצטרך להתאבל עוד פעם על אבי. אם־כן לא אהרגנו עכשיו אלא כשיקרבו ימי אבל אבי ואתאבל על שניהם יחד ([illegible] כהן).

ליקט: שלמה יהל

עם הסופר ל. גרוסמן

כתיבה יוצרת – מהי?

מאת ב. דוד

„החטא" הכתיבה בסתר של שירים או סיפורים, מופיע לעיתים קרובות כפרט ביוגרפי פיקנטי, בתולדות חייהם של אנשים רבים. דרכי הגילוי של ה„חטא", בהתכוון או שלא בהתכוון, יכולים אולי לשמש בעצמם נושא לרומן קטן.

מסתבר, שלא רק אנשים מפורסמים „חוטאים" בכך אלא גם סטודנטים לספרות, שלכאורה אמורים היו לעסוק רק בצד העיוני של המקצוע. „קשב", זהו שמו של קובץ שמבקשים סטודנטים אלה להוציא לאור ובו מבחר מפרי עטם.

חיפשתי ומצאתי שיש להם „אבא" לסטודנטים אלה, פרופ' לאדיסלב גרוסמן שמו, ולא עוד, אלא שהם כותבים את יצירותיהם במסגרת סמינריון ל„כתיבה יוצרת".

תהיתי: האפשר ללמד אנשים לכתוב ספרות? האם מכשירים סופרים במחלקה לספרות?

הלכתי אל פרופ' גרוסמן, הלא הוא הסופר הידוע, שעלה לפני שש שנים מצ'כוסלובקיה ואשר ספרו „החנות ברחוב הראשי" עובד על־ידו לתסריט. הסרט הנושא שם זה זכה בפרס האוסקר.

הקרובים ביותר לעולם הספרות

הלכתי אליו ושאלתי: האם אפשר ללמוד לכתוב?

ענה לי: אם הכוונה לכך שמישהו בא ואומר: „הנה, אני הולך ללמוד להיות סופר". התשובה היא, לא. אבל יש תלמידים במחלקה לספרות שאינם מסתפקים בלימוד הצד העיוני, הבקורתי, ההשוואתי, וההיסטורי בלבד ויש להם שאיפות ועניין לעסוק בספרות „מבפנים", הם מבקשים לנסות לכתוב שירה, סיפור, למה שלא תינתן להם ההזדמנות לכך?

אומר לך, שלדעתי, אלה הם הסטודנטים הקרובים ביותר לעולם הספרות, הם אוהבים ספרות וברגע זה איני שואל באיזו מידה מוכשרים שאיפותיהם. הדבר יתברר להם עצמם והדבר יכול להתברר רק תוך נסיון. כידוע, מספרם של אלה הבטוחים בכשרונם לכתיבה עולה על מספרם של המצליחים יותר...

היו סטודנטים שבאו בתחילת השנה, אם מתוך סקרנות האם מתוך יומרות, אבל כעבור זמן קצר נעלמו כמחציתם. בסך־הכל סיימו את הסמינר 9 סטודנטים, (4 בנים ו־5 בנות), שניים מהם בוגרי פסיכולוגיה, ואחד במתמטיקה, והיתר לומדים ספרות.

שאלה: מה כתבו השנה הסטודנטים?

תשובה: ובכן, הכתיבה שבה עסקנו בסמינר כללה חיבורים, שירה סיפורים קצרים וגם רפורטז'ות. עשינו אף ניסיונות להמחזת סיפורים. אבל שלא יוצר רושם בוטה, אוכיח עוד. שכל מה שנעשה, נעשה בבחינת נסיון ובמסגרת לימודית.

שאלה: איך היית מגדיר את תפקיד הסמינריון, איך בעצם התנהלו הדברים?

התשובה: אני רואה את תפקיד הסמינריון בגיוס כשרונות, בעידודם, ובטיפוחם. צעיר הרוצה לכתוב שירה או פרוזה נתון בלבטים, הוא נמצא בדרך כלל בכבב של אי ודאות ו־חוסר בטחון בקשר ליכולתו. הוא מבקש להעמיד את כשרונו במבחן, כאשר בעת ובעונה אחת הוא גם חושש לפרסם את דבריו ברבים. הדבר טבעי ולפעמים זה אפילו סימן היכר של כשרון אמיתי.

מיהו גרפומן?

שאלה: דרך אגב, האם ניתן לדעתך להבחין בין כותב ספרות אמיתי לבין גרפומן?

תשובה: אני חושב, שהתוקפה הכוונה אלה אותן הזכרתי, מבדילות בין מישהו הבא לבחון את כשרונו, לבין גרפומן. אספר לך בענין זה, בדרך אגב, שבפעולה בשותפות של מערכות כתבי־עת שונים [illegible], בדקו פעם את מספרם של הגרפומנים הגיעו למספר של עשרות אלפי איש, [illegible] ובנסים את „מולם" ב„מכירת המארזי שלהם — בדרך כלל רומנים ארוכים, מחזות ותסריטים. אני, בעצמי, יותר מדי זהיר מכדי להדביק הודית בכרעת זאת של גרפומן על מצחו של מועמד צעיר ומתחיל.

כוכרה לי סבידותו וכדישותו של הטיפוס הזה ואני יודע עליו, שבסך הכל הוא בא לבחון את כחותיו האינטלקטואליים בתחום מסוים, או שהוא מחפש את דרכו לאבטנויה. בהשוואה לגרפומן, אין הוא מחשיב עצמו כסופר או כמשורר. אין הוא הולך ברוכל להזהר מהודו. אינו כותב „יצירות" ארוכות ויהירות, אינו קולני ואין הוא רודף כסף או תהילה. את שאיפותיו הייתי מגדיר כ„חיפושי". כן. הוא מחפש את עצמו. את מקומו בחברה הוא סולל לעצמו דרך לשאיפותיו. גם תוך כדי כתיבה. הכתיבה היא ביטוי יפה לחלומותיו ולבעיותיו.

אין קל יותר מ„לקטול"

שאלה: לפי אילו קריטריונים שפטת את עבודות התלמידים?

תשובה: לא שפטתי את עבודותיהם והתחלתיות של התלמידים על פי סטנדרטים גבוהים ועל פי קנה מידה ספרותיים מובהקים. למרות שמצד שני, גישתי לא היתה כלהגינות. אני חושב שאין דבר קל יותר מ„לקטול" יצירה של צעיר בתחילת דרכו ואין דבר קשה יותר (בתחום זה), מלגשת לעבודתו בהבנה וללא דעות קדומות. עצרתי איגוד? את יכולת התלמידים להבחין את יכולתם וכשרונם. במובן. שבבוקר היישים בספר, לא השגנו את מה שאפשר היה להשיג, אבל פיתחנו בסמינריון שיטה של בחינה בהנדזה, מה כל אחד בעודו במה שהחברו כותב, ויצירו הבאים לפתיחות הגילוי לב. בהם מצפה כל אחד לתגובת הכיתה ולהתגובת המורה. באופן בעקבי המכבע הדבר ע"י שיחות, החלפת דעות וביקורות.

הבחנה באופי היצר

שאלה: כיצד אתה משתלב באוירה כיתרת זאת?

תשובה: כפי שכבר הסברתי בעצם, תפקידי הוא להנחות כל אחד ואחד מן המשתתפים, ברצונה המכן ניסיתי להבחין באופיו היוצר של כל תלמיד ותלמיד, לעודדו ולעזור לו. ראה נא, לכל כותב, ידיעתנת כתרבה על נושאים רבים המבדידים אותו. דבר זה אותיים דווקא לכותבים מתחילים, אלא שבמתחילים הם חסרי סבלנות, חסרי נסיון וחסרי כלים נחוצים, ופה יש להם מה ללמוד.

שאלה: האם רק במעשה הכתיבה אתם עוסקים?

התשובה: כמובן שאיננו מזניחים את הצד העיוני של הספרות. דיון בבעיות תרבותיות שונות ואפילו אקטואליות הדיון בבעיות אסתטיות, הם חלק בלתי נפרד של לימודינו. הצד העיוני מלווה את הצד היצירתי. כך גם יוצא שהבעיות הספרותיות התיאורטיות, שבהן אנו דנים, קשורות לרוב ביצירות הסטודנטים עצמם.

שאלה: אתה, שעלית לפני שש שנים ארצה וכתבת רוב שנותיך בשפה זרה, האם השפה העברית אינה קשה עליך?

התשובה: כן, קשה. אבל אפשר להתגבר כפי שהתגברתי, כאשר התחלתי לפני חמש שש שנים לתת קורסים במחלקה לספרות, בשפה. בה לא ידעתי עד אז, להוציא כפי במסס תגר אחה. לא רק התלמידים לומדים, גם אני לומד.

שאלה: מי הם הסטודנטים הבאים אליכם? כיצד הם מתקבלים האם נצרכים במבחנים?

תשובה: הסיפור הוא בעצם כזה. היו סטודנטים שקראו בעלון של הסמינר ונודע להם שיקיים לדעת מהי „כתיבה יוצרת". יצאו „אכלולי" זאת, והיו גם כאלה שהיה להם מושג מה על הדבר ויכעס בבין בכתיבה. ראיתי אותם אחד אחד והסברתי להם. למה אני מצפה מן הסמינריון, כדי שלא תיווצרנה אשליות. כידוע, לכל אדם יש בכלו סיפור חיים, שאפשר לכתוב על פיו, לפחות רומן אחד שלם. אך רק מעטים מוציאים זאת מן הכח אל הפועל. הסטודנטים שבאו אלי, כפי שכבר אמרתי, בקשו וניסו לבחון את כוחם בכתיבה יוצרת, באו להתנסות בתחום המעניין אותם.

יושר אינטלקטואלי

שאלה: סטודנט שלמד כתיבה יוצרת והעביד בה, מהו קנה בעצם?

התשובה: ראשית, קודם כל עלי לציין שלא אצלנו „גילינו את אמריקה". קיימים סמינריונים לכתיבה יוצרת באוניברסיטאות, הן במערב והן במזרח. הם באוניברסיטאות בדרך כלל על ידי סופרים, שהם בעלי תואר אקדמאי דווש ובעלי נסיון, הן בכתיבה והן בהוראה. אתה שואל מה קנה הסטודנט שהשתתף בסמינריון: הסמינריון לכתיבה משובץ בתוך שורה של קורסים וסמינריונים אחרים, בהם הוא משתתף, לומד ועובר בחינות. הוא קונה לו, מה שעל האוניברסיטה להציע ולהקנות לו: ידע ונסיון אינטלקטואלי. אם תשאל אותי מה פרוש הדבר, „אגיד לך — אולי בפשטות — שכל נושא ספרותי רציני משמש הן נושא הגותי והן נושא מוסרי. ופה יש לך הזדמנות יפה לכוון את התלמיד להשקפה צמצומית, לאחריות, ליושר אינטלקטואלי. צעיר אינו רוכש לו תכונות אלו בקלות. הוא לומד הצריך ללכת, להתבונן בהגיגות, להזהר, למתוח בקורת. ועוד אוסיף דבר, לכתוב שירה או פרוזה אי אפשר ללא התלהבות. אווירה תרבותית הכרוכה בהשתלמות כמוס זה נמצאה לאלה שמנסים את כחם בכתיבה. שבכוחי כשהצעתי לפתוח סמינריון לכתיבה יוצרת, זכתה לצידוד היעלוה מצד ראשי האוניברסיטה פרופ' קדרי ור־ראש המחלקה לספרות ד"ר יהודה פרידלנדר. הנסיון שלנו עדיין מצומצם. נראה איך יתפתחו הדברים בעתיד.

שאלה: הפעם אשאלך כסופר ולא כמרצה. איך מרגיש סופר מוכר בעולם, הכותב כבר שנים רבות, בין „פרחי" ספרות, הכותבים את האיבספרותי שלהם?

התשובה: טוב. טוב להיות בקשר עם כתרבה צעירים. אספר לך, שזו הפעם הראשונה, לאחר שבמשך שבע שנים נתתי קורסים באוניברסיטה, שבעצה בקשרים עם תלמידים לאור תוכ הלימודים. [illegible], שעבודה כזו זה איננה מהחלה בהרשבה באוניברסיטה ובמחלקה, ואינה בטוייה במבבני סוף השנה. (הישא אוניברסיטה בר־אילן)

ריב הירושה

מאת הרב חיים דוד הלוי

זי יצחק בדרך כלל שקטים ים, והסרי כל הרפתקאות, הם לגלות בבל, הקברת והשקטה ית. הרמב"ן כתב, כי גלות אב־ למצרים רמז לגלות כי יצא מפני הרעב, אבל לכתו לאבי־ לא רמז על גלות כי ישב שם נו. ואילו ירידת יצחק לאבימלך רמז לגלות, כי יצא לשם מפני ב. הנה בגלות יצחק, לא לקחו ממנו, ולהיפך הגנו עליהם, יגע באיש הזה ובאשתו מות י, ואחרי שגירשוהו חזרו וכרתו ברית, כל זה רמז, כי יגלו לבבל, אבל לא ישעבדום ולא שם. אדרבא היו גדוליהם במלכות, ואחר כך הרשום לארצם: „מי בכם מכל עמו אלקיו עמו ויעל", שוב בטלו לבנות תבנין, וחזרו ונתנו ת, כל התהפוכות המסמלים יצחק.

ר רמז הרמב"ן בענין הבארות עבדי יצחק בנחל וסתמום ים, שלכאורה אין שום מטרה ית לספורים אלה, אבל באו על בית ה' ומקדש, שעתי־ בניו לבנות. וקרא הראשון עשק התעשקו עמו התחריבוהו. והשני לרמוז על הבית השני, שלית „כתוב שטנה על יושבי יהו־ ירושלים", עד שגם אותו החרי־ הגלו את ישראל מארצם. וה־ קרא רחובות, הוא הבית ה־ שיבנה במהרה בימינו, והוא ללא ריב ומצה והאל ירחיב נו.

להוסיף עוד סמל שקוף בחפי־ הבארות על-ידי אברהם ויצחק, סתמום פלשתים, להורות, כי מים חיים שהוא סמל בנין ה בארץ זו, התגשם על-ידי בלבד, כי רק הם יפריחו את והיו וישבוה, ואילו הנכרים בה, תמיד השאירוה בשממונה. מקרא מפורש: „והשימותי אני הארץ ושממו עליה איביכם ים בה ואתכם אזרה בגוים" א כו), חרשו רבותינו בספרא: זה טובה שלא יהיו ישראל ם הואיל וגלינו מארצנו שכשיו ים באים ומוצאים עליה נחת לכך נאמר ושממו עליה איו־ שלא ימצאו עליה נחת רוח.

מות אברהם ויצחק

לוקת הירושה שבין יצחק לייש־ (בראשית כ"ה י"ב), שאין היא לפרשת הסמלים שבספר, את לבסוף לגירוש ישמעאל אברהם, אין לראות בה מת־ רגילה על ירושה, שכן קשה ת את קשיותו לבה של שרה הנער ישמעאל, רק בגלל דרך־ ממון, ולכן הדגישו הרשבים, פרשני המקרא המשכנים, שו על דברי ה' לאברהם: כי ק יקרא לך זרע, בריתו אשר ה לזרעו לתת להם את ארץ כדכתיב כי גר יהיה זרעך וגו', תיק הבטחתיך (שם פסוק י"ב) פירש גם הרד"ק. מכאן, כי מעיקרו נסב על הבטחת ירושת לזרעו של אברהם.

אותה מחלוקת על הברכות ליעקב לעשו, ומכירת בכורת ליעקב, לא היו אלא מאבק זכות לנחול את ירושת הארץ נה לזרעו של אברהם. זה מת־ מפורש בברכתו השניה של ליעקב בעת שנסע על פי עצת לארם (שם, כ"ח), והאמנם ברכה שניה, שבה שוכנע כבר יצחק בזכותו של יעקב, נאמר לו מפורש: ויתן לך את ברכת אברהם לך ול־זרעך אתך לרשתך את ארץ מגוריך אשר נתן אלקים לאברהם (שם, פסוק ב').

כשם שבחייהם סמלו האבות את העתיד לבוא על בניהם, כן גם במו־תם. במות אברהם נאמר: ויקברו אותו יצחק וישמעאל בניו (שם, כה-ט). ומזה למדו רבותינו „מכאן שעשה ישמעאל תשובה והוליך את יצחק לפניו, והיא שיבה טובה ש־נאמרה באברהם" (בבא בתרא טז-ב) תשובה שעשה ישמעאל, שהתבטאה בהולכת יצחק הצעיר ממנו בארבע עשרה שנה לפניו, פירושה הוא הכרה בעליונותו של יצחק על פניו למרות היותו צעיר ממנו, ומשמעו־תה, זכותו הבלעדית לרשת את ירו־שת אברהם, היא הארץ היעודה לזרעו. ואילו במות יצחק נאמר: ויקברו אותו עשו ויעקב בניו (שם, לה-כט). אף שעשו לא היה גדול מיעקב אלא בשעה קלה, ואף ש־מרצונו הטוב מכר את בכורתו ליע־קב, בכל זאת לא ויתר על זכותו לצאת ראשון בקבורת אביו, מתוך הרגשת שוויון לגבי אחיו, שאף הוא היה בן הגבירה כמותו. ומכאן, שעשו לא עשה תשובה כישמעאל, כלומר, לא הודה בזכותו של יעקב להיות היורש של ברכת אברהם בירושת הארץ.

ללמדך, כל הצרות והרדיפות של עם ישראל בימי גלותו, מידי עשו יבואו לו, ולא מידי ישמעאל. עם ישמעאל הוא ימצא שפה משותפת, ישמעאל חזר בתשובה, וגם זרעו יחזרו בתשובה, כלומר, יכירו בזכות ישראל לארצו לרשת את ברכת אברהם. אבל עשו יוסיף להתנגד. בא וראה שמרבית הצרות והרדיפות באו על ישראל מזרעו של עשו, וגאולת ישראל השלימה תבוא רק כאשר יעלו מושיעים בהר ציון לש־פוט את הר עשו.

גם אותה שואה נוראה שפקדה את ישראל, מיד עשו באה לו. ואולי זה שראו רבותינו בחזונם ושמו תפילה בפי יעקב אבי האומה: אל תתן ה' מאויי רשע זממו אל תפק ירומו סלה, אמר יעקב לפני הקב"ה: רבונו של עולם, אל תתן לעשו הרשע תאות לבו, זממו אל תפק, זו גרממיה של אדום, שאלמלי הם יוצאים מחריבים כל העולם כולו (מגילה ו' ועיין היטב יומא י' וב־הגהות הגר"א שם, ובירושלמי מגי־לה פ"א הי"ט. ואף שאין לכל זה אלא ערך סמלי בלבד). חיי ישראל בקרב בני ישמעאל היו גן-עדן על־אדמות לעומת חייו בארצות בני עשו, שהיו לגיהנום של השפלה ורצח. הוס זה נובע לפי רמזי רבו־תינו, מכך שישמעאל עשה תשובה.

תשובה של ישמעאל, והאי שיפה כוחה גם עתה בחיינו המדיניים וב־מאבקנו על זכותנו בארצנו. כי הלא עיקר המחלוקת היתה על ירושת הארץ, וההודה בתשובה מסמלת את ההכרה של בני-ישמעאל בזכות בני ישראל על הארץ היעודה. מכאן, ישראל תמצא עוד דרך להבנה עם בני ישמעאל, אך לא עם בני עשו, עד אשר יעלו מושיעים לשפוט את הר עשו. היכן מצאנו בדברי נביאי ישראל בחזונם, או בדברי רבותינו רמזים כה שקופים לשחר הגדולה משישמעאל, כפי שמצינו לגבי עשו. ומכאן תקוה נאמנה לעתיד השתל־בותנו הטבעית בחיי האיזור בו אנו חיים עם בני ישמעאל בידידות ושלום.

(מאמר שלישי מסדרה מעשי אבות סימן לבנים)

שיחה עם ד"ר פנחס רוזנבליט

ראייה מפוכחת ורגישות לדעת הקהל

מאת נעמי גוטקינד

בצד התגובות האלימות של מתפרעים מנפצי חלונות ראווה בתל אביב, בצד תופעות של התנפלות עקרות-בית על מצרכי המזון ברא־שית השבוע, בטרם נקבעו להם ה־מחירים החדשים, בצד הפגנת מחאה של פועלים ונימוקים קיצ־ מחשבה ומדוייקים של מומחי כל־כלה, יש בצעדים הממשלתיים ה־דראסטיים של ראשית השבוע כדי לעורר תגובות בתחום המוסרי וה־חברתי שמעבר לחישובים הקונקר־טיים של התקציב החדש. שכן, את פיחות המטבע, הורדת רמת החיים הצפויה הקטנת הפער המשובחת עם ההטמרה בביטוי על רווחי קרקע ההון — אפשר לבחון גם מנקודת מבטה של השקפת עולם יהודית אינטלקטואלית ומתוך הנסיון ההיס־טורי המבשק. בזיקה כזו שמענו השבוע מפי הד"ר פנחס רוזנבליט, בביתו הפסטוראלי הקטן שעל גבול השדות והקלאיים של מקוה-ישראל.

מתוך הוגה-דעות

את הד"ר פנחס רוזנבליט אין צורך להציג, כמדומה, בפני הציבור שלנו. האיש שנעשה ציוני בנעוריו בגרמניה ופעל בחוגי המנהיגי זה למעלה מחמישים שנה, הרבה לכ־תוב ולהשמיע את דעותיו הפוליטיות מאז שנות השלושים.

לשעבר המנהל החינוכי של בי"ס הדתי במקוה-ישראל וכיום מרצה בנושא „שורשים של הסוציאליזם המודרני" באוניברסיטה בר-אילן, הוא ממשיך לעסוק במחקרים היס־טוריים ושומר על קשריו עם חוגיה המרובים, בני-נוער ומחנכים בחוגים הדתיים הלאומיים.

בחדרו המוצף ספרים עד תקרתו הגדוש בערימות של חוברות, עתו־נים וכתבי-יד על כל שולחן ומדף פרש בפנינו את „ניתוח המצבי" ה־אישי שלו לנעשה לאחרונה בישראל. היה זה ניתוחו של אדם מפוכח ונטול אשליות, שראייתו ההיסטורית ואמונתו הדתית מנחים אותו להגיע כות השלטון הביצועים הקונקרטיים למסקנות חריפות ועגומות בדבר אי־הנוכחייה של הריצון הציוני המדיני הישן שהלהיבו מנעוריו.

תגובה של הלם

— מה היתה תגובתך הספונטא־נית לעידן הכלכלי החדש עליו הכריזה ממשלת ישראל? — שאלנו, והוא השיב:

„תגובה דו-משמעית. ראשית, היה צורך דחוף להתעורר מחיים בגן־עדן של כסילים בו היינו מבחינה כלכלית וגם פוליטית, אבל אני גם חושב שלממשלה שלנו אין חוש לנפשם של האנשים הפשוטים. בערבה מגמתם עושה השלטון אצלנו דברים שהם מוצדקים לגופו של ענין אבל בצורה הפוגעת ברבים, ללא התחש־בות הבנה לרגשותיהם, וממילא הוא מביא על עצמו מלכתחילה כשלון וסיכון הענין. לדוגמה — האם באמת היה צורך לייקר עכשיו דווקא את החלב והלחם? נכון, פרס למקו־רים סוציאליים מיוחדים, לא צריכה הממשלה לפרנס אותנו, ועלינו לח־יות לפי האמצעים הממשיים העומ־דים לרשותנו, אבל מה שנעשה בראשית השבוע היה דגש חריף מדי שהביא לתגובה של הלם. במצב של הירום ומתיחות פוליטית גבוהה בה נתון הציבור הישראלי היה על ה־ממשלה להיות זהירה ונבונה יותר בפעולותיה, כדי למנוע את ההלם. הרי מיד הגיעו גם שלפלי רכב מחוזק ויהודי שכתם הופיעה אחרי־דים כן ההתייקרות החדשה של הרלק היכן כאן היושר והרגישות המוסרית של בעלי שורה?

יושר אישי וציבורי

עסקתי בעבר הרבה בנושא של שורה ושלטון עצמי ביהדות, ובג־שה הפוליטית הפנימית של עם־ישראל. הנגה בכל מקום — בגמרא, במדרש, בפוסקים, בשאלות ותשו־בות של מורי הלכה, שוב ושוב מבליטים את חשיבות טוהר הכפיים היושר המוסרי של בעלי משורה ציבורית. אפילו משה רבינו, הענוו באדם, צריך היה לתת דין וחשבון מלא על כל התרומות והכספים ש־קיבל לידיו. כרגיל, לפנינו דוגמה נוספת של האקטואליות הנצחית של התורה. חז"ל אומרים עליו שמתוך להן דעת הקהל שהיו מרננים אח־ריו: זה מה שהוא לובש, משלנו הוא, רצה משה חובת למסור דין־חשבון מפורט על כל פרוטה ושקל שקיבל, מתוך התחשבות ברגשות העם. דוגמאות נוספות על הדרישה ביהדות, לטוהר מידות של איש צי־בור ולרגישות מצידו לנפש עמו — רבות מאוד. הרי אם נזכיר את המע־מד בו מעיד שמואל הנביא על עצמו שלא לקח דבר מן העם. אם עושים קל וחומר לנעשה ב־תהום הזה במדינת ישראל בולטות מיד לנגד עינינו תופעות של שחצ־נות וציניות שלטוניות".

באין רגישות מוסרית

ד"ר פנחס רוזנבליט אינו נרתע מלציין שמות אחדים המוגמים „לד־רו". למול הדוגמה המוסרית הגבוהה של אישים תנ"כיים כמשה ושמואל, הוא אומר: „אצלנו מתרחשים דב־רים מדהימים כמו למשל המקרה של פלוני, איש שררה, שהיה מעורב בפרשיות שונות, ולא רק עזבה זו לא נגעה בו ולא הורידה אותו ממע־מדו, אלא מיד לאחר מלחמת יוהכיפ היה מן הראשונים שדיבר בשם ה־ציבור הישראלי על הצורך במגבית מיוחדת — ואיש לא התריע על הפרדוכס. הרי שני, שהיה מעורב בפרשיות כלכליות לא ברורות, ד־צריך היה אולי לשחרר מתפקידו מתוך שיקולים מוסריים שלטוניים, דווקא הוא מופיע בדרישה להידוק החגורה ועל הצורך בהורדת רמת־החיים. הוא אשר אמרתי: יש חוסר רגישות בקרב העומדים בראש ה־שלטון בארץ. לכן, בלי להכחיש את הצורך בריסון הבזבוז, אני מתנגד לייקור הלחם. אמנם לא על הלחם לבדו יחיה האדם, אבל כפי שאומר הרמב"ם, על הלחם הוא חי... והחברה מתוקנת חייבת לדאוג לסיפוק לחמם של אזרחיה כדי שיוכלו להפנות אל מה שמעבר ללחם. ואגב, התייקרות מוצרי מזון אלמנטאריים פוגעת ב־ראש וראשונה במשפחות מרובות ילדים. אצלנו, כשגידול ילדים כה חיוני לנו ולבטחוננו, יהיה מסוכן אם אנשים יהססו להוליד או יוקשו לגדל את ילדיהם".

היכן הדוגמה האישית?

אמרנו: הרי באים אלינו בדרי־שה „להדק את החגורה" בשל המצב הכלכלי הקשה של ה־מדינה והדיבורים בשבח „הצנע לכת" גם מן הבחינה של המוסר החברתי, וקשה שלא לקבל את הדיבורים.

הוא ענה בטון חמור ומסכני: „לממשלה הישראלית, כפי שהיא, אין זכות מוסרית לדבר עמנו בסגנון הזה. נכון, מזמן צריך היה לנקוט באמצעים כלכליים חריפים. אדרבא, מדוע חיכו עד עכשיו? מדוע הניחו לציבור לחיות במשך שבועות של מתח ובהלה? אני רואה בכך עוד דוגמה לחוסר הרגישות של השלטון, ומדוע הניחו לדברים להתדרדר עד לסף שואה? וכי מאז 1967 לא ראינו את הפער והברותי התולך וגדל? האם בשנות הששים לא היינו זקו־קים להגבלות על בנייה פאר, על יבוא מותרות, על רווחי הון ספקול־טיביים? מאחר שחיכו כמעט עד אחרי השעה השתים-עשרה, הגיעו למצב שבו כאשר ישראל נתונה באווירה פוליטית בינלאומית דחוסה וקשה, דווקא עתה מטילים על הצי־בור בתוכה גם את העול הכלכלי הקשה. האין פלא אם נוצרה התגובה הנפשית לה אנחנו עדים השבוע. היהודי אומר שתגובה זו נובעת גם מכך שהאנשים שהחליטו על הצבע הכלכלי הם הם אלה שרק לפני שנה הזמינו לעצמם מכוניות פאר חדישות מחו"ל ושלא מיתנו במאומה את סגנון חייהם. לצערי הרב — לא הצליח גם אחד מן העומדים בראש, לשמש דוגמה אי־שית של הצבע לכת ומוסר כפיים לציבור בארץ. אפילו אישים בתחום הרוח העמידו דרישות מוסריות עם פרישתם ולא ויתרו על מכונית צמו־דה הנהג. ומה עם הבזבוזות המופ־רזות בממשלה שהוסיפה לעצמה שרים וסגני שרים במידה שאפילו מעצמות גדולות אינן יודעות כמו־תה, ויש לנו סגני ראשי ערים במס־פר כה רב שמדינות עשירות בהרבה משלנו לא היו מבגנות לפרנסם... וכמה מנגנונים שלטוניים כפולים יש בארץ? האם לא התנגדו כל המפלגות, כולל המפד"ל, לריכוז משרדי ממשלה לשם יעילות וצימ־צום מתוך שלא היו מוכנים לוותר על עמדות כח? כל התופעות הללו — בקרב העומדים בראש, ממילא הובילו לתופעות משנה דומות בק־רב יתר חוגי הציבור, ועל כן אני חוזר וטוען שאין לממשלה סמכות מוסרית לדרוש צניעות והסתפקות במועט מן הציבור. אם אין לנו ברי־רה אלא להענות למצב החדש — הרי זה מתוך הכורח של המציאות הכלכלית המתמסטת שבה נתונה ישראל".

ספסרות בקרקעות ובבניינים

ד"ר רוזנבליט מביל את בקורתו החריפה גם על הנעשה, עד לאנו־רונה ממש, בתחום ספסרות הקר־קעות בישראל. מול רעיונות השמי־טה היובל שביהדות, המעמידים ביסוד מבחנו את האיסור לספסר באדמה, רעיונות שמצאו בגלגולם הציוני-המודרני ביטוי במושג „גאו־לת קרקעות" ו„קרן קיימת", הפכו את הקרקע בארץ, בדור האחרון, לנושא של ספסרות הובילו אותנו למצב שבו מוגעים דיור מוגנות צעי־רים ומחלק ניכר מן הציבור. „ולא שמעתי בשנים האחרונות רב או עסקן דתי שיקום ויתריע על המצב הזה" — אומר ד"ר רוזנבליט באכ־זבה. „האם לא היינו צריכים לצפות מן החוגים הדתיים דווקא לבקורת חברתית וכלכלית לנוכח תופעות ה־התעשרות מסיספור בקרקע? הרי מדובר פה בעניינים מוסריים אלמנ־טאריים של דת ישראל המשנה ההלכה מלאים הזהרות ופסקים בדבר מניעת הונאה ברווחים, בדבר רמה מוסרית גבוהה במסחר ובכל־כלה, הצגה בדרגו, כאילו נשתכחו הדברים מן העם. חוגים רחבים ב־קהילות ישראל, גם בחו"ל, מתפשי־רים דווקא מספסרות בקרקעות ו־בניין. פרשת זאדוח האחרונה, האם לא כללה ספסרות בקרקעות באמש־ליה? קל וחומר כאשר מדובר בקר־קעות ארץ-ישראל, וצר לי על כך שהציבור הדתי בארץ ממעט להלחם על מוסר היהדות במסחר, בכלכלה ובקרקע, שחשיבותו אינה נופלת מחשיבותם של דברים שעוסק בהם".

רדיפה אחרי מותרות

— ואגב בקיטורתו הקשה על הצניעות ועל הבזבוזות של תוני השלטון בישראל מנסה ד"ר פ. רוזנבליט לסלק את האשמה מ־רשמי התנהגות שהיו מקובלים על כלל הציבור בארץ בשנים האחרונות?

„אין ספק שכולנו הגזמנו ברדי־פת מותרות ובהתמרנות, הוא עונה מפוכחות. „די היה לראות את התנ־גות הפאר וסעודות המצווה הבזבז־ניות שחיו טיפוסיות גם לחוגים ה־דתיים, ושפרס לכמה אנשים בבבי־ברק איש לא התריע עליהם. אין ספק שכולנו, או רובנו, חיינו בעולם אשליות אידיאלי ושפשוט היינו עיוורים מלראות את המצב, הן הכל־כלי והן הפוליטי. מבחינה זו אני רואה איזו נקודת תקוה בהווה. עכשיו לפחות רואים ביתר בהירות את המציאות, עכשיו לפחות נאלץ הציבור להסתכל, ולו בעירות מה־בבציאות שהוא נתון בה, והיא מכאיבה ומדאיגה בכל שטחיה. אבל, מה שמציק לי, הרי זו ההרגשה שנהלבנו לפעולה ממש על סף הרגע האחרון, שעה שלפני כמה שנים יכולנו לפעול מבחינה כלכלית ביותר יעילות, ומציקה לי עוד יותר ה־עובדה שלא מצהירים מצד השלטון על נכונות מקבילה לצימצומים ול־הידוק חגורה, לוויתור על כיבודי־שררה, להודיה מתוכה ובולטת של סגנון ורמת חיים, מציקה לי חוסר הרגישות הזו שבה מצפים מן הצי־בור להרבה ויתורים וקרבנות בעוד שויתורים וקרבנות כאלה היו צרי־כים לבוא בראש וראשונה מצד ה־שלטונות כדוגמה מחנכת. מדוע ה־חוגים הדתיים לא מתריעים על כך? הרי במלחמות על יושר מוסרי וחב־רתי ניבתן לא פחות מאשר במלחמ־תינו על השבת או על התנגחולות. עם כל הכבוד וההערכה לפעילותם של חוגי הצעירים הדתיים-הלאומיים עדיין אני רואה מחדל זה בתוך המחדל הכללי במדינה, בכך שהחו־גים שלנו אינם עומדים בראש ה־מחנה, בבקורת החברתית והכלכלית, במלחמה בפער העדתי והחלוקה הלא צודקת של העושר, ובמאבק למען טוהר מידות שלטונו. הרי מאבקים אלה הם בנפש היהודית.

רוויזיה בחינוך

יותכן, אגב, שהאשמה בחינוך. יתכן שהבליטו בפני הנער יותר מדי את הצורך להעריך ולכבד הא־ריזמה וסמכות של מורי הלכה ופחות מדי פיתחו בו את החוש להתמודדות עם הבעיות תוך בחינה וביקורת. אם כן, הרי שיש צורך לערוך רווי־זיה בחינוך-לא פחות מאשר בכלכלה ובפוליטיקה, אבל זה כבר נושא אחר הראוי לציון מפורט כשלעצמו".

התפכחות משכרון

וכדי שלא לסיים את דבריו בנימה פסימית ובקודרות להחליט, אמר לנו הד"ר רוזנבליט עם גמר שיחתנו: „על כל פנים אני מעריך את התה־פכחות הנוכחית, עם כל מכאבי הנפש והחומר הקשים שהיא מטילה עלינו על פני שיכרון האילוזיות של שנת 1967. אז, מתוך ששקענו באשליות מסברו-משיחיות, נעלמה המציאות מנגד עינינו. ולכן הגענו למצב של סכנה גדולה לקיום המדינה. היום לעומת זאת, יש לי תקוה לשיפור המצב ולתיקונו. מאחר שנפקחו עי־נינו לראות היכן אנו עומדים יש סיכוי שנתחיל לפעול בכיוון הנכון יותר, הן כלכלית והן פוליטית. אין לי ספק, אגב, שראיה מפוכחת של האדם ושל המציאות, תואמת יותר את רוח היהדות ורוח ההלכה מאשר השתקפות באלוהיות שהיתה אפיי־נית לנו בשנים האחרונות".

עקרונות ועשייה

מאת ש. קורא

דוד בן-גוריון, שמתו שנה ל־מותו, הוא נושא רב-ענין לחקר אישיותו וחלקו הרב בקימת המדינה ובעיצוב דמותה מכל הבחינות. ב־ספרים רבי-הכרכים, אוספי נאומים ומאמרים, זכרונות ואגרות, מרוכז חומר רב של דעות, מאבקים ועוב־דות, בני דורו, מעריציו וגם יריביו, פרסמו ובוודאי עוד יפרסמו הערכו־תיהם עליו ועל עמדותיו בסוגיות מרכזיות בחיי המדינה. במאמרים אינספור וגם בספרים נעשו נסיו־נות, מהם הראויים לשמם, לסקור וגם להעריך קרוב לשבעים שנות פעלו בארץ, החל מעבודתו כפועל שכיר בראשון לציון ובסג'רה, בימי העליה השניה, דרך חלקו ביסוד מפלגתו ויסוד ההסתדרות, ששימש מזכירה שנים רבות, היבחרו ראש הסוכנות היהודית ועד הכרזתו על הקמת המדינה והיותו ראש הממש־לה ושר-הבטחון חמש-עשרה שנה. תחנות רבות שבהן מאורעות בדברי ימי ישראל בשני הדורות האחרונים. המעריכים ברובם הכריעו מחוג מע־ריציו, שכתיבתם סובייקטיבית. ב־עתיד, מכרוק ניכר, יקומו מן הסתם אנשי-חקר שיבחנו את דמותו, דעו־תיו ומעשיו לכל צדדיהם.

עתה יצא ספר חדש, „דוד בן-גוריון מעצב המדינה" (המחבר אברהם אביחי, הוצאת כתר, ירושלים), מח־קר ערוך בשקידה על סמך מקו־רות בכתב ובעל-פה, ומנוסח נוסח רהוט, שעיקרו ביוגרפיה מדינית. כדבריו במבוא: עקרונות ופראגמ־טיות בבניין המדינה: לאורך המחקר מגדיר את עקרונותיו היסודיים וב־מקביל להם בודק באיזו מידה הם מתבצעים בשלימותם, בחלקם או לגמרי לא, בעשייתו המדינית רבת הסמכות בעניני המדינה, פנים ו־חוץ לכל שטחיהם.

בארבעה הפרקים של הספר נבד־קים הישגיו בקביעת יעדיו; הזימות בין גישתו הממלכתית, כפי שהגי־דיר דרכו, לבין מסגרות אחרות, ההסתדרות הציונית, ארגונים צב־איים מימי המרי, זרמי-החינוך מפל־גתיים, ובאיזו מידה הכריעה בהם דעתו; הוויכוחים בינו לבין מפלגתו ובינו, לבין שותפיו הקואליציוניים של תוצאותיהם. בפרק הראשון נס־קים דרכו למנהיגות ועולם רעיו־נותיו, הקרע המדיני המשטר; בפרק השני, ענייני פנים, דרכו מסוציאליסט לשאינו סוציאליסט, ה־ציר הדתי חילוני ומאבקיו, ענייני הבטחון הערבים בישראל; בפרק השלישי, ענייני חוץ, המדינות ה־שכנות, נשק ומעצמות העולם; ב־פרק הרביעי באים דבריו על הסו־לקותו מן השלטון והקשר שניתק בינו לבין מפלגתו.

המחבר קובע, שבהשקפתו ההיס־טורית ממלא התנ"ך מקום ראשון במעלה. אף-על-פי שהיה חילוני בדעותיו ובאורחותיו, היה התנ"ך שימש לו מצפן במערכת חשיבתו, כמקור לעבר הישראלי שיש לחדשו במדינה. תנ"ך ללא אמונה באלו־קותו, בדיבור מצוות מעשיות, ספרו של עם-סגולה בדתו, מהו אצל ב"ג? הוא היה מרבה לתבל את נאומיו בפסוקים מן התורה ומן הנביאים. מאמרו האידיאולוגי „ייחוד וייעוד" נפתח בפסוק מספר דברים: „לא מרובכם מכל העמים חשק ד' בכם ויבחר בכם, כי אתם המעט מכל העמים, כי אם מאהבת ד' אתכם". המאמר מרבה לדבר על ישראל עם נבחר, אך העיקר חסר בו. „אני מאמין באמונה שלימה שזאת התורה לא תהא מוחלפת", כשם שבדבריו רבי-התהילה לנבואה חסר „אני מא־מין באמונה שלימה שכל דברי נבי־אים אמת".

באין הנחת-יסוד של שושלת ה־קבלה, „משה קיבל תורה מסיני ומסרה ליהושע" והיא נמסרת מדור לדור, הרי דוחה את „ההשקפה הבכיי־נית של ההיסטוריה היהודית, הרו־אה רק את הפרעות ומעשי השוד והביזה מחורבן בית שני עד מסעי הצלב ומגור בגאטאים", כניסוחו של המחבר. הוא ביקש במקרא את הקשר להוויה יהודית עצמאית בימינו. אדם בעל חוש עז להיסטוריה, כפי שמוגדר בספר, כיצד הוא מנתק את עצמו מתורה שבעל-פה, משנה ו־גמרא, שביאוריה לתורה שבכתב ול־נבואה קבעו לדורי-דורות את ייחודו של ישראל? מה פירושה של „הש־קפה בכיינית", שאין לה אחיזה ביהדות של הלכה ומדרש, ואיך אפשר להתעלם מדורות של מקודשי־השם שמורשתם הנחילו לצאצאיהם בגה"ל?

זיקתו של ב"ג לעלילות התנ"ך, לחזון הצדק, השלום וישראל אור־לגויים של הנבואה, היא זיקת מנהיג־צבור והוגה-דעות המבקש שורשי עמו. בלא-מעט מדבריו על „הצוו העליון של היהדות" יש תחושה יהו־דית תודתית. „אני מאמין בקיומו של יש עליון רוחני, מקיף את הכל", אמר בהזדמנות אחת, ובנאומי-החזון שלו דיבר על מדינה יהודית ועם בעל סגולות ייחוד. מצד השני הת־בטא לא פעם בהסתייגות מוחלטת מן היהדות של תורה ומצוות. היה חושש את הדרך, גם כשנדמה היה לו שהיא ברורה לעיניו וקרא ללכת בה.

לדעת המחבר, עולם-הרוחניות של ב"ג השפעתו ניכרת הן בישראל והן בתפוצות. יש לפקפק בקביעה זו. קיים דימוי בין רעיונותיו על התנ"ך לבין דברי-ההסה של רועי-רוח רו־מנטיים. בספר מצוטטים דברי רא־בי ריפורמי שאמר: „בימינו מדי־נת ישראל שקולה כנגד הדת היהו־דית כגורם בקיום היהודי". זו אמי־רה שאינה עומדת במילואה במבחן המציאות.

עולם-הרעיונות של ב"ג נסקר ב־מובאות שונות, אך לא הוגדר במד־לוא מיצויו על מה שיש בו ומה שאין בו. בכוח רצונו הרב ניסה להקנות דעותיו על התנ"ך, המשי־חיות, עם-סגולה וצור לציבור כולו. שומרי-המצוות דחו אותו, כמובן, ואילו חילונים מתקשים להבין מוש־גים דתיים מובהקים בפרשנות חילו־נית. לכן יש לערער על סיכומו של המחבר, ש„החשיבות המחודשת של התנ"ך, המשיחיות הלשון העברית מקובלת כמעין דת חדשה. ואולי זו השפעתו הנכבדה של ב"ג, מחוץ לתחום המצומצם של הפוליטיקה וה־עניינים הבינלאומיים".

יש ענין בפרק „הציר הדתי-חי־לוני, מאבק הסכמה", בו דן באי־חודה של מערכת החינוך, במעמד האישי במסגרת המדינה ב„מיהו יהודי". מדיניותו של ב"ג לגבי ה־יהדות הדתית ודרישותיה מנוסחת כך בספר: „אפשר להגדיר את ב"ג כ־חילוני במובן זה שלא ביקש לנהל את ענייניה של ישראל בהתאם ל־דינים והנחיות דתיים או רבניים. עם זאת, כמנהיגה של האומה, יהיה עליו להביא בחשבון את שאיפות המיעוט של היהודים שומרי-מצוות, מבחינה אידיאולוגית כללה תחוקתו היהודית, הרחוקה מהקפדה על דפו־סים ופולחנים, את מקומו המרכזי של התנ"ך המקנה לעם את הזכות לקיומו, את שמירת החגים הלאו־מיים, ואמונה בייחוד המורשה ה־נבואית והנסיון ההיסטורי היהודי. אלה והצורך במשרה לאומית קוא־ליציונית, גרמו שבמשפט ובהווי של מדינת ישראל נתבצר מקום ברור ומוגדר לדת ולהלכה".

לפי עקרון זה נתגבש סטאטוס־קוו בשמירת שבתות ומועדים כימי מנוחה, סמכויות בתי-דין הרבניים בענייני אישות, ושולחן כשר ב־צה"ל. עם ביטול הזרמים בחינוך קם החינוך הממלכתי על מגמתו הכללית והמגמתו הדתית. החלטה זו היתה כרוכה במשבר קשה. ב"ג סירב תחילה לחלק את החינוך לשתי מג־מות. אך עמדתו התקיפה של ה־יהדות הדתית הכריחתו לקבוע מג־מה ממלכתית-דתית ליד המגמה ה־כללית.

בפולמוס בשאלת „מיהו יהודי" היה נאלץ לסגת מסיבה מחלטת. על אף הכרזותיו, ש„זוהי מדינת חוק ולא מדינת הלכה", הכיר בטעותו וביטל את ההוראה שר-הפנים דאז, מחוגי השמאל, שלפיה כל אחד ה־מצהיר בתום-לב שהוא יהודי ירשם כיהודי ולא יידרש כל הוכחה נוס־פת. בסיכנות החייב בדעתם של חכמי ישראל, הסישים אישים בהי־הדת הרוח בעם היהודי שרובם ה־מכריע תבעו בירור-כהלכה לכל גבירי המבקש להרשם כיהודי.

מדוע תמך תחילה בשינוי המוצע בהליכי הרישום ואחר כך חזר בו? אין קוראים המבוד של אחד מסקו־רביו: „אילו היה הדבר נתון לידי מתו שלו, לא היה מציע את השינוי. אך משעה שהוגתו התקנות החד־שות על שולחן הממשלה, ראה חו־בה מצפונית לעצמו לתמוך בהן הואיל והאמו את דעותיו. בחשבון האחרון נמצאו המימסדים הדתיים חזקים יותר מבן-גוריון. הם הרכינו ראש מתוך גמישות, אך לא עד כדי לדחוק את השיקולים ההלכ־תיים בתהליך המרשם האזרחי. ה־פראגמטיות הכתיבה לב"ג את כניי־עתו".

באותו עניין מובא קטע מנאומו של ב"ג, בו אמר, שאם יבואו מיל־יון יהודים אורתודוקסים לישראל ויחליטו לבסס את החוק הישראלי על-פי ההלכה, יעשה כל מה שכתוב בשולחן-ערוך, כי תוספת מיליון יהו־דים חשובה בעיניו יותר מכול. לר־בות חופש מצפון ודת.

בפרק זה הבליט המחבר את ה־נקודות העיקריות בהרצאה תמצי־תית.

הספר בכללו, על רצינו עמוריו, דן בנושאים המרכזיים של המדינה ובחלקו הרב של ב"ג בהכרעות. ה־חומר הרב שריכז בספר הוא בחינת מועט המחזיק את המרובה בנושאים. הקורא מקבל סקירה והערכה לעמ־דתו בשאלות חוץ ובטחון, בבעייה הערבית, ביחס בין המדינה לציו־נות ובמשבר בינו לבין מפלגתו. בעניינים אקטואליים עד היום. ה־פרקים אינם שווים ברמתם, אך בכללם משקפים את תכונות-ההנה־גה של ב"ג, שעקרונות וחכמה מע־שית, אופי עז וכח-הכרעה עשאוהו דמות ראשונה במעלה במדינת ישר־אל.

מגילה וביאורה

מאת י. אד

ד"ר גבריאל חיים כהן, פרסם ב־ימים אלה, בהוצאת האגף הדתי ב־משרד החינוך והתרבות, את העוב־דות „מגילת קהלת", במסגרת סדרת חוברות, עיונים בחמש מגילות ש־הוצגנה על ידי האגף לחינוך דתי, כחומר עזר למורה. לפי שעה ראו אור בדפוס שתי חוברות מתוך ה־סדרה, עיונים במגילת אסתר, ועיו־נים במגילת רות.

הענין בחמש המגילות שייך ל־לימוד תנ"ך, אך ההתעניינות ב־לימוד המגילות גדולה במיוחד משום שהן נקראות בבית הכנסת בשלוש הרגלים, בפורים ו„במועד" של תש־עה באב.

הרבה פירושים נכתבו על חמש ה־מגילות ומאמרים רבים עוסקים ב־כתוב בהן. חוברת זו עוסקת בעיק־ר בנושאים הכלליים הקשורים למגילה העומדים מעבר לחילוקי-הדעות על פירושם של פסוקים בודדים שבין מפרשי המגילה. המחבר מתרכז ב־בירור נושאים בקהלת. עם זאת, מגי־לת קהלת דורשת בירור פרשני בקף הכתובים שונים אף ניתנים להתפרש בדרכים שונות. הבאת פסוקים מ־קהלת לצורך מסיים מתגוית בדרך פירושו. לכן הובאו לכל עיון ועיון, ראיות רבות מן הכתובים במגילה, מהם פסוקים שפירושם חד משמעי, ומהם פסוקים שמשמעותם שנויה ב־מחלוקת.

המחבר הסתמך בעיונו על הפר־שנות הקלסית והחדשה תוך צירוף דברי חז"ל שלוקטו במדרשים. ה־בעיות המעסיקות את הקורא המו־דרני של המגילה, כגון הסתירות ש־בספר והיחס המיוחד לאלקים המת־גלה במגילה — העסיקו ברובן גם את קדמונינו והם מצאו פתרונות מקוריים המבוססים על רגישות רבה לדרכי ההבעה של הכתובים.

לחוברת צורפו כנספחים, חלק מ־דבריהם של הוגי דעות יהודיים בני דורנו, על מגילת קהלת. אחד הוא הרב ד"ר יוסף קרליבך ז"ל ואחד הוא פרופ' אשר נהר. שניהם חודרים, כל אחד בדרכו, לעומקה של המגי־לה תוך ראיה מקורית של יהודה. דבריהם של שני הוגי דעות אלה נתפרסמו עד כה בלועזית וכאן נפגש הקורא העברי עם הגותם.

החוברת מחולקת לעיונים בנוש־אים. עיון א' עוסק בשם קהלת ו־משמעו. ההזהות בין קהלת ובין שלמה והמקורות על מחבר המגילה. עיון ב' עוסק באוצר הלשוני של קהלת ובאמצעים הספרותיים שבו, שניהם נותנים ביטוי מוחשי לעולם הרעיוני של הספר. עיון ג' עוסק במלה „הבל" שהיא מלה מפתח ל־הבנת המגילה וניתנת להתפרש ב־דרכים שונות. עיון ד' עוסק במבנה הפנימי של המגילה תוך כדי דיון באופיה ובסדר הרעיונות שלה. עיון ה' עוסק בסתירות השונות במגילה. עיון ו' דן בפנים הרבות של היחס לאלקים מצד קהלת. עיון ז' בדרך הטובה לאדם, בדרך החכמה, השמ־חה והעמל. עיון ח' דן במקום ש־מגילת קהלת תופסת בספרי המקרא. המחבר העמיק לחקור, לעיין, ו־העלה בפנינו פירוש מודרני לקהלת.

„הציונות הדתית" — קובץ מאמרים

מהי תורת הציונות הדתית; מאלו מקורות שואבת היא את כוחה? נסיון לענות על שאלות אלו בצורה מקיפה נעשה כעת בקובץ מאמרים שיצא לאור מטעם המחלקה לחינוך ולתרבות תורניים בגולה של ההסתדרות הציונית העולמית. העורך ר' יוסף תירוש, שנהירין לו שבילי דתורה זו. ליקט ונפה עשרים ושלושה מאמרים המקיפים צדדים רבים בציונות הדתית החל מן המישור הפילוסופי-רעיוני ועד לבעיות של הגשמת משנה זו.

במאמרים קשת רחבה ומגוונת של נושאים ושיטות, אולם מבחינת המבנה ניתן לחלק את החוברת לשלושה מדורים: מהותה ודרכה של הציונות הדתית; דת ומדינה; ה־מדינה והגולה.

המדור הראשון פותח בפני הקורא את המסכת האידיאולוגית של הציו־נות הדתית, במאמרו של יוסף תי־רוש. המחבר דן בצורה מקיפה ב־נושאים כגון הגדרה לאומית, אהדות ואהבת ישראל, הלשון, הרבנות ה־ראשית, גולה, גאולה וארץ ישראל. התנגדות הציונות הדתית לדרך ה־הסתגרות המאפיינית חלקים מתוך שלומי אמוני ישראל, באה לידי ביטוי במאמרו של מר מ. קרונה, וקריאה נלהבת לתחומים לארץ הקו־דש ליצור חיים יהודיים מקוריים, מושתתים לא רק על שורת הדין אלא על „ועשית הישר והטוב", במאמרו של הרב ישעיה שפירא ז"ל. בין השאר ניתן גם מקומה של השואה כחוליה בשרשרת היסטורית המובילה לימות המשיח, מאת הרב שמחה בונים אורבך. נוסף על ה־אמור ימצא הקורא מאמרים יסודיים מפרי עטם של ישעיהו ברנשטיין, הרב י. גיטבבוים, הרב מאיר בר־אילן ומשה שפירא.

במדור השני משותף הקורא לבע־יות בשטח דת ומדינה בהן נאבקים אנו באופן מעשי. חלק ניכר של המדור מוקדש לבעיה של דו־קיום בין אזרחים שומרי מצוות לאלו שאינם שומרי מצוות, ומאבקו של הציבור הדתי לייצור מדינה בעלת תוכן וצורה יהודית של תהליך הולך וגובר של חילוניות. למסרה זו בחר העורך מאמרים מאת ד"ר זרח ור־הפטיג, שר הדתות הקודם בממשלת ישראל; הרב שלמה גורן, הרב ה־ראשי לישראל; הרב מ. צ. נריה ראש ישיבות בני-עקיבא ועוד. יש לציין בין היתר את מאמרו של ד"ר זרח ורהפטיג, הדן בחולשתו של הציבור הלא דתי להציע כל תח־ליף לכהונתה של היהדות השרשית, מצב המטיל בהכרח אחריות מיוחדת על היהדות הדתית. יש במאמרים של הרב צבי יהודה קוק ומר יוסף גולדשמידט משום מענה להתלבטו־יות ולספקות שהתעוררו בעקבות מלחמת יום הכיפורים, על אף ש־נכתבו קודם לכן. הם רואים את גאולת ישראל כתהליך ממושך, ה־מתקדם משלב אל שלב כשלכל שלב ייסוריו וקשייו המיוחדים לו.

הקובץ מסיים במדור המוקדש לנושא שהוא למעשה עיקר מטרת הציונות הדתית, ואשר לפי תורה זו לא תיתכן ציונות ואף לא קיום הדת כהלכה.

העליה. במאמר שהאקטואליות שבו לא פגה עד היום הזה, יוצא ש. ז. שרגאי בקריאה לשומרי תורה, לא לחזור על השגיאה ההיסטורית של ימי שיבת ציון, בהם לא ראה העם את העליה לארץ ישראל כמצ־ווה שהזמן גרמה. משה אונה ז"ל ש. ז. כהנא סוגרים את חוברת המאמרים הדנים ביהדות הגולה.

השתתף בעריכה נחמן כהנא.

בקובץ רוכז פרי מחשבותיהם של מחברים מטובי ההוגים של הציונות הדתית, ההופך את ש"ע עמודים לאוצר רעיוני-פילוסופי-דתי.

נ. בן-יחזקאל

„תולדות הפילוסופיה החדשה"

מאת מ. א. סולה

הספר „תולדות הפילוסופיה החד־שה מתקופת ההשכלה עד עמנואל קאנט" מאת שמואל הוגו ברגמן (הוצ' מוסד ביאליק, 208 עמ') הוא הכרך השני בסדר של תולדות ה־פילוסופיה החדשה מאת המחבר ה־ישיש, שחגג לפני זמן קצר את יום הולדתו התשעים. הספר מתחיל את דיונו בפילוסופיה של רוסו בכאן עובר למשנת ההוגים של תקופת ההשכלה (לסינג, מנדלסון, האמאן), מקדיש פרק מיוחד להרדר ומגיע ל־משנת עמנואל קאנט. הפרק האחרון מוקדש להגיית מקאנט וגיטה. העיסוק בהגותם של המשוררים לסינג, הרדר וגיטה במסגרת תולדות הפילוסופיה הוא חידוש בספרים מסוג זה. אמנם

(סוף בעמוד 7)

הדים

הווי יהודי באנגליה

„העגונה" מאת חיים גראדה, תורגם מאידיש על ידי קורט לוויאגם, ניו יורק, הוצאת מווייר-בובס בע"מ, 365 עמ' 6.95 דולר.

מאת משה אפרת

חיים גראדה משורר וסופר אידי שחי באמריקה. יליד וילנה בשנת 1910 ששמו מוכר לקוראי אידיש בכל העולם, משיריו כגון „מוסרניקעס" וממאמריו הרבים על עמודי ה„טאג" אינו מוכר לקוראי אנגלית. יש לו מעריצים רבים, ביניהם אלי ויזל למשל, הטוען שגראדה נמנה על גדולי הסופרים באידיש וייתכן שהוא הגדול בהם. על כל פנים הכל מודים שהוא האוטנטי ביותר ביניהם.

הוא פירסם עד כה כחמשה־עשר ספרים, בשירה ובפרוזה והמיוחד בהם שכולם מתארים עולם שאינו קיים עוד. נושאי הישיבות של סלובודקה ושל נאוואראדוק בהן היו ועלו ה־„מוסרניקי"ים חדורי טוהר ואמת פנימית. יחד עם זה נמנים על נושאי חיים גראדה החיים וה־מוות בגיטו, הטבח המאורגן ב־מחנות ההשמדה שהפכו לבתי חרושת למוות וגם שאריות ה־פליטה שהחזיקה כעמד משום מה חוזרה לערים הרוסות שקיבלו אותה כאיבה גלויה.

גראדה כתב באיזה שהוא מקום משפט עמוק שכל אחד מאתנו חייב לזכור כסיסמה ממש:

— בדיוק כפי שהעם היהודי קיפח שליש מבניו, כך קיפח כל יהודי שליש אחד ממהותו הנפשית, הפנימית...

נובע מזה שאף אחד מבני דור זה לא יהיה לעולם שלם וגם שכהתנו של אף אחד מאתנו לא תהיה שלימה. חלק אחד חסר מכל אחד מאתנו. כל אחד מאתנו יהיה במובן מסויים באבל, לנצח — כתב אלי ויזל וזה חל גם על יצירות חיים גראדה.

— לעתים יקרה — כותב מתרגמו של גראדה לאנגלית קורט לוויאגם במבוא לספר — שסופר ייקרא כדי להוות כשקל נגד למאורעות מסויימים של ה־היסטוריה. — דכיונו היוצר של הסופר נתבקש לפענח — במובן המיטאפורי, את מעשי ההיסטו־ריה. אם ההיסטוריה לובשת צו־רת רוצח, חייב הסופר להחיות את המתים.

כל יצירה ספרותית באה לתקן מעוות לשהו או אי-צדק. במק־רה של העם היהודי בדורנו הוא בא להזכיר לרוצח את פשעיו, להחיות את זכרונו של המסתכל האדיש. לבנות מחדש קהילות שנהרגו ושכושן הועלה באש. מה שליאון יוריס עשה לוהראשה ב־רומן הגדול שלו „מילא 18" מה שאלי ויזל עשה בכתביו למען עיר מולדתו סיגט, זאת בדיוק עושה גראדה למען עיר מולדתו — וילנה. מה שלא יהיה נושא סיפורו, על אילו מנסיונותיו שלא יספר הוא יחזור תמיד למקום זה, בו ניטעו שורשיו, וילנה, ירושלים דליטא. שכונתה בשם נדיר ומיוחד זה בשל יהדותה השורשית העמוקה.

כמעט ואין צורך לומר שגב עלילת הרומן זה בו אנו דנים „העגונה" — הנקראת כך גם בתרגומו האנגלי — מתפתחת ומתרחשת בוילנה. הזמן — כ־חמש עשרה שנה אחר המלחמה העולמית הראשונה, היינו פרק זמן בו עמדה להפתח תקופת התליין.

הדמות המרכזית של הרומאן היא מרל, צעירה שבעלה לא שב מן המלחמה העולמית הראשונה. נמסר שהוא נעדר בפעולה צב־אית בחזית. מרל היא עגונה. בשאלה התשובות הרבות מגלים רק שתיים הבנה לגבי המצב הקשה בו נתונה העגונה.

מרל מצפה שנים, ובעצה שהיא מחליטה להינשא לאיש, הרי נת־קלת בהתנגדותו הנמרצת של ר' לוי הורוויץ בעל סמכות נרחבת בנושא הכאוב. המחלוקת מתפר־רדת בשעה שמויל פונה לר' דוד זלוור, הפחות מפורסם המוליש להתיר את נשואי מרל. מאז רוד־פים המאורעות זה את זה בקצב מהיר. הראשון הנענש הוא ר' דוד המוצא את עצמו מבודד, מותקף ונענש על אשר לא עזר לד־רוך בפסקים נודעים.

כל ההשתלשלות מתוארת ב־ריאליזם, ללא כל שמץ של סנ־טימנטליות. אנו עוקבים במתח אחר השנויים המהירים העוזים ברגשות ההמון; כיצד אהבה נהפכת לשנאה וגם בכוח הפוך. ואת ללא כל סיבה נראית לעין. שני היריבים הקוטביים של ה־סיפור. הם עומדים בשני מתנות הם מעריצים איש את רעהו. גראדה אינו מוציא פסק דין מי צדק ומי שגה. הוא שופט את ההמון ולא את מנהיגיו הד־רוחניים. הקורא אף הוא של המחבר לגבי שני גיבוריו. הם עקביים, כנים ואמיצים. הם מאמינים בבדקת עמדתם ומשוכנעים שהם פועלים לשם שמים.

בראה גם הקורא הלא יהודי יעמוד על כשמצותם המלאה של הטיפוסים, אם כי עולמם של גיבורים אלה סגור ומסוגר כלפי חוץ. מתאמתת כאן האימרה ה־ישנה שיצירה ככל שהיא לאור־מית יותר, נעשית כלל-אנושית יותר ומובנת גם לקוראים שאינם בבני עמנו.

„ערוגת הבושם"

גת הבשם; קובץ לזכרו ר־ יצירותיו של הרב בנימין כהן בעריכת הרב משה כהן ש־ אברהם הדר, בהוצאת מרכז קהילתי-דתי „שאולי", 360 דף 109 אשדוד.

ד"ר אליעזר בשן

כארבע שנים, נפטר בתאר־כים, הרב בנימין כהן שאולא, דגול, תלמיד חכם וחוקר, איש ומוסר שישלב חיי תורה ר־ למרות גילו הצעיר, בן כ"ח מותו, השאיר אחריו מורשת ספרותית נכבדה שחלקה ור בקובץ שיצא לאור בימים במאמצים של אביו, ובשיתוף עם ידידיו ומוקירו הרבים.

ה, שלמד בישיבת כרם־ביבנה כ"א הוסמך לרבנות על־ידי תורה; למד משפטים באוני־ העברית בירושלים, ולאחר דעי היהדות ופילוסופיה ב־ סיטת בר-אילן. שימש מנהל ספר התיכון הדתי ביבנה.

ה הרחבה של ידיעותיו מת־ גם במגוון החומר המתפרסם הכולל מדורים אלה: א) ומחקריו של הרב בנימין ב) מחקרים תורניים לזכרו. יגות והערכות על אישיותו ת על תולדות חייו והישגיו. המחקרים לזכרו עוסקים ים שונים. החל בשירה, אג־ מחשבה ועד פרשנות התורה, הלכה.

ורין על חגי ישראל, המצוות ים הקשורים בהם, ניכרת ב־ במקורות על עניינו השונים, כולם מחקר על מצוות לד־ שנתב כעבודה סמינריונית ב־ למוד באוניברסיטת בר-אילן. שיגת בהבנה תלמודית וב־ ביקורתית מדעית.

שמוד לשיעורים בפרשיות אולים רעיונות מקוריים עם יאקטי, כשהמטרה היא הס־ קה הנצחיים והאנושיים של בצורה המובנת לכל.

עוסק במחשבת ישראל, וכין בבעיית מקומו של האדם ר־ לנושא זה בחן את עמדו של הרמב"ם, רבנו בחיי, ה־ מפראג, רמח"ל ואחרים.

ר' בנימין היה ער להשקפות ר־ התפתחויות חברתיות מודרניות, ר־ שאף למנוע קרע בין בין עולמה של היהדות. אחד הנושאים בתחום זה, הוא בעית השוויון בין האשה לאיש ביהדות.

בין המחקרים שנכתבו לעילוי נשמתו נזכיר שניים. הרב הראשי הרב עובדיה יוסף, שהוא גם נשיא המרכז הרוחני-קהילתי שאולי ב־אשדוד על שמו של המנוח, כותב על „דין כניסה למקום המקדש בזמן הזה". זהו פסק דין מנומק בו מוכיח המחבר לפי הפוסקים, ראשונים ר אחרונים, כי בזמן הזה אסור להי־כנס למקום המקדש, כולל כל שטח ההיכל העזרות וחז"ל, שאנו טמאי מתים וקדושת המקדש קיימת גם בחורבנו.

ראש המחלקה לתלמוד וריקאן ה־פאקולטה למדעי היהדות באוניבר־סיטת בר-אילן הפרופ' יצחק ד. גילת מפרסם מאמר בשם „לתוקפן של חרישה ומלאכות אחרות בשבי־עית" השאלה המוצגת: אם איסור חרישה בשנת שמיטה הוא מהתורה או מדרבנן. הדיון בנושא זה מוגבל לתקופת התנאים והאמוראים.

בין התעודות שפורסמו, יש ענין במכתביו של ר' בנימין.

ד לבן, שירים, ספרים וחד־ בני הנעורים ולילד, מאת ש. כרך י"ב לכתבי המשורר, לבה היא, תשל"ה, 143 עמ' מא לפילוסופיה, בעיות, מש־ ישות, מאת ד"ר מ. ז. סולה, קרית ספר, ירושלים — 320 עמ'.

נבפרם בדין עונש מות ים, מאת הרב משה ז. הלוי י, יו"ר על ידי הק־הירה צר התלמוד, רמת-גן.

---

14 כרכי

האנציקלופדיה התלמודית

שהופיעו עד עתה

מכילים למעלה מ-1000 ערכים-עיונים, עד את הי"ת, בכל שטחי ההלכה; ברכות ותפילות, זרעים ומועד, נשים ונזיקין, שופטים ומשפטים, ארץ ישראל והמקדש, טומאה וטהרה איסור והיתר תקנות ומנהגים (כרכים ט"ו—ט"ז בהכנה לדפוס).

מחיר כל כרך -.38 ל"י

ניתן להחליף כרך א' הישן במהדורה חדשה ומושלמת — עם 10 עמודים חדשים, במחיר —.18 ל"י.

רק אצל:

האנציקלופדיה התלמודית, בית-וגן, ירושלים

מכירה ראשית לאזור:

חיים גיבלר, רחוב בילו A 4 תל-אביב.

מוסד הרב קוק

מוסד הרב קוק

ת. ד. 642 ירושלים

ספרים חדשים

תורות בעל התולדות

דרשות רב יעקב יוסף מפולנאה (זצ"ל). לפי נושאי יסוד. מבוארים בליווי מבוא, ציוני מקורות והערות על-ידי ד"ר גדליה נגאל.

המחיר: —.15 ל"י

רבי יעקב עמדין

האיש ומשנתו.

מאת אברהם ביק (שאולי).

המחיר: —.18 ל"י

משרד ההפצה: תל-אביב, רח' אלנבי 87, טל. 615036

هكذا من الأصل

הוותיקן מבדיל מחדש בין יהודים למדינת ישראל

מאת ד"ר י. נפתלי

הסינוד האחרון של הכנסיה הקאתולית שהסתיים ברומי לפני כחודש ימים, לא הכניס שינויים אירגוניים ויתר אי תלות של הכנסיות הארציות מהוותיקן כפי שדרשו זאת בעיקר הקארדינלים מהארצות המשוחררות באסיה ובאפריקה. מאידך, סוכם על הקמת „ועדה למגע היחסים עם היהדות", שתהיה גוף נבדל. החלטה זו שמה קץ לשמועות שועדה זו תהיה קשורה במזכירות ה„ועדה ליחסים עם לא נוצרים", הכוללת גם את האיסלאם, כי נקבעה ועדה מיוחדת לעניני האיסלאם.

בכל הסיכומים מדובר אך ורק על יהדות ואין זכר לישראל. מכאן ה־ הדגשה המחודשת של הסינוד ה־ קאתולי על ההבחנה בין יהדות לבין מדינת ישראל וכי התקרבות נוספת ליהדות, אין פירושה התקרבות גם למדינת ישראל.

הערבים עולים לרגל לרומי

בשנה האחרונה עלו אל האפיפיור לרומי נשיאים וראשי מדינות של עמי ערב מאפריקה ומאסיה לבקש עזרתו בעניני ישראל ובעיקר מה ש־ נוגע לעתידה של העיר ירושלים.

בל נשכח, שהוותיקן הידוע בגי־ שתו הריאלית לבעיות העולם, היה מהראשונים לתמוך אחרי מלחמת ה־ עולם השניה בתנועת השיחרור במו־ שבות רבות שנלחמו בעד עצמאות ארצותיהן. הוותיקן הבין לרוח הזמן וכשהכיר שהקולוניאליזם עברה שע־ תו עליו, הרי במקום לתמוך בו כמ־ קודם פנה לו עורף והעדיף להושיט את עזרתו לתנועות השיחרור כדי שלא לטעון אחרי כן נגדו שתמך ב־ קולוניאליזם.

למעשה הצליח בכך בעשור הרב שעבר. הקונגריגאציות של המיסיו־ נרים בארצות המשוחררות פועלים במלוא התנופה למרות המשטרים ה־ סוציאליסטיים שהוקמו בהרבה אר־ צות עצמאיות באפריקה ובאסיה. ה־ כנסיה הקאתולית עושה שם חיל, מס־ פר בתי הספר של הקאתולים הול־ כים ומתרבים והמיסיונרים מצליחים להכניס רבים תחת כנפי הכנסיה — ללא מפריע.

כדי לעודד את הנאמנים בארצות שזכו לעצמאותן, מינה האפיפיור קרדינאלים הנמנים מבין יוצאי הארצות האלה. מינויים אלה העלו את קרנה של הכנסיה הרומית בעיני העמים האלה.

יחסי ההבנה שהוקמו בין הוותיקן לבין הארצות המשוחררות מחד ועמ־ דתו לציונות ולמדינת ישראל מאידך — גרמו לכך שראשי עמים בארצות ערב וביבשת אפריקה פונים לעז־ רת האפיפיור. מה עוד, שגם הוותי־ קן קבע לפני כשתים עשרה שנה הבחנה ברורה בין עמדת הווא־ תיקן ליהדות מחד ולמדינת ישראל מאידך, לכן ריבוי המשלחות מטעם עמי ערב וארצות אפרו־אסיה התו־ מכות בערבים — תואם את הקו המפורש הזה.

הזאת גם אחרי, שהוותיקן חדל מ־ להיות מעצמה יבשתית, כי ה־ ארצות הקאתוליות הגובלות עם הים הזה: צרפת, איטליה וספרד אשר היזקו את מעמדן במזרח הקרוב מאות בשנים בעזרת מסדרות כדקה החסד — ירדו מגדולתן. האמריקאים והרוסים המתחרים כיום על השפעה במזרח התיכון — אינם קאתולים. בכל זאת עלתה קרן הכנסיה הרומית בעיני האפרו־אסיאתיים, בפרט כשהיא מש־ קיפה ככוכב צומח בארצות הא־ לה. ביקוריו של האפיפיור בארצות המזרח הקרוב והרחוק ובאפריקה, השתתפות משלחת חשובה מהוותיקן בועידה המוסלמית העולמית האח־ רונה בלאהור, בירת פקיסטאן — כל אלה הפכו את רומי למקום עליה ל־ רגל לאפיפיור ולבקש את עזרתו תוך תקוה לערער מחדש את שבאה רומי —ירושלים.

יצויין, עם פירסום ההודעה על כי־ נון „ועדה לעניני האיסלאם" עם סיום הסינוד הקאתולי האחרון מלפני כ־ חודש ימים, יומיים אחרי כן יצאה משלחת חשובה, תשעה חכמי דת מוסלימים מסעודיה לרומי ובראשם שר המשפטים הסעודי השייך מוחמד אל הרקאן לדון עם האפיפיור בעני־ נים דתיים ועל תרומת הנצרות וה־ איסלאם לשלום העולם. נוסיף לכך, הוותיקן קשר קשרים מיוחדים עם פייסל מלך סעודיה. משלחת חשובה מהוותיקן שהתה לפני כמה חודשים בסעודיה וביקורה עם המלך פייסל הובטח לו, שיקבל אישור להקים מס־ גד מפואר ברומי בלב נצרות העולם, דבר שראשי האיסלאם השתדלו לה־ שיג זאת משנים רבות ולא הצליחו.

ההבחנה בין יהדות לישראל

כשנבחר הקרדינאל רונקאלי כא־ פיפיור יוחנן הכ"ג, הפתיע לא רק את הקאתולים, אלא את העולם כולו בתכניותיו החדשות הן ביחסי ה־ כנסיה הרומית לגבי שאר הדתות והן בעמדתה כלפי השלום.

הוא נבחר כאפיפיור של אין ברי־ רה, מכיון שהיו מאבקים בין מוע־ מדים חזקים שייצגו מגמות בתוך ה־ כנסיה הרומית, נבחר רונקאלי הזקן כאיש הפשרה והיו בחירות בלי מנצ־ חים ובלי מנוצחים. אלא, שתוך זמן קצר נתגלה כאיש יוזמה בתוכניותיו הנועזות, שהקנו לו שם בעולם. ה־ היסטוריון היהודי הצרפתי ז"ל אי־ זאק יודע לספר, כי בעת קבלת פנים למשלחת יהודים, אמר להם האפי־ פיור: אני יוסף אחיכם.

הוותיקן שנים, שהוקם על ידי הא־ פיפיור יוחנן הכ"ג במטרה לשפר את היחסים בין הקאתולים לבין בני הדתות אחרות, נמתיים אחרי מותו ולפני כתשע שנים נתקבל המיסמך היהודי בוותיקן — אחד המיסמכים החשובים ביותר ביחסים שבין ה־ כנסיה הרומית לבין היהודים. מיסמך זה הוכן על ידי הקרדינאל ביא ממו־ צא גרמני, ראש המזכירות לדתות אחרות בוותיקן. היו כאלה שראו בגישה בכך, כתפקיד חשוב כזה של התקרבות הכנסיה ליהודים נמל בגר־ מני ולו של גרמני ואילו אחרים הוכיחו את ההיפך מזה — האפיפיור, רצה בזה גם לקרב את הגרמנים ליהודים, כי לדעתו התקרבות כזו רצויה והיא לטובתם של היהודים. בכל אופן, המיסמך היהודי עורר בזמנו קדחת רוח אצל הריפורמים והוגים אחרים ביהדות ארצות הברית. הקונגרס ה־ יהודי העולמי רצה לשלוח משקיף לועידה האקומנית הזאת, כמו ש־ עשו דתות אחרות, אבל הגאון הרב י. ד. סולוביצ'יק התנגד בתוקף ל־ השתתפות משלחת יהודית בועדה.

אחרי מותו של האפיפיור ובחירתו של פאולוס הששי במקומו, היתה יד השמרנים על העליונה בוותיקן. גם הערבים התערבו בדבר זה. המיסמך היהודי נתקבל אחרי דחיות רבות ובין השאר נאמר בו: „אל ישיף איש מפי הדוכן דברים העלולים להביא שנאה או בוז נגד היהודים בלב הנו־ צרים, לעולם אל יוצג העם היהודי כעם מקולל או רוצח האל, כל בני האדם ובמיוחד הנוצרים, חייבים ל־ הימנע מכל אפליה או הטרדה בגלל גזע, צבע או עור, אמונה או דרכי חיים אחרים. הקאתולים צריכים לנ־ הוג בצורה נאה בין העמים ולהיות בשלום עם כל בני האדם". הוחלט למחוק מתפילות של הקאתולים את „פרפידי יודאיסי" (היהודי הרמאי).

כאמור, קבלו יהודים רבים, במיו־ חד בארצות הברית את המיסמך הזה בשביעות רצון. תגובת הרבנים ה־ ראשיים בארץ היתה מסוייגת. מאידך סברו ציונים בעולם ובארץ, כי ה־ מיסמך הזה הוא פתיחת פתח להכרת הוותיקן במדינת ישראל, בפרט כש־ הערבים הקימו את רעש כי זהו נצחון פוליטי יהודי בוותיקן. אולם, כידוע המיסמך היהודי של הוותיקן לא ה־ ביא לידי שינוי בעמדתו כלפי מדי־ נת ישראל. ברומי מצאו לנכון להד־ גיש, שאין כל קשר ביחס שבין קא־ תולים לבין יהודים בנוגע לעמדתם כלפי ישראל.

הסינוד האחרון של הכנסיה הרומית שנסתיים לפני כחודש ימים הכניס אי אלו שינויים ביחסים שבין הכנסיה לבין שאר הדתות המונותיאיסטיות הגדולות. הוקמה „ועדה ליחסים עם היהודים", כגוף נבדל הצמוד למז־ כירות אחדות הנצרות באמר כי האב הקדוש כונן אותה לשם טיפוח ועי־ דוד היחסים הדתיים בין יהודים ל־ בין קאתולים. ועדה זו תוטפל ברוח ההכרזה מאוקטובר 1965, הינו — ההכרזה הידועה במיסמך היהודי. ה־ ועדה תעמיק חקר בעיקרי האמונה הנוצרית, תוך נאמנות אל העקרונות האכזרים המוגדרים במועצת הוותיקן שנים, בעיקר — חיסול משפטים קדומים נגד יהודים וביטול הרעיון של רצח האל מהאמונה הקאתולית.

ההודעה הרשמית בוותיקן מדגי־ שה, כי מינוי הועדה הזאת היא תו־ צאה מפיתוח היחסים בין הכנסיה ל־ בין היהדות „בביקור השיוני" והמוכרה גם את התשובה של השתתפות קא־ תולים באירגונים מקומיים של הצער־ דות לידידות יהודית—נוצרית.

אלא, שהדבר הבולט ביותר בהו־ דעת הוותיקן אחרי הסינוד הוא — ההדגשה המיוחדת על יחסים עם היהדות, טיפוח יחסים קאתולים־יהו־ דיים בקנה מדה עולמי, והציונות בינלאומית איננה מוזכרת בכלל את ישראל, ירושלים. כלומר — בדעת הוותיקן לקיים יחסים עם היהדות העולמית הצומחים מהמורשת המשו־ תפת — התנ"ך, אבל גם רמז ברור, שאין בדעת הוותיקן לשנות עמדתו לגבי מדינת ישראל.

ההתקרבות לאיסלאם ולגוש המזרח

בד בבד עם פירסום ההודעה על ה־ קמת ועדה ליחסים עם היהדות, פור־ סמה גם הודעה בוותיקן על הקמת „ועדה לעניני האיסלאם", שתהיה צמודה למזכירות לענינים לא נוצ־ ריים, שכבר יש בה לשכה לעניני האיסלאם. הודעות אלה מוכיחות כבי־ כול על איזון ביחסים של הוותיקן עם שתי הדתות המונותיאיסטיות הג־ דולות.

אולם, טועים טעות חמורה אלה החושבים ככה. ראוי להזכיר: כאשר פורסם המיסמך היהודי לפני כתשע שנים הודגש במפורש שלהתקרבות הכנסיה לדת היהודים אין כל קשר עם מדינת ישראל. לא כן לגבי האיס־ לאם, לא נאמר אז, שלהתקרבות הכנסיה לאיסלאם אין כל השפעה לעמדת הוותיקן לגבי הארצות ה־ מוסלימיות. להיפך, ידוע שמספר ה־ נציגויות של ארצות ערב גדל פי שנים, מה שאין כן לגבי ישראל. למרות ההשתדלויות הרבות מצדנו, טרם הואיל הוותיקן על הכ־ רה במדינת ישראל וחליפת נציגויות בינו לבין ישראל.

אם כן יהדות העולם לחוד ומדינת ישראל לחוד בעיני הוותיקן. בפרט כשהוותיקן לא התייחס מעולם באהדה לציונות. רבים הם הנוהגים שאף רו־ אים עד היום בתקומת מדינת ישראל נצחון ירושלים על רומי. מה עוד כ־ שהאינטרס של הוותיקן הוא להיות ביחסים טובים עם הערבים, לפי ש־ עושים זאת רוב ארצות מערב אי־ רופה. חילופי המשלחות של הוותיקן לארצות ערב והעליה לרגל מהן ל־ רומי — מעידות על הידוק הקשרים בין הערבים לבין האפיפיור. הדברים נעשים בגלוי ואין מבחינים במיוחד הן יחסים עם האיסלאם לבין אר־ צות ערב.

מאידך, עדים אנו להידוק הקשרים בין הוותיקן לבין רוסיה וארצות גוש המזרח ודבר זה איננו גם כן לטובתנו. התחיל בכך האפיפיור יוח־ נן הכ"ג באנציקליקה שלו בשם „שלום עלי אדמות", שהביאה לידי שינוי ערכין יסודי בעמדת הקאתו־ לים והכנסיה הרומית לגבי רוסיה הסובייטית. עד אז הטילו האפיפיו־ רים חרם על רוסיה הקומוניסטית, אבל לא על רוסיה כארץ. בא האפי־ פיור יוחנן וקבע, כי תנועות היס־ טוריות יכולות להתפתח במסגרת ה־ היסטורית, ניתן להיות בשלום גם עם רוסיה הסובייטית ויש להתיר לק־ ראת כך. בדרך זו ממשיך גם האפי־ פיור השמרני פאולוס הששי.

נזכיר בקיצור: בעת מלחמת ה־ עולם השניה, כאשר התחזקה ההת־ נגדות של הרוסים בסטאלינגראד, היו מודאגים בוותיקן מנצחון הרו־ סים, שיביא להתפשטות הקומוניזם והרס הכנסיה בעולם. חידושו של יו־ חנן הכ"ג הוא בכך, שלא כקודמו פיוס השנים־עשר, הוא האמין שני־ תן לחיות בשלום עם רוסיה הקומו־ ניסטית, בפרט כשהעולם מפולג לשני גושים, המזרח והמערב ופילוג זה עלול להמיט שואה על העולם. מאז חלה התקרבות בין רוסיה לבין ה־ כנסיה הרומית ולפני למעלה מעשר שנים ביקר חתנו של כרושצ'וב ב־ וותיקן ונתקבל בכבוד רב על ידי האפיפיור.

אלא, שזמן כהונתו כאפיפיור של יוחנן הכ"ג היה קצר, לכן לא היה המשך מעשי מצדו בכיוון זה. ממלא מקומו פאולוס הששי המשיך בדר־ כו ונקט גם בצעדים מעשיים למי־ מוש הרעיון הזה.

ידוע, שהאפיפיור הודיע לאחרונה, כי שיחרר את הקרדינאל מינדשנטי מראשות הכנסיה בהונגריה וזאת ל־ מרות הודעתו של הקרדינאל הזקן שאיננו מתפטר מתפקידו. הוא מפרסם זאת בזכרונותיו במערב גרמניה, שם הוא עורך גלות אחרי שהתחבא שנים רבות בשגרירות של ארצות הברית בבודאפשט, למרות הבטחתו שישתוק ולא יפרסם דברים שאינם נעימים ל־ שליטי הונגריה, כתמורה להשתד־ לות האפיפיור לתת למינדשנטי לעזוב את הונגריה.

בעקבות ההתקרבות לגוש המזרח ערך הקרדינאל אגוסטינו קאסארולי, מזכיר בוותיקן של המועצה לעני־ נים פומביים לפני כשנה ביקור רש־ מי של חמשה ימים בורשה ונפגש שם עם שר החוץ סטפאן אולשובסקי במטרה לשפר היחסים בין הכנסיה המייצגת בארץ הזאת כוח רב לבין המשטר המשלים עם קיומה של ה־ כנסיה. בעת המרד שפרץ בפולין לפני קרוב לשלוש שנים בשצ'צין ובסביבה, בקשה הממשלה את עזרת הכנסיה להשתיק את המורדים. בפולין הקומוניסטית עם אוכלוסיה של כ־ שלושים וחמשה מיליון נפש,—למע־ לה משלושים מיליון נטבלו וכעשרים וחמשה מיליון מקיימים את הדת הקאתולית בגלוי. שמונה עשרה אלף כומרים לבושים בלבוש המקובל ב־ כנסיה.

הכנסיה הקאתולית בארץ הזאת היא הכעין ללאומיות נגד רוסיה האורתודוכסית או האתאיסטית. מ־ שום כך יש שם לראש הכנסיה הקר־ דינאל וישינסקי מעמד מיוחד והשל־ טונות מתחשבים בו ולא תמיד הי־ חסים משופרים בינו לבין המימשל והוא מתנגד, שהוותיקן ינהל משא ומתן עם המימשל מעל לראשו. מכי־ וון, שהוא מתקרב לגיל שבעים וחמש והמקובל יצטרך להגיש את התפטרו־ תו, מקווים שיחסלו בקרוב וניתן יהיה לסיים המרים עם ממשלת פולין, כי המועמדים במקומו הם יותר נוחים ופחות נוקשים.

האפיפיור פאולוס הששי אף על פי שהוא שמרני יש לו גישה גמישה ליחסים עם רוסיה וארצות גוש המז־ רח, כי הוא דיפלומאט במקצועו ו־ במשך שנים היה נונציוס אפוסטולי בארצות רבות. הוא גורס, כי מוטב להתקרב לגוש המזרח, שתהיה כנסיה מבוקרת על ידי הממשלה וקשורה עם רומי, במקום כנסיה במחתרת ובמ־ אבק השלטונות.

(סוף בעמוד 9)

ממראות הימים

חיילי צה"ל מפטרלים בירושלים העתיקה ביום הופעת ערפאת באו"ם

מפקד המפקדים

מאת יהודה עוריאלי

משהו מאווירת „הימים ההם", עם גילויים ומבצעים צבאיים שטרם פורסמו עד היום, כמו חיל־הים „הפרטי" שהקים דוד בן גוריון נגד הפלי"ם ונקרא האגף־הימי של וועדת הבטחון בישוב, ערב הקמת המדינה — זהו חלק „מימים עלי ימים", סיפורו של חיל־הים בחצי יובל שנים מאז הקמתו. ועוד שנה שלאחר מלחמת יום־הכיפורים, לקוחיה ועלילותיה.

הספר בעריכת שרה פרנקל יצא לאור בהוצאת מערכות־ים, ועיקרו שיח תשעת המפקדים של חיל־הים מיסודו, עד היום. מתוך 160 עמו־ דים, מוקדשים כשני שליש למלח־ מה האחרונה, שהצלתה את הדרוג הימית על גלים חדשים, מוהירים. דיוקנם של מפקדים ולוחמים וסי־ פורם האישי; מבצעים מיוחדים של יחידות שעשו את המלאכה הקשה שלא זכתה לפרסומים; תיאורים קר־ ביים וסקטים מזירת הקרבות ב־ שני הימים; המגע עם האויב, בל־ וזה שעות ארוכות של חרדה ורגעי סכנה, מול סערת סופת של רגשות בעקבות הנצחונות; הקרב הראשון של הסטי"ל הישראלי שגבר על ספינות הטילים הסוריות המצריות מתוצרת רוסית — ויישומם בלקוח העתיד.

הרבה נכתב על מלחמות ישראל. אבל, הפעם זה ממקור ראשון. כמו האנשים שהובילו את המערכה של חיל־הים, כל איש ותקופתו. מסביב לשולחן אחד הם התפקדו ברב־שיח בענין. כל איש, וסיפורו ופרקו ההיסטורי — משא נכבד בתהליך ההתעצבות של מדינת־ישראל, ה־ שוכנת לחופי־ים ארוכים.

חלקם, שמות של מפקדים, שמע־ סים זכרים. אחרים, עשו היסטו־ ריה בזכות עצמם ונרשמו בספר־ און הצבאי של תקומת המדינה. כמו אלוף (מיל.) יוחאי בן־נון, שהביא את המשחתות, אבל נתפרסם בזכות אומץ ליבו במבצע טיבוע אנית ה־ דגל המצרית „האמיר פארוק". אח־ רים גרשון זק ופול שולמן — מפקדי צי הצללים, שהסבו אניות בלי־ת וגרוטאות לספינות הגנה. אחריהם, שלמה שמיר ומוקה לימון, שפיקדו על הפריגטות. שמואל טנקוס, הת־ קדם בנפח האניות ובעוצמתן ופי־ קד על עידן המקהלות המצולות. שלמה אראל הקביל את סטילי שר־ בורג בנמל־חיפה ואברהם בוצר, מפקד על חיל־הים, במבצעי מלח־ מת ההתשה. יצד האלוף בנימין תלם כיום, שפיקד על חיל־הים במלחמת יום־הכיפורים ופתח התקופה החדשה של הישגים. עם כלים מודרניים, המובחרים מסוגם בעולם, מתוצרת הארץ.

ההתחלה

בסוף פברואר 1948 נקרא גרשון זק לבן־גוריון ז"ל שפיקד עליו לב־ נות אגף־ימי. לתמהונו, נתקל בסי־ רוב כאשר פנה לאנשי הקצונה מגות־ נבו בפלי"ם, שרצו ביקורה של זרוע ימית במסגרת הפלמ"ח. כבר אז גלתם „הזקן" כאריה על דגל הממלכתיות, עוד בטרם הוקמה ה־ מדינה: „...לך ועשה לך חיל־הים, אל תשאל ואל תדבר". רק כעבור חודש נתקבל גם המינוי מראש־ המטה־ההגנה ראש עירוני־היה. מפ־ קד הפלמ"ח, יגאל אלון קיבל הור־ אה וביצע, להעביר הכוח הימי ל־ אגף החדש. „בבית האדום" בת"א עוד התנהלו ויכוחים, כיון שב.ג. ביסס את הכח על אנשי הבריגדה ואילו וותיקי הים מהפלי"ם דרשו „זכויות". חוץ מהאניות, אורגנה גם יחידת נחיתה, שנקראה „יחידת יר־ תאי" ועליה הוטל להטביע את שתי האניות שהפגיזו בחוף תל־אביב.

פולה איימה באקדח

להטבעתן בים קדם בלבול של ה־ יבשה. המטכ"ל התנגד לפעולה. ה־ אנשים הרעבים למבצעים, שלחו את מפקדם לבן־גוריון לבקש אישורו. מספר זק: מצאתי את ב.ג. ישן בביתו. ובינתיים, נתתי הוראה ל־ צאת לים ולהכון לפעולה. רעייתו של ב.ג. פולה, אסרה להעיר את בעלה, שישן באותו לילה רק שעה אחת. „על גופי" אמרה, „אין מעי־ רים אותו" וכאשר נלחצה, שלפה אקדח, איימה ולא פירשה... וכך המתינו, עד שניתנה הפקודה, לבצע ההצלחה.

שנים רבות סבלו אנשי חיל־הים מקיפוח בכלים ובאנשים. הוזי הקופות שבמטכ"ל דנו בחיסולו של החיל הצעמאי, כיון שאין לו ערך סקטי, התקפי, בהשתלבות בעוצמת חיל־האויר והיבשה. גישה זו היא נחלת ההיסטוריה, אבל הדריכה את הקמת חיל־הים מראשיתו. מספר ה־ מפקד הראשון: היתה מרירות על המטכ"ל בקרב האנשים, שאין מוד שיבים את חיל־הים.

המפקד השני של חיל־הים היה שלה חדש מארה"ב. את פול שולמן הכיר ב.ג. בביקורו בשנת 1941 ב־ אקדמיה האמריקנית לקציני ים ו־ הפתע לפגוש שם יהודי. לימים, לא שכח אותו ראש ממשלת ישראל ההמינו, אחרי פעולות בצליה ב'. הוא הגיע למטה החיל, ששכן בבית מלון סאן־רמו בת"א. בחוקיו ראשון גילה מפי קצין המסה, יותר מאוחר אלוף־משנה סאמ"ק, שהאניות בים.

(סוף בעמוד 8)

הרב ר' בצלאל כהן ז"ל

(ליום הזכרון)

מאת הרב אביגדור ציפרשטיין

כשעתיד לראשונה שעה ש־ באתי לקרמנצ'וק ועודי רך בשנים, אני הייתי בן 13 ואילו בצלאל היה כבר „אן עלטערער בחור", שמו נישא על שפתי רבותיו, ו־ חבריו העריכו את גדולתו. שהי המדריגה הגבוהה ביותר שלה זכה, שכן רק בין כתלי הישיבה יכו־ לים לעמוד על מעלותיו ומעלו־ תיו של תלמיד חכם. בבית המד־ רש מעריכים ומכירים אדם לפי תורתו, מידותיו ומעשיו. שם ב־ ישיבה אין עולם הפוך, עליונים שמה עליונים, בית המדרש הוא הפוסק האחרון. שם אין סילופים ונימוקים צדדיים להגדיל אדם. לכן, אם ישיבת סלבודקה כבר פסקה עליו ש„גדול" היה, אין טעם ש־ נוסיף לו מהמאות. הוא היה המ־ יוחד שבחבורה, תלמידו החביב של ה„סבא" ז"ל, שלזכרו תאות נפש. בבצלאל מינסקר התגבינו ראשי ישיבות שרצו בו כחתן ל־ בנותיהם ובזה למסור לידיו הנה־ לת הישיבות מבין הגדולות והמ־ פורסמות בליטא של לפני השואה.

*

הרב בצלאל כהן היה „גדול בהוראה" ולמדנותו התאימה למו־ שגים הישיבתיים של „למדות". ולא רק „למדן" היה אלא גם „א מוסרניק" במובן החיובי ב־ יותר; כל הליכותיו היו בקודש, כי המוסר היה עבודה „שולחן ערוך — אורח־חיים" יום יומי. כל מחשבותיו ומעשיו, הן אלה שבין אדם למקום והן אלה שבין אדם לחברו, התאימו למסגרת תו־ רת המוסר.

למרות שמחצית שנותיו בילה ב„בית מאיר" בירושלים, גם שם היה חלקו ב„משכן בצלאל", שם שמע קול אלקים מדבר מתוך האש ומתוך החושך. הכיר הוא יפה ב־ עובדה שהיהודי מסוגל לשמוע את קול אלקים אפילו מתוך החושך. אפילו בשעה שהחושך מכסה ארץ וערפל לאומים לא מהסס משה לגשת לערפל מפני שגם שם נמצא אלקים.

*

על הפסוק „אחלקם ביעקב ו־ אפיצם בישראל", כותב רש"י: „אין לך עניים סופרים ומלמדי תינוקות אלא משמעון, כדי שיהיו נפוצים, ושבטו של לוי עשאו מחזר על הגרנות לתרומות ולמע־ שרות, נתן לו תפוצתו דרך כבוד". היות ואני מלמד תינוקות נעלבני מדברי רש"י. כיצד יוכן שלקיחת שק כדי להיות מחזר על הגרנות ולקבץ תרומות חשוב להתפרצה יותר מכובדת מהוראת תינוקות? כבוד עצמי. אני מקשה בזה: הקחת שק, ולחזור על הגרנות לבל את מתנות הכהונה וכו' ישיר או בלתי ישיר להשפיע בעל הגורן לתת בעין יפה ו הזו היא התפוצה בדרך כבוד ממלמדי תינוקות שבכובבים הזיים? —

אמנם כבוד גדול חוכות נתנו לו לכהן, כשהוא עומד ביהמ"ק ולוקח את שקו. שק

שקו של כהן? לא שק הוא. ריח ניחוח נודף ממנו כאשר יורד הכהן אל הגורן־ לחקלאי, איש האדמה את המלא ריח הנסכים והזיה־ רית, — כי מה שומע הכהן אלה משרתי עליון, בבית המ שירת הלוים, בכלי ובפה, ו המתודים וזריקת דמים לכפ־ אבל במפגש זה של הכהן האדמה, הוא רואה את עמל אדם, אלה שחרשו וזרעו וקצ דמעת הזורעים ורינת הקוצרי הגורן מתבשם מריח בית ה — וגם הוא נעשה קודש. ארונה היבוסי — כמו שב שלנו נבנה ב„בית גורן ה היבוסי". כך גם הופך הכהן את כל גורן לבית מקדש ומ ורינתו.

*

הכהן שלנו, ר' בצלאל גם הוא לקח את שקו לישנו הקלאות. שקו היה מלא ריח משמר בישיבת סלבודקה ומ תורה קרן ממנו; בשק מגבית הדורות, — מגבית הישיבות שלמנו מוסר. שק־ זה נטל על שכמו וירד ל לכל הקבוצים והמושבים כן יצטרפו אף הם למגבית אות כות, מגבית ישראל סבא, ב ישראל הנצחות. ואמנם זה הגדול ביותר שזכה בו.

שינויים חשובים בסדר הדין הפלילי

מאת יונה כהן

יו"ר ועדת החוקה, חוק ומשפט, ד"ר זרח ורהפטיג, הביא שורה של שינויים ושיפורים בסדר הדין הפלילי, הם אושרו בלי התנגדות. התיקונים נדונו בועדה בעקבות הצעות שהו בועדה בראשות השופט לנדו בנושא זה. ועדת החוקה הכניסה תיקונים מהותיים בהצעות ועדת השופטים.

התיקון הגדול מאפשר לכל בית־ משפט למנות סניגור לא רק לנאשם אלא גם בשלב מוקדם, כמשפט הת־ חלתי, לפני הגשת כתב אישום נגד החשוד או העצור. הדבר יסייע הן ל־ נאשם והן להבנת הענין בבית ה־ משפט. מינוי הסניגור יכול שייעשה לא רק לבקשת החשוד או העצור, או ביוזמת בית המשפט דווקא, אלא עפ"י בקשת התובע.

הוצאות ההגנה על המדינה

תיקון חשוב אחר קובע שלנאשם שאין בידו לשאת בהוצאות, תשא המדינה בהוצאותיהם ושכרם של עדי הנאשם ובהוצאות ההגנה בכללן.

בתיקון אחר נקבע שבאם יש חשש שהעצור חולה נפש, תימסר הודעה לקרוביו גם שלא לפי בקשתו של העצור.

ועדת החוקה לא כללה בחוק ה־ תקון, הכנסת סמכה את ידה על גישת הועדה, סעיף שירשה לבית משפט להפסיק דיון בקובלנה פר־ טית, ולחייב מינוי עורך־דין שיופיע בשם הקובל. יו"ר הועדה, ורהפטיג, הסביר שלילית. זכותו של קובל פרטי, עם כל הטירחה העלולה להי־ גרם לעתים לבית משפט, תהווה פרי־ צה חמורה בזכויות הפרט.

פסילת שופט — כיצד?

החוק המתוקן קובע שלא בפני שופט יחיד, אלא בפני שלושה שופ־ טים דווקא, יידון ערעור על החלטתו של שופט שלא יסכים לתביעת ה־ נאשם לפסול את עצמו. במקרה של ערעור על שופט מסויים כנ"ל, יופסק הדיון עד שיוכרע הערעור. אך אם יחליט השופט להמשיך בדיון ולא להמתין עד ההחלטה בערעור — עליו לרשום את הנימוקים להחלטתו זו.

תיקון חשוב, על סמך הנסיון, נותן אפשרות לבית משפט להמשיך ב־ בירור משפטו של מי שנמצא שהוא חולה נפש. לעתים הפסקת המשפט עלולה לגרום עוול לנאשם או ל־ משפחתו, כי נראים סימנים וסיכויים שהלה איננו אשם. הוועדה קבעה ש־ אם השופט מחליט, ביזמתו ולא לפי בקשת הסניגור, לברר משפטו של הנאשם שאינו כשיר לעמוד לדין, ירשום השופט את הנימוקים לפתו. תיקון חשוב אחר בתה הוא שבירור כזה יכול להיג בפסק דין של זיכוי, שאין חולה נפש. כשהשופט מוצא לזכות את הנאשם, יפסיק את רה. משהבריא החולה רשא לתבוע חידוש המשפט ושמי עדים מחדש.

ההמרה לגבי שינוי עדות

כיום, עד המשנה בבית משפ עדותו לגבי העדות שנתן בפני רשאים לתבעו לדין על עדות הממשלה הציעה להמיר ולאפ עצור את העד בו במקום. ו סירבה לקבל ההמרה כזו. סמכה את ידה על גישת הוע

הקלות למשפחות חיילים שנספו במערכה

יוזמה פרטית של חה"כ י. גו־ הניבה פרי הצעתו לתיקון משפחות חיילים שנספו ב תגמולים ושיקום, אושרה בכנ פית וללא התנגדות.

החוק מאפשר להורים שכו המשיך בעבודה גם לאחר הגי גיל הקיצבה, לחמש שנים ב ההנחה שהמשך שירותם יקלו עליהם מכעורת הורית באבד. חוק זה יחול משנות מקום עבודה. דבר זה יחול גם הורים, או אלמנה, של נפגע ב איבה.

יו"ר ועדת העבודה, הגב' אלמוזלינו, שהביאה את ה קריאה שניה ושלישית, הבי ערכה לח"כ בן מאיר על יוזמ

פיצוי לנאשם שנמצא זכאי

יוזמה פרטית אחרת שקיבל אישורה הסופי של הכנסת ה ח"כ יורם אריזר, שלפי הצע פרטית שלו יינתן פיצוי ל שאחרי כן הוכיח שהיה שלא כיום רשאי ביהמ"ש לפסוק על מעצר או מאסר ללא יס החוק חדש יינתן פיצוי גם ל

האם מהצפון תיפתח מלחמה

(סוף מעמוד 3)

אין לה היערכות כלכליים כלל. שממשלתה אינה מעוניינת בהישגי פי־ תוח, אלא בהישגים לאומניים. לכן לא תהסס ממשלת סוריה לסכן את כלכלתה ולבאות למלחמה. לא כן — כאמור — מצרים וירדן, שהי־ שובים כלכליים מהווים משקל ב־ הכנעותיהם המלחמתיים. אלא שיש־ ראל אין לה במה לשלם לסוריה תמורת השקט. התשלום האחרון ששילמו להם, היה החזרת קונייטרה. כל תשלום נוסף הוא בלתי אפשרי. מאידך, מקווים שהאסאד המליכם הסורי, הזוקף לזכותו, את החזרת קונייטרה, ורואה בזה נצחון צבאי ומדיני, לא יסתכן באובדן קונייטרה מחדש במלחמה. ולכן יש לראות בקונייטרה הסורית, קלף בידי ישראל, נגד המשטר הסור־ התוהלה. להסתיר אם, אל בטוחים שבשיל לא יתור־ שבימינו נסוג. לכן מקווים רים לא יסתלהבו מהודע; ו על היעצים בבניה, תוך ה מצב של רגיעה, ולא מריות בה, משום שגם הסורים יו שכל מלהבה היא כמזנבת גם עמדנו בעבודה מול קונייטו והכתבו גם אל הקבלין עין זה קבוץ ברום גולן, הנמצאים מב הגבול, ואמרנו לעצמנו, כי א היו קיימים ישובים אלה, ב הזה, מאד יותכן והכהם הוא היו מוותרים לסורים על שטח מכאן שבמקים לשלום, יש גדול לישובים קיימים בשטח. איתם אין בשעלה בציה לה

בין הקטבים /

מאת יצחק מאיר

לא תהיה מלחמה. יש מלחמה.

מזה אנחנו נסעים בסביבה עויינת, והקרועים כיותר בנקודת ההצטלבות של קווי האינטרסים הגלובאליים, ומזה העולם הערבי, הזוקף את קומתו המושפלת בתנופה שאינה יפה לשודדתו, ובמהירות המוכרזה לסחרר את ראשו. לא אנו השפלנוהו, ולא מפני כן אסור עלינו מלחמה. אירופה הקולוניאליסטית השפילה, ארה"ב גם בריתיים, כל המנצלים והמשעבדים והמסיית־ יים, שמרבותם המופלגת בביכול, עשתה את המקבלים ואסאליים ואריסים.

חזית אחת. יש שניה. מזה העולם הערבי, לכוד במלכודת הקידמה ומזה קיסרי הזהב השחור ה־ יושבים על כס חביות האנרגיה. בלעדיות אין מערב ואין קידמה, והכופים נסיגה כלכלית בנגי־ סה רעבתנית במאזן התשלומים של המדינות המתועשות.

חזית שניה. יש שלישית: מזה החברה הדמו־ קרטית, חברת היוזמה החופשית, חברה הרפתקת הדעות והכלכלה, ומזה העולם הקומוניסטי עול הימים, שנתיירו מריחות את כליותה אבלי זעת התבוסה של המערב המבוהן והשפה סילונים חכים, אך מקפיאי דם בעורקן של אירופה ואר־ ה"ב. אין שעבת פרסות, אין קרבים המשוחזות שלופות בהסתערות. מחול של בטרם קרב, שהב־ ליתו להמרץ הידיב אל קצוות הארגה, שכטרהן לצמצם את עומק הנסיגה האפסקרית בבוא יום הפקודה.

מלחמה אחת — שלש חזיתות, מלחמה ציונית מאד בה אסור להיות נאיבי, כי הנאיביות היא תבוסה מראש. וקל להיות נאיבי. קל לטעות ולחשוב כי שלש החזיתות אינן קשורות זו בזו, כי אינן אלא תופעות נפרדות. השתלת ההגנה הזו — היא חלק מן המלחמה. קליטתה או דחיתה יקבעו את המבצה!

חלק ממערכה

אחת מן הסיבות המקשות עלינו להכיר בעוב־ דה כי חזית ישראל—ערב איננה היום אלא חלק ממערכה גלובאלית, יונקת מן העובדה כי העולם הערבי דוחה את הרעיון הציוני לפני שמערך הכחות הנוכחי נתגבש. כשנוסדה מקוה ישראל, לא שמע עוד איש את השם לנין. פתח־תקוה, ראשון לציון עלו על הקרקע כגבנים שרוח האמנציפאציה — בת הליבראליזם של המאה התשע־עשרה, הסיעה מעבר לימים, כאירופה ה־ רומנטית לארץ השוממה. תורכיה היתה מעצמה, בריטניה — אימפריה, ארה"ב — ענק בעריסה. אוטופיות התרוצצו בעולם והקישו על דלתותי־ הם של הוגים נאורים והציעו עצמם כתשובה לשאלות שהמהפכה התעשייתית הציעה בשעג מביך. הן לא פסחו על בתי ישראל, ועם שרוב הדלתות היהודיות נטרקו עליהם, קצת דלתות נפתחו. תערובת של לאומנות יהודית, של סוצי־ אליזם אוטופי, של ליבראליזם והומאניזם הנוחיה חולמים על חופי ארץ ישראל, הכפריים הערבים, ששו בבדידות היסטורי לא הבינו דבר. היהודים החדשים, באו מפלנטה אחרת. הם לא היו דומים ליהודי צפת וירושלים. קצתם נראו כמותם, אך איש לא חשב כמותם. הם היו זרים. הם היו אויום. הם ברוחו. הרציונאליזציה באה לאחר מכן. איום שאין לו הסבר, מטרף את הדעת. היישוב הערבי העירוני הציע הסבר: כיבוש. ההסבר נקלט על נקלה. ההיסטוריה של ארץ ישראל היא כחי ועדב של כבושים. הכפריים, שאורח חייהם לא נשתנה במהות מאות ארוכות וקצוות שמש, ידעו כי פוליטיקה פנימית היא פוליטיקת ההז־ מולה. ופוליטיקה בין לאומית איננה אלא כבוש נחלתם ע"י מעצמות — אם ממלוכים או עותי־ מנים. גם היהודים היו כצבצה, אמנם בנכר, אך מעצמה שלא הגיעה ללבנם אלא ע"מ לכבוש. רכב לא היה לה, סוסים לא נמצאו לה, לא חרב ולא אש, אך דבריה והוליו חזו ראשי גבר מתוחכמים ומכובנים. לשוא הזהירה ההתיישבות כי פניה לשלום, לצדיקים, לקידמה, הדדית. תכסיסים! העמדת פנים. התנ"ך יוכיח, התנ"ך מבטיח הכל ומצווה בלשון שאינה משתמעת לשני פנים השמ־ דת שבעת העממין. אוייב בשער — וג'יהאד!

„גם צפור מצאה בית"

תוך כדי כך שבאה הציונות הרומנטית והח־ לה, ולאחר מכן הציונות המדינית, עידוד מן הרומנטיקאים הנאורים באירופה. שיבת ציון נח־ שבה בעיני אלה כביטוי העליון של ההיסטוריה כפראוזה. משוררים שלא מבני ברית ביכו את החורבן והלמו חלום שובו של היהודי הנוד לארץ מכורתו. ביירון דרך משל, עשה פרפרזה לפסוק „גם צפור מצאה בית דרור קן לה" ושאל למה לשועל מחילה ולישראל אף לא מקום להניח עליו ראשו בסה. למרטין כותב יותר מאוחר, בסוף המאה התשע־עשרה כי ארץ ישראל השומ־ מה שוב תהא הארץ המובטחת, אם אך תשיב אליה ההשגחה העליונה עם צעיר אינטליגנטי ויהודי, אשר יוכל לפתח בה פוליטיקה של שלוה וחופש. גם החיזורים של הציונות המדינית אחר הסכמת האומות נשענה על מיעוטים ריכונטיים ובמשתמע היא מניחה כי העולם הנאור אי אפשר לו שלא להצטרף לתביעה המוצדקת של היהו־ דים לארצם ההיסטורית. אין כמעט זכר להרהו־ רים אפיקורסיים, המוהירים כי שיבת ציון היא אקט פוליטי, העשוי לשבש אותי כוחות, ושאין לראות אותו אך ורק בעד הוגנות הרדדות של צדק ומשפט. העולם נחלק בין טובים לרעים — והטובים תומכים בשיבת ציון, ואילו הרעים, מהם אין לצפות לדבר. ויש ערביים. אלה פרימיטיביים, אינם מסוגלים להתגבר על השדנותם המזרחית בלתי הרציונאלית. יום יבא ויתגבר. היישוב היהודי הטולרנטי יאיר גם את לבבם החוכך, ובינתיים תומך העולם הנאור בלאומנות היהו־ דית הטריטוריאלית. ובלפור בביאו! התפישה הפשטנית הזו פלשה לתוך תפישת היהודים את הסיטואציה הבסיסית שלהם — עד שהמהלות בחוצות תל־אביב, שנים לאחר תל־חי חברון, וחומה ומגדל, בכ"ט בנובמבר תש"ז יותר מאשר בסיס שמחה על הקמתה הקרובה של מדינה יהודית היו ביטוי שמחה שהעולם הנאור הכיר במאורבן ובאורה לגאולי בתביעה ההיסטו־ רית של עם ישראל לארצו. „לייק סקסאס" היה בחינת נצחונה המאוחר של הרומנטיקה האירו־ פית על החשבונות החסוכה של הערבים. ארה"ב וברית־המועצות כאחת התגברו על המתח הבין גושי על המבצע המשותף של זכות ישראל למולדה. ולבסה היתה גם בריטניה מצטרפת לתומכים, אילולי האינטרסים שלה. עיניה פתו מראות האמת לפי שהיותה נובעת ברבר. היא הקציפה את האי־ בה הערבית לפי שבקשה לקצור רוחים. אך היא הובסה, וגם סוף האיבה הערבית להמוג ולהעלם.

לא הייתי נזקק להאור מרפרף ושיטתי של העמדת הטעון הציוני למן ראשית שיבת ציון עד ליסוד המדינה על הבסיס הרומנטי — אלמלי יש לה קשר למתרחש היום. ההערכות שונה עתה באורה קוטבי ממה שהיתה. האיבה הערבית לא זו בלבד שלא נמוגה — אלא שלהבה היעתה. העולם איננו נחלק בין טובים לרעים — הוא עולם של אינטרסים, וארץ־ישראל כאנטי ישראל אינם ביטויים של צדק או אי צדק אלא ביטויים של משחק כחות והתגוששות גלובאלית. ידידים על הכול — הם ידידי אויבים היום, ואויבים של תמול לא הפכו ידידים ואף על פי כן אנחנו, הטרמינולוגיה שלנו, היא עדיין הטרמינולוגיה של המאה הבאה ההשע־עשרה, ועדיין אנו לוחמים על דעת הקהל העולמית בטיעונים שכמהם כלאטינית וכיוונית. לימתנו עתיקה וקולנו אקד־ מאי. בטרם נרחיב על כך הדבור נתבונן בשתי החזיתות האחרות.

התלות במקורות האנרגיה

העולם המערבי המתועש, תמרן עצמו למצב של תלות כמעט מוחלטת במקורות האנרגיה ה־ השמה העליונה האירה ותחילה פניה לעולם ה־ מערבי. מקורות הנפט היו במדברות. בארצות נחשלות מתוות לדיונות שכחה אלוקים ואדם. בפרוסות, יזוסית כמובן, אפשר היה לזהר, להכרך לשאוב להפיק ולהוליך הזהב השחור בעצי הני ערב, מן הסהרה מן המפרץ הפרסי לארה"ב ול־ אירופה. חברת השפע סללה איסטוקראטיה יחו־ בות ומהירות, ועד לירח הגיעה. היא פתחה תעשיה אדירה שהכביצה תאבנה הגוובר של האוכלוסיה הצרכנית. היא טסה מהר יותר, גבוה יותר, מפואר יותר. בעת ובעונה אחת הצליחה להזין חלק מאוכלוסית העולם השלישי בתבואה, בידע ורפואי בהעשיות עזירות מדע — ומצפונה היה שקט. למרות הפרוזות בהעבדי הערביים הערביים ואלמלי האיום הקומוניסטי — היה העולם משייט לו בשיר וברננים ליעות משיח הקידמה, ההשקט והשפע.

אבל האיום הקומוניסטי לא היה אגדה. הוא קיים, לא כהוויה סטאטית אלא כהויה דינאמית. עם עהצרות האוטופיה האסומית, הגיע הצילם הקומוניסטי לכלל שתי החלוטות — האחת כי הוא ממשיך חותר להשתלטות גלובאלית, והשניה — כי שוב אין לראות בנשק הקונבנציו־ נאלי הבלתי קונבנציונאלי אלא נשק הגנה, ואילו נשק התקיפה הוא הנשק הכלכלי מתוך ההתברזי מאידך. הוא הוכיר כי עקב אכילס של העולם המערבי הוא התלות במקורות האנרגיה, ועל כן פותו במתקפה אדירה על כבוש מקורות אלה. והאיבה הערבית היותה לו מתת בלכים. למן הכבם הנשק מצרים—צ'כיה באמצע שנות החמישים ועד לעצם היום הזה מתעלת המדיניות הסוביי־ טית לנצל האיבה הערבית כמכשיר שסופו מבטיח בכבוש מקורות הנפט. ברית־המועצות פותחה בהבר־ עת מלקחים אגרסיבית ובזרוה: היא חודרה ל־ מצריים. כיון שלא הצליחה שם בכל שבקשה, נתחהלה לתוך סוריה ועיראק. היא עודדה את הטרור הערבי בביטוי קלאסי למהפכת המונים הערביים. היא השהילה על מהרוות התפילה האיסלאמית פניניס מפניני הטרמינולוגיה המרק־ סיסטית. היא תרמה את תרומתה בעדוד ראיית הציונות כמכשיר אימפריאליסטי. אספקת הנשק המתוחכם ביותר, לוותה באספקה פילוסופית שנ־ הית וקלת עיכול עד שהרומנטיקה הציונית צחירה כמוימה שכנית עד שישיבת ציון שוב לא היתה אלא שוד בצהריים של זכויות העם הפלסטיני.

המתקפה על הנפט היתה מעשה מבודד. בעת ובעונה אחת נמשכה המתקפה על החברה הא־ רופית מבית. המפלגות הקומוניסטיות הפוטנציות בצרפת ובאיטליה עסקו בפוליטיקה עבים בהשראה רוסית. במקום שהמפלגות הקומוניסטיות לא היו חזקות נפתחה מערכה על כבוש אגודי העובדים. בבריטניה הצליחו הקומוניסטים להשתלט פחות או יותר על אגוד הכורים המולסים על מקור האנרגיה של הפחם, ואלה דחו הצעות פשרבית ותרמו לזעזועים כלכליים ולאי נוחות חברתית הולכת וגוברת. תנועות לאומיות באפריקה זכו להשתחרר מעול המיישבים והקימו יחידות שלטון אדומות. פורטוגל בשחרורה כבבת הפלדה של הימין, ולפתע בשער העולם המערבי לפסבה כי קצה יבשת אירופה — עשוי להיות שמאלי. ברית המועצות ניצלה ומנצלת, את אי נבוכותה הכבמה מהולכת של החברה המערבית להקדיץ לכביאוות שהיא מותקפת — והיא, ברוח"ם הקפה והתקפת. בדיניות הרגנם שבביכול נועדה להסיר את איום המלחמה, היתה להסוואה מתחתה אפיה ברית המועצות בלחמה — וקצרה הישגים. האסטרטגיה — כבוש מקורות האנרגיה על מנת למוטט את החברה המערבית ולהשתלט עליה. הטקטיקה: בין היתר — התססת העולם הערבי, הסתה כתמורה נגד ישראל, שדרך ההתססה ותגבותה אפשר לה־ גיע לסעודיה ולכוויית ולמפרץ הפרסי כולו, ה־ חזית ישראל־ערב אינה איפוא אלא חלק ממאבק גלובאלי, האנו בחפירה מרכז הגולן — אבוי לנו, כי בנפשנו הוא, להמשיך ולהחזיק במסכת כימד־ נים שבצמדו כשמאבק זה עדיין לא היה בקיים, המזימה הסובייטית ברוסאליה בכדי שאפשר לה־ דוף אותה במיפוטים שהיו יפים במאה התשע־ עשרה ובימי המאבק על הבית הלאומי.

הסתברות שאינה קיימת

אי לכך יש לראות בהכרה את ההסתגרות של הצבור בישראל בתוך סיטואציה פוליטית שאינה קיימת. אין בכלל סיטואציה שרוהים את התביעה לכותנו ההיסטורית על ארץ ישראל.

איש איננו בהוכח עמנו על כך: אנו מתווכחים עם עצמנו. דוהים את צמד זכות קיומנו במזרח התיכון — אלא שהכמדתנו, עם שהיא אסטר־ טגיה בעיני הערבים איננה אלא טקטיקה בעיני הסובייטים ולאלה גם אלה נח במצב המעורפל, כשהערביים נעזרים בסובייטים על מנת להכחידנו, והסובייטים נעזרים בערבים על מנת להכחיד את הצלה הכעראבי. והעולם המערבי עצמו, הידוע כי היא מוחקי? כי בסנו הרכת התופה — שוקל כי לפניו שתי אפשרויות — לאחוז בנשק ול־ הבטיח שליטה פיזית על מקורות האנרגיה, או לפרק את נשק התמיכה הסובייטית באיבה הער־ בית על ידי הסרת הסבה לאיבה הערבית — דהיינו רסון ישראל, צמצום האוטונומיה שלה, קצוץ הטריטוריה. נקלענו איפוא לכבצ בו, בבין המאבק הבין גושי אנו מותקפים על ידי הערבים, המזרח והמערב. נגד התקפה משולשת מעין זו אי אפשר להתגונן באידיאולוגיה של ארץ ישראל השלמה, בהפגנות ההבהלות ויונקת ממיסטיקה שאין בינה לבין ואל פוליטיק ולא כלום. בתבי־ צה פסכית לזכות היסטורית. נגד התקפה משו־ לשת מעין זו אפשר להתגונן רק במיתקפה. יש להשיב במרכיבים פוליטיים וצבאיים, פשוטים אך ברוהיב, ברורים גם לאויבים וגם לבעלי ברית.

אויבינו הם שניים — הערבים וברית־המועצות. בעל הברית הוא אחד — העולם המערבי. בעל הברית הזה איננו נח — לפי שגם הוא איננו תומך בנו תמיכה שלמה. כבר אמרנו, עיי רסוננו הוא מבקש לדחות את האוטפיה של מלחמה חמה. אך הוא בעל ברית מפני שהוא אויב לאויבנו. פוליטית עלינו להאבק בבן הברית הזה, ולהוכיח לו כי כל נסיגה שלנו — מחלישה אותו, כי פנוי הגדה המערבית יוצר ואקום לתוכו יכנס לא הסיין אלא ברז'נייב בדמותו של יאסר ערפאת. עלינו להוכיח לו כי ועידת רבאט יצרה מצב בו איננו יכולים להתדיין עם הארגונים הפלסטינאים לפי שהיינו נמצאים מתדיינים דרכו עם הסובייטים, שלא ויתרו על חלום ההשתלטות על העולם המערבי.

בלשון זו, ולא בסקולסטיקה בזיבית המבקשת להכיח שאין או שיש פלסטינאים. לא זו השאלה. השאלה היחידה היא קיומנו, וקיומנו זה עומד תחת צל איום מוחשי, בין אם יש בין אם אין ישות פלסטינאית עלינו להסביר כי זכותנו ההיס־ טורית על ארץ ישראל לא נקנתה על ידי שנות ישובנו בה כעם עד שגלינו, אלא היא נקנתה בגולה דוקא. גולה שהבהירה לנו היסטוריה דרך תיא ותי"ם בואכה אושביץ, שלנו אין מנוס. אנו נכורחים להיות או להיות. להיות בארץ או להודל בגולה. זה טיעוננו ההיסטורי. זכותנו על ארץ ישראל היא הלכיה. אך הלכה היא שלנו, ואינה הלך מבמא ומתן עם אומות העולם. אלה דיין שהציעה כי גלהם על קיבבנו בשכף קצף. שאין לו את ורע בהולדה האומות הקטנות, וכי אנרגיה זו השמירה לנו היא הסכר הכבש יחיד שיש לפעצב להכות את המזימה הסובייטית. אין בכל אלה כדי לכפור באמת של הטיעונים. אמת ש־ אינצי תבנבה לנו. אמת יבכבווה בן התורה להאמי־ בה, בכל משל. אבה שיש לנו הבירות היסטוריות, אך גם אבה שאנו במלחמה, ובמלחמה אומרים הציעפים, כמו במלחמה — בנשק בנשק פלדה בפלדה ולא בפיחות נפלה בציצית ברוסאליה.

ביום, גישתנו הלכת וסותבת דף נוקף בדברי ימי האימה — פרק חדש במסכת קדוש השם. אינכי הרב"ב בקר. ראו כבכתוב פרק בספר ה־ תיבה.

תכנית חדשה – בעיות חדשות

מאת ברוך אדלר

שבוע ימים אחרי הפעלת התכנית הכלכלית החדשה נראה [...]ו עולה על דרך חתחתים וכמו בשינויים קודמים במדיניות הכל[כל]ית גם הפעם רק חלקים ממנה יבוצעו כמתוכנן. כבר עתה נראים [...]יכנים הראשונים של נסיגה מהתכנית המקורית ואין ספק שבלחץ [צי]בור הרחב, וביחוד השכירים, שעליהם מוטל עיקר העומס, יתחיל [...]כרסום. בסופו של דבר אי אפשר יהיה לבצע את התכנית [ב]מלואה ומצבו הקשה של המשק ישתפר אך במעט. לא מן הנמנע [...] שבעתיד, שוב יהיה צורך בתכנית כלכלית חדשה ובגזירות [...]שות על הציבור.

[א]ין מתכנני המדיניות הכלכלית [...]ם, כנראה, פסיכולוג ומומחה ל[...] קהל, אחרת אין להבין את ה[...]את והזהרות ונשנות של נקיטת [צעדי]ם שצריך להיות ברור כי הציבור לא יוכל לעמוד בהם ובסופו של דבר לא יהיה מנוס מלבטלם, באופן מלא או חלקי. כמה הבטחות כלכליות קודמות נכשלו בשל שגיאות אלו, דוגמת העלאת מחיר החלב בזמנו, ע"י הממשלה בשעה שהציבור דרש התאפקות ואי העלאת מחירים.

מתי לבצע פיחות?

החטא הקדמון של התכנית הנוכחית היא שחלק מהצעדים שנקטו בהם עתה צריך היה לנקוט בעבר ובצורה יותר מתונה כך שהציבור היה מעכל זאת ביתר קלות. דוגמא לכך יכול לשמש ה„פיחות הקטן" שבוצע אחרי פיחות הלירש"ס. פיחות זה נתקבל בציבור כמעט ללא זעזוע ולכן הוא השיג את מלוא מטרתו. אם הכרוז לבצע פיחות מידי פעם בפעם יש להשלים עם מציאות זו ולבצע אותו בצורה מתונה לעתים תכופות. פרופיסורים לכלכלה אף מרחיקים לכת, הם סבורים שיש לנייד את הלירה הישראלית ובכך להצמידה באופן קבוע לערכה הריאלי בשוק. צעד כזה ימנע את הצורך בפיחותים גדולים, על כל ההשלכות המסורות הנובעות מכך. הוא ימנע גם את זעם הציבור על השלטונות המעשירים את העשירים.

בפיחות זה, כמו ברוב הפיחותים הקודמים, לא השכילה הממשלה לשמור בסוד את הצפוי וכך יכול היה ציבור רחב שהיו לו כספים פנויים לקנות בכמויות גדולות ככל האפשר נד"ל, דולרים „שחורים", חמרי גלם, מכשירים וכו'. הימים הראשונים של המסחר בבורסה לניירות ערך הוכיחו עד כמה התעשרו רבים מפיחות זה. המרות של עשרות מיליוני דולרים או ניירות צמודים לדולר בוצעו בימים אלה ואלה שהשכילו לצבור השקעות אלו מימשו אותן עתה וגרפו הון. מי שאינו יכול לסיים את החודש ממשכורתו הדלה לא יכול היה לרכוש נדל"ן ובעל המשכורת הבינונית היה מאושר אם יכול היה בימי „בולמוס הקניות" לרכוש כמה ק"ג סוכר וארז, ובמקרה הטוב לקנות מכשיר חשמלי עליו חלם שנים רבות. לגביהם רווחי הפיחות הם עתה כמה לירות בודדות, במקרה הטוב.

גורפי הזהב מהפיחות

הגילויים של כמה מחסני סחר, כשברור שמלבדם יש עוד רבים שלא גילו אותם, מוכיחים אלו רווחים צברו סוחרים ויזמים שהפרוטה היתה מצויה בידם ויכלו לאגור כמויות גדולות של סחורות ולהרוויח עתה עליהן הון תועפות. צא וראה אלו רווחים ניתן עתה לגרוף אם מחירו של הסוכר היא עתה פי שלושה ממחירו הקודם. סוחרים ותעשיינים, שהקימו בחודשים האחרונים קול זעקה גדולה על מחסור חמור באשראי ולחצו לקבלת אשראי זול נוסף, היה להם, כנראה, מספיק כסף בכדי לצבור מלאי ולספסר בבורסה. מובן, שאם הכסף הוצא למטרות אלו לא נשאר להם כסף להפעלת המפעלים שלהם או לייבא ולייצא סחורות. למעשה, אליהם אין לבוא בטענות כי מדוע ישתמשו בכספים שלהם לפיתוח המשק בשעה שהממשלה עושה הכל בכדי שאפשר יהיה ליהנות מהכספים הרבים המצויים ברשותם בצורה הטובה ביותר. צריך להיות פתי מוחלט ולא ליהנות מההזדמנות הפז הניתנת כשמכריזים בראש חוצות זמן רב מראש כי עומדים לבצע תכנית כלכלית חדשה ובעתונות דולפות ידיעות ורמזים שצעדים אלו יכללו שינוי שער המטבע העלאת מחירים וכו'. ולא זו בלבד אלא שהדיונים נמשכים ודומה כי איזו יד נעלמת מכוונת את הענינים כך שיהיה מספיק זמן לבעלי הממון לעשות את הצעדים המתאימים להשקיע את הכסף בצורה כזו שהיתן פרי לאלתר, תוך רווחים עצומים.

המשגה בהעלאת מחירי המוצרים הבסיסיים

שגיאה פסיכולוגית יסודית אחרת היתה ההעלאה הדרסטית של מחירי המוצרים הבסיסיים, ומה עוד שהעלאה כללה מספר רב של מוצרים, כך שהפגיעה היא ממשית והכואבת לכולם. אם בעבר העלו, למשל, מחירו של הבשר הקפוא היה לו תחליף ומי שלא רצה לשלם את המחיר היקר של בשר זה יכול היה לעבור לצריכה של בשר עוף זול. הפעם אין תחליפים. אי אפשר לעבור ממוצר למוצר. אם הועלה, למשל, מחירו של השמן הועלה עמו גם התחליף שלו, מרגרינה. דוגמא אחרת הלחם שהעלאת המחירים בו כוללת את כל הסוגים וכך אי אפשר לעבור, למשל, מלחם לבן לאחיד. הנימוק הנבון של העלאת המחירים על מוצרי היסוד הוא כי הסובסידיה עליהם הגיעה להיקף כזה ששוב אי אפשר לעמוד בו. לולא היו מעלים עתה את המחירים צריך היה להגיע לסובסידיה של 5 מיליארד ל"י בשנה הבאה, במקום 925 מיליון ל"י בלבד בשנה זו — מסביר ד"ר ס. מנדלבאום, מנכ"ל משרד המסחר והתעשיה. הוא מציין, ובצדק, כי העלאת המחירים בשוק הבינלאומי הן כאלו שאי אפשר להדביק אותן ויש הכרח להטיל חלק מהעומס על הצרכנים. מהנתונים שהוא מציג מתברר כי גם אחרי העלאת המחירים הנוכחית נשארת עדיין סובסידיה בשיעור גבוה ביותר. בלחם אחיד, למשל, מהווה הסובסידיה 84 אחוז מ-המחיר לצרכן. בשמן היא מגיעה ל-78 אחוז ובמרגרינה — 60. אולם, חלקה הגדול של הסובסידיה בשקל של מחיר מוצרי היסוד ידוע כבר כזה שנים רבות. ובמשך כל התקופה מתריעים על כך. הכל דרשו לצמצם את הסובסידיות ולהעביר את התמיכה מהמוצר לצרכן. אין כל סיבה מדוע צריך העשיר לאכול לחם חסר ולשתות חלב שחצי ממחירו הריאלי ניתן לו במתנה ע"י הממשלה. מדוע לא ישלמו מחיר ריאלי בעד המוצרים האלה שאינם יכולים לשאת בנטל זה יקבלו תמיכות ישירות או פיצוי ישיר בצורות שונות. החקלאים עצמם, שהם היצרנים של רוב המוצרים המסובסדים, דרשו להעלות מחירים ולבטל את הסובסידיות, למרות שהם עצמם יכולים להפגע ע"י ירידה צפויה בצריכה. הם העדיפו זאת מאשר לקבל תמיכה ממשלתית בעד תוצרתם מבלי שתהיה לכך הצדקה כלכלית והוסרית. לא אחת הצביעו על העיוותים שנגרמים בשל המחיר הזול מלאכותית של מוצרים אלה. דבר הגורם לבזבוז משווע בהם — הזנת עופות, למשל, בלחם. האבסורד הגיע לידי כך שמדינת ישראל תמכה למעשה בירדן, כוויית ומדינות ערב אחרות, שאליהן הבריחו סוכר שמן ומצרכים מסובסדים אחרים.

פיזור העלאות מחירים

ממשלה נבונה ואמיצה, שיש לה חוש פסיכולוגי, היתה יכולה למנוע את הפגנות הפועלים והשביתות הנוכחיות בשל ההתייקרויות, לו היתה מפזרת איתן לתקופה ארוכה, ובצורה מתונה, אם מחיר הסוכר עולה בשוק העולמי אין צורך להכות עד שהוא ירקיע שחקים ואז להעלות בבת אחת את מחירו באופן תלול. בכדי להוכיח לציבור כי המחירים נקבעים לא בישראל אלא בשוק העולמי אפשר היה להוזיל מחירים בעת שהמחיר יורד ובכך היה ללא ספק נמנע חלק הארי מהתמרמרות בימים שבהם היה צורך להעלות מחירים.

מחיר חוסר ההידברות

מתכנני המדיניות הכלכלית שגו באופן חמור ביותר בכך שלא התייעצו קודם לכן עם ההסתדרות. אחד המרכיבים העיקריים של התכנית הכלכלית החדשה הוא שהתייקרויות הנוגעות בזין הצעדים הכלכליים שנקטו יעוקרו מתוספת היוקר. מבחינה כלכלית מובן צעד זה, כי התייקרויות נועדות בכוון להוריד את רמת החיים ולצמצם את הצריכה. אם מחזירים לשכירים את ההתייקרויות, ע"י תשלום תוספת יוקר מלאה הרי שלא הושג דבר. תשלום תוספת יוקר יעלה את מחיר הייצור והדבר יקטין את כושר התחרות של התוצרת הישראלית בשווקי הייצוא. התעשיינים קיבלו פיצוי ע"י הפיחות, כשנוסף לכך הם מקבלים גם תמריצי ייצוא, אם כי בשיעור קטן יותר מאשר לפני הפיחות. אולם — מביא לנו כדוגמא את ענף הטכסטיל יו"ר ענף זה בהתאחדות התעשיינים ויו"ר ועדת העבודה בהתאחדות, מר ד. יקוטוביץ — שיעור התוספת שניתן היא 17 אחוז. ומתוספת זו יש להוריד 15 אחוז על חשבון ההתייקרויות הנובעות מהפיחות. כלומר: מעט מאד נשאר ליצואן בכדי לאפשר לו להוריד מחירים ולהגדיל את הייצוא. אם תשולם תוספת היוקר לא זו בלבד שלא ישאר דבר מההטבות אלא שהוצאות הייצור יעלו ועמך תפחתנה אפשרויות הייצוא. הרי אחת המטרות העיקריות של הפיחות היתה להגדיל את הייצוא ובכך להגדיל את יתרות המטבע הזר המדולדלות של ישראל.

בדיונים מוקדמים עם ההסתדרות בנושא זה יתכן ואפשר היה להגיע לידי פשרה כלשהי, אולי תשלום חלקי בלבד של תוספת היוקר, תשלומה רק לבעלי הכנסות נמוכות; תשלום באגרות חוב ועוד. הצעות אלו ואחרות ודאי ידונו כעת בין הממשלה, ההסתדרות והמעסיקים וחלק מהן אולי תתקבלנה. אולם, הנזק כבר נעשה וכל הסכם שייעשה עתה לא יבטל את הנזק שנגרם ע"י התסיסה הציבורית והפגנות הפועלים, שאין ספק שהן בהשפעות של ההסתדרות לגלות עמדה נוקשה.

תקופת ה„פרשיות" — עיתוי אומלל

השגיאה החמורה ביותר היא ודאי העיתוי הפרסום של התכנית הכלכלית החדשה. לא היה עיתוי אומלל יותר מאשר בימים שהציבור רועש וגועש עקב הפרשיות של „ורד", בנק א"י — בריטניה, „החברה לישראל", עיריית אילת ועוד. הציבור אינו יכול לעכל כיצד זה נהגו בקלות דעת במאות מיליוני ל"י ובאותו זמן מעיזים לדרוש ממנו דווקא הידוק החגורה.

בימים בהם נתגלה שמנהלי חברות ומוסדות בכירים מחזיקים חשבונות במטבע זר בסכומים של רבבות דולרים איך אפשר לדרוש מעובד שכיר לוותר על תוספת יוקר לפיצוי על ההתייקרויות?

כדי שהתכנית תצליח על הממשלה לשמש דוגמא אישית ובראש וראשונה לצמצם בתקציבה ובהוצאותיה היא את החלק הראשון היא ביצעה התקציב אכן יקוצץ. אולם, השאלה עדיין פתוחה, אם קיצוץ זה יהיה רק בפיתוח ובשירותים לאזרח, או שיהיה גם קיצוץ משמעותי בצריכה ראוותנית: בשרדים מפוארים, רכב ללא הגבלה, נסיעות לחו"ל שלא לצורך וכו' וכו'.

ספק אם התכנית תוכל להתבצע אם הציבור לא יראה שהכל נושאים בנטל בשווה. בינתיים לא נראה באופק כי אכן הנטל כחולק שווה בשווה. הממשלה גם טרם הבהירה כיצד יספגו מתעשרי הפיחות את רווחיהם העצומים; כיצד תמנע ספסרות מחודשת בקרקעות ובדירות — תופעה המתחילה להסתמן עתה, לאחר שהכסף הרב הנצבר בידי מעטים מחפש לו אפיקים חדשים לצבירת רווחים; כיצד תמנע מעובדי שירותים וקבוצות לחץ קטנות להשיג הרבה יותר מהמגיע להם, על חשבון השכבות הנחשלות וכיצד חושבת הממשלה למנוע בזבוז ושחיתות שפשו במשק. התשובה לשאלות אלו ואחרות — הן המפתח להצלחת התכנית הכלכלית החדשה ולהבראת המשק.

„עמד" נענש

מאת ש. מ. יוסף

הציבור הרחב הוכה בהלם. עד [...] האחרון לא האמין שה[ממ]שלה תנקוט צעדים דראסטיים. [...] שמע אזהרות, הצהרות [...] של הכלכלנים, אך התעלם [...] גם מפני שהממשלה העלי[מה] ממנו כי אכן המצב חמור כך.

[ב]זמן האחרון אכנם הולו ל[...]תגו שמועות ורמזים על אפ[שרו]ת של פיחות, היטלי-יבוא [...]רים וביטול הסובסידיות, אולם [...] הציבור סבר כי האמצעים [...] במסגרת ריסון סביר והק[...]ת רבות תויים או הורדה קלה [...] יותר.

[ב]למוס קניות — [ו]עט תמיד

[ה]שמועות על הצעדים החמורים [...]פיים, לריסון המשק הביאו [...] בולמוס הקניות לשיא אם כי [ב]למוס זה היה קיים כמעט ב[...]ך כל השנה האחרונה. אמנם [ת]קופה הראשונה לאחר מלחמת [...] הכיפורים חלה ירידה מסויי[מת] בצריכה אך במהרה חלה הת[או]ששות במשק. בחודשים יולי [...] אוגוסט היתה אמנם נסיגה [...]רכת מוצרים בני-קיימא אולם [...] בחודש אוקטובר שוב עלתה, [...]קבות הדיונים והניחושים ה[...]שונים, שעומדים לבצע פעו[לו]ת לספיגת עודפי הכסף מן ה[צי]בור.

[א]ין פלא כי רבים מרבים לק[נות] ולאגור מוצרים בלתי חיד[...]ם. כיוון שהשכם וערב נוכחים [...]ת כי ערך הכסף יורד בעוד [ה]התייקרות עולה בתמידה.

[י]תברר כי ברשותו של הציבור [...] עדיין עודף כסף למרות שה[ממ]שלה ספגה במשך השנה ה[...]יוגה 12 מיליארד ל"י ע"י [...]לה מכים, מלוות היטלי-יבוא, [...]יל סובסידיות, התייקרות שי[...]ים וכיו"ב. וזאת למרות הירי[דה] בשכר הריאלי בחמישה אחו[ז] (בתקופה ינואר—יוני השנ[ה]). הציבור הנוטל עלה אמנם [...] 2 אחוז אך המחירים עלו ב[...] אחוז.

[כי]צד עלתה רמת [ה]ימים?

[...]סטטיסטיקן הממשלתי ד"ר מ. [...]יון, נשאל לא מזמן במסיבת [...] ונאים בירושלים, כיצד עלתה [...] הצריכה 3.6 אחוזים לנפש [...]ות ירידת השכר הריאלי. ד"ר [...]יון השיב שעדיין מוקדם ל[...] מסקנות וכי לפי שעה אין [...] הסבר. עם זאת הכיר כמה [...]דיות: חוסכים פחות ומר[...]ם יותר. הוא גם הכיר ש[...] הכנסות העצמאיים; כן עלו [...]ות השכירים המקבלים המ[...] פטורות ממס הכנסה.

[הע]למת מס הכנסה [ב]כסף השחור

[...]אה שהסיבה העיקרית לעוד[...] כסף נובעת מהעלמת מס הכנ[סה] שהוא המקור הרציני ל[...] „שחור" לבזבוז, לרכישת [...]ים, זהב, תכשיטים, מטבעות [...]וכו.

[...] יודעים בבירור את היקף [...]ת מס הכנסה אם כי מדובר [...]ם של שני מיליארד ל"י ל[...] לפחות, סכום אותו נקב שר [...]ר מר יהושע רבינוביץ ב[...] לפני כמה חודשים.

[...] שנים מדברים על „המג[...]שומות" ובדבר זירוז גביית [...] הכנסה בעיקר של העצמ[איים] אך בינתיים גדל היקף ה[...] וגוז.

[...]תרונה גויסו עובדים נוספים [...] הכנסה. נמסר על פתיחת [...] של בדיקת עשרים אלף(!) [...]ים ולהחזרתם למעגל משל[...]מס של „נישומים מנותקים" [...] למשך מספר שנים לא [...] את המס המגיע מהם.

[...] להעלמת מס קיים סיגור [...] נביה.

[...]בים מציינים כמקור נוסף [...] כסף לסחורות ולשירו[תים] [...]את הסובסידיות — בלויות [...]ות. הכוונה היא לא רק [...]שידיות למזון, אלא גם ב[...] השיכון „תחבורה, וכן הי[...] על חשבון המדינה.

[...] ועונשו

[...] הכיפורים הכלכלי" הביא [...] עונש על חטא השנה שבה [...] ציבור בגן עדן של שוטים [...]האה לנו שהגזירות המתאו[...] פוגעות קשות הפעם ב[...] בשכבות החלשות ובמשו[...] ברוכות הילדים, הצורכות [...] לחם אחיד, חלב, שמן ד[...] בנ. דווקא מוצרים חיוניים [...] עלו הפעם במידה תלולה [...] מאשר מוצרים אחרים חיו[...] פחות.

[...]קר נענש „עמד". הוא יוס[...] בולמוס הקניות והבזבוז [...]לק מהצרכנים, הממשלה [...] צותיה.

המפולת ברשויות המקומיות

מאת חיים פיקרש

מדברים על גרעונות מצטברים, ברשויות המקומיות, בהיקף של מיליארדים. ראשי מועצות מאיימים בקיצוץ והפסקת שירותים, שכולם חיוניים, אחרים מאיימים להגיש את התפטרותם. „אין אנו יכולים להמשיך בצורה כזו לנהל את הענינים המוניציפליים" — חזרו השבוע ראשי מועצות והסבירו, כי הפיחות עוד החמיר את המצב.

עובדה על ידי הנהלת המרכז לשלטון המקומי תכנית חירום, לפיה הותר לראשי הרשויות המקומיות, להפסיק שירותים. „התחלנו בכמה רשויות מקומיות לצמצם את התאורה הלילית", מספר פנחס אילון, ראש עיריית חולון, ויו"ר המרכז לשלטון המקומי, „אך מה קרה ?" הוא שואל, ומיד משיב: „באה המשטרה והביעה התנגדותה הנמרצת להלה החשיכה ברחובות. יתירה מזה, מוסיף אילון, הם דרשו שנגביר את התאורה, מסיבות של בטחון ובטיחות גם יחד".

כיצד מצמצמים?

שקלו רשויות מקומיות את הצעד של הפסקת בניית כיתות לימוד בבתי ספר, וקמה זעקה. לא רק התושבים, התובעים שלא לקפח „את הילדים שלנו" כי אם גם גורמי קליטה. המסבירים, בצורה שאינה משתמעת לשתי פנים, שאסור לקפח ילדי עולים.

„כל כיתה עולה למועצה המקומית עשרות אלפי לירות, נכנסים לחובות, שהריבית עליהם מרקיעה, ומי ישא בנטל הזה? מי? ! — שואל איש שיחנו ומסביר כי ביקשו, בין השאר לקצץ בשירותי ההזנה לילדים בגני ילדים, המעונות ובתי הספר. בשטח זה, מוסיף עו"ד דב ברזיל, ראש עיריית חדרה, ניתן לצמצם הוצאות. שכן כל רשות מקומית חייבת להשקיע, בכל ילד הנהנה משירותי ההזנה סך של 35 ל"י. ומה מקבלת הרשות תמורה הגשת הארוחה? סך של 2 ל"י בלבד!

הגרעונות המסתכמים בסך של 250 מליון לירות עד להודעת הממשלה על הפעלת התכנית הכלכלית החדשה, ומשזו הופעלה, הרי שהרשויות המקומיות, צופות לגידול מהיר בגרעונות המצטברים.

„כלכלנים מומחים כבר סיכמו וקבעו שהגרעונות, לאחר הפיחות יגיעו עד ל-300 מליון לירות נוספות, אומר מר אילון, ובתנאים אלה, ברור: „לא נוכל להמשיך כך. אנו מתמוטטים וי". תחושה זו של התמוטטות הרשויות המקומיות, ניכרה עתה בעיר אחת — העיר הדרומית, אילת. כאן מסכת ההתכתבויות. הפרשה הפתיעה אולי את הציבור הרחב, אך לא את אנשי המרכז לשלטון המקומי בישראל. „דע לך, שאילת היא בבחינת קצהו של קרחון" — אומר פינחס אילון, בהוסיפו כי יתגלו רשויות רשויות נוספות, להכריז על התמוטטות מצין זה, של אילת.

פרשת אילת

ביקשו באילת להבטיח את תשלומי המשכורות. אי אפשר היה למנוע את בנית בתי הספר, חיפשו אחר מקורות להלוואות. ומשפסקה הנזילות בבנקים, והמקורות הממשלתיים, פנו, בדחקם, ראשי מועצה אל גורמים פרטיים, למרות שנאלצו לשלם ריבית גבוהה. אך מה יעשו? כמו מצדיק יו"ר המרכז לשלטון המקומי את אלה, שברירה, כדבריו, שוב לא נותרה להם!

היה מי שהציע לרשויות המקומיות להעלות שוב את המיסים, עבור השירותים, אך ראשי המרכז לשלטון המקומי מבקשים להסביר כי למעשה כל היקפן של המיסים בתקציב הרשויות אינו מגיע ל-14 אחוז בלבד מהיקף ההוצאות. כך שאפילו אם יעלו המיסים הישירים ברשויות ב-100 אחוז, לא תיפתר הבעיה.

יצמצמו עבודת עובדי הרשויות? שוב כמה יוכלו לחסוך בכך. ול-הפסיק שירותים? הן כאמור, הנורי לכך, לכן מביעים ראשי המרכז לשלטון המקומי משאלה כי מדיניות הצמצומים והקיצוצים תונהג על ידי הממשלה. „אנו מוכנים לדרך זו, אך בלי אישור הממשלה והנהגתה לא נבצע" — מבהיר איש שיחנו, בציינו כי לא נראה שהממשלה תאשר צמצום השירותים שיפגע בלי ספק בכל שכבות האוכלוסיה, ובמיוחד בשכבות הנחשלות!

משרד הפנים נחלץ לעזרה

ראשי המרכז לשלטון המקומי מעריכים את גישת משרד הפנים העושה מצידו מאמצים מרובים לסייע לרשויות המקומיות במצוקתן.

מר חיים קוברסקי, מנכ"ל משרד הפנים משקיע בשבועות האחרונים מאמצים מרובים בשטח זה, ובהתאם לצעדו, תעשה הממשלה מצידה מאמץ להורים, בהקדם, לרשויות סך של 150 מליון ל"י, כדי להקל על המצוקה אך הרשויות המקומיות מצידן, תתחייבנה, לרכז את הסכום הנגדי של 150 מליון ל"י „בכל דרך אפשרית".

ומהי הדרך האפשרית? העמקת הגביה, אמר להם מר קוברסקי. ואכנם מסתבר, כי במרבית הרשויות המקומיות בארץ. הצטברו חובות של תושבים בהיקף של מליונים. בתל-אביב בלבד, למשל, חייבים רבבות תושבים מיסים עירוניים בסך של 110 מליון ל"י, ומר אילון משבח באוזנינו את מינהל הכספים בעיריית תל-אביב, שהחל לאחרונה להפעיל אמצעים דרסטיים, ע"י ניתוק מקורות מים והעמדה כהירה למשפט, של חייבי העומות הללו. ודרך זו מומלצת עתה לכל ראש מועצה בארץ.

אבל מר אילון, אינו משלה את עצמו, כדבריו, שבאמצעות גביית המיסים, ניתן להתגבר על המצוקה הכספית הנוראה. לדבריו ישנה דרך אחת בלבד והיא: שחלק מסויים מהכנסות המדינה יהיה מעתה מוקדש לרשויות המקומיות. „הן אנו מספקים את מרבית השירותים לאזרחי המדינה?" — שואל איש שיחנו בציינו כי הפרשת סכומים כאלה מהתקציב הכללי, יכולה בלי ספק, להעמיד את הרשויות המקומיות בארץ על רגליהן.

לבד מכך מוצגת דרישה כי על ידי הנהגת מס ערך מוסף בחודש אפריל 1975, תובטח לרשויות המקומיות הכנסה של רבע מהכנסות מס זה.

שר הפנים, ד"ר יוסף בורג, אישר עקרונית תביעה זו, והבטיח את סיפולו לקביעת 2 אחוזים מהמס, אם יונהג, לרשויות המקומיות, וזאת בצד פעולה יזומה מצידו — לאישור מידי של 150 מליון ל"י, מהאוצר, שיועבר לרשויות, כדי להתגבר על הבעיה המכבידה של ההוצאות הבלתי צפויות, לאחר הנהגת התכנית הכלכלית החדשה. ברור גם למשרד הפנים שההוצאות החדשות של הרשויות, לאחר הפיחות, יגדילו את הפער בהיקף של מאות מליונים, שיוצאו לא רק על החזקת השירותים, אלא גם למשכורות העובדים והוצאות אחרות. בין אלה, תובת ההמשך של בתים המקלטים.

הרשויות המקומיות התחייבו לבלי להחמר בשטח זה. הן קיבלו גם הלוואות, אך לדבריו של עו"ד ברזילי, מרבית ההלוואות שמקבלות הרשויות המקומיות צמודות למדד, וברבית של 9 אחוז. לנוכח עליית המדד בשנה האחרונה, הרי שהרשויות תהיינה חייבות לשלם יותר מ-40 אחוז על ההלוואות!

הקופות ריקות

ובכך, במצוקה הכלכלית האוחזת „בכל חלקה טובה" במדינה, תופסות הרשויות המקומיות חלק חשוב, למרבית הצער. הקופה ריקה, וכל משאלותיהם. שהממשלה, שאף קופתה מדולדלת, תבוא לעזרתן.

ראשי הרשויות מצדדים — כאמור בהפסקת שירותים, אך הם אומרים שעל הממשלה לקבוע מדיניות כוללת „במה מקצצים". לא יתכן, הם אומרים שרשויות מקומיות יידרשו להפסיק את סלילת הכבישים. ואילו מע"צ ימשיך בסלילת כבישים בחוצות ישראל. למה מאיצים בנו לצוות כיתות לימוד בגנים הציבוריים לגילאי 3—4. האם אין בכך משום תביעה להוצאת כספים ניכרת, ולא כל כך לצורך?

תקבע הממשלה מדיניות של צמצומים והפסקת שירותים, והרשויות המקומיות תנהגנה בהתאם. אך מי יסבול? ברור — האזרח, הזכאי לקבל השירותים.

*

ראשי רשויות קיימו השבוע כנסי חירום.

כיצד ינהגו ראשי רשויות? זאת אין הם יודעים. הגענו למצב קשה ביותר — אנה אנו באים? — שואלים ראשי רשויות, וכל יום שעובר. מגדיל, לדבריהם, את הגרעונות, עד שביום מן הימים נמצא עצמנו עומדים בפני שוקת שבורה.

שיחה עם מיכה ינון — ראש הדור הצעיר במפד"ל

הנוער הדתי לאומי ומעורבותו היצירתית בציבוריות הישראלית

מאת שאול מייזליש

בימים אלה מסיים עו"ד מיכה ינון ארבע שנות עבודה כראש הדור הצעיר במפד"ל. מיכה (32) יליד ירושלים, בוגר תיכון „צייטלין" בת"א, בוגר הפקולטה למשפטים באוניברסיטה העברית ומרכז „בני-עקיבא" בארה"ב משך שנתיים, מעביר את התפקיד לשאול יהלום, ויוצא לשנתיים לארה"ב, כנציג המחלקה לתרבות תורנית בארה"ב וקנדה.

עו"ד מיכה ינון קיבל לפני ארבע שנים את המחלקה לדור הצעיר ממייסדה זבולון המר. לדבריו קיבל „צעירים דתיים בכל רחבי הארץ שהצליחו לענין אותם לעירנות ופעילות פוליטית חברתית במסגרת שנקראה אז „המשמרת הצעירה של המפד"ל" המטרה שהציב לעצמו מיכה: „לפתח מעורבות יצירתית של דור הכיפות הסרוגות בחיינו הציבוריים ובחיים הדתיים".

„מעורבות יצירתית" זו התקדמה בנוער ובזוגות צעירים הקיפה מספר נושאים. כך, למשל, זוקף מיכה ינון את העובדה שהיום התנדבות הבנות הדתיות לשירות לאומי היא גבוהה — לזכות פעילותה של המחלקה לדור הצעיר. „הפעילות ההסברתית שלנו שכל בת חייבת לתרום חלקה למדינה, לפני שהיא עוברת ללימודים אוניברסיטאיים — הוכיחה את עצמה. כחמישים אחוז מבוגרות ביה"ס התיכונים הדתיים אינן פונות לאוניברסיטה מיד עם תום חוק לימודיהן התיכוניים, כי אם להתנדבות.

המאבק הפוליטי-חברתי בנושא זה הצליח, כיום גם רבנים ואישי תורה רואים ברכה ונאווה לצבור הדתי בכך שבנות מתנדבות הולכות לשרות לאומי. ניתן לומר כי זקפנו קומתה של הבת הדתית".

עידוד לחייל הדתי

פעולה שבלטה במיוחד בעקבות מלחמת יום הכיפורים, היא המחלקה לחייל הדתי, שהקימה קשר עם אלפי חיילים, דתיים במילואים, סיפקה להם צרכי-דת כיפה סרוגה, ובעת הצאת אשר תקד — אלפי חנוכיות אל החיילים בחזיתות.

עו"ד ינון גאה גם על העובדה שבתקופת כהונתו הוצאו שמונה חוברות „מורשה" בהן נטלו חלק בני תורה דתיים-לאומיים, ושפל כן הפכו לבטאון פופולארי בקרב הנוער הדתי, במיוחד בקרב „ישיבות ההסדר". בתחום זה של הוצאה לאור הדפסו ביוזמת המחלקה מספר רב של בטאונים כמו „עימות", וכן חוברות שהבולטות שבהן: „אמונת לוחמים" ו„חזון הרב קוק והגשמתו".

רשת של חוגים („חוגי זוגות נשואים") נפרשה בארץ ומכילה מאות זוגות צעירים דתיים המתכנסים אחת לשבוע לפעילות תרבותית-חברתית, ולכנסים כלל ארציים בחופשות ותגים.

ואם בכנסים עסקינן — עו"ד מיכה ינון היה יוזם כנסי בוגרי „בני-עקיבא", בסימן כ"ה שנות המדינה. כרבבה מבין בוגרי התנועה נטלו חלק במפגשים הגרנשים שנערכו בערים הגדולות.

חידוש אחר בפעילות מחלקתו מציין עו"ד ינון בהקמת הקשרים הבינלאומיים עם מפלגות בחו"ל, ועם ראשי המשמרות הצעירות של המפלגות האחרות בארץ. גם בתחום הקשר עם יהדות הגולה פותחו לאחרונה קווי-פעולה ואף נעשה נסיון ראשון לטוות מערכת של יחסים עם הדור הצעיר הדתי-לאומי בתפוצות, באמצעות משלחת של צעירים דתיים שחזרה זה עתה מסיור באירופה.

תוכנית אחרונה שבהגשמתה עסק עו"ד ינון היא הקמת קריה לצעירים אקדמאיים דתיים, ברמת-בריה שליד צפת.

מיכה מקוה שהמשברים הכלכליים לא יערימו קשיים בדרך להקמת הקריה.

הנוער הדתי אינו פונה ימינה

שאלה: בתקופה בה שימשת כראש הדור הצעיר במפד"ל, התחוללו שינויים בהלכי-הרוח של נוער זה, רבים רואים בכך ימניזציה! — האם אתה מסכים בכך?

מיכה ינון: „לדעתי הנוער הדתי ברובו אינו בעל נטיות ימניות. נכון שלאחרונה נוצרה תדמית כזו עקב עמדתו הבולטת של הנוער הדתי בנושא ההתנחלות ביהודה ושומרון. עמדה זו מתקשרת עם עמדתם של חלקים גדולים ב„ליכוד", אך מתקשרת גם עם חלק במערך (רפ"י).

במידה וקיימת כיום חלוקה בחברה הישראלית לימין ולשמאל, דבר שאני מטיל בו ספק רב, הרי לדעתי — ברשותו לבעיות חברה וכלכלה — קרוב הנוער הדתי קירבה גדולה למה שמכונה „ישראל העובדת". דבר זה בא לידי ביטוי בהרכב החברתי של הנוער הדתי, בהתיישבות הדתית ובחינוך. אין איפוא ללמוד גזירה שוה מהעמדה הניצית בנושא יהודה ושומרון המושתתת על יסודות דתיים ולא בטחוניים, לעמדות בנושאים חברתיים וכלכליים. מי שבונה על כך מגדלים פוליטיים יווכח בטעותו כאשר תעמודנה על הפרק שאלות חברתיות וכלכליות רציניות".

מיכה ינון סבור שכיום אין מחלוקת בין „צעירים" ו„זקנים" על האידיאלים של הציונות הדתית. „אלה כאלה עומדים על הבסיס שעליו הוקם המזרחי — 'ארץ ישראל, לעם ישראל, עפ"י תורת ישראל'. המחלוקות הן משניות, והיינו על דרכי הביצוע, על המדיניות המעשית היומיומית, על סדרי עדיפויות, על עצמאות היהדות הדתית-לאומית וכו'. המנהיגות הוותיקה במפד"ל אמינותה נתערערה בקרב הנוער הדתי. יש צורך בריענון ההנהגה, כדי לשמור על קיומה של המסגרת התנועתית הדתית-לאומית.

„בתנועות פוליטיות אחרות היתה הבנה רבה יותר לצורך בחילופי הנהגה, במיוחד לאחר מלחמת יום הכיפורים, ואכן הזרמת דם חדש לעורקי ההנהגה התנועה, עשויה לגבש גם את הנוער הדתי במסגרת התנועה הדתית-לאומית, ולמנוע התפוררויות והקמת מסגרות חדשות שתאבקנה להגשמת אידיאלים זהים לציונות הדתית אך תחת הנהגה חדשה", אומר ינון.

חוד החנית בשמירה על א"י

שאלה: מהם לדעתך, פרי הקריפאות של הנוער הדתי להתמקד בו היום? —

תשובה: לדעתי על הנוער הדתי מוטלת החובה להיות חוד החנית בשלושה התחומים שאפשר גם לראותם כתחום אחד, גם ההבחנה היא שלכל נושא ישנה השלכה דתית.

(סוף בעמוד 9)

לאחר ההלם הראשון

מאת נ. גולן

שלושה ימים לאחר הגזירות הכלכליות החדשות יצאנו לגלות כיצד מתאקלם הציבור בארץ במציאות שבה ככר לחם וכוס חלב או פרוסת עוגה וקפה ממותק בסוכר נעשו למוצרי מותרות כמעט. מסתבר שההלם הראשון לא פג עדיין. רוב עקרות הבית כמו גם בעליהן, לא עיכלו את משמעות התייקרות הגז, החשמל, המים, הביגוד או הדלק לגבי התקציב החודשי הישן. רק בתחום מצרכי המזון הורגשה למן הרגע הראשון המשמעות הקשה של ההתייקרות. ואמנם חנות המעדנים של מאיר אשכנזי ברחוב המלך ג'ורג' בת"א היתה ריקה מקונים.

„משקאות חריפים הפסיקו לקנות בכלל" אומר בעל החנות בהבעה מודאגת „ומי שרגיל לקנות גבינה או נקניק קונה החצי ממה שהיה רגיל לקנות".

האם גם אצלו הצטיידו הקונים הוותיקים במלאי של טרם פיחות, „אצלי אין דברי אוכל יסודיים כמו סוכר או קמח. האנשים שקונים אצלי — יש להם כסף לקנות גם במחיר החדש — *אבל הם קונים פחות.*"

מר אשכנזי מקווה שכמו לאחר התייקרויות קודמות יחלפו שבוע, שבועיים ו„הקליינטים" שלו. שהם בעלי אמצעים, יחזרו להרגלי הצריכה הישנים. „אחרת לא יהיה כדאי להחזיק חנות מעדנים כמו שלי..."

לעומת חנות המעדנים הריקה היו שתי הקופות של השק"ם שברחוב אבן-גבירול דחוסות עד אפס מקום, כאשר ביקרנו בו ביום שלישי בערב. מסתבר, שההנחה הניתנת לבעלי פנקסים: בגובה של שנים-עשר וחצי אחוז, הניעה אנשים רבים, רובם בעלי הכנסות ממוצעות לפחות, לחדש את בהלת הקניות מן השבוע שעבר. מדפי המתיקה והשוקולד היו ריקים ומרוקנים, ראינו עגלות גדושות בתרופות קופסאות שימורים. קופאית אחת אמרה לנו: „אני לא מבינה אותם. מצטיידים פה כמו לפני מצור או מלחמה. יש כאלה שאני רואה פעמיים ביום. ממלאים מכונית, חוזרים הביתה ושוב באים לקנות".

מהו המחיר החדש?

אך לא הכל ניתן לקניה. מכונת כביסה, למשל, אי אפשר היה לרכוש בשק"ם ואף לא לגלות מפי הזבן בה כחירה. המחיר החדש עוד לא נקבע, ובינתיים — אין כותרים. תופעות דומות ניכרו בהרבה חנויות. אצל סוכן נעליים אורטופדיות לילדים, שמשרדו ריק בדרך כלל. מצאנו משפחות רבות מצפות במתח. הסוכן לא ידע מה יהיה המחיר הסופי של נעלי הילדים וגם לא היו יוספקו הזמנות. ובינתיים גבה עשרות לירות לזוג נעליים — „על החשבון". ההתנפלות נמשכה השבוע גם על בגדי ילדים בחנויות השרת הגדולים אם כי לא לכל אחד יש זמן ומזומנים למטרות של קניה בהולה. כאשר ניסינו לברר כיצד מתוכנן עתה מחוץ התקציב של נובמבר בהתאם לסולם המחירים החדש, *היו התשובות שקיבלנו* נבוכות ותוהות למדי. שרה אהרונוביץ מבני-ברק, מנהלת חשבונות, אשה כוללניק ואם לילד אחד. מודה שהחליטה כבר ביום ראשון השבוע „להחזיק את היד בכיס" יותר מאשר בעבר. הדוגמה שלה: במקום להפעיל את מכונת הכביסה פעם בשבוע כהרגלה, גם אם אין לה מספיק כבסים למילוי המכונה כולה — היא תחכה עד השבוע הבא ותפעיל מעתה רק מכונה מלאה.

„אצלנו קשה להנהיג קיצוצים וכמעט שאין ממה להוריד את רמת החיים", אומרת שרה בפכתה. „הילד שלי, בן שנתיים וחצי. לא אוהב חלב. בערב נהגתי לתת לו פריגורדס. אבל הפריגורדס התייקר ואתמול קניתי לו במקום זאת אשל. הוא באמת אכל רק שליש מן הגביע — אבל נקווה, שכמו כולנו, גם הוא יתרגל לטעם החדש בכוון, והפריגורדס המתוק יאלץ לעבור לאשל הלא-כמתוק. פעם גם לא הייתי שמה לב אם נשאר לחם מאתמול — היינו קונים ככר שלמה. מהיום — אקנה רק חצי ככר. ואם יישאר מכנה משהו — אטגן את הפרוסות לבעלי למחרת".

גם ביתר תחומי האכילה והוצאות הביגוד קשה יהיה למשפחת אהרונוביץ הצעירה להצטמצם עוד יותר מאשר עד כה. „אצלנו אוכלים רק עוף. בשר אף פעם לא קניתי חוץ מאשר בערב פסח וערב ר"ה, כדי שבראש השנה בשנוי לכבוד החג. ואני זוכרת שהשארתי מחצי קילו בשר של ר"ה גם לשבת. עוגות ועוגיות לא קניתי אף פעם. עוגה לשבת אני אופה מארבע ביצים ושלושת רבעי כוס סוכר — אני לא חושבת שזאת נקראה עוגה יקרה. את הבגדים לילד תפרתי תמיד בעצמי בעזרת חמותי. לעצמנו — לא קנינו בגדים בכלל. רק מתקנים ומטליאים. במצפון נקי אני יכולה להגיד שאף פעם לא בזבזתי — ועכשיו אצטרך עוד לקמץ יותר..."

לכרות זאת אין היא מתלוננת. „תמיד ידעתי בלבי שהמצב הכלכלי במדינה קשה ושיום אחד נצטרך לשלם על כך... אני לא מבינה מה מנסים להשיג אנשי שכונת התקוה בגיפוף תלונות ראווה... יש רבים שאינם מנפצים דבר — ולהם קשה. לא פחות. קרוב משפחה שלי, גם הוא תלמיד ישיבה, אב לשמונה ילדים, ואי שהקשה עוד יותר מאשר בעבר, להאכיל את כולם... אבל אנו מוכרחים להסתדר, תמיד דגלנו בצניעות ובהסתפקות במועט..."

דוגמה להסתפקות במועט

דוגמא נוספת של הסתפקות במועט סיפק לנו ז'ן בלאו, פועל טקסטיל מחולון, אב לשני בנים, המשתכר שמונה מאות ל"י נטו לחודש: בטון של השלמה שקטה וכמעט מיואשת עם המצב אומר מר בלאו: „גם עד החודש האחרון תמיד נשאר לי חוב במכולת ובחנות הירקות. איך אסדר תקציב עוד יותר קטן? לא יודע אני קונה דגים במקום בשר. עוף שלם מספיק לנו פעם בשבועיים. רוצים שאוריד את הרמה עוד יותר — אבל באמת שאני לא יודע במה. בגדים? רהיטים? שש שנים כבר לא קנינו שום דבר. הוצאות נסיעה באוטובוס? מזל שלי משלם לי הבעל בית. אשתי עקרת בית, לא עובדת ולא נוסעת הרבה — ככה שהתייקרות הדלק לא תשפיע עלינו. אבל עוד מעט יבוא חורף — וזה בעיה גדולה. יש לנו תנור חשמל — אבל החשמל יהיה ביוקר. אתמול דיברתי על זה עם אשתי, יחד הסכמנו שנתלבש יותר חם בבית ולא נדליק התנור. נקוה שלא יהיה חורף קר. חימום מים — לא צריך. יש לי דוד שמש, וביום שמש — נתרחץ... מכונת כביסה אין לנו. אשתי מכבסת לבד בבית חוץ מדברים גדולים שמוסרים למכבסה — וזה אין ברירה. קשה לה לכבס כל הסדינים והכרים לבד... נו, מה עוד אפשר לחסוך? עוגות לא אוכלים אצלנו כבר חודשים. לפעמים כואב לי הלב לחשוב מה זה כאן — הממשלה נגד הפועלים? אבל אני לא אלך לשבור חלונות ברחובות. אני רק לא יודע איך אגמור פעם החוב במכולת..."

דב גוטליי, פועל דפוס מגבעתיים, הוא מבעלי המשכורות הבינוניות-הגבוהות במדינה. כיצד ישפיעו המחירים החדשים על רמת חייו? „לא יודע אם נצטמצם בתחום המזון" הוא אומר „אבל כבר סימנתי לעצמי כמה סעיפים בהם אפשר לחסוך". — לבשל — הייתי נוסע פעם בחודש לטיול או פיקניק מחוץ לעיר. מהיום נעשה זאת פעם בחודשיים ועם עוד חברים — כדי להתחלק במחיר הדלק. לאורחים נגיש מהיום קפה ועוגה במקום משקה חריף. סך הכל לא יהיה אצלנו שינוי דרסטי. אשר לטענה כי גם אנו למעמד היכולת יהיה פחות — ולאמידים יותר, ממש כבימים שלפני הפיחות, מסכים כבר גוטליי אומר בהרגשה: „מספרים לנו שינסו לצמצם את הפער הכלכלי והחברתי עם מיסים חדשים. שטויות. מישהו עשה ספירת מלאי אצל הקבלנים? בקיוסק? במסעדה? בכל חנות בגדים וחשמל? אנשים אלה הרוויחו בשבוע שעבר הון — בגלל בהלת הקניות, ומה שהרוויחו — ישאר אצלם. זה לא צודק — אבל בלתי נמנע כנראה. לא כל אחד נפגע מהשינוי במצב..."

פגיעה קשה

אבל מי שנפגע פגיעה קשה ומכאיבה ובולטת לעין. כך למשל ג'ולי בירקו משכונת שפירא, אשת „פולי-סורצ'יקי" שבאה לקנות גבינה בחנות המכולת השכונתית. ג'ולי שהיא אם לארבעה הסתדרה עד כה „בערך" עם משכורתו הנאה למדי של בעלה: „אתמול כשבאתי לקנות את הפודינג שוקולד שהילדים אוהבים לאכול בערב, ראיתי שתאום שהכסף לא יספיק לי לקנות בשביל כולם... נדהמתי. מה יכולתי לעשות? קניתי להם במקום זאת משהו אחר — אבל כאב לי הלב כל הדרך הביתה... למה נתנו לנו להתרגל בשנים האחרונות לקצת יותר בתוך בהם — כדי שיקחו עכשיו את הכל בחזרה? הנה ביום חמישי השבוע אלך לשוק ב„תקווה" לקנות לשבת. עכשיו אקנה הרבה ירקות וחצי עוף — במקום עוף שלם. אתן לילדים מרקים מירקות, זה בריא, ונקוה שהם יסכימו לאכול את זה. במקום קציצות בשר אכין לתוך המרק קציצות מאיזה ירק. אעשה הרבה סלטים מחצילים, במקום אורז עם מרק בשר נעשה אורז עם מרק עגבניות, מי שיסבול הכי הרבה זה בעלי — כי בלי בשר הוא תמיד רעב. אם לא תהיה ברירה נקנה פעם בשבועיים חצי קילו בשר ואכין הרבה קציצות עם לחם וירק ובצל כדי שיהיה נדמה לנו שאנחנו אוכלים בשר כמו פעם."

במה עוד תוכל ג'ולי להצטמצם? „נעלים לילדים אני מוכרחה לקנות עכשיו לפני החורף... בגדים אני מעבירה מהגדול לקטן... חשבתי לקנות לעצמי סוודר או ז'קט חדש — אז על זה אוותר. אם אשיג צמר בזול — אסרוג לעצמי משהו. ככה, בדרך כלל, אני סורגת את כל הסוודרים לילדים. לבילויים אין לנו כסף. פעם בחודש הלכנו לקולנוע. איך אפשר לבקש מבן-אדם לא לצאת מהבית בערב אפילו פעם בחודש? כשבאים אורחים — נותנים להם רק גרעינים ובוטנים ואולי קפה שחור. משהו מוכרחים לתת לאורח — לא? ולאחר היסוס של רגע, כשפניה לובשות הבעה כאובה ממש, היא מגלה כמעט בלחש: „כבר הרבה זמן אני חוסכת כסף בשביל לקנות מכונת כביסה. עכשיו סידרו אותי המחירים החדשים, אם לא היה מתייקר — הייתי מצליחה להוסיף עוד ארבעה חודשים ולקנות מכונה במחיר הישן. רציתי אפילו לקנות בתשלומים — אבל בעלי לא הסכים, כי בתשלומים יוצא יותר יקר... עכשיו בכלל לא תהיה כבר מכונה. לכבס בשביל שש נפשות בידים זה לא קל..."

אגב, דוד דיאל, כלכלן שכיר בחברה פרטית, מרחוב אבן גבירול בתל אביב, ששמע מפינו את תמצית דבריה של הגב' ג'ולי בירקו, אמר לנו בפסקנות: „הפער שהיה קיים עד כה בחברה שלנו — ילך ויתרחב מעתה. בעקבות הצעדים הכלכליים החדשים. בכך אין ספק. אלא אם תצליח הממשלה למצוא דרך למתן פיצוי מתאים ובלא, לניתוקיים. אינני שולל בכך את התכנית הכלכלית, אדרבא, היינו זקוקים לקיצוצים ולפיחות עוד לפני חמש ושש שנים. אבל מה שיכול להציל למשק — לא תמיד מזדהה עם שיקולים של צדק סוציאלי... זוהי האמת המכאיבה ואסור לנו להעלימה או להתעלם ממנה..."

גברת הלה, אשת פנסיונר, אם לשתי בנות נשואות, לא דיברה איתנו על „פערי" ו„צדק סוציאלי". תגובתה לפיחות ולייקור המזון אופיינית לזו של שיכבת הוותיקים הלא-מבוססים במדינה. בטון שקט ושלוו, בפתחה של חנות מכולת ישנה ברחוב המלך ג'ורג', אמרה לנו האשה כסופת השיער הסימפטית: „אסור להתמרמר. זה מזיק לבריאות — ולא משפר את המצב. אישית — אני לא חושבת שאפגע מאוד מהמצב החדש. הדרישות שלי גם ככה — מעטות. אם החלב יקר — שיהיה בלי חלב. סוכר בין כה אסור לי לאכול. בגדים בטח לא קניתי כבר דור שלם. אבל גם לבנות הנשואות אני לא מרשה להתלונן סתם. עברנו בארץ ישראל מצבים הרבה יותר קשים — ונשארנו בחיים... אני זוכרת כשהבנות היו קטנות — לא יכולתי למצוא אפילו כנפיים של עוף בשביל להכין להן מרק... נו, ובה"ה לא גדלו אצלי והפכו בעצמן לאמהות? התרגלנו בשנים האחרונות לבזבוזים — כמעט בכל השכבות. גם הפועלים, גם השכירים רצו אחרי הלוכסוס, אפילו אם עכשיו הם מפגינים ולא מודים בכך — לדעתי צריכות עקרות הבית הישראליות ללמוד מחדש איך משמרים בגדים, איך מכינים ארוחה משאריות, איך תופרים ווילון או בגד לילד — בקיצור, איך חיים לפי האמצעים האמיתיים ולא כמו שחיינו עד עכשיו על „השנור" מאמריקה... בהתחלה יהיה קצת קשה — אבל אם נרצה — נוכל להסתדר בהרבה פחות... הכל שאלה של רצון ונכונות..."

„קל להגיד..."

והנה סביב מבט ים, באוטובוס לבית אמה, עם שנים מבין שלושת ילדיה, השמיעה באוזנינו מזמור אחר לגמרי: „קל להגיד לחסוך באוכל למי שאין לו ילדים קטנים, אני מהילדים שלי לא אקח כלום... חלב וגבינות מוכרחים לתת להם. או על איזה צעד מדברים איתי? תנור בחורף — בטח אדליק, בשביל שיהיה חם לתינוק. טלוויזיה — אדליק, כי אם לא, ישתגעו הילדים בבית כל הערב. במכונת כביסה אני מוכרחה להשתמש, כי יש לי פטריות באצבעות, וכל לילה נשארת ערימה של בגדים ותיתולים מלוכלכים מהילדים. אז איפוא אחסוך? עוגה אאפה פעם בחודש במקום פעם בשבוע, לאמא שלי אסע לבקר פעם בשבועיים ולא כל שבוע. לא אקנה ספה וכורסאות שרצינו לקנות לסלון. תנור אפיה הספקתי עוד לקנות לפני ארבע שנים — ככה שהרווחתי. אבל אם בלון גז עולה עכשיו שלושים לירות — איך אצליח לחסוך? הרי לבשל — מוכרחים. לחמם מים לאמבטיה לילדים — מוכרחים. לקנות תלבושת אחידה לבית ספר, וספרים ומחברות גם כן צריך. אני עכשיו לא אזרוק חולצה שלי שקודם הייתי כן זורקת, אנסה לתקן עוד פעם ועוד פעם גרביים של בעלי, אבל כל אלה דברים קטנים, לא חושבת שיש להם השפעה גדולה על התקציב — בדברים הגדולים כמו אוכל, כמו חשמל, כמו מיסים — תיגמר לי כל המשכורת של הבעל עוד באמצע החודש, ואני רק מתפללת שלא נשאר עם חובות כל החודש עד שלא נדע איך לצאת מזה ולא נוכל לחסוך גרוש בשביל העתיד ובשביל הילדים".

هكذا من الاصل

مكنز من الاهل

בחוג המשפחה

מאת בתיה ברנוי

ארוחות מזינות במחיר סביר

איך להגיש ארוחה עם מנה עיקרית הלבר־בית שמחירה יהיה גם סביר?

קוביות של פיה יכולות לשמש תחליף ל־בשר. שמנים יכולים לשמש תחליף לבבר.

אפשר להרבות את השמוש בירקות ה־חורפיים המצויים בשוק כמו כרוב או גזר. ניתן להגישם מבושלים או בלתי מבושלים ב־סלטים מעורבים או כל סלט בפני עצמו.

אפשר להגיש מנה עיקרית במילוי ירקות, אם עד כה מילאת בבשר ניתן למלא ירקות גם בגבינה, להכין חביתות ולביבות גבינה, ולנצל שאריות של לחם.

פלפל ממולא בגבינה

מוסיפים בצל מטוגן לאורז מבושל בחלקו, מערבבים עם גבינה, פטרוזיליה קצוצה, כלה, פלפל, בצה וממלאים בתערובת פלפל ירוק או קישוא. את הפלפל או הקישוא הממולאים מבש־לים או אופים בתוך מיץ עגבניות.

איך לנצל שאריות לחם?

פשטידה משאריות לחם לבן או חלה

אם נשארה חלה משבת או שארית של לחם לבן חותכים את השארית לפרוסות (כ־6 פרוסות). טובלים את הפרוסות במים עם ספות תיל וקצת יין או מיץ תפוזים — למאכלי פרווה, או בחלב — למאכל חלבי.

מכינים בצק של טורט קל, מ־2 חלמוני ביצים, מעורבבים ב־2 כפות סוכר, עם 2 כפיות שטוחות קמח, וכ־30 גרם מרגרינה. מוסיפים את קצף החלבונים. מורחים תבנית עגולה מפיירקס, בטעם מרגרינה ומסדרים שכבה של החלה הרטובה. מניחים מעליה פרו־סות דקות של תפוחי־עץ, מסוג גרנד, מבזיקים מעט סוכר וקינמון. שוב מניחים שכבת חלה וצליה את הבצק. במקום תפוחי־עץ אפשר ל־מלא בגבינה. מתאים למנה אחרונה ביום ללא מנת־בשר. כשהארוחה כוללת: סלט ירקות מרק ופשטידה.

עוגת שוקולד משאריות לחם שחור

משרים ביין עם מים או בחלב עם מים — 6 פרוסות לחם שחור. הבצק: מעט מרגרינה, 3 חלמונים, ותמצית רום, 3 כפות קקאו, 3 כפות סוכר. בוחשים ומוסיפים קצף החלבונים, מ־ערבבים את הלחם עם הבצק ואופים, מקשטים ברוטב וניל לבן.

קוביות לחם

את הלחם שנשאר חותכים לקוביות וטוג־נים, מגישים כתוספת למרק.

פיצה מלחם וגבינה

10 פרוסות לחם לבן מרוחות במרגרינה. על פרוסות הלחם מניחים פרוסית של גבינה צהובה, פרוסת עגבניה ואנצ׳ובי ורצועת פלפל ירוק ואופים בתנור.

פיצה מלחם וירקות

מכינים אלי ירקות מ־¾ קילו עגבניות חתוכות, בצל בינוני קצוץ, פלפל ירוק קצוץ, 2 כפות שמן, מעט מלח, פלפל שחור, זיתים ירוקים ושחורים קצוצים. לאחר האפיה על פרוסות לחם מבזיקים את הזיתים הקצוצים.

כופתאות לחם

5 פרוסות לחם לבן, כ־3 כפות פירורי־לחם, 2 ביצים, 2 כפות מרגרינה, בצל ופטרוזיליה קצוצים, מלח ופלפל. (אפשר להוסיף גם בשר טחון) שורים את הלחם וסוחטים. מטגנים בצל קצוץ במרגרינה, או שמן, מוסיפים את הלחם ומערבבים עד שיתקבל גוש אחד. מו־סיפים את התבלינים, מקררים מעט ומוסיפים את הביצים ופירורי הלחם. צרים צורה ל־כופתאות ומבשלים במים רותחים עם מלח או במרק.

כופתאות לחם וגבינה

מסגנים גבינה לבנה מעורבבת בביצה ו־פרורי לחם. קצת פלפל שחור (אם רוצים כופתאות מתוקות — מעט סוכר במקום ה־פלפל).

חצילים בטעם כבד

מטגנים פרוסות חצילים עם שני בצלים גדולים, מכינים 2 ביצים קשות.

טוחנים את החצילים, הבצל והביצים מער־בבים מוסיפים פלפל שחור ומלח. הטעם ה־מתקבל הוא כטעם כבד קצוץ. מקשטים ב־פטרוזיליה.

פילה בטעם חריף

חותכים חבילה אחת של פילה לקוביות, מכינים בסיר כוס מים וחצי שמן. רסק עג־בניות מקופסה. שתי כפות כמון טחון, מלח, חצי כף פאפריקה חריפה, ושום כתוש. מבש־לים על אש קטנה עד שהפילה יהיה רך.

דגים בטעם חמוץ

מטגנים שום מוסיפים פרוסות דג עם הרבה מיץ לימון, פאפריקה ומלח. מבשלים על אש קטנה בלי להוסיף מים או שמן.

סלט עוף

אפשר להקטין ולחסוך במנות הבשר ע״י ערבובם בתוספות כמו תפוחי־אדמה, מיונז, אפונה ירוקה וגזר.

מרק קטניות

למרקים למיניהם מתאימים בחורף ומרקי הקטניות הם גם מזינים.

מוסיפים למרק 30 גרם קטניות לכל מנה. זה יכול להיות שעועית, חומוס או אפונה עם קצת ירקות כמו גזר. מרק זה הוא משביע ומזין.

הכובעים באופנת החורף

חליפה ירוקה עם חולצת משי תואמת בגוונים ירוק, לבן וכחול כזה יצירתו של עודד פרוביזור

כדי להשלים את המראה ה־אופנתי של החליפה החורפית יש להוסיף פריט נוסף מבד ה־חליפה והוא — הכובע. בתצו־גת האופנה של מתכנן האופ־נה הצעיר, עודד פרוביזור ב־שיתוף עם בית האופנה הפא־ריזאי — „פרנטו״ משלימים את המערכת כובעי „מרבאן״ הגזורים מבדי החליפות או ה־שמלות. אפילו את שמלת ה־ערב השזורה המשובצת פייא־טים באורך מקסי השלים כובע „מרבאן״ מבד השמלה אף הוא משובץ בפייאטים.

עודד פרוביזור מרבה להציג דגמים בגוונים רגועים ועדי־נים כמו חרדל, ירקרק, חום כחול, אפור, בז׳ והרבה מש־בצות גדולות. הוא מציג חלי־פות־חצאיות באורך שאנל וב־אורך מאקסי. הקווים קלאסיים, המראה בדרך כלל ספורטיבי אל־גנט ומתאים בעיקר ללבישה עם מגפיים. הבדים כולם מיו־באים: פוליאסטר ושילוב של צמר ופוליאסטר. בדים אלה הם קלים, נוחים ואינם מתקמטים. החולצות מבדי וקרפ. השמלות הקטנות מקרפ־דורידס.

רוב החצאיות הן בקפלים גדולים בחזית או בקלוש. הר־בה סריגי עניבות לחולצות. ה־שמלות נרכסות לאורך החזית עם דשי צווארונים וחגורות. משלימים את המראה כיסים ספורטיביים.

אופנת עופר לילדים חוגגת יובל 50

בגדי תינוקות וילדים צריכים לעמוד בתנאי שחיקה קשים, במספר רב של כביסות, זחילה על הרצפה, מבלי שישפיעו על המראה המקורי של הבגד. כך סבורות הגב׳ לאה גינסברג ובתה צביה פרנקל בעלות מפעל „עופר״. זאת בניגוד לקו המנחה יצרנים רבים שלדעתם בגדים לנוער מתבלים וקטנים במהירות ולפיכך אין להקדיש מאמצים לגימורם ולדיגוגם כמו לבגדי המבוג־רים. בהתאם לדעתן של בעלות המפעל וכדי שהבגדים יהיו ב־יצירות יענו על הדרישה הן החלו לייצר את הבגדים מ„אקרילן״ וכשהות להגשים מראה חביב בהתאמת מערכות, גוונים ואפוקציות. החוטים נסרגים ב„עופר״ והבד הסרוג עובר לגזרה. כשלגזירה נודעת חשיבות מירבית כשהמדובר במידות כה קטנות והיא שמש־פיעה על מראה הבגד. עליו להיות צמוד לגוף ואסור שיראה כאילו „נקנה לעונה הבאה״ אך גם שלא יראה כאילו נשאר מהעונה הקודמת. הבגד צריך לתת לילד הרגשה טובה של נוחות. „בגד טוב צריך לגדול יחד עם הילד ולענות לכל דרישותיו הטבעיות בגיל שהי עונות הפרחות״ אומרת גב׳ גינסברג. הגיזרה נעשית גזירה כל פריט ביד — ולא בשיטה התעשייתית המקובלת שהיא גזירה רב־שכבתית.

אחד המרכיבים האופייניים במוצרי אופנת „עופר״ הוא הקישוט ורקמות היד.

המוצרים מורכבים מפריטים יסודיים כמו: מכנסיים, חצאיות, חולצות, אפודות וסוודרים. הפריטים משווקים כיחידות נפרדות או במערכות של שניים או שלושה חלקים. הדגמים מותאמים כך שאפשר להחליף ביניהם או להוסיף פריטים.

בתכנון הדגמים קיימת נטיה לדמות את בגדי הילדים לאופנת המבוגרים. הצרכן העיקרי למוצרי „עופר״ הוא התינוק מגיל 0־3. קבוצת הגילים הבאה הם 2־4 ובגדי הנוער הם עד גיל 8. מחירי חליפות התינוק הן מ־24 ל״י ועד 45 ל״י. חולצות מ־28 — 60 ל״י בהתאם לגודל ולדוגמא. כך גם מכנסיים שמחיריהן נעים מ־35 — 50 ל״י. שמלות מ־60 ל״י עד 180 ל״י וז׳קט מ־58 ל״י עד 80 ל״י.

150 נשים מארה״ב הגיעו לוועידת המועצה הארצית של נשים יהודיות

במשך השבוע החולף התארחו בארץ 150 נשים שכל אחת מהן היא נשיאה אחד מסניפי המועצה הארצית של נשים יהודיות ב־ארה״ב.

המועצה בארה״ב בנויה מ־250 סניפים ובהם כמאה אלף חברות.

הועידה נפתחה בסימפוזיון ש־נערך באוניברסיטה העברית ב־ירושלים על נושא: „מעמד האשה בישראל״. לאחר מכן המשיכו ה־נשים את אירועי הועידה גם ב־חיפה ובתל־אביב.

את דיון הפתיחה ניהלה גב׳ זינה הרמן אשתו של מר אברהם הרמן נשיא האוניברסיטה העב־רית שתפקידה היה להציג את הטוב ביותר שניתן לאשה ל־השיג בישראל. גב׳ נעמי כהן אשתו של הרב שאר־ישוב כהן שהיא חוקרת היסטוריה יהודית מורה חוברת ומנהלה של תנועת האשה הדתית לאומית ייצגה את הנשים הדתיות. הגב׳ כוהנ שהדתיאות היתה אף היא אורחת כאן. היתה גם אנטה זוכני אשתו של היב וזכני המתכננת כיו״ר הועדה לקידום האשה הארצית שהיא אשת צבור על אף היותה אם לשישה ילדים. וכן השתתפה חה״כ אסתר הרליץ.

לדעתה של גב׳ נעמי כהן הרי שנקודת המוצא למעמד האשה בישראל באופן כללי היא התיפ־קוד הכפול שלה כאם וגם כיחידה עצמאית בכלכלית. מכיוון שבאות הועידה מעוניינות בזכויות האשה כמייצגות ארגון שהוא למעשה הכבעה לשחרור האשה הן היו מעוניינות לשמוע מה מתרחש ב־ענין זה בישראל.

כנשים יהודיות הן אינן רק תורמות כסף לישראל, אלא ה־קימו בכספן את המכון לחקר המפנה בחינוך, המסונף לביה״ס לחינוך, של האוניברסיטה העב־רית, המתכנן פעולות לקידום טעוני־טיפוח.

אחד הפרוייקטים אשר טופח במכון היה הדרכת אמהות של משפחות טעונות טפוח, כיצד ל־הבעיר לילדיהן, תפיסות מופ־שטות של צבע, צורה, מימדים, מרחב, זמן וכו׳, עוד כשהילדים הם בגיל שלפני הגן. אמהות אלו שבעצמן אינן יודעות קרוא ו־כתוב, מקנות לילדים את הידע באופן ויזואלי. שנה לאחר מכן מדריכות אותן אמהות את נשות שכונתן שבניהן הגיעו לאותו ה־גיל.

מטרת הועידה היתה לקרב את המנהיגות של סניפי המועצה ב־ארה״ב לפרוייקטים שהמועצה מנהלת כאן בארץ. כמו: המכון לחקר המפנה בחינוך, ביה״ס ה־תיכון שליד האוניברסיטה העב־רית בירושלים ותכנית השתל־מות, לפיה נשלחים אנשים נב־חרים להשתלמויות בחו״ל וחוז־רים לארץ לעמדות ותפקידים ראויים.

במסגרת הועידה נחנכו 3 אג־פים חדשים של המכון על הר־הצופים לאחר ש־3 חברות המוע־צה: גב׳ אן רוביסון מניו־ג׳רסי, לואיס גראס מפנסילבניה וגב׳ סטנדיש מניו־ג׳רסי, תרמו כל אחת — כמאה אלף דולר, להקמת בנין חדש, למכון למחקר.

בין 40 הבעלים שהגיעו הפעם כמלווים לנשותיהם, היה גם בעלה של התורמת גב׳ אן רו־ביסון שאמר כי בשתי הזדמנויות הוא עלה לירושלים בכוחן של נשים. בפעם הראשונה לפני 50 שנה הוא עלה לאחר שאמו איל־צה אותו לבוא. הם שכרו בית בשיך־ג׳ראח ודנו עם פרופ׳ מג־נס ז״ל כיצד תקום האוניברסיטה הראשונה על הר־הצופים. „היום 50 שנה לאחר מכן משכה אותי אשתי לכאן״ אמר מר רוביסון כשהוא בוחן בעיניו את הבנין שהוקם בעזרת תרומתה של אשת־ו.

שיחה עם הרב ד״ר ש. ו. וינברג, מנהל אולפנא סגולה

הפנימיה הישיבתית ומקומה בעיצוב הנוער

חלפה שנה מאז המלחמה, התקופה שהביאה עמה מפנה בחיי המדינה ובמוראל הציבורי שלה. הוגים רחבים התעוררו. הסיחו ביקורת על המימסד וסדרי החיים שהביאו לדעתם, להתאכזבות והדרדרות מורלית מסוכנת.

אישי רוח וחינוך מבקשים לבדוק את המשבר לעומקו: האם אין סימן להתערערות היסודות החינוכיים ש־נתגלו לקויים? האם לא הגיע הזמן לחזור אל המקורות, שעליהם מת־חנך הנוער הדתי, המתגלה בשור־שיותו ובערכיו הלאומיים דתיים כפי שהונחלו לעם ישראל מדור דור. מה התקנה לדיכדוך וכיצד ניתן להחדיר את העם לתוסטו ולהגשים הלכה למעשה את אשר כולם מנסים להסיף והסיח בהנהגת המדינה ודרכי חייה.

הלכנו אצל הרב ש. ו. וינברג מנהל הסמינר הממ״ד למורות וגננות ב־חיפה ומשמש גם כמנכ״ל „אולפנא סגולה״ בקריה־מוצקין. בחרנו דווקא לבוא אליו מפני היותו בעבר בעורה בחינוך נוער יהודי בארה״ב ואשר לו שפע רעיונות אשר הביא עמו משם כדי לישמם בשטח החינוך ה־דתי בארץ. באנו לשמוע אם יש בה טענות ממש, מהן הציפיות שיש לצפות מהנוער שלנו ומחנכיו, מה הם המכשולים הנצרכים בבניין של הצעיר והצעירה בדרכו להגשמת המשימות המוטלות עליו בתקופתנו הקשה.

שאלה: התפקיד של המורה כמ־בר ואף כיום אינו קבוע במס־גרת, כיצד אתה רואה את התפקיד ומהן הפעולות שעליו להציב בפני המורה?

הרב וינברג: החינוך לצרכים דתיים אין בו די על המורה להיות דמות חינוכית בעלת יכולת להקרין לתל־מידיו מאישיותו כאשר התנהגות המורה משמשת לדוגמה. על־כך יש להוסיף את היכולת להעביר לתל־מידיו את הידע המקצועי בצורה הטובה ביותר.

— הדרכים לשליבות מהם?

קשה הדרך לשליבות, הדרכים אליה צריכות להתחיל בגיל מוקדם לכעשה מהחינוך היסודי ומחטיבת הביניים לכל המאוחר, כבר בחטיבת הביניים יש להצמיד את התלמידות לפנימיה ישיבתית למען תספוגנה מן האווירה הדתית בכוונה „בכל דרכיך דעהו״ זאת על־מנת שתל־מדנה הליכות, מנהגים ודרך חיים שאולי בביתם לא ראו. אין המוע־מדות להוראה מגיעות מרובד אחד חלק מחיפה וסביבתה, ואחרות מעיירות פיתוח, לאחרונה החלו אף להשתלב בסמינר בנות הקבוץ הדתי מעמק־בית־שאן. תקופת לימודים במסגרת פנימייתה השמש כור ה־תוך מעולה ליצירת „דגם״ של ה־מורה הרצוי.

זיהות בין מחנך וחינוך

מהותה המחנך עם החינוך ב־מביע עד כמה חשובה בעיקר?

בשאלתך רמזת לי תשובתי. איני רואה את המורה אלא כמחנך ומכאן שלא ניתן להפריד בין הזהות לבין העשיה. אם בבית הספר התיכון או היסודי מקנה המורה לתלמיד ידע מקצועי, אורז את חפציו בגמר ה־שיעור ובזה נסתיימה עבודתו. לא כן היא עבודת המחנך. בראש ובראש־ונה חייבת להיות הזהות מלאה לעבודתו החינוכית ולדרכה. כבר הזכרנו לעיל, כי לא די בהקניית ידע מקצועי בלבד. חשוב לזכור: כי עבודתנו כאן, היא עם מי שעתיד לחנך את הדורות הבאים וכאן אין מקום לפשרות בנושא הזהות.

מתמצמ כי לחנוך החברתי חשי־בות רבה מעיקרה, כיצד צריך להפעילו ומה כולל חינוך חב־רתי?

החינוך החברתי בפנימיה, אינו דומה כלל ועיקר לחינוך החברתי המקובל בבתי ספר תיכון. מכאן נו־בעת גם הפיתוי בצורך בראיה כו־ללה של משך הלימודים החל מחט־בת הביניים ועד גמר הסמינר כשהם משולבים בפנימיה.

חינוך פנימייתי באולפנא, יש בו האפשרות לקיים הוי דתי מקיף המתחיל מהשכמה הנערה בבוקר, דרך מעשיה ופעולתה במשך כל שעות היום עד עלייתה על יצועה לשינת הלילה. במסגרת פעולות אלו נכללות שעות התפילה, זמנים ללמי־דה עצמית של מחשבת ישראל, הר־צאות ע״י מחנכים ומוזמנים בנוש־אים דתיים אקטואליים. גולת הכות־רת של ההוי הדתי, הן פעולות השבת. בהן יש כל המקום לאול־פנא באווירת התרוממות הרוח ב־תפילה ובשעת הארוחה בעת שירת הזמירות. אי אפשר שלא לציין את תקופת ימי הסליחות אשר מגיעה לשיאה בנסיעה בעשרת ימי התשובה אל הכותל המערבי לאמירת סליחות. נוהג יפה זה אף הועבר על ידי הסמינר בחיפה והשנה אף קדמה לנסיעת בנות־הסמינר שיחת התעו־ררות ע״י הראב״ד הרב יעקב רוזנ־טל. המסגרת הפנימייתית מאפשרת התפתחותה של הנערה תוך מיצוי כשרונותיה ע״י קיום חוגים בנוש־אים שונים. וכל נערה מוצאת את מקומה ונענית בחוג הרצוי לה. בשנה האחרונה הופעלה גם מקהלה לבנות הסמינר בסמוך לפנימיה ה־אולפנא.

אם כל כך טוב למה מה רע?

כולם ללא יוצא מן הכלל יודעים את חשיבות הפנימיה במסגרת החי־נוכית, אך ההגיון הצרוף כי ידיעה זו הביא לקידומו אינו קיים. כהורה בארה״ב השלמתי עם העובדה כי, חינוך יהודי הינו יקר מבחינה הקציבית והנוחות בניקה ובתנאי לבידה יהיו נדיחים מאשר בבתי ספר אחרים. בארץ נתקלתי לראשונה במושג חינוך ממלכתי (דתי וכללי) סבור הייתי, כי לא יתעורר כאן הקושי כבארה״ב, אך במהרה נתברר, כי נתבדיתי. לדוגמא?

שיכון לבתי ספר

בביה״ס אולפנא סגולה לומדות התלמידות במקלטים, בצריפים רעו־עים ומיתקנים בלתי מתאימים. ב־חדרי הלימוד אין חימום בחורף. ספריה, או מעבדה אינן בנמצא. הו־ראת משרד החינוך הכלולה במסגרת תוכנית הלימודים בכל בתי ספר ללמד כלכלת־בית בחטיבת הביניים, אינה מבוצעת בשל אי מציאות חדר מתאים להכנסת הציוד הדרוש.

— ועדת הישיבה, היכן?

נראה לי, כי כה רבות הן הרשו־יות המעורבות אשר בכוחן לעזור בשדה החינוך, כמצבה מקומית, פר־כי ישיבות בני־עקיבא, הברכה לחי־נוך דתי ועוד, עד כי אתה מרגיש עצמך נדחה בלך ושוב בין רשות אחת לשניה. שלא לדבר על הזמן וההטרחה שאתה נוטל עליך בשיטוק בהספקי כוח.

— הרב וינברג [illegible] מה המיאוך לקשוק [illegible] ולפ־ריש מן ההוראה?

— אכן נכון הוא, כי לא נותר לי זמן רב להוראה אם כי לא פרשתי לגמרי מן ההוראה. עדיין ממשיך אני אומנם בהיקף קטן להורות. הקשיים הרבים אשר ראיתי עומדים בפני מנהלי בתי־הספר יצרו בפני אתגר ויצאתי להילחם למען החינוך הדתי. סיפרתי לידיד מחנך ותיק, כי פרשתי כדי לנסות להקים ולעבות למען החינוך הדתי צחק הלה והשיב לי, כי הוא לוחם זה שלושים שנה ואינו רואה עדיין ברכה בעמלו.

קשיים והתגברות עליהם

הורינו ושאלנו, אם כן כיצד מכל זאת אתם מקיימים את בתי־הספר והפנימיה [illegible] נותנת פרדים.

הקשיים המרובים אינם מרפים את ידינו אלא היפוכו של דבר, מהשלים אותנו לעמוד בפני העמסה הכבדה. לפני 4 שנים היו בסמינר כ־70 בנות ועתה הגענו ב״ה ל־250 (כ״י). משר־רד החינוך מבטיח להתלמידות מלגות אך עד עתה (עם כל הקלות המי־חות) לא הגיעו לבית־הספר הגיעו הדברים לידי כך שחברי ההנהלה מממנים בעצמם את אחזקת הבנות בפנימיה.

— הקשרים בין המורה והתלמיד

כיצד יבואו לידי ביטוי מעשי?

המאמצים צריכים להיות מכוונים ליצור רמה אחידה בין התלמידות וזאת באמצעות קשר הדוק ורצוף בין המורה והתלמידה. המורה צרי־כה להיות בנוסף לתפקידי ההוראה המוטלים עליה גם המדריכה של קבוצת־אחר הלימודים, צריכה היא לבקר בבית הורי התלמידות, לבלות עמן מידי פעם לפתוח חיים דתיים במציאות יום־יום.

מסקנה בלתי נמנעת מדברי הרב וינברג, כי דרך החינוך הישראלי, המבטיחה את עתיד הנוער מפני מרוחי הדור והדיכדוך המורלי ה־מעורטל מערכים בציבוריות הישר־אלית הוא החינוך הדתי לאומי במס־גרת פנימיתית. אין די בלימוד תורה אלא בעיקר לקיימה הלכה למעשה ולהתחנך על־פיה במסגרת של מוסד אשר בתנאי המדינה מתאים ביותר למטרה נכבדה זו.

על המדינה להכיר בפנימיה ה־ישיבתית מכשיר חינוכי חיוני בחי־נוך ובעיצוב הדור הצעיר ולתת לו את כל האמצעים הדרושים לכך. אין להשאיר את ישיבות בני־עקיבא האולפנות והסמינרים הממ״ד אשר פירותיהם הנפלאים נתגלו מחדש ב־מלחמת יום הכיפורים ואחריה, כמוט־לים בשולי הדרכים אלא להעלותם על דרך המלך כשיטה החינוכית המקובלת לעיצוב הדור במדינה ה־ישראלית של ימינו.

מפקד המפקדים

(סוף מעמד 6)

מה פקודת המבצע, שאל. אין לי פקודות כאלה: רצוני להן פשי־מה על ציפוה גיר, והם בסדר. הפ־הקים, צין.

מפקד עם עין אחת כמו נלסון

בהפלגתו הראשונה, נתקל בתופעה מהממת לדבריו, שכולם, הקצינים וה־חיילים, נדחקו בתור לאוכל ביניהם גם מפקד חיל־הים, שהשתרך בסוף התור. כך עבדו, שבה חברים יחד, ללא תקנים, ללא סדרים מאורגנים, ללא הגדרות תפקידים וללא הכביות ברורות. וכאשר אלה הוצגו על־ידי המפקד החדש, שהוגדר כ„יקה״ הש־ביהו הישראלים במכורה.

אז נקרא אלוף (מיל.) מרדכי לימון להכניס סדר בסיטואציה, הביא ללבכתו את פיל שילכו שהגיע הכבית לארגון המשפחות, שעבד עליה שלושה חדשים. „כבר די כבדי״ היתה תגובת המפקד החדש. שהכניס את התכנית למגירה ואמר: „נציף בה מבט בעוד שנתיים״.

כאשר פרש שולמן מתפקידו, הת־יעץ עמו ב.ג. על מינוי מפקד חדש. שכיר אז שאלתיאל? יש לי ביט־מד עליקי. אמר המפקד היוצא: משה דיין, יש לו לפחות תכונה אחת טובה כמפקד ימי, עם עין אחת, כמו אדמירל נלסון.

בשנת 1950, נתמנה מפקד חדש, צעיר בן 26, האלוף (מיל.) מרדכי לימון: ישראלי ראשון שהיה מפקד על אניות עוד קודם לכן. הוא החל כנער סיפון הגיע לדרגת קצין שלי־שי בסוף מלחמת העולם. גם הוא לא הצליח לעלות את חיל־הים ל־דרגת העדיפות גבוהות.

כתיב השני ביחה הספקיד של חיל־הים עברת הקונצפציה שהיתה מקובלת בקרב ראשי מערכת הבט־חון, כי לחיל זה עדיפות נמוכה. כעין בן־גוריון, תמיד ניתנה לחיל־האוויר העדיפות העליונה. אחר־כך בא השריון, ההשקפה הרווחת היתה שמלחמה לא תוכרע בים. אבל כי, הכירו בחשיבות הסבירה על חופי ישראל ונתיבי הים. תמיד היה צריך להילחם על הקצאת אמצעים כספיים לחיל, עד שהגיעה התקופה שחילים [illegible] המפורסמת בעולם כולו.

תפיסה חדשה

התפיסה החדשה על כפיפות של הזרוע הימית במצירי הכולל של צה״ל, נתגבשה בתקופת כהונתו של האלוף (מיל.) יוחאי בן־נון, שהיתה תקופת רגיעה יחסית. המיפנה בא תוך כדי ויכוחים וליבון דברים מב־פנים וההתמצאות של הנושא [illegible] הימי המצרי, בסירת [illegible] הרוסי, שכמעט ניתוק הקיים ה־ישראלי. לא רצינו שישראל תהיה כבר בדיכויה המנוצלת במלחמת העולם השניה, במבצע יוחאי. כב־דינה זו דומה ישראל לאמודאי בי מעבקי הים: בגד המגן כובד עליו מפני דגים מסוכנים, אך אל האפ־ספירה היא [illegible] גמים. [illegible] ועל העיקר הדיני של ב־מדינה, במפקד חיל־הים, הוסיף לצד גדיל החוק.

כך נתקבל האישור לבניית שש ספינות הטילים הראשונות בצרפת, בינואר 1963. אופציה לרכישת ספי־נות טורפדו גרמניות כדגם ה„יגו־אר״, או ספינות איטלקיות, נדחו כיון שהיו יקרות ובנויות מעץ. ה־איש מאחורי ספינות שרבורג היה בעל המספנה, חסיד אומות העולם, פר אביו. שגילה יחס בלא לבודי־נה ולמשלחתה הימית. סיפו של ה־סיפור ידוע, כיצד נבלטו הספינות באישון לילה, כאשר הממשלה ה־צרפתית הטילה אמברגו על אספקת נשק לישראל.

תקיפת מבחן והיערכות בזירת הקרב

אחרי יוחאי, באה התקופה הקשה [illegible] של חיל־הים בפיקודו של אלוף (מיל.) שלמה אראל, מלחמת ששת הימים באה [illegible]

הושלכו. החיל ניזון מהעבר. בשלב כפריים רצו לפצץ בהזמנת הסטילי״ים אבל נתקבל הסיפון של הימאים. כי בעתיד אפשר לבנותם בארץ ול־הוריד נשק ראוי לשמו, ללא מצער ריב מבחוץ. סיפור זה מגלה את ההיסטוריה „שמאחורי הקלעים״, עד שחיל־הים עלה על הנתיב הראוי לו.

באותה תקופה טובעה אח״י „אילת״ ואירע אסון הצוללת „דקר״, שנעל־מה במצולות הים התיכון, עם מיטב הצוללנים הישראליים. אבל, עובדות אלה ששרשו עמוקות בבני הלוחם, והשאיר התמן, לא בלמו את התפ־תחות המערך הימי החדש והכנתו המדויקת והמקצועית לקראת מלח־מת יום־הכיפורים. תקופתה של בל־הבת ההנהגה, שגילתה את חיל־הים כחיל לוחם, היתה בפיקודו של אלוף (מיל.) אברהם בוצר. הושם דגש על יחידות התקיפות, לא הוספתו ל־רכישת כלים משומשים ומיושנים — היחידה המגמה לבנות צבא ימי שיוכל להשמיד ולהחדור לשטחו של האויב, תוך כדי סיוע לצה״ל בשי־טת הובלה והנחתה. ששימשו גם להגנת החופים. יחידות הקומנדו, המשימה הצלילה, הציבו רמות לחי־מה חדשה, ובמקביל, יושמו נורמות גבוהות של לחימה על יחידות מתוח־כמה יותר. חיל־הים הספיק לטייל. לא אישרו נמיצות של כלי־שיט לחיל — ההבדל של החלפת המדים הכחולים בחאקי המקובל בכל יחי־דות צה״ל, הפגין כי מדובר בחיל לוחם.

בבואה של המדינה ומלחמותיה

תולדות חיל־הים הן בבואה של תולדות המדינה ומלחמותיה. כמו־תה. היו לו עליות וירידות. שעות של קורת רוח ומורת רוח. הישגים ובהלים. בצהרות וכשלונות. אד־רות וצללים. אבל, כל הזמן, היה דרוך וצופה דרכי קידמה, תוך חי־פוש נתיבים, שיבטיחו לעם הופ־עבכוחים.

הלקח של המלחמה האחרונה, הר־בית, כי מי שהכין עצמו מבעוד זמן, מי שטרח בערב שבת, אוכל בשבת. חיל־הים והפריש על שתי ידיות ימ־ית רהבות. סיגל לעצמו תפיסות מבצעיות חדשות עם כלי־שייט חכ־ליהיים, ותלקפים, הנענים לצרכי הזירה, תוך השתלבות בצרכי ההב־נה למלחמה כוללת. לא התילה ה־ימית „הרומנטית״. מרתקת את ה־לוחמים בספינות, כפי שמסכם מפ־קד חיל־הים אלוף בנימין תלם, את דרכו של החיל עד היום. המקצוע־נות המאתגרת בדרגים נמוכים. מפ־קד כלי שייט עשוי להיות היום ב־דרגות של סגן וסרן, לעומת סגן־אלוף בעבר. בד בבד עם הוא עוד [illegible] לאיכון טכנולוגיות הדישות ה־משוכללות ביותר בכלים החדישים. הקרבות באיזור נבלי לספינות ה־טילים. הביאו בדיקה בשיטות ה־לחימה על „ארבה האויבי״, שנסוג בתוך מימיו. כאן הועמדו למבחן תורה הקרב שלנו, ערב הנצחון ה־לחיבה הנבוהה של האויב, שהסתגר בנמליו הבוצרים. והשליטה המוכנת כאליה של ישראל בזירת הים ה־תיכון, משמשה נושא לדיונים אצל האויב.

תיאורי הקרבות הבוליים, כפי ש־מועלים ב„ימים ללי ימיב״. ובעיקר סקירתו המקיפה של מפקד חיל־הים [illegible] את האיפה שהולכת בצה״ל כי „היתה זו הפתעה נוספת של מלחמת יום־הכיפורים״. הדברים נאמרו בהפתעה. אבל בתוך חיל־הים, לא הפתיעה. שכן, משך שנים ארוכות ניבנה כח חדיש, שזכה ל־הכרה המשאבים בכספים ובכח־אדם מתאים למשימותיו. במלחמה הב־אה, מאמינים אנשי הים הצעירים שרכשו נסיון צבר ובמודעים לפו־רים, כי שוב לא „יפתיעו״. היחי־דות ניבנות לבצע את אשר ביכוח, כי ללא ספק, המלחמה הבאה לא תהיה כקודמתה. האויב מצפין ומי־דייב ביצבים את לקחיו. במקום טילי ה„סטיקס״ שכשלו מול הישראלים, יש להם כיום טילים חדשים. בד בבד גדל והולך מרחב ההתכוננות וההיערכות של צה״ל. גם בזירת הים־התיכון, ולא רק בים־סוף. ה־השקעה בציוד האלקטרוני המשוכלל ובהכשרת כח־אדם, יקרה לאין ערוך כאשר בעבר, ומספים, שהיה גם [illegible]

„תולדות הפילוסופיה החדשה"

(סוף מעמד 5)

קשה לפעמים להפריד בין שירה ל־פילוסופיה, כי גם המשורר איש הגות כמו שהפילוסוף לעתים פייטן, ר׳ אפלטון, וניטשה יוכיחו. אך לא ה־ניסוח והסגנון קובעים אם התוכן הוא דברי הגות או פילוסופיה, אלא הנושא של הדיון. הגישה והסגנון קובעים אם היצירה היא ספרות או מחקר. הפילוסופיה תיתכן ביצירה של ספרות או שירה או כמחקר ד׳ מדע. לכן יפה צפה המחבר שהכניס גם את הגותם של המשוררים לדיון בדברי ימי הפילוסופיה.

הספר שלפנינו מצטיין, כמו שאר ספרי ברגמן, בניסוח ובסגנון ה־ברור והמוסמך, מבלי להפגע בדיוק הגותו הדרושה בספרי המחקר. ה־הסברות של משנות ההוגים והמ־שוררים נמסרו לקורא על רקע ה־תרבות הכללית ששלטה בזמן יצירת השיטה הפילוסופית ובמסגרת הש־קפת עולם של התקופה שהשפיעה על בעלי המחשבות. מכאן שלספר הזה לא רק ערך דידקטי אלא הוא גם מעורר את המחשבה להגות עצ־מית, כלומר, הוא לא מוסר רק פי־לוסופיה של ההוגה, אלא מלמד גם כיצד להתפלסף על נושא זה או אחר.

ברגמן עומד גם על „הנקודה ה־יהודית״ שבמשנת ההוגים אם באופן ישיר או בעקיפין (כמשל אצל לסינג הרדר), וגם זה חידוש חשוב מסוג זה. חלק הארי שבחיבור המ־ברת משנת קאנט לכל גילגוליה ולפי התקופות. פרק זה הוא מחקר בפני עצמו במסגרת החיבור כולו. והוא מספיק לתלמיד ולמשכיל לשם הכרה ראשונה את הפילוסופיה של קאנט עד לפני שהוא ניגש אל המקורות. ברגמן אינו מכביד על הקורא על ידי ציון המקורות בשולי העמודים. ב־תוך הטקסט עצמו מוסר המחבר את שמות החיבורים שפירושו ההוגה או המשורר שאליהם נגוב הדיון. ה־תלמיד שברצונו להשתלם במקצוע של הפילוסופיה ידע לפנות אל ה־מקורות על סמך עיון ראשוני בספר זה.

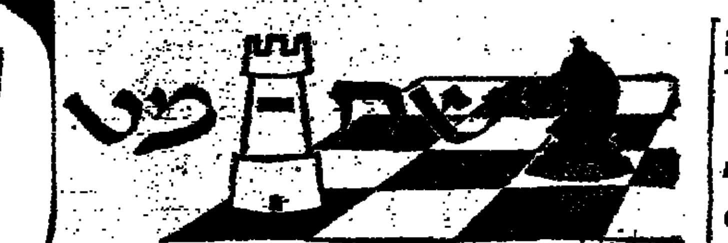

בעריכת שלמה קנדלשיין

קרפוב—קורצ׳נוי 10:11

מיפנה דרמטי אירע בדו־קרב הגמר אליפות העולם בשחמט המת־קיים במוסקבה. היה זה במשחק ה־21 — קורצ׳נוי ניצח בצורה משכנעת את קרפוב ב־19 מסעים וצימק את פער הנקודות ביניהם עד כדי נקודה אחת. אם נזכור כי קרפוב הוביל כבר בדו־קרב בהפרש של שלוש נקודות! הכל הספידו את קורצ׳נוי. הרי לאחר המשחק ה־21 אפשר לומר כי קורצ׳נוי לא רק התאושש היטב, אלא מאיים נמרצות לבטל בהמשך כליל את יתרון הנקודה של קרפוב ואף לזכות בדו־קרב כולו. עוד שלו־שה משחקים נותרו לסיום, היתרון הפסיכולוגי לצידו של קורצ׳נוי ואם נכונה האימרה „חייל וותיק לעולם לא מת״ כי אז ויקטור קורצ׳נוי ה־יהודי הוא דוגמא אופיינית ללוחם שאינו נואש לעולם ועשוי להיות יריבו הבא של „בובי״ פישר על ה־כתר העולמי בשחמט.

*

משחקי המבחן לליגה הלאומית

בסבוב השני של משחקי המבחן התקיים משחק הגומלין בין אס״א א׳ ירושלים ל„הפועל״ פתח־תקוה. לאחר שבסבוב הראשון זכתה בצורה משכנעת אס״א א׳ ירושלים 5:11 ניצ־חה הפעם בצורה משכנעת „הפועל״ פתח־תקוה 4½:11½ מעניין לציין ש„הפועל״ פתח־תקוה הופיעה למפגש הגומלין עם 5 שחקנים בלבד, דבר שהעניק ליריבתה נצחון טכני אחד שבסופו התברר כי הוא שקבע את התוצאה הסופית בסיכום שני המפ־גשים. מן הראוי להתריע על הו־פעה שלילית של „אש מוקדם״ במפגשים מכריעים מסוג זה. אס״א א׳ ירושלים ניצחה איפוא בסיכום שני המשחקים 5½:6½ היא תתמודד בשני משחקים נגד מרכז הנוער א׳ תל־אביב שתפסה את המקום ה־10 בליגה הלאומית בעונה הקודמת. על בסיס עליה לליגה הלאומית.

*

127 קבוצות נרשמו למשחקי הליגה — 1975

מספר שיא של 127 קבוצות נרשמו למשחקי הליגה — 1975 שיתחילו ב־חודש ינואר. 7 קבוצות דתיות יוצגנה בליגות השונות והן: „אליצור־רשבסקי״ א׳ תל־אביב (ליגה לאו־מית), „אליצור־רשבסקי״ ב׳ תל־אביב, „אליצור־רשבסקי״ חיפה, „אליצור״ נתניה (ליגה ב׳), „אליצור־רשבסקי״ בני־ברק, „אליצור״ קרית שמואל, המכינה לישיבות „בני־עקיבא״ גבעת שמואל (ליגה ג׳).

להלן הקבוצות בליגות הבכירות לפי סדר ההגרלה.

ליגה לאומית: 1) המנצחת במשחק המבחן בין מרכז הנוער א׳ תל־אביב ואס״א א׳ ירושלים 2) „הפועל״ עמק חפר/נתניה 3) אוניברסיטה א׳ תל־אביב 4) „הפועל״ „פלדקריינ״ ראשון לציון 5) רמת גן 6) „רובינשטיין״ א׳ ירושלים 7) „הפועל״ ירושלים א׳ 8) קבוצה עירונית חיפה 9) אס״א טכניון א׳ חיפה 10) „לסקר״ תל־אביב 11) „הפועל״ בת־ים 12) „אליצור־רשבסקי״ א׳ תל־אביב.

ליגה א׳ — צפון: 1) „תיק״ „הפועל״ חיפה 2) אס״א טכניון ב׳ חיפה 3) „בית גנלוגי״ קרית חיים 4) „הפועל״ חיפה 5) „לסקר״ חיפה 6) מרכז הנוער ע״ש יוחנן נתניה 7) „הפועל״ גליל עליון 8) „הפועל״ חדרה 9) „הפועל״ נצרת עלית א׳ 10) כפר־סבא 11) „הפועל״ טבריה/גליל מערבי 12) „הפועל״ עפולה/גלבוע א׳.

ליגה א׳ — מרכז: 1) [illegible] תל־אביב 2) „הפועל״ תל־אביב 3) „הפועל״ פתח־תקוה 4) „הפועל״ ראשון לציון 5) ותיקי המכבים 6) „רובינשטיין״ ב׳ ירושלים 7) [illegible] 8) צעירי רמת גן 9) „הפועל״ [illegible] 10) „הפועל״ רחובות 11) מרכז הנוער ב׳ תל־אביב 12) „רשי״ תל־אביב.

רבי האמנים הבינלאומיים של מבורית המועצות יופיעו בקבוצות ליגה הלאומית ולדימיר ליברזון „הפועל״ בת־ים, ולאונרד שמקוביץ במרכז הנוער א׳ תל־אביב. גם קבוצה ערבית מכפר [illegible] בגליל המערבי נרשמה למשחקים.

*

האליפות השמינית של ההתיישבות העובדת

האליפות השמינית לחברים ולשחמטאי ההתיישבות העובדת תיע־רך השנה במסגרת יובל התאגדות „הפועל״ בסמינריון הקבוץ המאוחד „אפעל״ (ליד ביה״ח „תל השומר״) בין התאריכים 9—17.12.74.

תערכנה שתי התחרויות: הראשית לשחמטאים בעלי דרגה שניה ומעלה (11 סבובים „שוויצ״). התחרות המשנית לבעלי דר־גה שלישית, רביעית, חמישית ובלתי מדורגים (9 סבובים „שוויצ״).

שחמטאי הקבוץ הדתי המעונ־יינים ליטול חלק באליפות מתבקשים ל־פנות בהקדם לזלמן גורביץ רכז השחמט במרכז „הפועל״ רח׳ [illegible] 8 תל־אביב טל. 260181.

*

עמק חפר, זכתה בגביע שרגאי ז״ל

נבחרת עמק חפר זכתה בגביע המסורתית השנתית זה ה־15 במנין זכרו של ראובן שרגאי ז״ל שנת־קיימה בקבוץ מעברות. המנצחת [illegible] 15 נק׳ מ־24 משחקים לפני [illegible] 13 נק׳, נתניה וכפר סבא 11 נק׳ כ״א. השחקן המצטיין היה [illegible] שושן מחדרה, שצבר מכסימום נקודות — 3.

*

תחרות לזכר זאב לנדאו ז״ל

במועדון „אליצור־רשבסקי״ תל־אביב מתקיימת תחרות לזכר לנדאו ז״ל מי שהיה מייסד מ־מועדוני השחמט הדתיים בארץ, [illegible] הנהלת האגוד הישראלי לשחמט ועורך הראשון של מדור השחמט בעתון „הצופה״.

לאחר הסבוב הרביעי מוביל פישלר — 4 נק׳, קודצע — 3 ½ ברגר — 2½ נק׳ וכו׳. בקרוב תת־קיים במועדון תחרות לשחמטאים ב־מודרגים. המעוניינים מתבקשים לפ־נות לרכז המועדון יעקב שטרן טל. 741171 בשעות הבוקר.

באליפות המכינה לישיבות „בני־עקיבא״ בגבעת שמואל זכה [illegible] לנדאו מתל־אביב עם 10 נק׳ [illegible] במשחקים.

*

פתיחה אנגלית

(המשחק החמישי)

קורצ׳נוי — קרפוב

[illegible]

*

בעיה — ק. הנימן 1819

הפתרון במדור הבא.

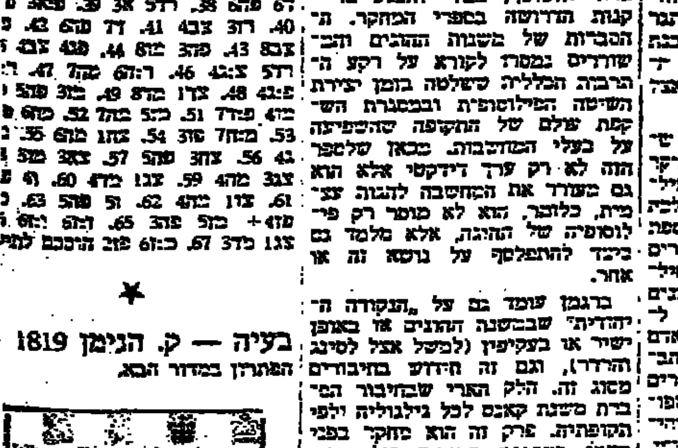

מט ב־3 מסעים.